

1926. aasta

Riigikohtu otsused

„Õiguse“ väljaanne

Tartus 1927. a.

Riigi trükikoja trükk, Tallinnas.

Riigikohtu üldkogu otsustes 1926 a. käsitatud seaduste ja määruste nimestik.

Sead. ja määr. §§	Riigikohtu otsuste nr.nr.	Sead. ja määr. §§	Riigikohtu otsuste nr.nr.	Sead. ja määr. §§	Riigikohtu otsuste nr.nr.
Balti Eraseadus.		Nuhtlusseadus.		Vangide tingimisi ennetähtaegaga vabastamise seadus	
962	} 4	1694	2	(Vene Seadl. kogu 1917. a. vihk 209 nr. 1326)	
966					
970					
972					
1325	} 6	Preisi tempelmaksu seadus.		1 osa § 1 10	
1336				4 3	
1337					
1341					
1393					
1995					
1997	} 4	Pärandusmaksu muutmise seadus.		Veksliseadus.	
2788				7	
2789				47	
2922	} 4,6	(R. T. nr. 1/2 — 1923 a.)		49 9	
3121				68 p. 2	
3122	} 6	Saksa Riigi tempelmaksu seadus.			
3123					
3461—3482					
3471—3473					
3476					
3565		Tempelmaksu Seadus.		Vene Üldine Talurahva seadus.	
Kohtuasutuste seadus.		9 p. 1		(Sead. Kogu IX köite erilisa),	
250	} 8	9 p. 1 lit. a, c. } 7		101 p. 8 1	
330					
Krim. Kohtup. Seadus.		14 p. 1, 2, 3, } 7		15 sept. 1918 a. väljaantud korraldus maksuabinõude asjas.	
27	2	Tshiv. Kohtup. Seadus.		(Verordnungsblatt, nr. 35, 1918 Ziff. nr. 394.)	
Notariaalseadus		9		4 5	
20	9	129		5 5	
21	9	142			
90	4	160			
146	9	711			
325	6	881			
352	4	882			
		1331			
		1917 a. red.			
		1966			
		Vallanõukogude valimise seadus.		1919 a. 2 mai seadus välja- maa rahade kohta.	
		(R. T. 1921. a. nr. 26)		(R. T. nr. 30/31 — 1919. a.)	
		77		2	
		83		3 5	
				6	

Riigikohtu administratiivosakonna 1926 a. otsustes käsitatud seaduste ja määruste nimestik.

Sead. ja määr. §§	Riigikohtu otsuste nr.nr.	Sead. ja määr. §§	Riigikohtu otsuste nr.nr.	Sead. ja määr. §§	Riigikohtu otsuste nr.nr.
A. Eesti Vabariigi seadused.		18	54	Põllutöökoolide õpetajate palga Seadus.	
Admin. Kohtu kord.		33	21, 53	(R. T. nr. 118 — 1921. a.)	
(R. T. nr. 10 — 1919. a.)		35	53	5 29	
2 32, 39, 55.		37	21	Riigi- ja omavalit. teenijate pensioni Seadus.	
6 32, 55		38	13, 24	(R. T. 123/124 — 1924. a.)	
9 52		39	53	3 29, 51	
22 39		40	21	6, 7, 15 p. b 51	
44 39		55	25	45 37	
Ajut. Valitsuse määrus 22. apr. 1919 a. kooliõpilastele-sõduritele priikooli andm. kohta.		57	13	48 23	
(R. T. nr. 28/29 — 1919 a.)		59	13, 24	50 26	
6 27		60, 61, 68, 69, 71	13	64, 66 37	
Ajut. Valits. määruse 22. apr. 1919. a. täiendamise seadus 29. VI 1921 a.		Maaseadus.		67, 72 26	
(R. T. nr. 57 — 1921 a.)		(R. T. nr. 79/80 — 1919. a.)		Riigiteenistusest vabastamise korral palga edasi maksmise Seadus.	
1 märk. 2 27		17 12		(R. T. 51/52 — 1924. a.)	
6 27		18 12		1 16	
Ametisõitide Tasuseadus.		22 12		2 20	
(R. T. nr. 113 — 1921. a.)		Maaseaduse muutmise ja täiendamise Seadus.		Riigi turbatööstuse põhimäärused.	
9 11, 34		(R. T. nr. 95/96 — 1925. a.)		(R. T. nr. 87 — 1922. a.)	
Ev. luth. usu koguduste omavalitsuste ajut. korraldamise Seadus.		4 39		3, 7, 8, 9, 10 16	
(R. T. 28/29 — 1919. a.)		Maaseadusega võõrandatud maadel asuvate väike talude rendivahekorra uuendamise Seadus.		p. 2, 11, 12, 14, 20, 21, 23, 25	
12 38		(R. T. nr. 51/52 — 1924. a.)		Seadus kaupade, toiduainete ja loomade väljaveo kohta ¹ 10 verstalisse piiriäärsesse maa-rippa.	
16 38		3 12		(R. T. 155/166 — 1920. a.)	
Hoolekande Seadus.		Omavalitsuste maksuseaduste muutmise Seadus.		17, 18, 20 14	
(R. T. nr. 120/121 — 1925. a.)		(R. T. nr. 83/84 — 1924. a.)		Seadus lisarahukohtunikkude asukohtade kohta.	
19 45		I j. p.2 (end. § 9) 43		(R. T. nr. 30 — 1926. a.)	
75 50		Ohvitseride teenistusekäigu Seadlus.		— 34	
78 50		(R. T. 37/38 — 1924. a.)		Seadus kaitsevägedesse puutuvate sõjaväe seadluste ja määruste väljaandmise korra kohta põhiseaduse § 81 põhjal.	
80 50		28 p. 4 53		(R. T. nr. 1 — 1922. a.)	
83 50		Perekonnaseisu Seadus.		1 p. b, c, d 20	
90 42		(R. T. nr. 191/192 — 1925. a.)		2 20	
124 50		29, 38, 52 48			
Kaitsevæelaste ja nende perekondade pensioni Seadus.		Põhiseadus.			
(R. T. nr. 149 — 1924. a.)		(R. T. nr. 113/114 — 1920. a.)			
7 21		17 19, 40			
12 54		18 22, 31			
14 21, 54		20 15			
15 54		26, 58, 60 p. 2			
16 21, 54		2 19, 32			
17 54		60 p. 5 32			

Sead. ja määr. §§	Riigikohtu otsuste nr. nr.	Sead. ja määr. §§	Riigikohtu otsuste nr. nr.	Sead. ja määr. §§	Riigikohtu otsuste nr. nr.
Seisuste kaotamise Seadus. (R. T. nr. 129/130 — 1920 a.)		Ühingute, seltside ja nende liitude registreerimise Sea- dus. (R. T. nr. 37 — 1926. a.)		XIV köide Passi Seadus.	
III osa § 3	38	6 p. 3	22	164, 167—	
P. „B“		10, 11	22, 31	172, 174, 207,	40
Tulumaksu Seadus. (R. T. 63/64 — 1920. a.)		B. Vene Seaduste kogu. II köide		210, 214	
51, 53, 59, 61	35	Üldkubermangu asut. Sea- dus.		XV köide Nuhklus Seadus.	
Vabariigi Valitsuse määrus Maaseaduse põhjal riigistatud mõisate renditalude rendile- pingute uuendamise kohta. (R. T. nr. 89/90 — 1920. a.)		23 lisa	32	1359 ^a —1359 ^b	22, 31
4	12	201, 202, 204, 208, 270	19	XVI köide Kohtu asutuste asutamise Seadus.	
Vabariigi valits. määrus. kait- sevæeohvit. sv. ametn. ja sõ- durite-üleajateenijate palga määrade kohta. (R. T. nr. 19 — 1923. a.)		V köide Ots. Maksude Seadus.		570	34
—	20	489, 494, 495, 498	44	Tsiv. kohtupidam. Seadus.	
Vabariigi Valitsuse määrus Saksa vähemusrahvuse esi- mese kultuurnõukogu vali- miste valijate nimekirja kokku seadmise kohta. (R. T. nr. 65/66 — 1925. a.)		500, 501, 502 p. 4, 508	44	1	39
5	15	550, 551	18	819	55
Vallanõukogude Valimissea- dus. (R. T. nr. 26 — 1921. a.)		578	17	894	28
74	30	Ärimaksu Seaduse käsitamise instruktsioon.		D. Balti Eraseadus. II köide	
77, 83, 89	33	47, 47 p. 4, 103 p. 1, 2, 107 p. 2	44	221, 447 osa	
Vähemusrahvuste kultuur- omavalitsuse Seadus. (R. T. nr. 31/32 — 1925. a.)		Vene Tempelmaksu Seadus. 24 p. 3	36	II, 450, 734	38
8, 9, 17, 29	15	XI köide Evang. luth. usu kiriku Sea- dus.		III köide	
Usuühingute ja nende lii- tude Seadus. (R. T. nr. 183/184 — 1925. a.)		732, 734	38	713	38
13	55	XII köide Posti-telegrafi määrused 1917 aasta väljaanne.		3051	55
15, 18, 19	49	848, 851, 862	28	3067 p. 1.	45
22, 24, 29	49, 55	Trahterimaksu Seadus		4173	46
30	48	18, 26, 33, 43, 44, 45, 49, 50	47	4226	46
				E. Tempelmaksu Seadus. 14 p. 2.	41
				F. Vene valitsuse seaduste ja korralduste kogu.	
				1906. a. nr. 245: nimeline käsukiri Vanausuliste ja usu- lahkude seltside moodusta- mise ja tegevuse kohta.	
				art. 1728 §35, 37, 38	48
				1917 a. nr. 186: vene ajut. valitsuse määrus väljaspool kohtute korraldusi arreteeri- tud isikute asjade arutamise korra kohta.	
				art. 1077 § 17	32

Riigikohtu tsiviilosakonna 1926 a. otsustes käsitatud seaduste ja määruste §§.

Seaduste §§	Otsuste nr. nr.	Seaduste §§	Otsuste nr. nr.	Seaduste §§	Otsuste nr. nr.
Balti Eraseadus.		1460 ²⁹	65	Pärandusemaksu Seadus.	
812	56	1805 lisa p. 18	64	1	59
813		2012	63	2 p. b	59, 61
821		2019—2026		5	59
853		2047	21		
855		2054	65		
2922	57	2060		Vastuvaidlemata sissenõuete Seadus.	
3214		2061		1	62
3522	65	2062			
3618		2063		107	
3625 p. 3	58	2064	58	125	
4172		2066		126	
4173	67	2067			
4182		2068		Usuhingute ja nende liitude Seadus.	
4363		2069		2	61
4505	64	2070			
4505—4551		2081 p. 1 ja 3	65		
Tsiviilkohtupidamise Seadus.		Liivi Talurahvaseadus.		Riiklikkude hangete ja kaubamuretsemise Seadus.	
1 märk. 1	62	989	63	44	66
9		Notariaalseadus.		76	
258	64	310	56		
1092		316 p. 2 ja 3			Ajutise valitsuse seadus 2. maist 1919 a.
1284	62	317	60	(R. T. nr. 30/31 — 1919. a.)	
1285		350			3
		352			

Riigikohtu kriminaalosakonna 1926 a. otsustes käsitatud seaduste ja määruste nimestik.

Sead. ja määr. §§	Riigikohtu otsuste nr. nr.	Sead. ja määr. §§	Riigikohtu otsuste nr. nr.	Sead. ja määr. §§	Riigikohtu otsuste nr. nr.
Ajut. kohtute sisseseadmise seadus. (R. T. nr. 1 — 1918. a.) 1 p. a	73	Aurukatelde ülesseadmise, korrashoidmise ja järelevalve Seadus. (Vene Seadl. ja Korr. kogu 1911. a. nr. 162 art. 1527)	3	Eesti aurukatelde ja muude hädaohtlikkude sisseseadete järelevalve seltsi põhikiri. (R. T. nr. 127/128 — 1920. a.)	68
Ajut. seadus karistuste ja kohtupidamise korra muutmise kohta mõnesuguste süütegude asjus (käskotsused). (R. T. nr. 147/148 — 1920. a.)	4	Balti Eraseadus.	73	E. V. Põhiseadus.	
		4363		5	73
				13	80
				48	74

Sead. ja määr. §§	Riigikohtu otsuste nr.nr.	Sead. ja määr. §§	Riigikohtu otsuste nr.nr.	Sead. ja määr. §§	Riigikohtu otsuste nr.nr.
Heakorra ja julgeoleku seadus. (R. T. nr. 109/110 — 1925. a.) 172 ¹ 79		557 558 561—564 573—578 573 1896 a. red.			
Kohtu Asutuste Seadus. 5 68, 70, 76 380 381 382 386 406 ² 79 406 ⁶ 406 ⁷ 406 ⁸ 406 ¹⁰		575 576 577 611 626 627 687 733 734 771 772 797 863 879 ¹ 892 909 913 914 919 978 978 ¹	70 75 70 72 71 68 70 75 68 69, 76 69 68 81		
Kohtumaksude ja -kulude Seadus. (R. T. nr. 81/82 — 1924. a.) — 81					
Kohtu käskotsused. (R. T. nr. 5 — 1919. a.) — 78					
Komisjoni lepingu seadus (Vene Seadl. ja Korr. kogu 1910 a. nr. 69 art. 688.) — 77					
Kriminaal Kohtupid. Seadus. 1 77 16 17 72 18 118 119 68 148 337 81 371 75 509 78					
		Määrus Eesti aurukatelde ja muude hädaohtlikkude siseseadete järelevalve seltsi liikmeks astumise kohta. (R. T. nr. 27 — 1921. a.) — 68			
		Nuhtlusseadus. 1 77 13 71 58 72 134 135 76 140 144 148 69 152 155 72 1466 69 1609 j. II 76 1612 76 1647 71			
				Rahukohtu Nuhtlusseadus. 21 22 72 26 29 79 68 72 95 p. 1 68 123 69 177 77	
				Seadus eraadvokaatide kohta. (R. T. nr. 141/142 — 1924. a.) — 79	
				Suur-, kesk- ja väiketööstuse seadus. (R. T. nr. 28 — 1920. a.) 29 68	
				Tehnilised määrused sisevetes liikuvate laevade aurukatelde ja muude hädaohtlikkude siseseadete järelevalve üle. (Vene Seadl. ja Korr. kogu 1912. a. nr. 237 art. 2121). 12 68	
				Tingimisi süüdlaseks mõistmise seadus. (R. T. nr. 119/120 — 1920. a.) 4 72	
				Trükiseadus. 10 80	
				Tsiviil Kohtupidamise seadus 54 251 68 256 529 530 531 81 860 862	
				Vene Teedeministri määrus laevade järelekatsumise üle, mis sisevetes liiguvad (Vene Seadl. ja Korr. Kogu 1912 a. nr. 237 art. 2120). 3 p. e 68	

Nr. 1.

ÜLDKOGU.

1. märtsil 1926 aastal.

Kohtuministri poolt K. As. S. § 259¹ ja Senati As. Sead. § 76 p. 6 põhjal 20/22 veebr. 1926 a. nr. 847 all esitatud seletusepärimine küsimuses, kas tuleb Ts. Kp. S. § 881 tähendatud kogukondliku ülemuse all vallas mõista vallanõukogu või vallavalitsust.

Eesistuja ja ettekandja esimees K. Parts.

Riigikohtu prokuröri k. t. K. Luud.

Kohtuminister on selle küsimuse üles võtnud, leides, et Tallinna-Haapsalu Rahukogu, lahku minnes teiste kohtute praktikast, on hakanud nõudma kohtukäijalt, kes vaesuse õigust taotleavad, vallavalitsuste tunnistuste asemele vallanõukogude tunnistusi. Kohtuministri arvamise järele on vaesusetunnistuste väljaandmine vallavalitsuste ülesandeks.

Riigikohtu üldkogu leiab, et Ts. Kp. S. § 881 järele peavad need, kes vaesuse õigust tahavad saada, kohtu asja ajamiseks kohtule esitama oma teenistuse või kogukondliku ülemuse või rahukohtuniku tunnistuse selle kohta, et neil puuduvad varanduslikud abinõud asjaajamiseks. Sama sead. § 882 järele peab tunnistus sisaldama täpsed andmed paluja varanduse, tulude ja perekondliku seisukorra kohta. Eelmisest on näha, et siin tegemist on tunnistuse andmisega, mis eneses peab sisaldama teateid paluja tegelikust varanduslikust seisukorrast. Niisuguseid teateid võib loomulikult anda see, kes ise asja tunneb või endale teateid otseteel kohapealse uurimise või järelepärimise teel kogunud on ja kes siis ka teadete õiguse eest vastutust kannab. Niisuguseks asutiseks on maal, peale rahukohtuniku, — vallavalitsus kui kohalik kogukondlik ülemus, aga mitte vallanõukogu, kes seaduse järele on vallaasjade otsustajaks ehk, nagu vallanõukogude valimise seadus § 77 (Riigi Teat. 1921 a. nr. 26) ütleb, „oma võimkonna piirides määravaks asutiseks.“ Tunnistuste väljaandmine ei ole vallanõukogude peale pandud, see käib oma iseloomu poolest valla jooksva asjaajamise töö hulka, sest siin ei ole midagi määrata, vaid ainult tõestada teatavat olukorda. Valla asjade-ajajaks organiks on sama seaduse § 83 järele vallavalitsus. Seega käib ka tunnistuste väljaandmine vaesuseõiguse nõutamiseks vallavalitsuste ülesannete hulka. Seda seisukohta kinnitab ka veel Vene Üldise Talurahva Seaduse § 101 p. 8 (Sead. Kogu IX köite erilisa), mille järele igasuguste tunnistuste andmine oli pandud vallavanema peale, ja see et meil Vene ajal sama kord maksis.

Eeltoodud kaalutlustel **otsustas** Riigikohtu üldkogu: ühinedes Kohtuministri seisukohaga, seletada, et maal valdades Ts. Kp. S. § 881 ettenähtud tunnistusi vaesuseõiguse muretsemiseks on õigustatud välja andma vallavalitsus.

Nr. 2.

ÜLDKOGU.

8. märtsil 1926 aastal.

Jaan Kiesler'i kaebus valvekorras Kohtupalati määruse peale 10. sept. 1925 a. Eduard Mõttus'e, Johan Linnakse ja t. süüdistuses N. S. § 13, 1665, 1666 ja 1671 järele.

Eesistuja esimees K. Parts, ettekandja riigikohtunik P. Kann;

Riigikohtu prokuröri k. t. K. Luud.

1. aprillil 1925 a. saatis Jaan Kiesler Tallinna-Haapsalu Rahukogu 1. jsk. kohtu-uurijale järgmise sisuga palve:

Septembri kuus 1923 a. kirjutanud Jaan Kiesler Eduard Möttuse palvel žirandina ühele 500.000-margalisele ja teise 200.000-margalisele vekslile peale. Nende vekslite väljaandjana kirjutanud alla keegi Nikolai Koik. Esimese žirandina enne J. Kieslerit olevat neile vekslitele peale kirjutanud Nina Möttus ja viimase žirandina Eduard Möttus, kui k.-m. „M. J. Tõnissoni“ omanik. Need vekslid deponeerinud E. Möttus Põhja-Pangas oma konto-korrentlaenu kindlustuseks Jaan Kiesleri teadmisel.

Suvel 1924 a. juuni kuul palunud E. Möttus J. Kieslerilt uut žiivot uutele vekslitele, sest vanade vekslite tähtaeg olevat kätte jõudnud ning neid olevat tarvis ümber vahetada. Selle E. Möttuse palve täitnud Jaan Kiesler ja annud palutud žiirid.

Kuid E. Möttusel ei olevat korda läinud kaht uut vekslit endiste vekslite asemel Põhja-Pangas deponeerida, sest et neil vekslitel ei olevat olnud N. Koigi allkirja. Seepärast lubanud E. Möttus 500.000 margalise vekslit Kieslerile tagasi saata, kuna teine 200.000 margaline veksel olevat rikutud ja hävitatud. Kuid E. Möttus ei ole seda 500.000 m. vekslit J. Kieslerile tagasi saatnud. Pärast aga selgunud, et see 500.000 margaline veksel olevat Meripanga nõudmisel 13. okt. 1924 a. notaar Kristelsteini poolt protestitud, ja et kellegi Hans Kaljo palvel olevat selle protestitud vekslit järele Tallinna-Haapsalu Rahukogu abiesimees Uuesson Jaan Kieslerilt sunnitate korras 453.172 marka välja mõistnud. Ka tulnud ilmsiks, et selle vekslit olevat N. Koigu asemel alla kirjutanud E. Möttus ise, kui k.-m. „M. J. Tõnissoni“ omanik, ja et vekslit endiste žirantide asemel olid nüüd žirantidena peale kirjutanud esimesena Nina Möttus ja pärast J. Kiesleri pealkirja viimistena Joh. Linnakse ja Hans Torokoff.

Nende asjaolude põhjal palus Jaan Kiesler N. S. §§ 13, 1665, 1666 ja 1671 p. 2 ja 3 järele vastutusele võtta Eduard Möttuse, Johan Linnakse, Hans Torokoff'i Hans Kaljo ja Meripanga likvideerimise komisjoni esimehe.

Omas palves lisab Jaan Kiesler veel, et Tartu-Võru Rahukogu on Tallinna-Haapsalu Rahukogu abiesimehe sundotsuse täitmise seisma pannud.

Alluvuse järele anti J. Kiesleri poolt esitatud palve Tallinna 5. jsk. kohtu-uurija kätte.

Jaan Kiesleri palve läbi vaadanud, leidis kohtu-uurija, et Ed. Möttuse ja teiste teguviisid puuduvad pettuse tunnismärgid, sest et Jaan Kiesler on ise blankoveksli Ed. Möttuse kätte kindlaks otstarbeks annud ja et sel asjaolul, et Ed. Möttus ei ole oma lubadust täitnud ja vekslit J. Kieslerile tagasi saatnud, ei ole tähtsust, kuna aga küsimused, kas Möttus õigus-
tatud oli vekslit edasi andma ja isiklikult või teiste isikute läbi vekslit järele raha nõudma, ja kas oli veksel valuutaveksel või mitte, tulevat Kr. Kp. S. § 27 põhjal arutusele võtta tsiviilkohtukorras ja seepärast määras: asi Tallinna-Haapsalu Rahukogu prokurörile saata edaspidiseks korralduseks.

Selle kohtu-uurija määruse peale 20. maist 1925 a. kaebas Jaan Kiesler esiteks Rahukogule ja siis Kohtupalatile. Kuid nii Tallinna-Haapsalu Rahukogu (korraldav istung 15. juulil 1925 a.), kui ka Kohtupalat (kriminaal-departemangu korraldav istung 10. sept. 1925 a.) ühinesid Tallinna-Haapsalu Rahukogu 5 jsk. kohtu-uurija määrusega 20. maist 1925 a. ja jätsid Jaan Kiesleri erakaebused tagajärjeta.

Riigikohtule antud palves seletab Jaan Kiesler, et Rahukogu ja Kohtupalat olevat käesoleval juhtumusel seadustega vastollu sattunud, ja palub Riigikohtu järelevalve korras Tallinna-Haapsalu Rahukogu määrust 15. juulist 1925 a. ja Kohtupalati määrust 10. sept. 1925 a. tühistada ja ette kirjutada, et käesolevas asjas eeluurimine alustatakse.

Jaan Kiesleri palvet Kohtu As. Sead. § 249 põhjal valvekorrast arutades, prokuröri k. t. arvamise kuulnud, leidis Riigikohtu üldkogu:

1) Tallinna-Haapsalu Rahukogu 5. jsk. kohtu-uurija, Tallinna-Haapsalu Rahukogu ja Kohtupalat on oma määruste aluseks võtnud asjaolu, nagu oleks Jaan Kiesler Ed. Möttusele blankoveksli annud ja seepärast otsusele jõudnud, et Kr. Kp. S. § 27 põhjal tuleb käesoleval juhtumusel tsiviilkohtukorras lahendada küsimus, kas vaeeluse all olev veksel oli valuutaveksel

või mitte. On õigus, et blankoveksel loob blankoveksli väljaandja ja blankoveksli esimese pidaja vahel vekslivahekorra (vaata V. Sen. Ts. Dep. otsus 1915 a. nr. 22), kus võiks vekslivaluuta küsimus tekkida, mida Kr. Kp. S § 27 põhjal tsiviilkohtukorras lahendatakse. Kuid ülemalnimetatud määruste aluseks võetud asjaolu, nagu oleks Jaan Kiesler E. Mõttusele blankoveksli annud, ei vasta tõeloludele.

Jaan Kiesleri palvest ja palve juure lisatud veksliaäkirjast on näha, et Jaan Kiesler andis Ed. Mõttusele vekslipaberile kirjutatult oma žiipropealkirja. Kuid seesugune žiipropealkirjaga varustatud vekslipaber ei ole blankoveksel, sest se sel puudub blankoveksli olulisem tunnistusmärk — veksliallkiri.

Et aga J. Kiesleri žiipropealkirjaga varustatud vekslipaber (ilma veksliallkirjata) ei olnud veksel ega blankoveksel, siis ei võinud ka J. Kiesleri ja E. Mõttuse, ega ka J. Kiesleri ja J. Linnakse ja teiste vahel tekkida vekslivahkordi, mis oleks tulnud Kr. Kp. S § 27 põhjal tsiviilkohtukorras lahendada, nagu seda on ekslikult arvanud Tallinna-Haapsalu Rahukogu 5 jsk. kohtu-uuriija, Tallinna-Haapsalu Rahukogu ja Kohtupalat.

2) Tallinna-Haapsalu Rahukogu 5 jsk. kohtu-uuriija, Tallinna Haapsalu Rahukogu ja Kohtupalat on üsna õigesti leidnud, et Ed. Mõttuse ja teiste teos puuduvad pettuse tunnistusmärgid, nagu seda on arvanud J. Kiesler. Kuid see J. Kiesleri eksitus tema poolt ülesantud kuriteo juriidilises kvalifikatsioonis ei tohiks põhjuseks olla asja lõpetamiseks, nagu see käesoleval juhtumisel on sündinud, vaid kohus oleks pidanud ise kahjukannataja poolt ülesantud kuritegu asjaolude järele kvalifitseerima.

Kaebusest on näha, et J. Kiesler usaldas E. Mõttusele oma žiipropealkirja puhtale vekslipaberile selleks, et sellele vekslipaberile alla kirjutaks N. Koik, esimeseks žirandiks peale kirjutaks Nina Mõttus ja viimaseks (J. Kiesleri žiipro alla) žirandiks — Ed. Mõttus kui k.-m. „M. J. Tõnissoni“ omanik, ja et Ed. Mõttus selle vekslideponeeriks endise veksliaasemele Põhja-Pangas Ed. Mõttuse konto-korrentlaenu kindlustuseks. Ed. Mõttus seda ei teinud, tarvitas kurjasti tema kätte usaldatud J. Kiesleri žiipropealkirja ja tegi J. Kiesleri žiipropealkirjaga varustatud vekslipaberist hoopis teise vekslia, millele N. Koigu asemel ise alla kirjutas j.n.e., ja mida ta pärast oma kasuks ära tarvitas. Äramääratud otstarbeks usaldatud blankoalkirja teiseks otstarbeks ja oma kasuks äratarvitamine on kuritegu, mis on ette nähtud N. S. § 1694.

Neil põhjustel otsustas Riigikohtu üldkogu: Tallinna-Haapsalu Rahukogu 5 jsk. kohtu-uuriija määrus 20. maist 1925 a., Tallinna-Haapsalu Rahukogu korraldava istungi määrus 15. juulist 1925 a. ja Kohtupalati kriminaal-departemangu korraldava istungi määrus 10. sept. 1925 a. tühistada ja ette kirjutada Jaan Kiesleri kaebus saata vastavale Tallinna-Haapsalu Rahukogu uurijale eeluurimise toimetamiseks Ed. Mõttuse süüdistuses N. Sead. § 1694 järele.

Nr. 3.

ÜLDKOGU.

1. aprillil 1926 a.

Tallinna eeluurimise- ja karistusvangimajade kuraatori Mart Bormeistri ja Tallinna keskvangimaja kuraatori Tõnis Kiiimanni kaebus Tallinna-Haapsalu Rahukogu juures asuva tingimisi enne tähtaega vahi alt vabastamise Nõukogu esimehe — Rahukogu abiesimehe Treikelderi korralduse peale 4. dets. 1925 a. kaebajate kõrvaldamise pärast tähendatud nõukogu koosolekult.

Eesistuja ja ettekandja esimees K. Parts.
Riigikohtu prokuröri k. t. K. Luud.

Prokuröri k. t. arvamise ära kuulanud, leidis Riigikohtu üldkogu:

1) et rahukogu abiesimees Treikelder Tallinna Ennetähtaega-vahi-alt-vabastamise Nõukogu esimehe ametist vabastatud ja Tallinna-Haapsalu rahukogu poolt 3. märtsil 1926 a.

vangimajad rahukohtunikkude vahel ära jaotatud ja iga ühe jaoks ellukutsutava Nõukogu jaoks rahukohtunikkude hulgast esimehed valitud vastavalt 1917 a. vahi alt vabastamise seaduse § 4 nõuetele, seega on Rahukogu poolt, nii palju kui asi tema võimkonda puutub, kord jalule seatud, ja 2) et eelnimetatud Nõukogu seisab administratiivselt Kohtuministeeriumi valve all, missugust vaatekohta ka kohtuminister omas kirjas 23.3.1926 a. on väljendanud, siis ei käi Bormeistri ja Kiimanni kaebus teises osas, kus mitmesuguseid asjaajamise korrarikumisi Nõukogus väidatakse, mitte Riigikohtu läbivaatamise alla, vaid säärase kaebusega tuleb kohtuministri poole pöörduda.

Neil põhjustel **otsustas** Riigikohtu üldkogu: Mart Bormeistri ja Tõnis Kiimanni kaebuses, niivõrd kui see puutub ennetähtaega vahi alt vabastamise Nõukogu esimehe valimisse, asjatoimetus lõpetada; muus osas nende kaebus sisuliselt läbivaatamata jätta asja mittealluvuse pärast Riigikohtule.

Nr. 4.

ÜLDKOGU.

12. aprillil 1926 a.

Riigikohtu esimehe ettepanek lahendada tsiviil-osakonna algatusel ülesvõetud küsimus, kas võib rahukohtunik Ts. Kp. S. § 1966 põhjal testamenti kinnitades jätta kinnitamata testamendi osi, mida ta seadusevastaseks peab, ilma et keegi nende vastu oleks väielnud.

Eesistuja esimees K. Parts, ettekandja riigikohtunik J. Arro,
Riigikohtu prokuröri k. t. K. Luud.

Küsimuse ülesvõtmiseks on tõuget annud asjaolu, et endises kohtupraktikas on juhtumisi seisukohal oldud, nagu ei tarvitseks ega peaks kohus testamentide kinnitamisel muud järele katsuma kui seda, kas nad on väliselt vastavalt seaduse nõuetele kokku seatud, ilma nende sisulisi määrusi puutumata, ja nagu oleks kohus õigustatud hoiukorras testamente täitmisele kinnitama, kui nad on väliselt seaduse nõuete kohaselt testamendivõimeliste isikute poolt tehtud, selle peale vaatamata, et nendes leiduvad määrused sisuliselt seaduse vastu käivad.

Ts. Kp. S. § 9 põhjal peavad kõik kohtuasutused otsustama asju maksvate seaduste täpse mõtte järele. Sama põhimõtet väljendab s. s. § 129, mille järele kohtuotsus ei tohi vastolus olla seadusega, ning §§ 142 ja 711. Mitmekordsete end. Vene sen. ts. dep. seletuste järele (ots. 1910 a. nr. 30, 1888 a. nr. 79 ja t.) ei ole kohus seotud asjaosalistelt ette toodud seadustega, vaid võib neid oma ärangamise järele tarvitusele võtta ja kohaldada. Juba neist üldmäärustest on selge, et testamendi kinnitamisel kohus on õigustatud ja isegi kohustatud seadusi tarvitusele võtma ja kohaldama ka ilma poolte sellekohase palveta. Sarnasel seaduse tarvitusele-võtmisel võivad aga kahesugused tagajärjed olla rippudes sellest, kas tarvitusele tuleb puht-eraõiguslik või avalikõiguslik norm. Esimene määrab kindlaks asjaosaliste eraõigusliku vahekorra sel juhtumisel, kui puudub vastav kokkulepe või see osutub ebatäielikuks. Sellest järgneb, et eraisikud võivad oma tsiviilõiguslikkude vahekordade ülesseadmisel, muutmisel ja lõpetamisel seesuguseid seadusemäärusi tarvitusele võtta või nende vastu talitada oma äranägemise järele, samuti vabatahtlikult loobuda õigustest, mis neile kuuluvad seesuguste seaduse-normide põhjal; siia kuulub, näit., B. E. S. §-s 1995 ettenähtud keeld testamenti teha päritud varanduse kohta seadusejäreliste pärijate kahjuks; viimastel ei ole aga mitte keelatud loobuda omist sarnase testamendi tagajärjel tekkinud õigustest (B. E. S. §§ 962, 966, 970, 972) või koguni ette ära vabastada testamenditegijat tema kohustusest (§ 1997), mispärast ei ole kohtul põhjust tühistada testamenti või selle osi B. E. S. § 962 põhjal (päritud kinnisvara jätmise pärast neile, kes mitte testamenditegija ligemad seaduslikud pärijad ei ole), kui huvitatud isikud seda ei nõua.

Teissugune peab olema kohtu seisukoht, kui tal on tegemist toimingutega, mis vastolus on üldhuve kaitsvate avalik-õiguslikku laadi seadusmäärustega (jus cogens), mida erakokkuleppel ei või muuta ja mille vastu talitamine ei ole ülepea lubatud. Need käivad Balti Eraseaduse § 2922 alla, mille järele lubamatud toimetused, mis on sihitud usu, seaduse või heade kommete vastu või seadusest möödahiilimiseks, ei tohi õiguslike toimingute aineks olla, kusjuures kinnitatakse, et seda liiki õiguslik toiming on tühine (v. § 2922 saksakeelne tekst). Üldhuvide kaitseks antud seadus on kohustav igale kodanikule ja kahtlemata ka kohtule, kes on kutsutud seadust kohaldama ja seaduse täitmise järele valvama, järjekult ameti poolest kohustatud mitte lubama õiguslikes toiminguis asjaosalistel sääraseid seadusest kõrvalekaldumisi, mis avalikkude huvide vastu käivad. Kohus ei tohi iialgi sääraseid seaduserikkumisi heaks võtta, muu seas ka mitte testamentide kinnitamise puhul. Vastasel korral, s. o. keelates kohtule seaduse tarvituselevõtmist testamendi kinnitamisel, tekiks niisugune võimatu seisukord, et seadusetäitmisest võidaks mööda hiilida testamendi abil, kusjuures kohus oma otsusega kinnitaks sarnast möödahiilimist ja annaks sellele vastuvaidlematuse iseloomu. Näiteks, seadustes on keelatud riigikorra vägivaldselt kukutamise katsed ja igasugune kaasabi selles suunas, rahva julgeoleku, tervise ja kõlbluse vastu sihitud ettevõtted ja toimingud jne. Ei või juttu olla, et kui testamendis sääraseid keelatud sihtide saavutamise ergutamiseks on määrusi tehtud, kohus tohiks neid täitmisele kinnitada ja testamendi pärast kinnitamist välja anda kui seaduse jõusse astunu. Kuna notaar ja kinnitusjaoskonna ülem kohustatakse Not. Sead. § 90 ja 352 põhjal mitte toimetusele ja kinnitusele võtma seadusevastaseid akte, paistaks otse arusaamatuna, kui kohtunikul oleks testamendi kinnitamisel keelatud akti seadusepärast järele katsuda ja vastavalt talitada, kuna muil korral seaduse tarvitamine ja kohaldamine kohtunikule on kohustav, rääkimata juba sellest, et kohtuniku otsuse peale võidakse edasi kaevata.

Lõpuks kõrvaldub igasugune kahtlus kõne all oleva küsimuse kohta B. E. S. § 2789 ja selle märkusega, mille otsekohese mõtte järele seadusevastane testament ei või jõusse jääda, vaid kõrvaldatakse kohtu poolt isegi siis, kui kõik huvitatud isikud sarnase testamendi kohta oma nõusolekut avaldavad (vt. ka Erdmann, III k. lht. 352). On aga testament ainult mõnes omas osas seadusvastane, siis ei kaota seepärast mitte terve testament oma maksvust, vaid sama Balti Erasead. § 2788 järele kõrvaldatakse see osa, mis ebaõige on, kuna muu osa jõusse jäetakse.

Kõigil neil põhjustel **otsustas** Riigikohtu üldkogu: seletada, et Ts. Kp. S. § 1966 põhjal rahukohtunik ei ole mitte ainult õigustatud, vaid on ka kohustatud testamenti kinnitades selle osad kinnitamata jätma, mida ta peab avalik-õigusliku iseloomuga seaduse vastasteks, ja nimelt ka siis, kui keegi nende vastu ei ole väielnud.

Nr. 5.

ÜLDKOGU.

19. aprillil 1926 a.

Riigikohtu esimehe ettepanek lahendada tsiviil-osakonna algatusel ülesvõetud küsimus, kas tuleb enne Ilmasõda müüdid kinnisvara ostuhind nüüdsel ajal tasuda 1919 a. 2. mai seaduses määratud kursi (1 vene rubla = 1,50 Emk.) või varanduse väärtuse järele.

Eesistuja esimees K. Pärts, ettekandja riigikohtunik J. A rro.
Riigikohtu prokuröri k. t. K. Luud.

1919 a. 2. mai seaduse § 2 ja 3 järele on seaduslikud maksuabinõud Eesti Vabariigi Eesti margad; lepinguid teha ja täita tohib ainult Eesti markades. Eesti markade väärtus, võrreldes ennesõjaaegse vene rahaga, määratakse kindlaks sama sead. § 6, mille järele maksmata jäetakse saksa sõjavõimude poolt 15. sept. 1918 a. väljaantud korraldus maksuabinõude

asjus (Verordnungsblatt nr. 35, 1918., Ziff. nr. 394), seades selle korralduses ettenähtud ida- ja saksa markade asemele Eesti margad, mille kurss võrreldes ennesõjaaegsete vene rubladega on 1,50 Emk.=1 vene rubla (korralduse §§ 4 ja 5, teatavatel juhustel 1 Emk.=1 vene rubla). Neid seaduse määrusi tuleb kohaldada ka eelseisva küsimuse lahendusel. Asja seisukorda ei muuda kaalutlused selle kohta, et

1) kinnisvara ostuhinna maksmise kohustus ei ole võlakohustus laenulepingu (mutuum, Darlehensvertrag) põhjal, sest mainitud „Verordnung“ ei näe ette mitte ainult viimaseid võlakohustusi, vaid räägib ülepea nõudmistest (Forderungen, Ansprüche), ja loeb üles muu seas üüri- ja rendinõudeid, palku, elatisnõudeid jne., ilma erandit tegemata kinnisvarade ostu-müügi hinna suhtes;

2) et pärandusmaksu muutuse seadus (R. T. nr. 1/2—1923 a.) sisaldab määrust, milles kinnisvarade hindamisel 1 vene rubla arvatakse nüüdsel ajal 40 Eesti margaks, sest siin on tegemist riigimaksude kohta käiva eriseadusega, mida ei saa kohaldada eraisikute lepinguliste vahetõude selgitamisel ja kindlaksmääramisel;

3) ei saa ka mõõduandev olla õigluse (aequitas) põhimõte, sest kohus peab tarvitusele võtma esimeses joones õigust (jus) ja õiglust (aequitas) õiguse piirides. Tundub vastolu õiguse ja õigluse nõuete vahel, siis võib seaduseandja sarnast vastolu kõrvaldada uue seaduse väljandmisega, mitte aga kohus seaduse määrustest kõrvale kalduda õigluse nõuete rahuldamise otstarbel.

Kõigil neil põhjustel ja prokuröri arvamise ära kuulanud **otsustas** Riigikohtu üldkogu: seletada, et enne Ilmasõda müüdud kinnisvara ostuhind nüüdsel ajal tuleb tasuda 1919 a. 2. mai seaduses määratud kursi järele (1 vene rubla = 1,50 Emk.).

Nr. 6.

ÜLDKOGU.

19. aprillil 1926 a.

*Riigikohtu esimehe poolt üldkogule lahendamiseks ettepanud küsimus, kas on seaduspärane Rahu-
kogude juure asutatud kinnistusjaoskondades sissejuurdunud praktika, mille järele kinnistatakse
pandiõigusi kinnisvarade peale (hüpoteeke) võlakohustuste põhjal, mis esialgselt välja on
antud teatavate isikute kui võlauskujate nimele, kuid enne kinnistusjaoskonda jõudmist juba on
varustatud blanko edasiantava pealkirjutustega.*

Eesistuja Riigikohtu esimees K. Parts, ettekandja riigikohtunik
V. Ditmar,

Riigikohtu prokuröri k. t. K. Luud.

Asja ettekannet ja prokuröri k. t. arvamist ära kuulanud, leidis Riigikohus, et ettepanud küsimus tekkis Riigikohtu ettekirjutusel Kohtupalati poolt toime pandud Viljandi kinnistusjaoskonna revideerimisel ilmsiks tulnud praktikast, mille järele kinnistatakse obligatsioon, mis enne kinnistamist on blanko-pealkirjutusega edasi antud.

Sama praktika on, nagu kogutud andmetest näha, — sisse juurdunud Tallinna-Haapsalu, Rakvere-Paide, Pärnu ja Kuresaare kinnistusjaoskondades, kuna Tartu kinnistusjaoskonnas ei kinnistata blanko-pealkirjaga varustatud obligatsioon, välja arvatud juhtumused, kus esialgne võlauskuja kui obligatsiooni seaduslik pidaja kinnistamist palus.

Tallinna-Haapsalu kinnistusjaoskonda esitab seesuguseis juhutumustes kinnistamise palve võlgnik ja hüpoteek kantakse raamatusse (registrisse) obligatsiooni põhjal, mis selles tähendatud võlauskuja nimele välja on antud ja viimase poolt ettenäitajale edasi antud.

Rakvere-Paide kinnistusjaoskonnas kinnistatakse blanko-pealkirjutusega edasiantud obligatsioon esialgse võlauskuja nimele, kusjuures kinnistuse määruuses ära tähendatakse,

et võlakohustus blanko-pealkirjutusega on varustatud. See tehakse selle eesmärgiga, et võlgnikule hõlbustada „kiiremini pankadest ehk craisikute käest laenu saada.“

Pärnu kinnistusjaoskonda esitatakse kinnistamise palve võlgniku poolt, kes taotab võlakohusliku pandiõiguse kinnistamist esialgse võlauskuja nimele ja ühtlasi kinnistusregistris äramärkimist, et nõudmise õigus võlakohustuse järele on nimetatud võlauskuja poolt in blanco edasi antud iga ettenäitajale.

Kuresaare kinnistusjaoskonda esineb in blanco edasiantud obligatsiooni kinnistamise palvega kas võlgnik või esialgne võlauskuja, kumbki nenedst kui obligatsiooni akti pidaja. Seesugune obligatsioon kinnistatakse esialgse võlauskuja kasuks ja kinnistusregistrisse märgitakse, et obligatsioonis tähendatud võlauskuja on selle ettenäitaja omanduseks annud. Mainitud, veneajast pärit, praktika põhjeneb, — kinnistusjaoskonna ülema arvamise järele, — „üldisel olukorral, et sarnane obligatsioon on rahata tehing, mil on seadusega lubatud eesmärk: oma varandust pantida ja pangast laenu võtta.“

Ette pandud küsimuse lahendamisele asudes ja eeltoodud andmeid silmas pidades, leidis Riigikohtu üldkogu, et sellele küsimusele tuleb vastata eitavalt.

Pandiõigus on asiõigus, millega kindlustatakse teatav nõudmise õigus (B. E. S. § 1325), ja niiviisi on iga pandiõiguse eelduseks teatava nõudmise õiguse olemasolu, mille eest pant vastutab (§ 1337). Pandiõigus ei ulata kaugemale kui nõudmise õigus. On viimane täielikult rahuldatud, siis kustub ära ka pandiõigus (§ 1341). Pandiõigus kinnisvara peale nimetatakse hüpoteegiks (§ 1336) ja sünnitatakse ainult sissekandmisega kinnistusraamatutesse (§ 1393). Hüpoteegi kinnistamisel aga peab kinnistusregistris ära tähendatama pandiõiguse põhjus ja võlauskuja (Not. Sead. § 325).

B. E. S. IV raamatu IX osas sisalduvatest „nõudmise õiguste üleandmise“ („о передаче требований“; „Von der Abtretung der Forderungsrechte“) kohta käivaist reeglitest (§§ 3461—3482) selgub, et Eestis maksva eraõiguse järele mõeldakse nõudmise õiguse üleandmise all teatava nõudmise õiguse edasiandmist võlauskuja poolt kolmandale isikule ilma võlgniku iseärase nõusolekuta. On üleantava nõudmise õiguse kohta kirjalik toiming kokku seatud, siis peab seda toimingut sisaldav dokument tsessionaarile kätte antama ja üleandmise kohta dokumendile vastav pealkirjutus tehtama või tsessiooni üle iseäraline akt kokku seatama (§ 3472). Võlakohustuse üleandmine võib aga sündida pealkirjutusega mitte ainult teatava võlauskuja, vaid ka igapähe selle võlakohustuse ettenäitaja nimele. Sarnase pealkirjutusega, samuti ka blanko-pealkirjutusega varustatud võlakohustuste edasiandmise korra kohta tuleb kohaldada ettenäitaja paberite kohta käivaid reegleid (§ 3473). Nende reeglite järele aga sünnib nõudmise õiguse üleminek võlakohustuse enese üleandmise läbi käest kätte (§ 3123) ning võlgnik vastutab iga võlakohustuse pidaja kui seadusliku võlauskuja ees (§ 3122).

Eeltoodud seaduse määrustest järgneb, et hüpoteegi all mõeldakse pandile antud kinnisvaraga kindlustatud, teatavale isikule kuuluv ja kinnistusraamatutesse sissekantud nõudmise õigus, mis võlauskuja, ilma võlgniku nõusolekuta, õigustatud on edasi andma kolmandale isikule iseäralise aktiga või obligatsiooni peal uue võlauskuja või ettenäitaja nimele tehtud pealkirjutusega kui ka lihtsa blanko-pealkirjutusega, mille põhjal iga obligatsiooni pidaja esineb tema seadusliku omanikuna ja võlauskujana.

Ühes sellega järgneb tähendatud seaduse määrustest, et enne hüpoteegi kinnistamist pandiõigus kinnisvara peale sündida ei või ja seepärast ka võlauskujal pandiõigust ei ole nii kaua, kui temale väljaantud obligatsioon on alles kinnistamata. Et aga keegi ei või teisele üle ahda rohkem õigusi, kui temal enesel on (B. E. S. § 3476), siis peaks kahtlematu olema, et võlauskuja, kel enesel veel pandiõigust ei ole, ei või enne hüpoteegi kinnistamist üle anda pandiga kindlustatud nõudmise õigust. On ta aga oma nõudmise õiguse, mida võlgnik oli kohustunud hüpoteegiga kindlustama, siiski enne selle kohustuse täideviimist ettenäitajale in blanco üle annud, siis on tsessionaar selle blanko-pealkirjutuse põhjal omandanud ainult

pandiga kindlustamata jäänud nõudmise õiguse, mille kindlustamist hüpoteegiga ta juba ei või taotada, sest et obligatsiooni kinnistamine nimeta ettenäitaja kasuks üldse ei ole lubatud.

Esitab esialgne võlauskuja obligatsiooni kinnistamiseks pärast üleandva blanko-pealkirjutuse tegemist, siis tuleb selle peale vaadata, kui obligatsiooni krediitori peale, kes kas tõelikult oma nõudeõigust veel kellegile ei ole edasi annud või oma nõudeõiguse küll juba edasi annud kolmandale isikule, kuid pärast selle jälle tagasi saanud. Esimesel puhul ei või üldse mingit kahtlust tekkida tema õiguse kohta obligatsiooni kinnistada laskmiseks, sest et edasiandev pealkirjutus on tühine ja tähtsusetu. Aga ka teisel korral ei leiduks takistust obligatsiooni kinnistamiseks, sest et siin oleks ennistatud võlgniku ja võlauskuja vahel esialgselt tekkinud vahekord, võlauskuja isik uuesti ilmsiks tulnud ja blanko-pealkirjutus oma edaspidise jõu ja tähenduse kaotanud obligatsiooni muutmise tagajärjel ettenäitajale kuuluvast dokumendist nimeliseks aktiks. Niisugusel korral aga oleks juba tegemist väljaspool arutitava küsimuse piire seisva juhtumusega, mis selle lahendamisesse ei võiks mõjuda.

On obligatsioon, mis enne kinnistamist edasiandva blanko-pealkirjutusega on varustatud, võlgniku käes ja palub viimane selle obligatsiooni kinnistamist, siis ei ole sarnase palve rahuldamiseks vähematki põhjust, sest et niisugusel korral esineks võlgnik blanko-pealkirjutuse põhjal oma enese võlakohustuse pidajana ja omanikuna, mille tagajärjel sel võlakohustusel põhjenev nõudmise õigus tuleks kustunuks lugeda võlauskuja ja võlgniku omaduste kokkulangemise tõttu ühes ja samas isikus (B. E. S. § 3565). Kindlustada aga pandiga kustunud ja mitte enam olemasolevat nõudmise õigust ei saa, sest et iga pandiõiguse eelduseks on teatava nõudmise õiguse olemasolu (B. E. S. § 1337) ja pandiõigus ei ulata kaugemale kui nõudmise õigus, mida kindlustada tema eesmärgiks on (B. E. S. § 1341).

Pealeselle ei või tähendamata jätta, et — nagu kogutud andmetest selgunud, — on obligatsioonide väljaandmine, mis enne nende kinnistamist juba varustatakse edasiandva blanko-pealkirjutusega, tihti sihitud mitte tõsise nõudmise kindlustamise, vaid selle peale, et võlgnikule hõlbustada, tõepoolest rahata tehingu põhjal, pankadest või eraisikute käest laenu saada, kusjuures esialgse võluskujana äratähendatud isiku abil püütakse obligatsiooni ümber muuta ettenäitaja paberiks, rääkimata juba sellest, et iseenesest mõista, ei jäta mitte ükski enam-vähem ettevaatlik võlauskuja, raha laenuks andes, kinnistamata selle obligatsiooni, mis ta nõudmise õiguse peaks kindlustama ega anna oma nõudmise õigust sarnases kindlustamata olekus edasi, milles teda tõsine tsessionaar vaevalt hakkaks omandama. Seesugune obligatsioonide väljaandmine viis oleks seadusest möödamineku peale sihitud ja B. E. S. § 2922 põhjal tühine tegu, sest et sama seaduse § 3121 märkus keelab eraisikuile igasuguste nimeta väärtmärkide ja -tähtede ning eriti ettenäitajale antud obligatsioonide liikvele saatmist.

Vähe sellest, sarnaste silmakirjaks kokkuseatud obligatsioonide väljaandmise eesmärgiks võib olla kinnisvara nähtavale-seadmine niisugusel kujul, nagu oleks see võlgadega koormatud, et kõrvale hoida tõsiste võlauskujate nõudmiste rahuldamisest või riigile saadavate maksude maksmisest, nagu näiteks juhtumusel, kus kinnisvara omanik mõne päeva enne surma välja annab blanko-pealkirjutustega varustatud obligatsioone üle selle vara väärtuse ulatavas suuruses, obligatsioonid kinnistatakse juba pärast võlgniku surma ja pärijad nõuavad pärandusmaksu maksmisest vabastamist ettekäändel, et pärandusvara olevat koormatud hüpoteekidega, millede kogusumma ulatavat üle selle vara väärtuse.

Ei või kõne all olevate obligatsioonide väljaandmisele ka krediidi toetamise ja väärtuste vahetuse kergendamise abinõu tähendust anda. Obligatsiooni üleandmise korral ilma võlgniku nõusolekuta võib viimane uue võlauskuja (tsessionaari) vastu esitada kõik need vastuvaielused, mis tal olid esimese võlauskuja (tsendendi) ja nende vahepealsete tsendentide vastu, kes jälgi on jätnud võlakohustuse peale (v. Vene Senati Tsiv. Kass. Dep. sel. 1912 a. nr. 120 ja Riigikohtu ts. os. otsus Põhja Panga ja Ignatjevite asjas 1926 a. nr. 194).

Järelikult ei esine blanko-pealkirjaga varustatud ja ilma võlgniku nõusolekuta B. E. S. §§ 3471—3473 ettenähtud korras edasiantud obligatsioon mõne kindla ja vastuvaidlemata aktina, vaid, ümberpöörduvalt, võlakohustusena, mida võlgnik võib ümber lükata igasuguste tema ja esialgse võlauskuja vahel tekkinud vahekorras järgnevate vastuvaielustega ja isegi vastuvaielusega, et obligatsiooniga kindlustatud võlakohustus oli välja antud rahata ainult silmakirjaks ning niisugusena ei või olla mingisuguse nõudmise õiguse allikaks. Seepärast peaks silmanähtav olema, et obligatsioon, mis enne nende kinnistamist juba varustatakse võlauskuja poolt tehtud edasiandva blanko-pealkirjutusega, ei või milgi tingimusel lugeda krediidi toetamise ja kergendamise abinõudeks. Just vastuoksa, nad raskendavad väärtuste vahetust, põhjust andes igasuguste kuritarviduste võimaluseks ja tülide sünnitamiseks, sellega krediiti kõigutades ja nõrgendades.

Neil kaalutlustel arutatavale küsimusele eitavalt vastates ja silmas pidades, et selle vastuse tagajärjel tuleb lõpetada küsimuses äratähendatud Tallinna-Haapsalu, Viljandi, Pärnu, Rakvere-Paide ja Kuresaare kinnistusjaoskondades sissejuurdunud tegeluse edaspidine käsitlemine **otsustas** Riigikohtu üldkogu: seletada, et ettepanud küsimusele tuleb vastata eitavalt ja saata käesoleva seletuse ära kiri rahukogudele juhtnõõriks.

Nr. 7.

ÜLDKOGU.

31. mail 1926 a.

Esimehe ettepanek lahendada tsiviil-osakonna algatusel ülesvõetud küsimused: 1) kas kuuluvad Tempelm. Sead. § 9 p. 1 lit. c all ettenähtud lepingutest „osavõtjate“ hulka ka lepingutegijate poolte volinikud? ja 2) Kas tuleb Temp. Sead. § 14 p. 3 all ettenähtud tempelmaksu trahvi ühekordses summas võtta kõigi eestseisuse ehk seltsi liikmetelt kokku, või iga isiku käest ühekordses summas ning kas peab ühekordse summa all mõistma tempelmaksu või selle trahvi sama paragrahvi p. 1 ja 2 määratud suurustes?

Eesistuja Riigikohtu esimees K. Parts, ettekandja riigikohtunik
J. Arro,
Riigikohtu prokurör R. Rägo.

Prokuröri arvamise kuulanud, leiab Riigikohtu üldkogu, esimeses küsimuses, et Tempelmaksu Seaduse § 9 p. 1 määrus: „Tempelmaksu maksmiseks on kohustatud... c) lepingute ja vekslite pealt kõik osavõtjad“ — algtekstis „alle Teilnehmer“ — ei ütle, keda õieti tuleb mõelda osavõtjate all, kas neid, kelle füüsilisel osavõttel leping sõlmitakse ehk veksel antakse, sellest hoolimata, kas neil kõigil lepingu teostamisest isiklikku huvi on või mitte, või lepingute ja vekslite olulised osavõtjad, lepingutegijad pooled, vekslid väljaandjad, vastuvõtjad ja edasiandjad, kes lepingu või vekslid läbi tekitatud varanduslikke õigusi ja kohustusi kannavad, või koguni niihästi ühti kui teisi.

Peab silmas pidama, et riik võtab makse üldiselt neilt, kes on otseteel kõige ligemalt huvitatud maksustatavast aimest, nii kinnisvara maksu üldreeglina — kinnisvara omanikult, pärandusmaksu pärijalt, tollimaksu — tollitava kauba või varanduse käsutajalt omanikult jne. Samale põhialusele on seatud ka tempelmaks. Seda võetakse kas kindla, võrdlemisi üsna madala maksuna — n. n. lihttempelmaksuna — mitmesuguste paberite pealt läbikäimises ametiasutustega (palvekirjad lisadega, avaldused, ära kirjad, tunnistused jne.), erandlikud ka eraelus (kviitungid, seltside liikmekaardid, testamendid ja m.), või aga teatava protsendilise maksuna ehk proportsionaalse tempelamaksuna lepingu väärtusest. Esimeste, s. o. kindlamääralise tempelmaksu alla käivate aktide, tunnistuste, ära kirjade jne. suhtes

on Tempelmaksu Sead. § 9 p. 1 tähe *a* all määrus olemas, et siis, kui nad on kokku seatud ametiasutuste ja ametnikkude poolt, tempelmaksu maksmiseks on kohustatud üldse need, kelle tõukel (auf deren Veranlassung) kirjatükid on kokku seatud või välja antud, ja Saksa kohtute tegelus (vaata Loeck-Seyffarti kommentar Preisi Tempelmaksu Sead. kohta, 9 väljaanne 1922 a. lhk. 49 ja tema tsitaadi järele Saksa Riigikohtu ots. 24.III.1911, Entscheid. köide 76, lhk. 76) loeb siin ka volinikke maksukohuslikeks. See on seletatav olemasoleva erandliku määrusega, mis ametikohtade asjaajamise hõlbustuse nõuetele vastab, pealegi ei või volinikkudel liht tempelmaksu õiendamine mingid iseäralisi raskusi valmistada, sest et see iseenesest üsna madal on ja niihästi volinikul kui voliandjal selle suurus on ette teada. Väljaspool seda piiri loetakse volinikkude vastutus äärmiselt vaieldavaks. Nähtavasti on eeltähendatud määrus erandina üles seatud ega ulatu juba nende lihttempelmaksu alla käivate kirjatükkide kohta, mis väljaspool ametiasutusi on kokku seatud. Kuidagi ei saa seda erimäärust üle kanda ja tarvitusele võtta proportsionaalse tempelmaksu alla käivate lepingute ja nende taoliste aktide suhtes, mis majanduslikus läbikäimises sõlmitakse. Juba maksuvõtmine teatavas murdosas lepingu aine väärtusest ise näitab, et maksu on kohustatud maksuma isikud, kellesse leping puutub ja seejuures vastavalt väärtusele, mida see esitab; teiste suhtes, kes mitte oma huvides lepingut ei ole sõlminud ja kellele leping iseenesest mingit väärtust ei paku, ei ole säärane maksukohustus kuidagi arusaadav ega õigustatud, kõnelemata muidugi veel lepingu sõlmimisel teatavates juhtumites tunnistajaiks, nõuandjaiks ja hindajaiks juure kutsutuist osavõtjaist. Ei ole selle järele õiguslikku alust lepingusõlmija voliniku vastutusele võtmiseks ei iseseisvalt ega ka solidaarselt voliandjaga.

Kõigil neil kaalutlustel loeb Riigikohtu üldkogu õigeks Tempelm. Sead. § 9 p. 1 tähe *c* all ettenähtud lepingust osavõtjate all mõista lepingutegijaid pooli, kuigi nad isiklikult lepingu tegemise juures ei ole viibinud, ja ainult asemikkude kaudu on teotsenud, aga mitte nende volinikke ei nende asemel ega nende kõrval kaasvastutajatena. Nähtus, et tempelmaks nende lepingutegijate poolt, kes väljaspool riigi piire asuvad, tihti maksmata jäetakse ja selle kättesaamine erilisi raskusi valmistab, ei õigusta praegu maksvat Tempelmaksu Seadustikus ettenähtud tempelmaksu kohustust ja selle mittetäitmise tagajärgi laiendada üldiselt volinikkude peale, ja olgugi et soovitav oleks, et seadusandja annaks teatavaid erilisi määrusi eeltoodud nähtuse vastu võitlemiseks.

Teine küsimus jaguneb kahte ossa: a) kas heidab Tempelm. Seaduse § 14 p. 3 juriidilise isiku eestseisuse või seltsi liikmed kõik ühiselt ja üheskoos või iga liikme eraldi trahvi alla? ja b) kas peab „ühekordse summa“ all mõistma tempelmaksu või selle maksu trahvi, millest Tempelm. Sead. § 14 p. 1 ja 2 jutt on? § 14 p. 3 lausub: „Juriidiliste isikute kohta tuleb rahatrahvid määrata eestseisuse liikmetelt, muude igasuguste seltside kohta seltsi liikmetelt ühekordses summas. Eestseisus või seltsi liikmed vastutavad koguvõlgnikkudena.“ Esimene küsimus tuleb kahtlemata lahendada selles mõttes, et trahvi peavad maksuma eestseisuse või seltsi liikmed ühiselt ja üheskoos, sest trahv pannakse peale maksukohustuse täitmata jätmise eest, mis neil üks ja ühine oli. Riik võtab teatava kohustuse täitmata-jätmise eest kindlaksmääratud rahatrahvi. Trahvisumma ei või kõikuv olla ega tohiks ka juriidiliste isikute ja seltside juures rippuda sellest, kui palju kusagil eestseisuse või seltsi liikmeid on. Kui igat liiget üksikult oma ette karistatakse, siis ei oleks kuidagi seletatav iga ühe eestseisuse või seltsi liikme solidaarne vastutus teistele liikmetele pealepandava trahvisumma eest. Samuti oleks arusaamata, miks üksiku liikme vastutus kaasvastutuse näol peaks suurenema, kui ühes seltsis palju liikmeid on. Mis puutub küsimuse teise ossa, siis leiab Riigikohus õige olevat viimase seisukoha, nimelt et ühekordse maksu all tuleb mõista tempelmaksu trahvi, mis Tempelm. Sead. § 14 p. 1 ja 2 on kindlaks määratud. Tempelm. Sead. § 14 käsitab 5 iseseisvas punktis ja veel eraldi 2 lõpu lõikes mitmesuguseid trahvimisse puutuvaid määrusi, trahvide määri ja keđa trahvida, rahatrahvist vabastamisi ja selle asemel astuvaid korra

trahve ja nende määramise korda, rahatrahvide asendamatu vabustrahvidega ja maks-mata tempelmaksu õiendamise kohustust olenemata trahvist. Punkt 1 sisaldab eneses üldmääruse, et kõik kes tempelmaksu õiendamise ehk seaduses ettenähtud teadete and-mise kohustuse vastu on eksinud, langevad rahatrahvi alla, mis võrdub kümnekordsele õiendamata tempelmaksu summale. Punkt 2. tehakse sellest üldmäärusest erand vekslite suhtes, mis praeguse seaduse väljaandmise ajal liht paberile kirjutati, kuhu tempelmargid peale kleebiti — selles mõttes, et vääratuse eest vekslite tempelmaksustamises trahvitakse igat vekslit osavõtnud isikut (siia kuuluvad siis nii veksliaandja, kui vekslite esimene vastu-võtja, samuti kõik vekslite edasiandjad — žirandid igauks iseseisvalt) 50-kordses tempel-maksu määras. Punkt 3. toob omakord uue erandi, pannes juriidiliste isikute ja seltside juures vastutuse rahatrahvi eest eestseisuse ja seltsi liikmete peale, kuna see muidu füüsiliste isi-kute juures viimaste eneste, kui asjast otseteel huvitatud isikute või poolte peal lasub. Trahvi ei tule juriidiliste isikute ja seltside juures nii siis mitte nõuda juriidilise isiku või kogu seltsi varandusest, vaid eestseisuse ehk seltsiliikmetelt isiklikult, nende eravarandusest. Ei ole põhjust eeldada, et seadusandja selle iseärasuse kõrval oleks tahtnud veel teise erandi siin maksma panna, nimelt trahvi määra enese suhtes, ja seda trahvi määra teissuguseks teha, kui see muidu üldiselt teiste suhtes (p. 1 ja 2) maksev on. Kui seaduses seejuures tähendatakse, et trahv võetakse juriidiliste isikute, eestseisuse ja muude seltside liikmete käest ühekord-ses määras, siis tuleb siin nähtavasti mõista ühekordset trahvimäära, millest eelpool jutt oli, aga mitte tempelmaksu määra, sest esmalt maksud ja trahvid peavad kõiki ühetaoliselt tabama ega ole põhjust eeldada, et siin oleks tahetud juriidiliste isikute ja seltside suhtes uus erand teha ja nende tempelmaksu trahvi määrata vastolus teistega ühekordse tempelmaksu summa peale või mõne kõikuva summa peale, mis oleneb eestseisuse või seltsi liikmete arvust, nii siis kord väike, teine kord väga suur on, ja teiselt, kahtluste korral seletatakse seadusmää-rusi võimalikult üksteisega kooskõlas olevat. Ei oleks ka vastupidine seisukoht, s. o. et juriid-iliste isikute eestseisuse liikmed või muidu seltsi liikmed ainult ühekordse tempelmaksu peaksid maksma, sisuliselt millegiga õigustatud.

Niiviisi seletatakse ka Preisi kohtutes vastavat Preisi tempelmaksu seaduse määrust § 17 p. 6, mis meie seadusega § 14 p. 3 kokku käib. Ka Saksa Riigi tempelmaksu seadus § 112, millele sisuliselt vastab Preisi Tempelm. seadustik, asub samal seisukohal.

Eeltoodud kaalutlustel **otsustas** Riigikohtu üldkogu: seletada 1) Tempelmaksu Seaduse § 9 p. 1 lit. c all ettenähtud osavõtjate hulka ei käi lepingutegijate poolte volinikud; 2) Tempelmaksu Sead. § 14 p. 3 mõtte järele tuleb tempelmaksu trahvi võtta juriidiliste isikute ja muude igasuguste seltside nimel tehtud tempelmaksustamata pabetite pealt mitte igalt eestseisuse liikmelt või seltsi liikmelt ühekordses tempelmaksu summas, vaid kõigilt liikmeilt nende vastastikkusel vastutusel kokku sama sead. § 14 p. 1 ja 2 määratud suuruses, s. t. kas kümne- või viiekümnekordselt tempelmaksu määrast.

Nr. 8.

ÜLDKOGU.

27. septembril 1926 a.

*Kusti Villmanni kaebus Tallinna-Haapsalu rahukogu esimehe määruse peale Saaremaa kohtu-
pristav A. Seppa tegevuse peale antud kaebuseasjas.*

Eesistuja esimees K. Parts, ettekandja riigikohtunik V. Ditmar,
Riigikohtu prokurör R. Rägo.

Asja ettekande ja prokuröri arvamise ära kuulunud, leidis Riigikohtu üldkogu Kusti Villmanni kaebuse Tallinna-Haapsalu rahukogu esimehe määruse peale, millega tagajär-

jeta jäeti tema kaebus Saaremaa kohturivistav A. Seppa tegevuse üle, mitte lugupeetava olevat järgmistel põhjustel:

Rahukogu esimehele alluvad ainult kohturivistavi isiklikule vastutusele võtmise eesmärgiga antavad kaebused kohturivistavi isikliku tegevuse ja viivituse üle (K. A. S. § 330), kuna kaebused rahukohtuniku ja rahukogu otsuste ebaõige täitmise üle ja kõik otsuste täitmisel tekkivad tülid, samuti kaebused täitmisel sündinud viivituse üle, kui viimaste eesmärgiks ainult viivituse kõrvaldamine, alluvad rahukohtunikule, kelle jaoskonnas otsuse täitmine toimetatakse (Ts. Kp. S. § 160). Kohturivistavi tegevuse tagajärjel sündinud kahjude tasumist võivad kahjukannatajad nõuda nõudmise tõstmise teel vastavas kohtus, milleks mingisugust eelluba tarvis ei ole (Ts. Kp. S. § 1331—1917 a. redaktsioonis).

Eeltoodud korrale vastab Tallinna-Haapsalu Rahukogu esimehe poolt Kusti Villmanni kaebuse kohta tehtud määrus. Ses osas, kus kaebaja palus kohturivistav Sepp'a vastu süüdistust alustada võimupiirist üleastumises ja lohakuses ametialal ning viisakuseta olekus ametikohuste täitmisel, on Rahukogu esimees Villmanni kaebuse järele katsunud ja järeldusele jõudnud, et nimetatud kohturivistavi tegevuses kõne all oleva kohtuotsuse täitmisel ei leidu midagi seadusevastast, mis Rahukogu esimehe korraldust nõuaks. Seega on Rahukogu esimees mainitud kaebuse temale alluvas osas ära otsustanud. Et aga Villmann omas Riigikohtule antud kaebuses enam ei taota kohturivistav Seppa isiklikule vastutusele võtmist eelpool kirjeldatud kuritegude (võimupiirist üleastumise ja lohakuse) ja hukkamõistetava teguviisi (viisakuseta oleku) eest, siis langeb iseenesest ära kohturivistavi vastutusele-võtmise küsimus, mida Rahukogu esimees juba eitavas mõttes on ära otsustanud.

Omas kaebuses kordab Villmann Rahukogu esimehele esitatud palvet tühistada kohturivistavi toimingud kui seaduse nõuetele mittevastavad ja teda kohustada kaebajale tehtud kahjud ära tasuma; või kui see võimalik ei ole, siis kaebajale õigus anda tehtud kahjud kohturivistavi käest välja nõuda.

Selles osas ei allunud Villmanni kaebus Rahukogu esimehele, millepärast osutub täitsa õigeks viimase järeldus, et nii kohturivistavi toimingute tühistamise kui ka kahjude tasumise või kahjude väljanõudmise võimaldamise suhtes kaebaja poolt avaldatud palved mingit korraldust Rahukogu esimehe poolt ei nõua. Samal põhjusel ei saa ka Riigikohus nende, — valvekorras esitatud, — palvete lahendamisele asuda, sest et nii kohturivistavi poolt rahukohtuniku otsuse täitmisel tehtud toimingute tühistamise (Ts. Kp. S. § 160), kui ka kohturivistavi tegevuse läbi sünitatud kahjude sissenõudmise kord (Ts. Kp. S. § 1331—1917 a. redaktsioonis) on ettenähtud Tsiviil-Kohtupidamise Seaduses ja seega osutuks tähendatud toimingute tühistamine ja kahjutasu väljamõistmine valvekorras Tsiviil-Kohtupidamise Seaduse eeskirjade otsekoheseks rikkumiseks (K. A. S. § 250). Kahjutasu nõudmise tõstmiseks aga kohturivistavi vastu vastavas kohtus mingisugust erilist eelluba ei Rahukogu esimehe ega Riigikohtu poolt tarvis ei ole (Ts. Kp. S. § 1331—1917 a. redaktsioonis).

Lõpuks palub kaebaja Tallinna-Haapsalu Rahukogu esimehele kohuseks teha „Saaremaa kohturivistav A. Seppa tegevust põhjalikult revideerida.“ Selle palve rahuldamiseks puudub igasugune alus, sest et seadus üldse ei anna eraisikuile õigust kohtuasutuste ja nende juures seisvate ametnikkude tegevuse revideerimist nõuda.

Kõike seda arvesse võttes, ei leia Riigikohtu üldkogu seaduslikku põhjust Kusti Villmanni kaebuse rahuldamiseks ja sellepärast otsustas: Kusti Villmanni kaebus tagajärjeta jätta.

Nr. 9.

ÜLDKOGU.

1. novembril 1926 a.

Kohtuministri poolt K. A. S. § 259¹ põhjal 17. apr. 1926 a. nr. 2325 all esitatud seletuspärimine küsimuses, kas maksvate seaduste järele on notaarid kohustatud protesteerimiseks vastu võtma ka neid vekslaid, mille lunastamise kohaks ei ole sama notaari asukohta linn, alev või vald, vaid mõni teine linn, alev või vald sama rahukogu ringkonnas.

Eesistuja Riigikohtu esimees K. Parts,
Ettekandja riigikohtunik. V. Ditmar,
Riigikohtu prokurör R. Rägo.

Kohtuminister on arvanud selle küsimusele jaatavalt vastata ja selle arvamisega ühineb ka Riigikohus järgmistel põhjustel.

Veksliseaduse § 49 järele peab protestima vekslit, mida ettenäitamisel ei ole ära tasutud, seks et ta kõigi vekslkohuslaste suhtes alles hoiaks vekslit jõu. Protest peab Veksliseaduse § 47 põhjal sündima notaari või notaari seadusliku asetäitja läbi. Ka Notariaalseadus näeb ette notaaride kohustust proteste toimetada, kui see oma § 146-ndas käsib küsimust, kuidas neid tuleb toimetada. Keegi teine ei ole seaduse järele protestimiseks võimustatud kui ainuüksi notaarid ja nende seaduslikud asetäitjad. Notariaalseaduse § 20 ja 21 järele õiendavad notaarid asju, mis seaduses nende peale on pandud, selle rahukogu ringkonnas, kelle piirkonnas nad asuvad; väljaspool seda ringkonda kordasaadetud aktidel ei ole notariaalakti jõudu.

Vekslite protestimise kohusest ei vabane notaar ka siis, kui vekslit maksukoht mitte kokku ei lange tema asukohaga, tingimuseks on ainult et vekslit maksukoht peab notaari tegevuse piirkonda langema. Seadus ei ole vekslite maksukohtade äramääramist piiranud nende kohtadega, kus notaarid või nende asetäitjad asuvad, vaid annab (v. Vekslisead. § 7) õiguse vekslit maksukohta kuhu tahes määrata ja vekslit võib peale üldise kohanimetuse äratähendatud olla isegi, missuguses ruumis vekslit õiendamine järgnema peab. Jättes nii võimaluse vekslit maksukohta igale poole määrata, ei ole seaduseandja vekslite protestimise õigust piiranud nende vekslitega, mille maksukohaks notaari asukoht on tähendatud. Igal pool ei saa notaarid olla ja loomulik on, et notaar mitte igale poole oma tegevuspiirkonnas ilmuda ei saa vekslit nende väljaandjale ette panema, maksu nõudma ja vastu võtma. Ta ei saa seda igakord isegi omas asukohas teha, näit. kui temale ühel päeval hulk vekslit maksunõudmiseks mitmelt veksliaandjalt esitatakse ja üksikute vekslite maksukohad laiali asuvad. Et niisugused juhtumused võimalikud on, kus notaar kohale ilmuda ei saa võlakohuslasele isiklikult nõuet esitama, on Vekslisead. § 68 p. 2 ette nähtud, et notaar võib maksukohuslasele maksunõude ka kirjalikult esitada. Kirjaliku nõude saatmine peab sündima samal päeval, millal veksel notaari kätte toodi nõude esitamiseks veksliaandjale, kuid isäralist vormi selle nõude jaoks ja viimase saatmise viisi seaduses ettenähtud ei ole. Järjekult võib notaar tähendatud nõudmise saata igasuguste - ametikohtade läbikäimisel erasikutega lubatud — paberite, nagu teadaande, vahekirja, telegrammi, telefonogrammi jne. näol — käskjala, tahveti, posti, telegrahi ja telefoni kaudu. Muidugi võib juhtuda — maal eemalasuvate veksliaandjate suhtes on see meie postioludes harilik nähtus — et maksukohuslane seda nõuet enam enne vekslit protestimist kätte ei saa. Kuid selle vastu oleks veksliaandja võinud ennast kindlustada, kui ta vekslit maksukoha oleks määranud notaari asukohta. Teiselt poolt peab tähendama, et kui veksliaandja oma vekslitkohustust vekslit määratud ajal ja kohal täitnud ei ole, siis ta peab juba sellega arvestama, et veksel antakse notaari kätte

kes asju oma ametlikus asukohas õiendab. Igatahes ei ole seadus nende vekslite pidajaid, mille maksukoht mitte kokku ei lange notaari asukohaga, ilma kaitseta jätnud, ja notaaride protestimise õigus ja kohustus ulatub Not. Sead. § 20 ja 21 mõttes kõigi selle rahukogu ringkonnas ettevõetavate notariaaltoimetuste peale, milles ta asub.

Eeltoodud kaalutlustel **otsustas** Riigikohtu üldkogu: küsimusele vastata jaatavalt.

Nr. 10.

ÜLDKOGU.

22. detsembril 1926 a.

Kohtuministri seletuspärimine küsimuses, kas tuleb vahialuste enne tähtaega tingimisi-vabastamisel kuuekuulist tähtaega, mis vahialune peab temale määratud karistusest ära kannud olema, arvata kohtuotsuse täitmisele pöörmisest või vahialuse ajaistujate liiki ümberarvamise päevast, eeluurimis-vangistust arvestamata jättes, või aga arvatakse selle tähtaja sekka ka eeluurimise ajal kestnud vangistus, niivõrd kui see kohtuotsuses on arvesse võetud.

Eesistuja ja ettekandja esimees K. Parts,
Riigikohtu prokurör R. Rägo.

Käesolev küsimus on ülesvõetud lahkuminekute tagajärjel, mis Vangide tingitava enne tähtaega vabastamise Nõukogudes on tekkinud. Kuna näit. Tartus kuuekuist tähtaega, mida süüdimõistetud otsuse täitmisel karistusena peab ära kandma, arvatakse sellest silmapilgust, kus kohtuotsus vangimajja jõuab täitmiseks ja vang karistuskandjate liiki üle viiakse või ümber arvatakse, võetakse Tallinnas selle tähtaja hulka ka eeluurimisaegne vangistus, niivõrd kui kohtuotsuses seda on arvestatud. Kohtuminister pooldab esimest seisukohta.

Ühinedes Kohtuministri ja Riigikohtu prokuröri arvamisega, leiab Riigikohtu üldkogu, et Vangide tingimisi ennetähtaega vabastamise Seaduse (Vene Seadl. Kogu 1917, vihk 209, nr. 1326) I osa § 1 järele võivad need, kes türmi, parandusmajja või tähtajalisele sunnitööle on mõistetud, tingimisi vabastatud saada kinnipidamisest, „pärast vähemalt poole karistuse ärakandmist, kui nad seejuures kohtuotsuse täitmiseks vanglas on viibinud mitte vähem kui kuus kuud“. Kohtuotsuse täitmiseks viibivad karistusosalused sellest ajast peale, mil otsus on täitmisele pöördud. Selle eel käiv vangimajas viibimine ei moodusta kohtuotsuse täitmiseks möödasaadetud vangistust, olgugi et seda aega kohtuotsuste järele ka karistuse aja arvesse võib lugeda. Kohtuotsuse täitmiseks viiakse või arvatakse vang karistuskandjate või ajaistujate liiki. See vangistus läheb oma iseloomu poolest lahku eeluurimise ja kohtu all olemise aegsest vangistusest. Eeltähendatud seisukohta kinnitab sama paragrahvi kolmanda lõike lõpp, kus öeldakse, et „kanda tulev karistuse tähtaeg arvatakse välja sellest päevast, mil vahialune karistusekandjate liiki üle viidi“. Vastupidine seisukoht, nagu võidaks nõutud kuuekuist vangisolemise tähtaega ka eeluurimisaegse vangistusega ärakantuks lugeda, käib otse selle määruse vastu, samuti ei oleks ta kooskõlas tingimisi ennetähtaega vabastamise eeltingimisega, et vahialune peab oma kinniolemise ajal kiiduväärt ülespidamisega küllalt põhjust annud olema eeldamiseks, et ta pärast vanglast vabanemist korralikku eluviisi peab: tähendab, enne tähtaega vabastamise puhul peab Nõukogu tähelepanekuid tegema, kuidas vang ennast üles peab. Selleks on tarvis ikkagi pikemat aega. Kuna vangisolemise aeg vähemalt 6 kuu peale on määratud, peavad küll ka need tähelepanekud vähemalt kuus kuud kestma, nii et enne kuuekuise vangistuse aja lõpulejõudmist oleks vabastamise otsustamine iseenesest enneaegne.

Seda silmas pidades **otsustas** Riigikohtu üldkogu: tunnustada, et vangide ennetähtaega vabastamisel minimaalne kuuekuine tähtaeg, mis karistusekandja otsuse täitmise puhul peab ära kandma, arvatakse vangi karistuskandjate liiki ümberarvamise päevast.

Nr. 11.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

2. veebruaril 1926 a.

Maks Grünberg'i kaebus Posti-telegrafi-telefoni Peavalitsuse otsuse peale 2. III. 1925. a. nr. A/332 ametisõitudel viibimise eest päevarahade arvamise pärast alama liigi järele.

Eesistuja osakonna juhataja P. Puusep, ettekandja riigikohtunik A. Palvadre, Riigikohtu prokuröri-abi K. Luud.

Kirjaga 2. III. 1925 a. teatas Posti-telegrafi-telefoni Peavalitsuse ülem Tartu postkontori ülemale Maks Grünberg'ile, et Grünberg'i kui Tartu linna postkontori ülema ametkohuste hulka kuulub linna postkontori juhatamine ning viimase ümbruses olevate Peavalitsuse poolt teedeministri päevakäsu alusel 2. III. 1923 a. äranäidatud maapostkontorite revideerimine ja et seepärast kuuluvad tema revideerimissõidud maapostkontorite revideerimise otstarbel päevarahade suhtes Ametsõitude Tasuseaduse § 9 ettenähtud 5-nda liigi alla, kuna aga Tartu linna postkontori ülema-abi päevaraha samade maapostkontorite revideerimise puhul arvatakse 2-se ehk I-se liigi järele, sest viimane toimetab maapostkontorite revideerimist ainult harukorral ja linnapostkontori ülema käsul.

Riigikohtule antud kaebuses palub Maks Grünberg Posti Peavalitsuse otsuse 2. III. 1925 a. ära muuta, tema revideerimissõitude päevarahad 19. I. 1925 a. kuni 26. I. 1925 a. Ametsõitude Tasuseaduse § 9-das ette nähtud I-se liigi alla kuuluvaiks arvata ja Posti-Peavalitsust kohustada temale välja maksma iga päeva eest 400 marka.

Kaebaja seletab, et Tartu linnapostkontori amettegevuse piirkonda kuulub Tartu linn oma administratiiv-piirides ja ümbruskonna 15 valda ning nendes leiduvad 11 postagentuuri ja et Posti-Peavalitsuse ringkirjale 20. XII.1924 a. juurelisatud nimestikus ülesloetud maa- ja alevite postkontorid, mille revideerimine on pandud Tartu linna postkontori ülema ja tema abi peale, on iseseisvad, väljaspool Tartu postkontori amettegevuse piirkonda asuvad ametasutused, mis ainult revideerimise mõttes Tartu postkontori ülemale alluvad. Pealeselle seletab kaebaja, et Posti Peavalitsuse kaevatud otsuse vildakust tunnistavat ka see asjaolu, et selle otsuse järele arvatakse Tartu postkontori ülema päevaraha madalama liigi järele kui temale alluvate ametnikkude päevaraha, missugune seisukord Riigikohtu üldkogu otsuse järele 6. III. 1922 a. üldiselt ebaõige olevat.

Asja arutanud ja prokuröri arvamise kuulunud, leiab Riigikohus:

Riigi-teenijate Ametsõitude Tasuseaduse (R. T. nr. 113—1921 a.) § 9 järele kuuluvad päevarahade väljaarvamisel 5-sse liiki ametsõidud oma amettegevuse piirkonnas, mis seotud on jooksvate ametkohuste täitmisega. Maa- ja alevipostkontorid, mille revideerimine on pandud teedeministri päevakäsu alusel 2. III. 1923 a. Tartu linna postkontori ülema peale, ei allu oma jooksvas amettegevuses Tartu postkontorile ja seepärast ei ole ka Tartu linna postkontori ülem oma harilikkude, jooksvate ametkohuste täitmisel üldse seotud nende postkontorite jooksva amettegevusega. Teatavate maapostkontorite revideerimine on pandud Tartu linna postkontori ülema peale erakorralise kohustusena, mis ei ole seotud tema jooksvate ametkohuste täitmisega, ja seepärast ei saa ka hinnata nende kontorite revideerimise otstarbeks ettevõetavaid sõite kui seotuid tema jooksvate ametkohuste täitmisega ja sel puhul temale päevaraha arvata 5-nda liigi järele. Tartu linna postkontori ülema eeltähendatud ametsõidud on

erakorralised, nagu temale alluvate ametnikkudegi sõidud samal otstarbel, ja nende amet-sõitude puhul päevaraha väljaarvamisel arvata postkontori ülema ametsõitu 5-sse liiki, kuna temale alluvate ametnikkude ametsõidud arvatakse 1-sse või 2-sse liiki, ei ole seaduslikku alust.

Ettetoodud põhjustel Adm. K. K. § 21 ja 22 p. 2 põhjal otsustas Riigikohus: Posti-telegrafi-telefoni Peavalitsuse otsus, mis teada antud nimetatud Peavalitsuse poolt Tartu postkontori ülemale kirjaga 2. märtsist 1925 a. nr. A/332 all, tühistada ja asi nimetatud Pea-valitsusele uueks otsustamiseks saata.

Nr. 12.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

26. jaanuaril 9. veebruaril 1926 a.

Toomas Petersoni voliniku vann. adv. Hugo Kuusneri kaebus Planeerimise Peakomisjoni otsuse peale 11. det. 1924 a. Liivakõrtsi nr 32 rendikoha planeerimise asjas.

Eesistuja ja ettekandja osakonna juhataja P. Puusep.
Riigikohtu prokuröri k. t. K. Luud.

Toomas Ado p. Petersoni volinik vann. adv. Hugo Kuusner palub Riigikohtule antud kaebuses tühistada Planeerimise Peakomisjoni otsuse 11. detsembrist 1924 a. ja Peakomis-jonile ette kirjutada juhtumusel, kui Are Liiva-Kõrtsi nr. 32 talu peaks planeerimisele tulema, siis seda planeerimist nii toimetada, et Toomas Petersonile kuuluv eluhoone temale määra-tavasse krundi jääks ja planeerimise juures silmas peetaks Vabariigi Valitsuse poolt Maaref. T. M. § 64 põhjal väljaantud juhtnõõrid.

Asjaolud on järgmised:

Planeerimise Peakomisjon kinnitas 28. aprillil 1922 a. Liiva Kõrtsi nr. 32 talu planeeri-mise kava maamõõtja poolt valmistatud kujul, mille järele oli Liiva Kõrtsi maadest rajatud neli krundi: 1) Talu nr. 66 kahehobuse töönormi suuruses (39.80 dess.), mis kavatseti mää-rata praegusele Liiva Kõrtsi maade rentnikule Petersonile 2) krunt nr. 65 — Are vallale, 3) krunt nr. 67 Are valla koolile ja 4) krunt nr. 68 — Are Ühispiimatalitusele. Planeerimise juures oli endine kõrtsi hoone, kus kaebaja Peterson elab, määratud Are valla krundi sisse, kuna Petersonile, kes pidi tähendatud hoonest lahkuma, kavatseti jätta eluruumiks tema krundi sisse jäetud rehehoone otsas olevad ruumid, mille kohta maamõõtja Paasi poolt valmistatud planeerimise kavas on tähendatud, et „need ruumid on korratus olekus“.

Toomas Petersoni voliniku kaebuse tagajärjel otsustas Riigikohus 14/28 märtsil 1924 a. Planeerimise Peakomisjoni otsuse 28. aprillist 1922 a. tühistada ja asi Planeerimise Peakomis-jonile uueks otsustamiseks saata, põhjusel, et Planeerimise Peakomisjon ei ole kindlaks teinud, kuivõrd rehe otsas olevad ruumid ülepea kõlblikud on ja kas need võib elamiseks korda seada, ja kui nad kõlblikud ei ole, missugusel teel võiks endist rentnikku eluruumidega varustada.

Selle Riigikohtu otsuse täitmiseks võeti asi planeerimise Peakomisjonis uuesti otsustami-sele (alg. lhk. 45) ja Peakomisjon otsustas 11. detsembril 1924 a. „Liiva Kõrtsi“ nr. 32 talu maade planeerimist kinnitada Peakomisjoni poolt 28. aprillil 1922 a. otsustatud kujul järgmistel põhjustel: Pärnumaa riigimaade ülema kirjast 1. juulist 1924 a. nr. 1716 selguvat, et Toomas Petersonile määratud krundi sisse jäänud hoone otsas olevad eluruumid, ehk küll kõrtsi hoo-nest uuemad, aga mitteremonteerimise tõttu halvas seisukorras olevat. Seniks kui Peterson endale uued eluruumid muretseb, võivat ta vallale planeeritud endises kõrtsihoones korterit leida, mis rendilepingus ette nähakse, mis aga üle 6 aasta ei võivat olla.

Nagu endise Liiva-Kõrtsi hoone üleandmise aktist 14. veebruarist 1920 a. ja Are vallavalitsuse kirjast 3. augustist 1924 a. nr. 680 selgub, asunud vald juba 1920 a. kõrtsi hoone valdamisele. Hooned olnud siis väga vanad ja põhjapoolne ots koguni mädanenud. Põhjapoolset hoone otsa, mis vallavalitsus esialgselt kasutamiseks saanud, olevat Kõrtsi maade rentnik seni kraami alalhoidmiseks tarvitanud. Vallavalitsus olevat hoone põhjalikult remonteerinud: olevat uued põrandad, vaheseinad, ahjud, pliidid, ukсед ja aknad tehtud ja muud vähemad parandustööd ette võetud, millega kulusid kandnud. Kõige selle põhjal ei leidvat Planeerimise Peakomisjon võimalikuks oma otsust 28. aprillist 1922 a. muuta.

Selle Planeerimise Peakomisjoni otsuse vastu Riigikohtule antud kaebuses seletab Toomas Petersoni volinik: Vabariigi Valitsuse poolt 11. juunil 1920 a. vastuvõetud määruse § 4 põhjal, mis Riigi Teatajas nr. 89/90 — 1920 a. välja kuulutatud, olevat Liiva-Kõrtsi koha nr. 32 endine kõrtsihoone, mida kaebaja Peterson juba üle 18 aasta kasutab, niisugune ehitus, mis tasuta kaebaja omanduseks pidavat minema. Et osa sellest hoonest on Petersoni käest 1920 a. ära võetud ja Are vallale kasutamiseks antud, see ei muutvat seisukorda. Sellega, et Peakomisjon lubab rendilepingusse paigutada tingimuse, et kaebaja saaks 6 aasta jooksul äravõetavas hoones elada, püüdvat Peakomisjon operatsiooni valutaks teha. Peakomisjon olevat tähendamata jätnud, et pool hoonest ka peale seadusevastase äravõtmise Petersoni kasutada on jäänud.

Käesoleva asja arutanud ja prokuröri arvamise kuulanud, leiab Riigikohus, et Planeerimise Peakomisjoni otsus 11. detsembrist 1924 a. tuleb tühistada ja asi Peakomisjonile uueks otsustamiseks tagasi saata järgmistel põhjustel:

Kaebaja poolt Riigikohtule esitatud kirjalikust rendilepingust, mis sõlmitud 23. sept. 1905 a. Põravere mõisa omaniku ja kaebaja Toomas Petersoni vahel, mille järele „Liiva nr. XXXII“ koht antakse Toomas Petersonile rendile 200 rubla eest aastas 23. apr. 1906 a. kuni 23. apr. 1912 a., nimetatakse seda kohta mõisakohaks. Lepingu p. 4 järele on rentniku kätte antud järgmised hooned: 1) eluhoone — heas korras, 2) laut ja 3) ait — heas korras, 4) kaev — kivist, 5) keller — kivist, 6) rehi — heas korras. Kaebaja poolt Riigikohtus antud seletuse järele on see rendileping aastast aastasse kuni Maaseaduse väljakuulutamiseni edasi kestnud, kuna lepingut üles ei ole öeldud.

Kaebaja poolt Riigikohtule esitatud Pärnumaa 3. jaoskonna Politsei komissari poolt väljaantud tunnistuses 25. jaan. 1926 a. nr. 2 on öeldud, et Pärnumaa Seli rajooni konstaabli Metti ja Are vallas asuvate Jüri Tugetammi ja Dionisi Schultsi tõenduste järele kasutab Toomas Peterson endise „Liiva“ kõrtsi hoonet 1904 a. kuni 1920 a. põllumajanduslikeks otstarbeks.

Riigikohtu järelepärimise peale 11. nov. 1925 a. nr. 1007¹ teatas Riigi Liikumata varanduste maksuamet 14. nov. 1925 a. nr. 5373 all Riigikohtule, et maksuameti kadastris Põravere mõisa järele „Liiva Kõrtsi“ hooned ette ei tule.

Seepärast kõigest tuleb järeldada, et kaebaja Toomas Peterson on vaieluse all oleva endise kõrtsi hoone ühes temale rendile antud „Liiva nr. XXXII“ mõisa kohaga oma kasutamisele saanud kui eluhoone ja on seda hoonet kuni Maaseaduse väljakuulutamiseni ka eluhooneks kasutanud ja mitte mõneks muuks otstarbeks.

Nagu ülaltähendatud rendilepingust 23. sept. 1905 a. näha, on „Liiva nr. XXXII“ koht harilik väike talu, väärt 20 taalrit 64 krossi, 139 vakamaad suur, selle hulgas 39 $\frac{1}{2}$ vakamaad põldu ja 50 $\frac{1}{2}$ vakamaad heinamaad. Maaseaduse põhjal kuulus see koht ülevõtmisele kui rüütli mõisa päralt olev rendikoht.

Maaseaduse § 22 järele on riigistatud maade saamiseks, mis seni väiketaludena rendil olid, eesõigus nende talude rentnikkudel, kusjuures riik maid võib uuesti kruntida § 17 ja 18 alusel. Riigi Teatajas nr. 51/52 — 16. apr. 1924 a. avaldatud Maaseadusega võõrandatud maadel asuvate väiketalude rendivahekorra uuendamise seaduse § 3 järele lähevad väiketalude

piirides asuvad ehitused rentnikkude omanduseks tasuta, kui need 40 aasta eest mõisa poolt ehitatud ja talu päraltolemistena rentniku või rendiõiguse temale müüja või pärandaja käes vahetpidamata kasutada olnud, muudel juhtumustel tuleb rentnikkudel hoonete eest nende hindamise alusel tasu maksta, mahaarvatud see osa, missuguses praegune talupidaja või rendiõiguse temale müüja või pärandaja isiklikult või kogukondlikult hoonete ehituse kuludest on osa võtnud. Riigi Teatajas nr. 89/90 — 1920 a. avaldatud Vabariigi Valitsuse poolt 11. juunil 1920 a. vastuvõetud määruse § 4 järele läksid renditaludel olevad ehitused rentnikkude omanduseks tasuta, kui need 40 aasta eest mõisa kumul on üles ehitatud. Järjekult väiketalu rentnikul on ta käes rendil oleva talu krundil olevate ehituste kohta teatavad õigused. Sellest järeldub, et kui ka Maasead. § 22 lubab väiketalusid ümber planeerida, ei tule seda ümberplaneerimise õigust nii laialdaselt mõista, et õigus oleks planeerimise juures seniselt väiketalu pidajalt tema kasutada olnud tarvilisi majapidamise hooneid ja eriti veel eluhoonet temalt ära võtta. Käesoleval juhtumusel aga on Planeerimise Peakomisjon „Liiva koha XXXII“ planeerimise kava niisugusel kujul kinnitanud, et Petersoni krundist tema kasutada olnud elumaja eraldatakse nii, et Peterson ilma eluruumideta jääb. Peakomisjoni arvamine, et Peterson rehehoone otsas olevad ruumid võiks endale korda seada elamiseks ja et need ruumid on Petersoni süü läbi kõlbmatuks muutunud, ei ole seaduslikku alust, sest Peterson ei ole neid ruume eluruumiks kasutanud ja end. mõisa omanik ei ole neid ruume temale eluruumiks annud.

Asjaolul, et osa vaieluse all olevast hoonest on Are valla kasutada antud ja vald olevat selleks hooneks kulusid kandnud, ei ole asja kohta tähtsust, sest et osa hoone äravõtmise Petersoni käest on sündinud ilma tema nõusolekuta ja tema selle äravõtmise vastu on protesti tõstnud.

Kõige selle ja Adm. K. K. § 21 ja 22 p. 2 põhjal otsustas Riigikohus: Planeerimise Peakomisjoni otsus 11. detsembrist 1924 a. tühistada ja asi Planeerimise Peakomisjonile uueks otsustamiseks tagasi saata.

Nr. 13.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

19. veebruaril 1926 a.

Johannes Birk'i kaebus sõjaministri korralduse peale 22/24 apr. 1925 a. pensioni määramise asjas.

Eesistuja, osakonna juhataja P. Puusep, ettekandja riigikohtunik
M. Taevere, Riigikohtu prokuröri abi A. Luiga.

Käesoleva asja arutanud ja prokuröri arvamise kuulanud, leiab Riigikohus, et sõjaministri otsus 24. aprillist 1925 a., millega ta kinnitas tema 1925 a. 6. aprilli käsukirja nr. 167 põhjal mereväe leitn. Joh. Birk'i läbivaatamiseks kokkuastunud arstliku Komisjoni otsuse 22. aprillist 1925 a. (algt. lht. 9), tuleb tühistada ja asi uueks otsustamiseks sõjaministrile tagasi saata järgmistel põhjustel:

Kaitseväelaste ja nende Perekondade Pensioni Seaduse (R. T. nr. 149 — 1924 a. sead. nr. 105) järele avaldatakse arstliku Komisjoni otsus läbivaadatuile (§ 60) ja saadetakse 2 nädala jooksul ühes kõigi andmete ja dokumentidega Kaitseväe Tervishoiuvalitsuse ülemale arvamine avaldamiseks ja viimane saadab kõik saadud andmed ja dokumendid Korraldusvalitsusele. Kõigi saadud andmete ja dokumentide põhjal teeb Korraldusvalitsus teenistuslehe ja tabelite järele kindlaks pensioni või ühekordse toetusraha määra ja esitab selle sõjaministrile kinnitamiseks (§ 61). Sõjaministri poolt järgneva otsuse peale võib kaevata Riigikohtule (§ 71).

Kuid kaitseväelased, kes nõudnud pensioni tähendatud tähtaegade järgi (§ 68), kui nad arstliku Komisjoni otsusega rahul ei ole, võivad esitada 2 kuu jooksul, arvates otsuse avaldamise päevast, kaebuse sõjaministrile oma otsekohe ülemuse kaudu, kes kaebuse Sõjaministeeriumi Korraldusvalitsusele saadab. Sellest järgneb, et kui läbivaadatud kaitseväelane arstliku Komisjoni otsuse peale § 68 korras kaebuse on annud, siis ei või arstliku Komisjoni otsuse kinnitamine sõjaministri poolt (§ 61) enne sündida, kui ta § 68 korras antud kaebuse on ära otsustanud (§ 69).

Käesoleval juhtumisel, nagu algoimetusest nähtub, ei ole ülalettetoodud seaduse määrustest kinni peetud. Esiteks puudub sõjateravishoiu ülema arvamine arstliku Komisjoni otsuse kohta 22. apr. 1925 a. (§ 60). Teiseks on sõjaminister eelnimetatud arstliku Komisjoni otsuse kinnitanud 24. aprillil 1924 a. ilma ära ootamata, kas läbivaadatu Joh. Birk oma kaebamise õigust selle Komisjoni otsuse peale (§ 68) tarvitab või mitte. Nagu asjatoimetusest nähtub (lht. 11, 12) on ka Johannes Birk 22. apr. 1925 a. arstliku Komisjoni otsuse peale § 68 korras kaebuse annud ja selle peal on Sv. Staabi Korraldusvalitsuse ülema resolutsioon: „Sõmin käskis Erikomisjoni saata lõplikuks otsustamiseks. 6. VII. 1925 a. (allkiri)“. Selle tõttu, et sõjaminister arstliku Komisjoni otsuse 22. apr. 1925 a. juba 24. aprillil 1925 a. kinnitas, tuli Johannes Birk'il ühel ajal kaebust tõsta: nimetatud Komisjoni otsuse peale § 68 korras sõjaministrile ja mainitud sõjaministri kinnitamise otsuse peale § 71 korras Riigikohtule. Sarnase olukorra sünnitamine ei ole seaduspärane, mispärast kaevatud sõjaministri otsus tuleb tühistada ja asi sõjaministrile uueks otsustamiseks tagasi saata, sest asja arutamisel Riigikohtus antud sõjaministri esitaja suusõnaliste seletuste järele ei olevat veel seni ülaltähendatud Korraldusvalitsuse ülema resolutsioon 6. VII. 1925 a. tegelikult läbi viidud.

Mis puutub kaebaja väitesse, et sõjaminister ei olevat õigustatud olnud tema suhtes kolmat arstlikku ülevaatust määrama, sest teiskordse arstliku järelevaatuse Komisjoni otsusega jäänud ta rahule ega tõstnud § 68 korras kaebust, siis tuleb seda kaebaja väidet ekslikuks pidada. Seaduseandja on Kaitseväelaste pensioni kindlaksmääramise asjus järelevalve sõjaministrile annud, mis järgneb sellest, et ta nõuab, et lõplikud kindlaksmääramise otsused pensioni asjus oleks sõjaministri poolt kinnitatud (§ 61, 69). Leiab sõjaminister temale kinnitamiseks esitatud pensioni määramise toimetusest, näiteks, et arstliku Komisjoni koosseis ei ole Kaitseväelaste Pensioni Seaduse § 57 ettenähtud korras määratud ja et Komisjoni otsuses ei leidu vastust § 59 ülesseatud küsimustele, siis võib ta selle peale vaatamata, kas Komisjoni poolt läbivaadatu § 68 korras kaebust on tõstnud või mitte, korralduse teha uue läbivaatamise toimepanemiseks. Et arstlik läbivaatus võib sündida rohkem kui kaks korda, seda näeb ette ka Kaitsev. Pens. Sead. § 38, milles on öeldud, et kaitseväeteenistuses töövõime kaotusel pensionisaajaile kaitseväelastele, kes arstliku Komisjoni poolt kaks või rohkem korda läbi vaadatud, määratakse pension viimase kinnitatud otsuse järele.

Kuid oma korda on ekslik ka sõjaministri arvamine, mis tema poolt Riigikohtule Joh. Birk'i kaebuse puhul seletuses antud, et Kaitsev. Pens. Sead. § 69 põhjal teeb sõjaminister lõpliku otsuse kaitseväelaste arstliku ülevaatuse küsimuses, s. t. et arvestades kõiki asjaolusid, võib sõjaminister arstlikkude Komisjonide kaalutlusi, võrreldes kaitseväelase töövõime kaotuse põhjuste ja selle tekkimise aja kohta teha seesuguse otsuse, nagu see temale õige näib olevat, ja et tema endale ühtki Komisjoni otsust siduvaks ei pea. Sarnast järeldust Kaitsev. Pens. Sead. § 69-st, nagu seda sõjaminister teeb, ei ole võimalik teha. Kui arvesse võtta Kaitsev. Pens. Sead. § 68 ja 69 täies ulatuses, siis selgub, et § 69 lõplause: „Lõpliku otsuse teeb sõjaminister“, käib selle kohta, et sõjaministrist oleneb, kas ta jätab maksvaks esimese või teise Komisjoni otsuse, või nagu eelpool juba tähendatud, määrab veel uueks läbivaatamiseks kolmanda Komisjoni, kui teise Komisjoni otsus ei vasta seaduse nõuetele, kuid ikkagi oma otsuse peab ta rajama ühe või teise arstliku Komisjoni otsuse peale, mispärast aluseta on sõjaministri seletus, et tema endale ühtki Komisjoni otsust siduvaks ei pea. Tuleb veel seda

tähendada, et iga arstliku Komisjoni otsuse peale, sellest hoolimata, kas ta on esimese, teise jne. Komisjoni poolt tehtud, on õigus läbivaadatul Kaitsev. Pens. Sead. § 68 korras kaebust tõsta.

Seepärast Adm. K. K. § 21 ja 22 p. 2 põhjal otsustas Riigikohus: Sõjaministri orsus 24. aprillist 1925 a. Komisjoni akti 22. aprillist 1925 a. nr. 1 kinnitamise kohta tühistada ja asi sõjaministrile uueks otsustamiseks saata.

Nr. 14.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

26. veebruaril 1926 a.

Johannes Ein'i kaebus Politsei Peavalitsuse määruse peale salakauba tasu jagamise asjas.

Eesistuja, osakonna juhataja P. Puusep, ettekandja riigikohtunik
A. Palvadre.

Riigikohtu prokuröri k. t. K. Luud.

V/k. 26. III. 1925 a. teatas Tallinna Peatolliamet Politsei Peavalitsusele, et Tollinõukogu poolt on määratud Kaitsepolitsei ametkonnale 405.540 mk. 22. III. 1922 a. Alide Kahlbergilt konfiskeeritud salakauba müügist saadud rahast. Politsei Peavalitsuse otsusega 4. IV. 1925 a. on see summa ära jagatud Kaitsepolitsei ametnike ja teenijate vahel, kes 1. aprillil kuulusid Kaitsepolitsei ametkonna koosseisu, sest aja jooksul 28. III. 25 a. kuni 4. IV. 1925 a. muutusi koosseisus ei olnud. 6. V. 1925 a. pöördus Johannes Ein palvega Politsei Peavalitsuse ülema poole, et Tollinõukogu poolt Kaitsepolitsei ametkonnale määratud rahast ka temale vastav tasu antaks. Kirjaga 26. V. 1925 a. teatas Politsei Peavalitsus J. Ein'ile, et tema ei või Kaitsepolitsei ametkonnale määratud rahast osa saada, sest tema enam ei teeni Kaitsepolitseis.

Riigikohtule antud kaebuses palub Johannes Ein Politsei Peavalitsuse otsuse tühistada ja kohustada Politsei Peavalitsust raha ära jagama ametnike vahel, kes olid Kaitsepolitsei ametkonnas teenistuses salakauba asja ülesvõtmise ja tabamise päeval, hoolimata sellest, kas nad praegu veel teenistuses on, või on nad teenistusest juba lahkunud. Kaebusele on J. Ein juure lisanud Kaitsepolitsei Tallinna jsk. ülema tunnistuse 10. VI. 1925 a. nr. 3482, millest näha, et J. Ein on teeninud Kaitsepolitsei ametkonnas 2. V. 1920. kuni 1. X. 1922 a.

Asja arutanud ja prokuröri arvamise kuulunud, leiab Riigikohus:

Riigikohtule asja kohta antud Politsei Peavalitsuse seletusest 15. VII. 1925 a. nr. 1889 nähtub, et Tollinõukogu on määranud 405.540 marka Kaitsepolitsei ametkonnale R. T. nr. 155/156—1920 a. avaldatud seaduse nr. 320 põhjal ärajaotamiseks sama seaduse § 17 ja 18 alusel. Tähen datud seaduse § 17 nähtub, et osa konfiskeeritud asjade müügist saadud rahast tuleb anda isiklikult salakauba kinnivõtjaile ja osa tuleb ära jaotada ühetasaselt kõigi selle ametkonna teenijate vahel, kus salakauba kinnivõtja teenistuses. Käesoleval juhtumusel olid salakauba kinnivõtjad oma osa juba kätte saanud ja jaotamisele kuulus ainult see osa, mis oli määratud jaotamiseks ametkonna teenijate vahel. See osa kuulub jaotamisele ametkonna teenijate vahel, kes isiklikult salakauba tabamisest osa ei ole võtnud ja seepärast ei saa ka mõista igale teenijale jaotamise tagajärjel kuuluvat osa kui isiklikku tasu tehtud töö või nähtud vaeva eest, vaid seda tuleb hinnata kui ametkonna ergutuse abinõu edukale võitlusele salakaubaveo vastu. Kuna eeltähendatud seaduse § 20 märkuse järele raha jaotamist ei või ette võtta enne kohtuotsuse seadusejõusse astumist ja § 17 alusel ametkonna teenijaile ühetasaselt jaotamiseks kuuluv rahasumma on mõeldud ergutusabinõuna, siis pole seaduslikku alust selle raha jaotamisel arvesse võtta ametkonna teenijaid, kes küll olid ametkonna teenistuses salakauba

tabamise ajal, kuid olid juba lahkunud teenistusest konfiskeeritud salakauba müügist saadud raha jaotamise ajaks.

Etteroodud põhjustel Adm. K. K. § 21 ja 22 p. 1 põhjal otsustas Riigikohus: Johannes Ein'i kaebus tagajärjeta jätta.

Nr. 15.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

26. veebruaril 1926 a.

Marta Thiel'i voliniku vann. adv. Valter Stackelberg'i kaebus siseministri resolutsiooni peale 31. aug. 1925 a. rahvuse nimetuse parandamise asjas.

Eesistuja, osakonna juhataja P. Puusep, ettekandja riigikohtunik
A. Palvadre;
Riigikohtu prokuröri k. t. K. Luud.

Marta Thiel'ile 9. XII. 1919 a. väljaantud isikutunnistuses on M. Thiel'i rahvuse kohta märkus tehtud: „eestlane“. 14. VIII. 1925 a. esines Marta Thiel palvega Siseministriumile, milles seletas, et tema on saksa rahvusest ja palus korraldust teha, et tema isikutunnistusel rahvuse kohta tehtud märkus vastavalt parandataks. Palvele oli juure lisatud Vanda Becker'i ja Ida Krolli tunnistus, et „Marta Thiel on saksa rahvusest ja end saksa rahvusest määrab“.

31. VIII. 1925 a. on siseminister M. Thiel'i palvele resolutsiooni kirjutanud: „tagajärjeta jätta“.

Riigikohtule antud kaebuses palub Marta Thiel'i volinik vann. adv. Valter Stackelberg siseministri otsuse tühistada, seletades, et kaevatud otsus ei ole kooskõlas Põhiseaduse § 20-ga ja Eestis maksvate seadustega.

Asja arutanud ja prokuröri arvamise kuulanud, leiab Riigikohus:

Põhiseaduse § 20 järele on iga Eesti kodanik vaba oma rahvuse määramises ning juhtumustel, mil isiklik määramine mitte võimalik ei ole, sünnib see seaduses ettenähtud korras. Üldist eriseadust, mis rahvuse määramise õiguse tegeliku tarvitamise korra ja tingimused kindlaks määraks, ei ole olemas. Kuid Vähemusrahvuste Kultuur-omavalitsuse Seaduses (R. T. nr. 31/32 — 1925 a.) on see küsimus üldiselt lahendatud nende rahvuste kohta, mis nimetatud seaduse § 8 järele vähemusrahvusteks Eestis tunnustatud. Selle seaduse § 9 määrab, et „kuuluvus vähemusrahvuse kultuuromavalitsusse tehakse kindlaks rahvusnimekirjaga, kuhu võivad endid lasta üles võtta § 8 tähendatud rahvusest Eesti kodanikud, kes vähemalt 18 aastat vanad“. — Riigikogule üldkomisjoni poolt esitatud seletuskirjast Vähemusrahvuste Omavalitsuse Seadusele (II Riigikogu protokollid, 7 istungjärk 1925 a. lhk. 209—219) loeme muuseas, et üldkomisjoni poolt Riigikogule esitatud seaduse eelnõu määrusi rahvuse määramise õiguse kohta tuleb mõista nii, et „rahvusnimekirja ülesvõtmine sünnib vabalt, rahvuse tunnustamise printsiibi põhjal kodanikkude poolt, kes vähemalt 18 aastat vanad“ ja „iga üksiku kodaniku rahvuse määramine teatavasse rahvus-kultuurühendusse sünnib isiku enese vaba määramise teel“. — Riigikogu on üldkomisjoni poolt esitatud seaduse eelnõu osad vähemusrahvusse kuuluvuse äramääramise kohta muutumatult vastu võtnud ja seepärast tuleb selle seaduse tõlgitsemisel arvesse võtta üldkomisjoni seletuskiri. Vastavalt Põhiseaduse § 20-le ja Vähemusrahvuste Kultuur-omavalitsuse Seaduse § 8-le näeb ka Vabariigi Valitsuse poolt 17. IV. 1925 a. vastuvõetud määruse (R. T. nr. 65/66 — 1925 a.) § 5 ette, et saksa rahvus-

nimekirja sissekandmist toimetatakse „politsei ning vallavalitsuste poolt saadud andmete kui ka üksikute kodanikkude oma rahvuse kohta tehtud teadaannete põhjal“.

Sama paragrahvi teine lõige määrab, et „juhtumusel, kui isiklik teadaanne rahvuse kohta erineb vallavalitsuste või politsei poolt saadud andmeist, siis kantakse teadaandja nimekirja, kui ta § 5 ja 11 ettenähtud tähtaegade jooksul esitab nimekirja kokkuseadvale asutusele vastava õienduse Siseministeeriumi poolt teadaandja sellekohaste legitimatsioonidokumentides (isikutunnistuses jne.) rahvuse suhtes tehtud paranduste kohta“.

Ettetoodust selgub, et rahvuse määramise õiguse üldised juhtmõtted on ära tähendatud Põhiseaduse § 20 ja Vähemusrahvuste Kultuur-omavalitsuse Seaduses ning et viimase seaduse § 17 ja 29 põhjal Vabariigi Valitsuse poolt väljaantud määruses on otsekohe ette nähtud isikutunnistuses rahvuse kohta tehtud märkuste parandamise õigus ja võimalus kodanikkude teadaannete põhjal. Kuna aga maksvais seadusis ja seadusjõulisis kohuslikes määrusis ei leidu nende Eesti kodanikkude oma rahvuse määramise õiguse kitsendusi, kes 18 aastat vanad ja oma rahvuse määravad rahvuse järele, mis Eestis vähemusrahvaks tunnistatud, siis ei ole ka Siseministeeriumil seaduslikku alust omalt poolt kitsendusi luua ja keelduda, isegi põhjusi nimetamata, isikutunnistustes rahvuse kohta tehtud märkuste parandamisest.

Ettetoodud põhjustel Adm. K. K. § 21 ja 22 p. 2 põhjal otsustas Riigikohus: siseministri otsus 31. augustist 1925 a. tühistada ja asi siseministrile uueks otsustamiseks saata.

Nr. 16.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

2/26. veebruaril 1926 a.

Karl Liigand'i kaebus Kaubandus-Tööstusministri abi otsuse peale 5.V.1925 a. kaebujale kolme kuu palga väljamaksmise asjas.

Eesistuja, osakonna juhataja P. Puusep, ettekandja riigikohtunik
M. Klaassen;

Riigikohtu prokuröri k. t. K. Luud.

Riigikohtule antud kaebuses seletab Karl Liigand, et tema teeninud kauemat aega Riigiturbatööstuses instruktorina ja inspektorina. 1. mail 1924 a. vabastatud teda ametist koosseisude kokkutõmbamise tõttu. Nagu kõik riigiteenijad, pidanud ka tema toetusraha kolme kuu palga suuruses saama. Turbatööstuse juhatus maksnud temale ühe kuu palga välja, kuid kahe kuu palka ei olevat maksnud põhjusel, et selleks puuduvat seaduslik alus. Asi läinud Kaubandus-Tööstusministeeriumi kätte lahendada, kuid viimane teatanud, et tal õigust ei ole Riigi Turbatööstuse otsust muuta, ja soovitanud pöörduda Turbatööstuse Nõukogu poole. Turbatööstuse Nõukogu, kelle poole ta pöördunud, andnud küsimuse otsustamise Turbatööstuse juhatus hooleks. Viimane asunud aga eitavale seisukohale. Juhatus otsuse peale kaevanud Riigikohtusse, kus kaebus mittealluvuse pärast läbivaatamiselt kõrvaldatud. Seepeale andnud kaebuse Rahukogule, kes kaebuse samuti mittealluvuse tõttu tagasi lükanud. 4. apr. 1925 a. andnud ta palve kolme kuu palga asjus Vabariigi Valitsusele. Riigivanem määranud asja lahendajaks kaubandus-tööstusministri. Kirjaga 5.V.1925 a. nr. 1096 saatnud Kaubandus-Tööstusministeerium temale ärakirja juriskonsuldi eitavast arvamistest ja teatanud, et kaubandus-tööstusministri abi ühinenud selle arvamisega. Leides, et Riigi Turbatööstuse põhimääruste § 11 põhjal tema õigustatud on kolme kuu palka saama, palub kaubandus-tööstusministri abi otsuse 5.V.1925 a., mis väljendatud sama ministeeriumi juriskonsuldi arvamisest 29. apr. 1925 a., kolme kuu palga väljamaksmise asjus tühis-

tada ja kaubandus-tööstusministeeriumile ette kirjutada Riigi Turbatööstuse juhatust kohustada Riigi Turbatööstuse Põhimääruste § 25 ette nähtud korras temale kahe kuu palka mk. 36.000 ühes 6% väljamaksu päevani välja maksuma.

Asja arutanud ja prokuröri arvamise kuulanud, leiab Riigikohus: oma kaebuses palub kaebaja Kaubandus-Tööstusministeeriumile ette kirjutada, et viimane kohustaks Riigi Turbatööstuse juhatust temale kahe kuu palka välja maksuma. Kõigepealt tekib küsimus, kas Kaubandus-Tööstusministeeriumil või -ministril on Riigi Turbatööstuse Põhimääruste (R. T. nr. 87 — 1922 a.) alusel, eriti nende määruste § 25 alusel, mille peale kaebaja põhjeneb, õigus Riigi Turbatööstuse juhatust kohustada kaebajale palka välja maksuma, või juhatusele midagi ette kirjutada. Riigi Turbatööstuse Põhimääruste § 3-s on tähendatud, et Riigi Turbatööstus on rahaliselt ja juriidiliselt iseseisev ettevõtte ja selle asjaajamine, valitsemine ja kontroll ei allu riigi üldettevõtete kohta maksvaile seadustele. Riigi Turbatööstuse tegevus, valitsemine ja kontroll sünnib käesolevate põhimääruste alusel. Tähendab, Kaubandus-Tööstusministeeriumil või -ministril on Riigi Turbatööstuse ja selle organite suhtes ainult need õigused, mis temale Turbatööstuse Põhimäärustega antud. Vaadates neid põhimääruste paragrahve, mis räägivad kaubandus-tööstusministri suhetest Turbatööstusega või tema organitega (§ 7, 8, 9, 12, 14, 21, 23), nähtub, et neis on kaubandus-tööstusministrile ainult õigus antud mitmesugustes Turbatööstusse puutuvais küsimusis Vabariigi Valitsusele ettepanekuid teha. Kahes paragrahvis — 20 ja 25 — räägitakse veel kaubandus-tööstusministri õigustest Turbatööstuse suhtes, nimelt: § 20 järgi saadetakse Turbatööstuse Nõukogu koosoleku protokollid 2 päeva jooksul kaubandus-tööstusministrile läbivaatamiseks. Ministril on õigus otsuse vastu 4 päeva jooksul protesti anda. Ei ole minister ka Nõukogu uue otsusega rahul, kannab ta asja Vabariigi Valitsusele lõplikuks otsustamiseks ette. Nagu sellest näha, ei ole kaubandus-tööstusministril õigust ka Nõukogu otsuste suhtes iseseisvalt lõplikult otsustada. § 25 järgi on kaubandus-tööstusministril õigus Nõukogu koosolekuist isiklikult või oma esitajate kaudu osa võtta, samuti ka asjatundjaid ja revidente määrata Turbatööstuse üksikute tegevusharude kui ka kogu asjaajamise faktiliseks revideerimiseks ja kontroleerimiseks. Kuid revideerimiste ja kontroleerimiste tulemuste suhtes seisukoha võtmise ja otsuse tegemise õigust kaubandus-tööstusministril jällegi ei ole, nagu näha nimetatud paragrahvi viimsest lõikest, vaid see õigus kuulub Vabariigi Valitsusele. Nõnda ei ole kaubandus-tööstusministril põhimääruste järgi Turbatööstuse või selle organite suhtes mingisugust iseseisvat otsustamise õigust. Järelikult ei ole tal ka õigust Turbatööstuse juhatust kohustada kaebajale palka välja maksuma. Seepärast ei saa ka Riigikohus kaubandus-tööstusministrile ette kirjutada, et ta kohustaks Turbatööstuse juhatust kaebajale palka välja maksuma.

Riigi Turbatööstuse Põhimääruste § 10 p. 2 järgi võib Turbatööstuse juhatust eelarve piirides ametisse kutsuda ja palgata tarvilisi tehnilisi jõude, ametnikke ja töölisi, neile palka määrata Nõukogu poolt kinnitatud juhtnööride järele ja neid ametist vabastada. Riigi Turbatööstusel ei ole Riigikogu poolt eelarve korras kinnitatud koosseisu, nagu näha riigi 1923 a. ja 1924 a. eelarvete juures olevatest riigiasutuste koosseisudest (R. T. nr. 31/32 — 1923 a. ja 53/54 — 1924 a.); samuti ei ole tal Riigikogu poolt vastuvõetut eelarvet, vaid on rahaliselt ja juriidiliselt iseseisev ettevõtte (Põhim. § 3) riigi poolt määratud 200.000.000 m. põhikapitaliga. Sellest nähtub, et Riigi Turbatööstus ei ole riigiasutus selle sõna harilikus mõttes. Seepärast ei ole ka tema ametnikud ja teenijad riigiametnikud ega -teenijad, vaid vabapalgalised, sest riigiametnikeks ja -teenijaiks loetakse neid, kes teenivad riigiasutuste koosseisudes ette nähtud kohtadel. Ei ole nad riigiametnikud ja -teenijad, siis ei ole neil ka riigiteenistusest vabastamise korral Palga Edasimaksmise Seaduse (R. T. nr. 51/52 — 1924 a.) § 1 põhjal õigust kolme kuu jooksul palka edasi saada. Kui Turbatööstuse Põhimääruste § 11 on tähendatud, et Turbatööstuse ametnikud loetakse riigiteenistuses ole-

vaiks ja neil on kõik õigused ja kohustused, mis teistelgi riigiametnikkudel, siis tuleb sellest nii aru saada, et neil on kõik need riigiametnikkude õigused ja kohustused, mis eriseadusega riigiametnikkudele antakse ja mis Põhimääruste vastu ei käi. Põhimääruste § 10 p. 2 järgi on Turbatööstuse ametnikud ja -teenijad lepingu vahekorras Turbatööstusega. Lepingul alustel tekkinud vaidlused kuuluvad lahendusele tsiviil-kohtu korras. Seepärast, kui kaebaja arvab endal õiguse olema Riigi Turbatööstuselt kahe kuu palka saada, võib ta oma nõudmisega pöörduda tsiviil-kohtu poole.

Eeltoodud põhjendustel Adm. K. K. § 21 ja 22 p. 1 põhjal otsustas Riigikohus: Karl Liigand'i kaebus tagajärjeta jätta.

Nr. 17.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

27. veebruaril 1926 a.

A/s. „Luxi“ vol. vann. adv. Aleksander Stackelberg'i kaebus rahaministri resolutsiooni peale 4. III. 1924 a. a/s. „Luxi“ 1921 ja 1922 aasta puhtakasumaksu viivitusprotsentide ja lisaraha väljaarvamise asjas.

Eesistuja, osakonna juhataja P. Puusep, ettekandja riigikohtunik
P. Välbe;

Riigikohtu prokuröri k. t. K. Luud.

A/s. „Lux“ (end. Tabakov, Sussman ja Ko) pöördus palvega 27. oktoobrist 1923 a. Iseäralise Tulu- ja Ärimaksu Komitee poole, milles palus a/s. „Lux'ile“ 1923 a. puhtakasumaksu-arve kasuks sisse kirjutada 120.963 mk., mis on üleliiga makstud 1921 ja 1922 a. puhtakasumaksu arvel selle tõttu, et esialgselt määratud 1921 a. maksu vähendati 446.250 mk. peale endise 746.250 mk. asemel ja 1922 aasta puhtakasumaksu 525.000 mk. peale endise 885.000 mk. asemel. See palve saadeti komitee poolt Tallinna 6. jsk. maksuinspektorile teatamiseks, missugune summa end. Tabakov, Sussman ja Ko poolt makstud puhtakasumaksust tuleb a/s. „Luxi“ maksu arvesse võtta ja a/s. „Luxilt“ nõuti originaal-kviitungite esitamist 1921 a. puhtakasumaksu äratasumise kohta.

6. jsk. maksuinspektor esitas 12. novembril 1923 a. a/s. „Luxi“ palve Otsekoheste Maksude Peavalitsusele ja teatas järgmist: „Esialgne 1921 a. lisapuhtakasumaksu määr määrati kindlaks jsk. komitee poolt 746.250 m. peale ja 1922 a. 885.000 m. peale. Nendest summadest on Eesti Panka, Tallinna osakonda, sisse makstud esimene summa täieliselt, s. o. 746.250 mk. ja teisest 214.411 mk. Vastulause puhul vähendas jsk. Komitee 1921 a. lisapuhtakasumaksu määra 446.250 mk. peale, 1922 a. 525.000 mk. peale. Et a/s. „Luxi“ 1922 a. puhtakasumaksust osa 310.589 mk. tasumata, tuleks nende poolt 1921 a. lisapuhtakasumaksuna ülemäära makstud 300.000 mk. üle kanda 1922 a. puhtakasumaksu tasumata osa arvele ja puuduv osa nendelt sisse nõuda. 1921 a. lisapuhtakasumaksu tähtaeg oli 5/VI.1922 a.“

A/seltsi poolt esitatud Eesti Panga Tallinna osakonna tunnistusest nr. 23193 — 23 oktoobrist 1923 a. on näha, et kodanikkude Tabakoffi ja Sussmanni puhtakasumaks on ära tasutud järgmiselt:

1921 a. 23.XI.1922 a. kv. nr. 6841 vastu mk. 200.000 — % mk. 12.000 — lisar. mk. 10.000.

1921 a. 29.XI.1922 a. kv. nr. 6973 vastu mk. 315.000 — % mk. 18.900 — lisar. mk. 15.750.

1921 a. 8.V.1923 a. kv. nr. 3083 vastu mk. 231.250 — % mk. 27.750 — lisar.mk.11.563
1922 a. 7.VIII.1923 a. kv. nr. 7143 vastu mk. 86.206 — % mk. 9.484 — lisar. mk. 4.310.
1922 a. 21.IX.1923 a. kv. nr. 8302 vastu mk. 128.205 — % mk. 15.385 — lisar.
mk. 6.410.

Otsekoheste Maksude Peavalitsus arutas seda a/s. „Luxi“ palvet 29.XII.1923 a. ja tähele pannes:

1) et Eesti Panga Tallinna osakonna tunnistuse põhjal 25. okt. 1923 a. nr. 23193 Tabakov'ilt ja Sussman'ilt tõesti sisse on tulnud 1921 a. puhtakasumaksu arvele 23.XI.22 kv. nr. 6841 vastu: maksu 200.000 mrk., viivitusraha 12.000 mrk. ja lisaraha 10.000 mrk., 29.XI.22 kv. nr. 6973 vastu: maksu 315.000mk., viivitusraha 18.900 mk. ja lisaraha 15.750 mk., 8.V.23 a. kv. nr. 3083 vastu: maksu 231.250 mk., viivitusraha 27.750 mk. ja lisaraha 11.563 mk., kokku: maksu 746.250 mk., viivitusraha 58.650 mk. ja lisaraha 37.313 mk. ning 1922 a. puhtakasumaksu arvele: 7.VIII.23 a. kv. nr. 7143 vastu maksu 86.206 mk., viivitusraha 9.484 mk. ja lisaraha 4.310 mk. ja 21.IX.23 a. kv. nr. 8302 vastu maksu 128.205 mk., viivitusraha 15.385 mk. ja lisaraha 6.410 mk., kokku: maksu 214.411 mk., viivitusraha 24.869 mk. ja lisaraha 10.720 mk.; 2) et ärimaksu asjus ühtegi seadust olemas ei ole, mille järele viivitus ja lisaraha tagasi makstakse ehk üle kantakse ja mis vabastaks kaebajat pärastpoole alandatud summa eest, sest 13. okt. 1917 a. seaduse § 13 (Otsek. Maks. sead. § 567) ütleb, et edasikaebus ei pane maksu sissenõudmist seisma, s. o. maks peab tähtajaks ära tasutama terves summas, olgugi et ta pärast alandatakse; 3) et maksuinspektori teate järele Sussman ja Tabakov'il 1922 a. puhtakasumaksust tasumata on 310.589 mk. ja 4) et a/s. „Lux“ Sussman-Tabakov'i äri üle on võtnud ja seega vastutav on ülevõetud äri riigimaksu võlgade eest, Otsekoheste Maksude Peavalitsus otsustas: Sussman-Tabakov'i 1921 a. puhtakasumaksu arvele Tallinna 6. jsk. maksulehe nr. 230 järele ülemäära makstud kolmsada tuhat (300.000) marka üle kanda Sussman-Tabakov'i 1922 a. puhtakasumaksuvõla arvele sama maksujaoskonna maksulehe nr. 840 järgi ja korraldus teha, et Sussman-Tabakov'i 1922 a. puhtakasumaksust puuduv osa, s. o. 10.589 mk. ühes viivitus- ja lisarahaga a/s. „Lux'ilt“ sisse nõutaks ja niisama ka temalt sisse nõutaks viivitus- ja lisaraha Sussman-Tabakov'i 300.000 marga 1922 a. puhtakasumaksu pealt.

Selle Otsekoheste Maksude Peavalitsuse otsuse peale andis a/s. „Luxi“ volinik vann. adv. Stackeiberg kaebuse rahaministrile, milles palus Otsekoheste Maksude Peavalitsuse otsuse ära muuta ja Peavalitsusele ette kirjutada asi uuesti läbi vaadata ning tema volitajate poolt 1921 ja 1922 a. eest rohkem sissemakstud puhtakasumaksu summa ülekandmise juures 1923 a. lisaärimaksu arvele üle kanda ka rohkem sissemakstud viivitusprotsendid ja lisaraha ja tähendatud protsentide ja lisaraha summa kindlaksmääramise juures aluseks võtta mitte esialgselt ärimaksu komisjoni poolt, vaid lõplikult Otsekoh. Maksude Peakomitee poolt määratud 1921 ja 1922 a. puhtakasumaksu summad.

Rahaminister jättis resolutsiooniga 4.III.1924 a. a/s. „Luxi“ voliniku kaebuse rahuldamata.

Rahaministri otsuse peale andis kaebuse Riigikohtule a/s. „Luxi“ volinik vann. adv. Stackelberg ja palub rahaministri abi resolutsiooni 4. märtsist 1924 a. tühistada ning temale ette panna Otsekoheste Maksude Peavalitsuse otsus ära muuta ja Peavalitsusele ette kirjutada seda asja uuesti läbi vaadata, ning tema volitajate poolt 1921 ja 1922 a. eest rohkem sissemakstud puhtakasumaksusumma ülekandmise juures 1923 a. lisaärimaksu arvele üle kanda ka rohkem sissemakstud viivitusprotsendid ja lisaraha ning tähendatud protsentide ja lisaraha summa kindlaksmääramisel aluseks võtta mitte esialgselt ärimaksu Komisjoni poolt, vaid lõplikult Otsekoheste Maksude Peakomitee poolt määratud 1921 ja 1922 a. puhtakasumaksu summad, sest leiab, et maksja ei ole kohustatud maksma viivitusprotsente ja

lisaraha temale jsk. Komitee poolt ekslikult määratud summade pealt, ja et sarnane nõudmine käiks üldiste õiguse põhimõtete vastu. Et nende summade tagasimaksmise üle seaduses puuduvad iseäralised määrused, ei tähenda midagi, sest kui tähendatud summasid ei tuleks tagasi maksta, oleks see pidanud seaduses ära tähendatud olema, kui aga seda ei ole, peavad summad, mis ekslikult määratud puhtakasumaksu õigel ajal mittemaksmise eest, tagasi makstama.

Asja arutanud ja prokuröri arvamise kuulanud, leiab Riigikohus, et rahaministriabi resolutsioon tuleb ära muuta ja asi uueks otsustamiseks saata järgmistel põhjustel:

Otsekoheste Maksude Sead. § 575 põhjal võetakse lisaärimaksu või põhiärimaksu mitte õigel ajal äramaksmise korral üks % kuus viivitusraha maksmata võla osa pealt. Lisaraha võetakse samuti riigimaksu võlgade sissenõudmisel võlasumma pealt (R. T. nr. 4 — 1921 a. sead. nr. 31). Nii on lisaraha ja viivitusraha nõudmise aluseks asjaolu, et maksja võlgneb riigile maksu ning lisa- ja viivitusraha summa oleneb maksuvõla suurusest.

Otsekoheste Maks. Sead. § 578 määrab, et ülemäära makstud riigi ärimaksu summad makstakse tagasi. Erilist määrust lisa- ja viivitusraha tagasimaksmise või mittetagasimaksmise kohta ülemäära makstud ärimaksu summade tagasimaksmise korral Otsek. Maksude Seadustes ei leidu. Kuid sellest ei või mitte järeldada, et lisa- ja viivitusraha, mis nõutud ühes tagasimaksmisele kuuluva ülemäära makstud maksuga, tagasimaksmisele ei kuulu. Üldise tsiviilõiguslise reegli järele tuleb teatava toiminguga või ametkonna määruse tühjakstunnistamise puhul lõpetada ka selle toiminguga või ametkonna määruse läbi tekkinud juriidilised suhted ning asetada asjaolud endisse seisukorda; kui maksuasutuse pärastise ja jõussejäänud otsusega on tunnistatud, et teataval isikul ärimaksu üldse maksa ei ole, sellelt isikult aga endise otsuse põhjal, mis pärast tühistatud, on sisse nõutud ärimaksu riigimaksu võlana ühes lisa- ja viivitusrahaga, siis tuleb temale üldise reegli järgi tagasi maksta kõik tühistatud otsuse järgi sissenõutud summad. Tühistatud otsuse põhjal sissenõutud lisa- ja viivitusraha mittetagasimaksmine oleks väljavõtte eeltähendatud üldisest reeglist, ja see võiks sündida ainult siis, kui maksvais seadustes oleks otsekohe erite nähtud, et sissenõudmisele kuuluvad lisa- ja viivitusraha milgi tingimisel tagasimaksmisele ei kuulu. Seda ei ole aga maksvais seadustes, nagu juba eelpool tähendatud, mitte erite nähtud.

Kõige selle põhjal oleks pidanud ka käesolevas asjas lisa- ja viivitusraha arvama ainult lõplikult kindlaksmääratud puhtakasumaksu summa pealt, aga mitte ka selle osa sissemaksitud puhtakasu summa pealt, mis pärast jõusseastunud otsusega maha kustutatud.

Seda kõike silmas pidades ja Adm. K. K. § 21 ja 22 p. 2 põhjal **otsustas** Riigikohus: Rahaministri otsus 4. märtsist 1924 a. tühistada ja asi rahaministrile uueks otsustamiseks saata.

Nr. 18.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

27. veebruaril/13. märtsil 1926 a.

Hans Luiga kaebus Otsekoheste Maksude Peakomitee otsuse peale 21. nov. 1923 a. 1923 a. puhtakasumaksu asjas.

Eesistuja, osakonna juhataja P. Puusep, ettekandja riigikohtunik
P. Välbe;

Riigikohtu prokuröri k. t. K. Luud.

Tartu linna II jaoskonna puhtakasumaksu komisjon on Hans Luiga Tartus, Fortuna tän. nr. 14 asuva vorstitööstuse 1923 a. eest puhtakasumaksu alla pannud 107.500 mk. suu-

ruses summas, määrates kindlaks läbimüügi 9.000.000 mk. ja puhtakasu 1.080.000 mk. peale, arvates kasuprotsenti 12%.

Selle maksustamise peale andis H. Luiga vastulause, milles seletas, et tema tööstuse 1922 a. läbimüük olnud 3.361.671 mk. ja puhaskasu 376.024 mk., mis äriraamatute notariaalväljavõttega tõendatud, et määratud kasusumma on kolm korda suurem kui tõelikult saadud kasu, et nõudmine o/ü. „Side“ käest on täiesti lootusetu, sest „Side“ äriraamatute järele temal sealt saada ei ollagi. Palus puhtakasumaksu kindlaks määrata äriraamatute põhjal ja raamatute ettepanemiseks teda välja kutsuda.

Silmas pidades, et maksukohuslane ei ole kutse peale 3. maist 1923 a. nr. 1663 oma raamatuid esitanud, väljavõtete esitamisel ei ole nõusolekut avaldanud nende läbikatsumiseks algupäraliste äriraamatute järele (Otsek. Maks. Sead. § 550), vastulausete jaoks määratud tähtajal pole raamatuid ette pandud (instr. § 90 p. 4), ettevõtte läbimüük on kindlaks määratud Otsek. Maks. Seaduse § 551 ette nähtud korras, ja et maksualuse ettekutsumine isiklike seletuste andmiseks ei ole seaduses ette nähtud, — jaoskonna ärimaksu komisjon otsustas vastulause rahuldamata jätta.

Selle otsuse peale andis H. Luiga kaebuse Otsekoheste Maksude Peakomiteele, milles seletas, et tema tööstuse 1922 a. kasu olnud 376.024 mk., mida äriraamatud näitavad; o/ü. „Side“ passiiv olla suurem kui aktiiv ja temal sealt midagi saada ei olla, äriraamatute asemel esitanud notariaalselt kinnitatud väljavõtted ja ära kirjad oma äriraamatuid. Ei olevat temale kutset saadetud asja arutamisele ilmumiseks, komisjoni istungil puudunud ka asjatundja lihatööstuse alal. Tulumaksu komitee olevat tema tööstuse tulu 1922 aasta eest kindlaks määranud 376.024 marga peale. Palus jaoskonna komisjoni otsuse tühistada ja asja uueks otsustamiseks ja maksu määramiseks jaoskonna komisjonile tagasi saata.

Peakomitee, asja läbi arutades ja tähele pannes, et kaebaja ei ole jaoskonna komiteele äriraamatuid esitanud, vaid ainult väljavõtte nendest, mis jaoskonna komitee poolt ei ole maksustamise aluseks vastu võetud, et Peakomiteele ei olnud kaebaja kõiki äriraamatuid esitanud, mispärast ei ole võimalik nende järele läbimüügi ega kasusummat maksustamise aluseks vastu võtta (akt 20. novembr. 1923 a.), et kaebaja seletus o/ü. „Side“ võla kohta on hoopis tõendamata (226.671 mk.), sest „Side“ tunnistuse järele kaebajal temalt midagi saada ei ole ja et arvesse võttes aktis olevaid kaudseid teateid äri tulude ja kulude kohta, Peakomitee leiab võimalikuks läbimüügi summat alandada 6.700.000 mk. peale, ühtlasi kasuprotsenti mitte alandades, otsustas H. Luiga vorstitöökoja läbimüüki alandada 6.700.000 m-ni, kasuprotsenti endiseks jättes.

Selle otsuse peale antud edasikaebuses Riigikohtule seletab kaebaja, et tema esitanud komiteele äriraamatuid tõestatud väljavõtted ja ära kirjad ja kui komisjon leidis need mitte küllaldased olevat, siis oleks pidanud vastavaid raamatuid nõudma. Kui komitee o/ü. „Side“ võla tõendamata leidvat, siis ei võivat teda ka arvatud võla arvel maksustada. Komitee olevat tema läbimüügi 6.700.000 mk. peale kindlaks määranud kaudsete andmete põhjal, kuivõrd need kaudsed andmed kaaluvad on ja tõeoludele vastasid, olevat temale täiesti teadmata ja võtta temalt nende ümberlükkamise ja vastavate tõenduste muretsemiseks võimaluse ära. Palub Peakomitee otsuse muuta ja asja Peakomiteele uueks otsustamiseks tagasi saata.

Kaebuses ettetoodud väiteid toetas Luiga ka Riigikohtus asja arutamisel ja palus veel Ots. M. S. § 519 põhjal amortisatsiooni kulusid arvesse võtta. „Side“ võla kohta tähendas Luiga, et see olevat lahendamisel kohtuvõimude käes.

Asja arutanud ja prokuröri arvamise kuulanud, leiab Riigikohus, et Hans Luiga kaebus tuleb tagajärjeta jätta järgmistel põhjustel: kaebaja väited äriraamatute ja nende ära kirjade mitte vastuvõtmise kohta tema äri kasu kindlakstegeviseks ei ole kaaluvad. Kaebaja esitas maksuinspektori nõudmisel küll tõestatud ära kirjad oma äriraamatuid, kuid seejuures ei täitnud O. M. S. § 550 tähendatud nõudmist ära kirjade esitamisel, nimelt ei avaldanud ta

esitamise juures nõusolekut tähendatud väljavõtete läbikatsumiseks originaal äriraamatute põhjal (algtoim. lht. 6 kiri, mille juures väljavõtted on saadetud). Seepärast kaotas tema õiguse äriraamatute varal puhtakasu kindlakstegemist nõuda ning jaoskonna komisjon ja Peakomitee talitasid õieti ja seadusepäraselt, kui neid raamatuid arvesse ei võtnud. Sel põhjusel ei olnud ka komisjonil mingisugust alust raamatuid nõuda kasu kindlakstegemiseks pärast väljavõtete esitamist ja viimaste puudulikuks tunnistamist. Mis puutub o/ü. „Side“ võlasse, siis on ka siin kaebaja arvamine ekslik. Kaebaja on maksustatud O. M. S. § 551 korras, ja temal puudub seepärast alus üksikute summade mahaarvamist paluda komisjoni poolt määratud läbimüügi summast ja keskmisest kasuprotsendist, mis O. M. S. § 551 korras määratakse just sel teel, et aluseks võetakse mitte tõelik kasu, vaid keskmine kasu (V. S. Uk. 9. juun. 1914 a. nr. 7936 ja 11/VI.1914 a. nr. 9205). Pealegi tunnistas kaebaja ise Riigikohtus asja arutamisel, et o/ü. „Side“ võla-asi on kohtuvõimude käes lahendamisel. Ka ei ole kaaluv kaebaja väide selle kohta, et tema ei tea, missuguseil kaaluvail andmeil on vähendatud tema läbimüük 6.700.000 mk. peale, milletõttu tema ei saavat sellele vastu vaielda. Peakomitee otsuse põhjustusest selle vähendamise kohta on näha, et vähendamise aluseks olid aktis olevad kaudsed andmed kaebaja äri tulude ja kulude kohta, ja kaebaja ei kaotanud selle põhjustuse läbi oma õigust tõestada Peakomitee ees, et tema läbimüük, mis määratud jaoskonna komisjoni poolt (9.000.000), on liialdatud, ega vasta tegelikult olnud läbimüügile, sest põhistus on tehtud juba pärast seda, kui kaebaja Peakomitees ette tõi oma väited ja tõendused, mis võib olla, olid võetud Peakomitee poolt vähendamise põhjuseks.

Riigikohus otsustab asja ainult neil andmeil, mis olid esitatud maksuasututustele. Pealegi ei ole seaduse järgi maksuasutused kohustatud fikseerima andmeid, mille alusel määratakse kindlaks läbimüük O. M. S. § 551 korras, maksualune on aga kohustatud tõendama, et määratud läbimüük ei vasta olnud läbimüügile või on liialdatud.

Seda kõike silmas pidades Adm. K. K. § 21 ja 22 p. 1 põhjal otsustas Riigikohus: Hans Luiga kaebus tagajärjeta jätta.

Nr. 19.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

13. märtsil/17. aprillil 1926 a.

Edviard Tamp'i vol. vann. adv. Jaan Temant'i kaebus siseministri määruse peale 30.IX.1925 a. tema volitajale 50 kilomeetrilises piirivöös, mere ääres ja vastu Vene piiri elamise ärakeelamise asjas.

Eesistuja, osakonna juhataja P. Puusep, ettekandja riigikohtunik
P. Välbe;

Riigikohtu prokuröri k. t. K. Luud.

Siseminister, temal olevate andmete põhjal, leidis, et Harju maakonnas, Nehatu vallas, Randvere külas elutsev Eduard Gustavi p. Tamp on korduvalt piiriseaduse määrusi rikkunud ja seepärast Üld. Kub. As. Sead. § 23 lisa § 19 p.p. 16 ja 17 põhjal piiri-korra vastu sihitud kuritegevuse ärahoidmiseks 30. septembril 1925 aastal määras: Eduard Gustavi p. Tamp'il ära keelata elamine viiekümnekilomeetrilises piirivöös, mereääres ja vastu Vene piiri. Selle määruse täitmine pandi siseministri poolt Harju maakonna politseiülema peale.

Siseministri otsuse peale Riigikohtule antud kaebuses palub Eduard Tamp'i volinik vann. adv. J. Temant üldtähendatud siseministri määruse 30. septembrist 1925 a. Tamp'i väljasaatmise kohta tühistada ja selle määruse täitmise Adm. K. K. § 13 põhjal seisma panna.

Tamp'i volinik põhistas oma kaebust järgmiselt: „Tamp on Eesti kodanik. Põhiseaduse § 17 alusel on igal kodanikul liikumise ja elukoha valimise õigus. Seda õigust võib ainult kohtuvõimu otsusel kitsendada. Vabariigi Valitsuse otsus 7. jaan. 1925 a. p. 4, mis ilmus Riigi Teatajas nr. 9/10 — 1925 a., ei ole seaduslik, sest Vabariigi Valitsusel ei olnud õigust välja anda sarnast määrust, mille järele ühendatakse siseministri ja kindralkuberneri võim. Vabariigi Valitsuse võimupiirid on ette nähtud Põhiseaduse § 60. Nii siis on ühelt poolt ülalnimetatud Vabariigi Valitsuse otsus 7. jaanuarist 1925 a. p. 4 tühine, mille tõttu siseministril seda võimu üldse ei ole, mida ette näeb Lisa § 23 S. K. II köide. Teiselt poolt võis ka kindralkuberner viimase seaduse § 18 põhjal ainult riigikorra alalhoidmise mõttes tegutseda, kui ta kedagi välja saatis p. 16 ja 17 põhjal (§ 19 samas seaduses). Ligipandud määrusest ei ole aga sugugi näha, missugustes konkreetsetes sündmustes oleks avaldunud tema volitaja hädaohtlik olek riigikorra vastu. Sarnase seisukorra juures, kui igal kodanikul võib tema alalises elukohas või mujal elamine ära keelata, põhjusena ainult ära näidates piirikorra vastu sihitud kuritegevuse ärahoidmise sihti, ilma faktiliste põhjendusteta, ei ole kodaniku saatus enam kindel. Seejuures peab veel arvesse võtma, et faktid, mis väljasaatmise otsuse aluseks pandud, siseministrile enesele otsekohe teadmata on, vaid need tehakse temale teatavaks kohalikkude administratiivvõimu esitajate läbi, kelledest niiviisi lõppude lõpuks ära oleneb kodaniku saatus. Koguni suuremal kurjategijal on seaduslik tagatis, et ta asja avalikult tema enese juuresolekul arutatakse, kusjuures tal kõik seaduslikud kaitseabinõud on kasutada, millised aga puudusid ta usaldajal, kui ta saatuse üle otsust tehti.“

Asja arutamisel Riigikohtus 13. märtsil 1926 a. kaebaja volinik vann. adv. Aronson, toetades kaebust, seletas, et kaevatud siseministri määrus Eduard Tamp'i piiriäärsest rajoonist väljasaatmise kohta tuleks tühistada kui mitte-seadusepärane. Ei ole määrust motiveeritud ega fakte esitatud tõenduseks, mis lubaks tarvitusele võtta sundmääruses nimetatud paragrahve. Kaebaja Tamp'i vastu on salakaubaveo asjas kriminaalkorras süüdistus tõestatud, kuid ilma kohtuotsust ära ootamata, on minister kui administratiiv-võim vahele astunud ja väljasaatmise otsuse teinud, ilma et oleks seletatud, mis mõttes kaebaja riiklikule julgeolekule hädaohtlik on.

Leides, et siseminister sarnaseid otsusi teha võib vaid sõjaseaduse alla kuuluvate rajoonide kohta, palus kaebuse rahuldada.

Siseministeriumi volinik Eugen Maddison palus kaebuse Adm. K. K. § 6 põhjal läbivaatamiselt kõrvaldada, sest siseminister on käesolevas asjas tegutsenud kindralkubernerina, kelle tegevuse peale kaevata ei saa. Pealegi on siseminister kindralkubernerina Vabariigi Valitsuse volitusel tegutsenud. Sisuliselt palus kaebuse tagajärjeta jätta. Terves Vabariigis on maksev Sõjaseadus ja selle järele on siseministri talitus seadusepärane (Sõjasead. § 6 ja 17 ja Heakorra Julgoleku Sead. § 365).

Kaebaja voliniku väidetele vastu vaieldes, seletas kaebealuse volinik, et siseministril sugugi tarvis ei ole kohtu otsust ära oodata, sest kaebaja vastu on terve rida asju kohtute otsustada antud ja nii peaks väljasaatmisega lõpmatuseni ootama, kuna administratiiv-võim just tähtis on oma kiire otsustamisega. Kaebajale süükspandud piiriseaduse rikkumine on enesest suurem kuritegu.

Kaebaja volinik tähendas, et kaevatud ei ole mitte kindralkubernerite tegevuse, vaid siseministri tegevuse peale ja sellest seisukohast välja minnes allub kaebus kindlasti Riigikohtule ja tuleb läbivaatamisele.

Määruses räägitakse vaid piiriseaduse rikkumisest, mitte aga isiku hädaohtlikkusest seltskondlikus mõttes. Kaebaja on piiriseaduse rikkumisega teinud tehnilise kuriteo, mis ei loo hädaohtu riiklikus mõttes, ning selle kuriteo pärast isikut välja saata ei või. Ei ole määrusest näha, kas see tehtud Sõjaseaduse kestuse ajaks, või jäädavalt. Jäi kaebuse rahuldamise juurde.

E. Maddison tähendas, et kaebus on antud siseministri kui kindral-kuberneri vastu. Kas isik seltskonnale hädaohtlik on, seda ei otsusta kohus, vaid administratiiv-võimud. Määruse kestuse kohta tähendas, et see on rajatud Sõjaseisukorra peale ja kaob iseenesest ühes Sõjaseadusega.

Asja arutanud ja prokuröri arvamise kuulanud, leiab Riigikohus, et Tampi voliniku kaebus tuleb tagajärjeta jätta järgmistel põhjustel: Kaebaja voliniku väide, et Põhiseaduse § 17 alusel igal kodanikul on liikumise ja elukoha valimise õigus — on õige, kuid ei saa ühineda arvamise, et seda õigust võib ainult kohtuvõimu otsusel kitsendada, sest kodanike põhiõiguste ja vabaduse erakorralised kitsendused on võimalikud ka Põhiseaduse § 26 korras. Mis puutub kaebaja voliniku väitesse, et Vabariigi Valitsuse otsus 7. jaanuarist 1925 a. p. 4 (R. T. nr. 9/10—1925 a.) iseenesest kui seadusevastane tühine on ja seega puuduvat siseministril V. S. K. II k. lisa § 23 ette nähtud võim, siis ei saa Riigikohus seda kaebaja voliniku väidet küllalt kaaluvaks pidada järgmistel põhjustel: Kaebaja volinik toetab end Põhiseaduse § 60-le, milles Vabariigi Valitsuse võimupiirid ette nähtud. Tähendatud paragrahvist aga ei selgu, et Vabariigi Valitsuse võimupiirid oleksid sel alal kitsendatud. Selle paragrahvi p. 2 järele nimetab Vabariigi Valitsus ametisse ja vabastab sellest kaitseväelasi ja kodanlisi ametnikke, kuivõrd see ülesanne ei ole usaldatud seaduse järele teiste ametasutuste kätte. Kindral-kuberneride ametisse määramine kuulus Vene ajal keisri võimkonda (Üldkub. As. Sead. § 204 Sead. Kogu II k.). Põhiseaduse § 60 p. 2 järele tuleb kindral-kuberneride ametisse määramist nüüd Vabariigi Valitsuse võimkonda kuuluvaks lugeda, kusjuures Vabariigi Valitsus ei ole millegagi kohustatud kindralkubernerite ülesannete täitmiseks erilist isikut määrama, vaid ta võib ka tähendatud ülesannete täitmist kas oma liikmete või mõne ametnikku peale panna. Käesoleval juhtumusel on Vabariigi Valitsus nende ülesannete täitmise siseministri peale pannud, mis täiesti kooskõlas on meie Põhiseadusega maksmapandud riigikorraga. Meil ei ole kubermangusid, ei ole seepärast ka kubermangude ülemaid — kubernere — (Üld. Kub. As. Sead. § 201) ega ka kubermangude peälemaid — kindralkubernere (ibid. § 202), neid täidesaatva võimu (keisri) esitajaid kubermangudes või üht mitmes kubermangus (ibid. § 208 ja 270). Meil on Vabariigi territoorium ja Vabariigi Valitsus, kelle kätte on ka koondatud kõik täidesaatva võimu tähendatud esindajate õigused. Järelikult võib Vabariigi Valitsus neid õigusi teostada kas ise või volitada selleks oma liikmeid, mis ka kinnitust leiab Põhiseaduse § 58-s, milles on ette nähtud töö jaotus Vabariigi Valitsuse liikmete vahel. Mis puutub kaebaja voliniku väitesse, et siseministri määruses Tampi väljasaatmise kohta ei ole näha, missuguseis konkreetseis sündmusis on avaldunud Tampi hädaohtlik olek riigikorra vastu, siis ei saa ka seda väidet küllalt kaaluvaks ja põhjendatuks pidada. Siseministri määruses on ära tähendatud, missuguse väärteto Tamp on toime pannud, nimelt korduvalt piiriseaduste määrusi rikkunud. Tamp ise ja ta volinikud ei vaidlegi selle vastu, et ta on piiriseadusi rikkunud. Sellega on siseministri määruses ära tähendatud, missuguseis sündmusis avaldub Tampi hädaohtlik olek piirivöös maksvale riigikorrale ja julgeolekule. Seesuguste süütegude toimepanemine õigustab kindralkubernerite võimuteostajat välja saatma süüteo toimepaneja. Kaebaja voliniku väited selle kohta, et tema volitajal olid ära võetud seaduslikud kaitseabinõud asja arutamisel, ei ole õiged, sest asjaolu, et Tampi voliniku poolt on kaebus Riigikohtule esitatud, tõendab just vastupidist.

Seda kõike silmas pidades Adm. K. K. § 21 ja 22 p. 1 põhjal otsustas Riigikohus Eduard Tampi voliniku vann. adv. Jaan Temanti kaebus tagajärjeta jätta.

Nr. 20.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

27. aprillil / 11. mail 1926. a.

August Maandi kaebus sõjaministri otsuse peale 19. sept. 1925 a. nr. 140 koosseisude kitsendamise tõttu ametist vabastamise puhul kolme kuu palga ja hoolsa ja kiiduväärt teenistuse eest ettepannud ühekordse abiraha kolmekuu palga suuruses maksmisest keeldumise pärast.

Eesistuja, osakonna juhataja P. Puusep, ettekandja riigikohtunik
A. Palvadre,

Riigikohtu prokuröri abi A. Luiga.

2.IX.1925 a. pöördus August Maandi palvega sõjaministri poole teha korraldus, et temale välja makstaks kuue kuu palk: kolme kuu palk kui teenistusest koosseisude vähendamise puhul vabastatud riigiteenijale, ja kolme kuu palk autasuks kolmeaastase kiiduväärt teenistuse eest. Sõjaministri otsusega 19.IX.1925 a. on A. Maandi palve rahuldamata jäetud.

Riigikohtule antud kaebuses palub August Maandi tühistada sõjaministri otsuse ja Sõjaminiisteeriumi kohustada temale välja maksuma 6 kuu palk 32.766 m. suuruses. Kaebaja seletab, et temal kui endisel üleajateenijal kaitseväelasel on õigus R. T. nr. 51/52 — 1924 a. avaldatud seaduse nr. 20 põhjal kolme kuu palka edasi saada pärast teenistusest vabastamist koosseisude vähendamise põhjal ja et R. T. nr. 19 — 1923 a. avaldatud kaitseväelaste Palgamäärade Seadluse § 2 p. 3 põhjal on ta õigustatud saama kolme kuu palga suuruses ühekordset abiraha kolmeaastase kiiduväärt teenistuse eest, kuigi ta kolme aastat täielikult ei ole ära teeninud, vaid ainult 2 aastat ja 11 kuud, sest teenistuse lõpetamine enne kolme aastat olnud tingitud koosseisude kitsendamisest.

Asja arutanud ja prokuröri arvamise kuulanud, leiab Riigikohus:

1. R. T. nr. 1 — 1922 a. avaldatud seaduse nr. 1 § 1 p. b, c ja d põhjal täiendatakse ja muudetakse kõiki seadlusi ja määrusi: a) sõjaväe korraldamise ja teenistuskäigu kohta sõjaametkonnas, b) sõjaväe asutuste organiseerimise kohta ja c) sõjaväe majanduse kohta - Vabariigi Valitsuse poolt sõjaministri ettepanekul. Sama seaduse § 2 põhjal kinnitab Vabariigi Valitsus sõjaministri ettepanekul riigi eelarve järele määratud krediitide piirides sõjaametkonna rahu- ja sõjaaegse koosseisu ning kaitseväelaste palganormid. Selle seaduse alusel on Vabariigi Valitsuse määrusega 10.I.1923 a. (R. T. nr. 19 — 1923 a.) kinnitatud kaitseväe palganormid ja ära määratud palga maksmise alused nii ajateenijaile kui ka üleajateenijaile kaitseväelastele. Nii sünnib sõjaametkonna koosseisude ja kaitseväelastele palga maksmise aluste kindlaksmääramine R. T. nr. 1 — 1922 a. avaldatud seaduses ettenähtud erikorras. Selles erikorras ei ole määrust avaldatud, mille põhjal üleajateenijad kaitseväelased oleksid õigustatud ametist vabastamise korral koosseisude vähendamise alusel kolme kuu jooksul palka edasi saama. R. T. nr. 51/52 — 1924 a. avaldatud seaduses riigiteenistusest vabastamise korral palga edasi-

maksmise kohta ei ole eriti ette nähtud, et selle seaduse määruste alla kuuluksid ka üleajateenijad kaitseväelased. Tähele pannes, et üleajateenijate kaitseväelaste teenistusliku seisukorra äramääramine üldiselt peab sündima erikorras antavate Vabariigi Valitsuse määruste läbi ja et R. T. nr. 51/52 — 1924 a. avaldatud riigiteenistusest vabastamise korral palga edasimaksmise seaduses ei ole otsekohe ette nähtud, et see seadus maksab ka üleajateenijate kaitseväelaste kohta, nagu see ette nähtud on nimetatud seaduse § 2 mõne teise ameti kohta, tuleb kaebaja tugene mist R. T. nr. 51/52 — 1924 a. avaldatud seadusele põhjendamatuks pidada.

2. R. T. nr. 19 — 1923 a. avaldatud Vabariigi Valitsuse määruse järele maksetakse üleajateenijatele kaitseväelastele ühekordset abiraha kolme kuu palga suuruses kolme aastase kiiduväärt teenistuse eest. Ei selles määruses ega mingisuguses pärastises Vabariigi Valitsuse määruses ei ole ette nähtud, et selle abiraha väljateenimise aeg mõnesugustel põhjustel lüheneks. Seepärast puudub seaduslik alus kohustada Sõjamineisteriumi kaebajale välja maksma seda abiraha, kuna kaebaja täit kolme aastat teeninud ei ole.

Ettetoodud põhjustel Adm. K. K. § 21 ja 22 p. 1 põhjal otsustas Riigikohus: August Maandi kaebus tagajärjeta jätta.

Nr. 21.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

27. aprillil/18 mail 1926. a.

Siegfried Pinding'i kaebus sõjainistri otsuse peale 4. sept. 1925 a. pensjoni asjus.

Eesistuja, osakonna juhataja P. Puusep, ettekandja riigikohtunik M. Klaasen,
Riigikohtu prokuröri abi A. Luiga.

Otsusega 4. sept. 1925 a. kinnitas sõjainister erukolonel Siegfried Pinding'i pensjoni arvestamiselehe, mille järele Pinding'ile aastaseks pensjoniks on määratud mk. 203.707. Pensjoni väljaarvamisel on aluseks võetud rügemendi ülema palk, millest pensjoni on arvatud 70% 37 a. teenistuse eest.

Riigikohtule antud kaebuses palub eru-kolonel Siegfried Pinding sõjainistri otsused 4. sept. 1925 a. tema pensjoni arvestamiselehel ja 2. okt. 1925 a. tema vastulausel tühistada ja korraldus teha, et asi leiaks lahendust seaduslikul alusel ja korras. Omas kaebuses seletab ta järgmist: Erusse olevat ta määratud rügemendi ülema kohalt. Vabadussõjas viibinud ta aga kõrgemal juhtivail kohtadel, nimelt II diviisi ülema abi ja Piirivalve-valitsuse ülema kohtadel. Viimane koht likvideeritud sõja lõpul koosseisude vähendamise tõttu ja seetõttu saanud ta vähema palgamääraga ametkohale määratud. Sõjainister määranud tale pensjoni rügemendi-ülema koha järele, kuna temal olevat Kaitseväelaste ja nende perekondade Pens. Sead. § 16 põhjal õigus pensjoni saada kõrgema, s. o. Piirivalve-valitsuse ülema koha järele. Et piirivalve-valitsuse ülema koht likvideeritud, siis ei alluvat tema pensjoni küsimuse lahendamine sama seaduse § 7 põhjal sõjainistrile, vaid Vabariigi Valitsusele. Arstilise Komisjoni otsuse järele olevat tema töövõime kaotus sõjaväljal ja teenistuse ajal tegevas väes saadud haavamiste, põrutuste ja haiguste tagajärjel 80%; seepärast olevat ta Pens. Sead. § 34 ja 35 põhjal õigustatud pensjoni saama 80% palgast, mitte aga sama Seaduse § 33 järele 70%, nagu seda määranud sõjainister.

Asja arutanud ja prokuröri arvamise kuulanud, leiab Riigikohus: Kaitseväelaste ja nende perekondade Pens. Sead. (R. T. nr. 149 — 1924 a.) § 16 põhjal arvatakse pensjon kaitseväelastele, kes määratud vähema palgamääraga ametkohtadele koosseisude vähendamisel,

ümbermoodustamisel või teenistuse huvides teenistusest lahkumisel viimase kõrgema ametkoha järele, vaatamata selle peale, kui kaua nad sel ametkohal teeninud. Ütelus „viimane kõrgem ametkoht“ eeldab võrdlust kahe viimase ametkoha vahel, mitte aga kõige viimase ja ühe kunagi olnud, s. o. enne eelviimast olnud ametkoha vahel. Kui seaduseandja tahe oli kaitseväelasele, kes § 16 esimeses osas ettenähtud juhtumistes vähema palgamääraga ametkohale määratud, pensjoni määrata kõige kõrgema ametkoha järele, kus teenistusest lahkunud kaitseväelane kunagi teeninud, nagu seda kaebaja arvab, siis oleks ta seda selgesti seaduses ka väljendanud ja mitte tarvitanud ütelust „viimane kõrgem ametkoht“. Pensjoni arvestamiselehest nähtub, et kaebaja Pinding teenis viimast viis aastat, s. o. 1. sept. 1920 a. kuni lahkumiseni (1. sept. 1925 a.) rügemendi-ülemana, enne seda aga (1. juulist 1920 a. kuni 1. sept. 1920 a.) käskudetäitja van. ohv. sõjaministri juures. Neist kahest viimasest ametkohast on rügemendi ülema koht kõrgem ja selle koha järele on ka kaebaja Pens. Sead. § 14 järele pensjon arvatud. Kaitseväelaste ja nende perekondade Pens. Sead. § 7 järele määrab Vabariigi Valitsus kindlaks sõjaaegseis koosseisudes ettenähtud ja pärast likvideeritud kohtadel teeninud isikute pensjoni aluseks võetava palgamäära või vastava palgaastme. Kaebajale Pinding'ile tuleb pensjoni määrata rügemendi-ülema koha järele, mis praegugi olemas on, seepärast ei ole vajadust tema pensjoni küsimuse lahendamisel käsitada Pens. Sead. § 7.

Pensjonimäär on eru-kolonel Pinding'ile välja arvatud Pens. Sead. § 33 alusel, s. o. 70% rügemendi-ülema palgast 27 a. teenistuse eest. Kaebaja arvates tuleb temale pensjonimäär välja arvata sama seaduse § 34 ja 35 alusel põhjusel, et ta olevat sõjaväljal ja teenistuse ajal tegevas väes saadud haavamiste, põrutuste ja haiguste tagajärjel 80% töövõimest kaotanud. Selle kaebaja arvamisega ei saa ühineda. Pens. Sead. § 37 põhjal teeb kaitseväelaste töövõime kaotuse määra ja teenistuse jätkamise kõlbulikkuse kindlaks kaitseväe haigemaja arstlik komisjon. Tallinna sõjaväe haigemaja arstliku komisjoni poolt 28. juulil 1925 a. kokkuseatud aktis on tähendatud, et kolonel Pinding on haiguse tõttu 80% töövõimest kaotanud ja sõjaväes teenistuseks kõlbmatu; ning et haigus on parandamata ja tekkinud igatahes pikema aja jooksul, kuigi gangreeni nähtused 1922 a. avalikuks tulnud. Ühtlasi aga on selles aktis ka tähendatud, et komisjonile ei ole kirjalikke tõendusid ega suusõnalisi andmeid esitatud, mis lubaksid haigusi lugeda Eesti sõjaväe teenistusest tingituks; on objektiivsed teated, et kolonel Pinding põdenud ishiast ja kaevanud väsimust, progresseerivat mälu halvenemist, nõrkust ja tuimuse tunnet jalgades juba maailmasõja ajal. 28. aug. 1925 a. on teine arstlik komisjon kolonel Pinding'i uuesti läbi vaadanud ja otsustanud ühineda Tallinna sõjaväe haigemaja arstliku komisjoni otsusega. Nagu eeltoodust näha, ei ole arstlikud komisjonid tunnistanud, et kol. Pinding'i haigused oleksid tingitud teenistusest Eesti kaitseväes sõja ajal või rahu ajal. Kaitseväelaste ja nende perekondade Pens. Seadus teeb vahet Eesti kaitseväe ja Vene sõjaväe teenistuse vahel. Terve nimetatud seadus räägib teenistusest kaitseväes; teenistust Vene sõjaväes puudutatakse ainult erandina (§ 27 ja 28). § 40 on tähendatud, et need, kes Vabariigi kaitseväes teenistuskohuste täitmisel saadud haavade, vigastuste või haiguste (§ 35) tagajärjel töövõime kaotanud ega selle tõttu või teenistust jätkata, saavad pensjoni, vaatamata selle pääle kui kaua nad kaitseväes teeninud. Et ka Vene sõjaväe teenistuses saadud haigused, haavad või vigastused pensjoni määra väljaarvamisel arvesse tuleb võtta, sellest nimetatud seaduses kusagil ei räägita. Ja arstlik komisjon ei tunnistagi ka seda, et kol. Pinding'i haigused oleksid tingitud teenistusest Vene sõjaväes. Seepärast ei ole alust eru-kol. Pinding'i pensjoni väljaarvamisel aluseks võtta Pens. Sead. § 34 ja 35, nagu kaebaja arvab.

Eru-kol. Pinding'ile on pensjon Kaitsev. ja nende perekondade Pens. Sead. § 14 ja 33 alusel õieri välja arvatud, mispärast puudub alus sõjaministri otsuste tühistamiseks.

Eeltoodud põhjendustel Adm. K. K. § 21 ja 22 p. 1 põhjal otsustas Riigikohus: Siegfried Pinding'i kaebus tagajärjeta jätta.

Nr. 22.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

2. septembril 1926 a.

Johannes Norman'i, Eduard Veber'i, Eduard Pärdi ja Oskar Brenner'i kaebus siseministri otsuse peale 26. juunist 1926 a. Eesti Raudteetööliste ühingu registreerimisavalduse tagasilükkamise pärast.

Eesistuja, osakonna juhataja P. Puusep, ettekandja riigikohtunik
M. Klaassen;

Riigikohtu prokuröri abi A. Luiga.

26. juunil 1926 a. siseminister, läbi vaadates Eesti Raudteetööliste Ühingu põhikirja ja tähele pannes, et põhikirja § 2 p. 2 näeb ette ühingu sihi saavutamiseks streikide korraldamist ning juhtimist, kuna aga sarnane tegevus on raudteetööliste keskel N. S. § 1359³ põhjal keelatud, seepärast, arvesse võttes 1) U. N. S. § 124 teist jagu ja 2) Seltside, Ühingute ja nende Liitude Registreerimisseaduse § 11, mille järele kriminaal-seaduste vastase sihiga ühingute ja seltside asutamine ei ole lubatud, otsustas: Ühing ute, Seltside ja nende Liitude Seaduse § 10 põhjal Eesti Raudteetööliste Ühisuse põhikirja registreerimisavaldus tagasi lükata.

13. juulil 1926 a. otsustas siseminister oma 26. juuni 1926 a. otsuses leiduvate eksitavate redaktsiooniliste vigade õienduseks lugeda „Seltside, Ühingute ja nende Liitude Registreerimisseaduse“ § 11 asemel „Ühingute ja nende Liitude Seaduse“ § 11 ja „Ühingute, Seltside ja nende Liitude Seaduse“ § 10 asemel „Ühingute, Seltside ja nende Liitude Registreerimis-Seaduse“ § 10.

Riigikohtule antud kaebuses paluvad registreerimis-palvele allakirjutanud kodanikud Johannes Norman, Eduard Veber, Eduard Pärdi ja Oskar Brenner siseministri otsuse 26. juunist 1926 a. Eesti Raudteetööliste Ühingu põhikirja registreerimisavalduse tagasilükkamise üle ära muuta ja tähendatud ühingu registrisse kanda.

Asja arutanud ja prokuröri arvamise kuulanud, leiab Riigikohus :

Riigi Teatajas nr. 37 — 1926 a. avaldatud Ühingute, Seltside ja nende Liitude Registreerimis-seaduse § 10 põhjal võib siseminister registreerimis-avalduse ainult siis tagasi lükata, kui põhikiri ei vasta maksvaile seadustele. Samas Riigi Teatajas avaldatud Ühingute ja nende Liitude Seaduse § 11 põhjal võidakse ühinguid ja nende liite, mille siht ehk tegevus kriminaal-seaduste vastane, või mille tegevus avalikku julgeolekut või rahu ähvardab, siseministri sellekohase otsuse järgi sulgeda. Kui siseministril õigus on sulgeda olemas-olevaid ühinguid ja liite, mille tegevus või siht kriminaal-seaduste vastane, või mille tegevus avalikku julgeolekut või rahu ähvardab, siis on iseenesest mõistetav, et siseministril ka õigus on ühingute ja liitude registreerimis-avaldusi tagasi lükata, kelle põhikirjas sarnane tegevus või siht ette on nähtud. Käesolevas asjas on siseminister Eesti Raudteetööliste Ühingu registreerimis-avalduse tagasi lükanud põhjusel, et nimetatud ühisuse põhikirja § 2 p. 2 on ette nähtud ühisuse sihi saavutamiseks peale muu ka streikide korraldamine ja juhtimine, missugune tegevus on aga raudteetööliste keskel N. S. § 1359³ põhjal keelatud.

Kaebajate arvates ei olevat siseministri otsuse põhjendus õige ega kooskõlas seadustega, sest Põhiseaduse § 18 järele olevat streigi vabadus Eestis kindlustatud, missugust õigust seadus piirata võivat ainult avaliku julgeoleku huvides. Põhiseaduse maksamahakkamisega olevat kõik endised seadused, mis streigi vabadust kitsendasid, nende hulgas ka N. S. § 1359³ oma maksvuse kaotanud; mingisugust uut seadust, mis avaliku julgeoleku huvides raudteetööliste streigi vabadust kitsendaks, peale Põhiseaduse maksamahakkamist välja antud ei olevat. Selle kaebajate väite kohta tuleb järgmist tähendada: Põhiseaduse järele ei ole streigi vabadus Eestis mitte piiramata, vaid, nagu kaebajad ise tähendavad, võib seadus seda õigust piirata

avaliku julgeoleku huvides (Põhiseadus § 18, 4 lõige) N. S. § 1359³ ja järgmised kuni 1359⁸ keelavad just avaliku julgeoleku huvides raudteeteenijaile ja töölistele streikimise. Järelikult ei ole tähendatud paragrahvid Põhiseadusega mitte vastolus. Et nimetatud seaduse paragrahvid ka mingisuguse eriseadusega muudetud ega tühistatud ei ole, siis tuleb neid maksvaiks lugeda. On nad aga maksvad, siis ei olnud seadusandjal vajadust mingisugust uut raudteetöölise ja -teenijate streigi vabaduse õigust kitsendavat seadust välja anda. N. S. § 1359³ ja järgmised keelavad raudteetöölisele ja -teenijatele streikimise ilma erandita ära, seepärast ei või juttu olla streikide korraldamisest ja juhtimisest „seaduses ettenähtud piirides“, nagu see Eesti Raudteetöölise Ühingu põhikirjas ära tähendatud.

Mis puutub kaebajate väitesse, et siseminister on põhikirja vastolus leidnud olevat ka Ühingute ja nende Liitude Seaduse § 10 ja oma otsuse põhjendanud ka Ühingute, Seltside ja nende Liitude Registreerimisseaduse § 11 peale, siis on siin tegemist siseministri eksimisega, missuguse eksimise siseminister oma teise otsusega 13. juulist 1926 a. ära on parandanud.

Peale eeltoodu leiab Riigikohus tarviliseks veel järgmist tähendada: Ühingute, Seltside ja nende Liitude Registreerimis-seaduse § 6 p. 3 järele peab ühingu põhikirjas ka ette nähtud olema peakoosoleku kokkukutsumise kord ja ta võimupiirid. Eesti Raudteetöölise Ühingu põhikirjas ei ole peakoosolekut üldse ette nähtud. Põhikirja § 12 järele on ühingu juhtivaiks keskorganideks esitajate-kogu ja juhatus. Esitajate-kogu moodustatakse Ühingu osakondade saadikuist (§ 15); esitajate-kogu valib ühingu juhatuse (§ 13). Ühingu kohalikud osakonnad asutatakse aga ühingu juhatuse otsuste järele (§ 6). Kui ühingu juhatus valitakse alles osakondade saadikute (esitatate-kogu) poolt, siis jääb arusaamatuks, kuidas ühingu juhatus saab teda ennast valijaid (saadikute läbi) osakondi asutada. Sarnase vastolu tõttu põhikirjas ei saa asutada-kavatsetav ühing üldse tekkida.

Eeltoodud põhjendustel Ühingute, Seltside ja nende Liitude Registreerimise Seaduse (R. T. nr. 37 — 1926 a. sead. nr. 73) § 14 ja 16 põhjal otsustas Riigikohus: Johannes Norman'i, Eduard Veber'i, Eduard Pärdi ja Oskar Brenner'i kaebus tagajärjeta jätta.

Nr. 23.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

21. septembril 1926 a.

Marie Rae kaebus Töö- ja Hoolekandeministeeriumi määruse peale 18. sept. 1925 a. pensioni asjas.

Eesistuja, osakonna juhataja P. Puusep, ettekandja riigikohtunik
A. Palvadre;

Riigikohtu prokuröri abi A. Luiga.

19. II. 1925 a. esines endise Tartu maakonna politsei vanema-kordniku Theodor Rae lesk Marie Rae palvega töö- ja hoolekandeministri nimele määrata temale ühes tema alaealise poja Theodoriga alalist pensjoni Riigi ja Omavalitsuste Teenijate Pens. Sead. § 40 p. b järele. 18. IX. 1925 a. otsustas Töö- ja Hoolekandeministeerium Marie Rae pensjoninõudmise Riigi- ja Omavalitsuste Teenijate Pens. Sead. § 1 p. p. a ja d, 9 p. b, 11, 12, 39, ja 48 põhjal tagasi lükata. Otsuse põhjendites seletab Töö- ja Hoolekandeministeerium, et Theodor Rae on teeninud pensjoniõiguslikes ametis kõigeks 1 aasta, 11 kuud 28 päeva, vabastatud 13. II. 1921 a. ametist kui tervislikult politsei teenistusse kõlbmatu ning surnud peale teenistusest vabastamist 14. IX. 1922 a. ja et seepärast ei olnud temal kui alla 10 aasta teeninul haiguse puhul

teenistusest lahkumisel pensjonisaamise õigust. Et aga Theodor Rae teenistuskohuste täitmisest tingitud haiguse tagajärjel teenistusest vabastatud oleks olnud, selleks ei olevat Pens. Sead. § 48 ettenähtud tõendusi olemas. Kuna Rae'l enesel pensjonisaamise õigust ei olnud, siis ei ole seda õigust ka tema perekonnal.

16. nov. 1925 a. Riigikohtule antud kaebuses seletab Marie Rae, et Theodor Rae'le olevat ametkohuste täitmisel tööjõu kaotanud Riigiteenijaile ja surmasaanud riigiteenijate perekondadele Ajutise Pensjoni Maksmise Seaduse põhjal 28. septembrist 1921 a. (R. T. nr. 86 — 1921 a.) pensjon määratud ja peale Theodor Rae surma määratud pensjon sama seaduse põhjal ka kaebajale. 1. jaanuarist 1925 a., millal Riigi- ja Omavalitsuste teenijate Pensjoni-seadus maksmata hakkas ja mis ajast ajutise pensjoni Maksmise Seadus oma jõu kaotas, oleks tulnud, kaebaja arvamise järele, senni pensjon ainult ümber kirjutada vastavalt üldise pensjoniseaduse nõuetele, ilma pensjoni saamise õiguse aluste ümberotsustamiseta, sest pensjoni määramisega Ajut. Pensjoni Maksmise Sead. põhjal Theodor Rae'le ja kaebajale olevat Töö- ja Hoolekandeministeerium juba tunnustanud, et Theodor Rae haigus oli saadud ametkohuste täitmisel ja mingisuguseid uusi asjaolusid, mis Ministeeriumi seisukoha muutmiseks põhjust oleks võinud anda, ei olevat ilmsiks tulnud. Kõige selle põhjal palub kaebaja Töö- ja Hoolekandeministeeriumi otsuse 18. IX. 1925 a. ära muuta ja temale pensjon määrata.

Asja arutanud ja prokuröri arvamise kuulanud, leiab Riigikohus :

Asjatoimetusest nähtub, et Töö- ja Hoolekandeministeeriumi Hoolekande-osakond on 13.VIII.1921 a. otsustanud 6. sept. 1920 a. seaduse nr. 308 § 1 (R. T. nr. 145/146 — 1920 a.) ja Rahvaväelaste ja nende Perekondade Pens. Sead. § 1 p. 7 põhjal määrata 15. aprillist 1921 a. ametkohuste täitmisel haavata saanud politseiteenija Theodor Rae'le toetusraha vastavalt 100% tööjõu kaotusele. 15.XII.1922 a. on sama Ministeeriumi Hoolekande-osakond otsustanud määrata Theodor Rae lesele Marie Rae'le kahe alaealise lapsega ajutist pensjoni 19. oktoobrist 1922 a. arvates $\frac{3}{4}$ Theodor Raele makstud pensjonist. Selle järele on Marie Rae seletus, et Töö- ja Hoolekandeministeerium on juba varem tunnustanud Theodor Rae haiguse tingitult ametkohuste täitmisest, täiesti põhjendatud. Kuid ei saa õigeks võtta Marie Rae seletust, et juhtumusel, kui Töö- ja Hoolekandeministeeriumi Hoolekande-osakond on kellegile juba R. T. nr. 145/146 — 1920 a. avaldatud seaduse nr. 308 või R. T. nr. 86 — 1921 a. avaldatud seaduse nr. 142 põhjal ajutise pensjoni määranud, siis peab Töö- ja Hoolekandeministeerium Riigi- ja Omavalitsuste Teenijate Pens. Seaduse põhjal säärase pensjoni lihtsalt ümber kirjutama vastavalt viimase Pens. Seaduse nõuetele ilma pensjoni saamise õiguse aluste kontrollierimata ja iseseisva hindamiseta. Keegi ei ole õigustatud pensjoni saama riigilt seadusliku aluseta ja juhtumustel, kui selgub, et kellegile on määratud pensjon, kes seaduse põhjal õigustatud ei ole seda saama, siis võib seatud korras pensjoni määramise ka tagantjärele tühistada ja pensjoni maksmise lõpetada. Asjatoimetuses olevaist tunnistustest nähtub, et Theodor Rae on teeninud Tartu maakonna politseis vanema kordnikuna 15. veebruarist 1919 a. ja on 13.II.1921 a. ametist vabastatud kui terviseliselt politsei teenistuseks kõlbmatu, peale 6-kuist riigi kulul ravitsemist haigemajas ja et tema on põdenud liikmete reumatismi ja südamehaigust raskel kujul. Ajutise pensjoni määramisel on Theodor Rae't arstlikult üle vaadatud, on määratud tema haigused ja töövõime kaotuse protsent, kuid puudub arstliku läbivaatamise akt, kus oleks ära määratud haiguste tekkimise ja arenemise aeg ning tingimused. Ainult Tartu maakonna politseiülevahekirjas Tartu Linnavalitsuse hoolekande-osakonnale 6. aug. 1921 a. nr. 7760-II on öeldud, et „Theodor Rae'l puudus teenistusse astumisel arstitunnistus, kuid tema teenistust silmas pidades võib arvata, et temal teenistuse algusel tervis hääl oli“. Hoopis ilma aluseta on aga Töö- ja Hoolekandeministeeriumi hoolekande-osakond ajutise pensjoni määramisel Theodor Rae'le oma otsuses 13.VIII.1921 a. nimetanud Theodor Rae't „ametkohuste täitmisel haavata saanud politseiteenijaks.“ Kuid arstlikkude tun-

nistuste puudusi kui tõenduste puudulikkust ei saa arvata surnud Theodor Rae süüks. Töö- ja Hoolekandeministeeriumi hoolekande-osakonna 13.VIII.1921 a. otsuse kohaselt on Theodor Rae't 9. aug. 1922 a. komisjonis arstlikult üle vaadatud ja komisjoni poolt kokku seatud akti põhjal, milles Theodor Rae haiguste tingivus ametikohuste täitmisest samuti ära määrata, on Töö- ja Hoolekandeministeeriumi poolt 18.VIII.1922 a. Tartu Linnavalitsusele korraldus tehtud Theodor Rae'le pensjoni edasi maksta. Marie Rae 19.II.1925 a. pensjoni määramise palve otsustamisel olid Töö- ja Hoolekandeministeeriumis olemas samad tõendused ja tunnistused Theodor Rae haiguse kohta, mis olid olemas Theodor Raele ajutise pensjoni määramisel. Tähele pannes, et nendesamade tunnistuste põhjal Töö- ja Hoolekandeministeeriumi Hoolekande-osakond oli juba varem tunnustanud Theodor Rae pensjoniõiguslikeks ja tema haigused tingituiks ametikohuste täitmisest, ei olnud Marie Rae'l põhjust uusi täiendavaid tõendusi hakata muretsema ja esitama. Riigi- ja Omavalitsuste Teenijate Pens. Sead. § 48 järele tõestatakse asjaolu, et haigused on saadud teenistuskohuste täitmise tagajärjel eeskätt teenistuskoha kirjalikkude tõendustega ja arsti tunnistustega. Ülalnimetatud kirjas 6. aug. 1921 a. avaldas Tartu maakonna politsei ülem arvamist, et Theodor Rae'l teenistuse algusel tervis hää oli ja et haigus on tingitud ametikohuste täitmisest, arstlikud tunnistused on aga haiguse tekkimise aja ja tingimused ära määrata jätnud. Alles 24.IV.1921 a. antud seletuses oma kirja juure Tartu maakonna politseiülemale nr. 4680.XI.1920 a. Rae arstliku ülevaatuse kohta, mis esitatud kaebaja poolt Riigikohtule, ütleb Tartu jsk. arst Ottas, et tema arvates astus Rae tervena politsei teenistusse ja jäi haigeks ametikohuste täitmise tagajärjel. Kuna Theodor Rae surma tagajärjel tema uus arstlik läbivaatamine võimatu, siis oleks ainult võimalik olemasolevate arstlikkude tunnistuste hindamine asjatundjate poolt, et nende põhjal, ära määrata Rae haiguse tekkimise aeg ja selle tingitavus ametikohuste täitmisest. Alles siis kui asjatundjad oleksid leidnud, et arstlikkude tunnistuste ja teiste esitatud tõenduste järele tuleb arvata, et Theodor Rae haigused olid tekkinud juba enne tema teenistusse astumist ja ei ole alust neid haigusi lugeda tingituiks ametikohuste täitmisest, oleks Töö- ja Hoolekandeministeeriumil küllaldane põhjus olnud oma endist Theodor Rae poolt esitatud tõenduste hindamist muuta ja keelduda Marie Rae'le pensjoni määramisest.

Kõiki ettetoodud arvesse võttes, Adm. K. K. § 21 ja 22 p. 2 põhjal **otsustas** Riigikohus Töö- ja Hoolekandeministeeriumi otsus 18. septembrist 1925 a. tühistada ja asi saata Töö- ja Hoolekandeministeeriumile uueks otsustamiseks.

Nr. 24.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

21. septembril 1926. a.

Julius Kirki voliniku vann. adv. Theodor Rõuki kaebus sõjainministri otsuse peale 28. jaanuarist 1926 a. — pensjoni asjas.

Eesistuja, osakonna juhataja P. Puusep, ettekandja riigikohtunik
M. Klaassen;

Riigikohtu prokuröri abi A. Luiga.

30. juulil 1925 a. pöördus sõjaväe ametniku asetäitja Julius Kirk I diviisi arsti poole palvega korraldus teha, et tema tervislik seisukord arstlikus komisjonis järele vaadataks, tööjõu kaotuse % kindlaks tehtaks, ta haiguse tõttu sõjaväe teenistusest vabastataks ja temale pensjon määrataks.

14. augustil 1925 a. vaatas Tallinna Sõjaväe-haigemaja arstlik komisjon Julius Kirki läbi ja jõudis järgmisele otsusele: Julius Kirk põeb kroonilist pneumoniat närvinõrkusega, mis piirab ajutiselt töövõimet 40% võrra, mis R. T. nr. 43/44 — 1920 a. rahvaväelastele pensjoni õigustavate haiguste ja vigastuste nimestikus vastaval määral ette ei ole nähtud. Haigus on parandatav, ei takista rivitu kohal teenistuse jätkamist ja on tekkinud igatahes pärast Vabadussõja lõppu mitte-tingituna teenistuskohuste täitmisest. Selle komisjoni otsuse peale andis Julius Kirk kaebuse sõjaministrile, paludes tema tervisliku seisukorra läbivaatamiseks määrata uue arstliku komisjoni ja tunnistada, et tal on õigus pensjoni saada Kaitseväelaste ja nende perekondade pensjoniseaduse § 35 põhjal, ning rahuldada tema palve pensjoni saamise suhtes. 30. oktoobril 1925 a. vaatas teine arstlik komisjon Julius Kirk'i läbi ja leidis, et ta põeb kroonilist kopsupõlendikku, et haigus on tekkinud teenistuse kestel Eesti sõjaväes rahuajal, kuid ei ole tingitud teenistuse kohuste täitmisest ning on parandatav. Seepärast tunnistas komisjon Julius Kirki sõjaväeteenistusse ajutiselt kõlbmatuks. Selle komisjoni otsuse jättis sõjaminister kinnitamata ja määras uue komisjoni. Uus arstlik eri-komisjon vaatas 27. jaanuaril 1926 a. Julius Kirki läbi ja leidis, et ta põeb pikaldast kopsupõlendikku ja närvinõrkust; et haigus on tekkinud aastate jooksul teenistuse ajal, kuid teenistuse kohuste täitmisest tingitud ei ole; et haigus on parandatav ja piirab töövõimet 25% võrra, mis R. T. nr. 43/44 — 1920 a. rahvaväelastele pensjoni õigustavate haiguste ja vigastuste nimestikus vastaval määral ei ole ette nähtud; et Kirki tervislik seisukord ei takista rivitu kohal teenimist.

Selle arstliku eri-komisjoni otsuse kinnitas sõjaminister 28.I.1926 a.

Riigikohtule antud kaebuses palub Julius Kirki volinik vann. adv. Theodor Rõuk sõjaministri otsuse 28.I.1926 a. Julius Kirkile pensjoni määramise asjas täies ulatuses tühistada ja asi uueks otsustamiseks sõjaministrile tagasi saata, põhjusel, et sõjaministril ei olevat õigust olnud kolmandat arstlikku komisjoni määrata.

Asja arutanud ja prokurööri arvamise kuulanud, leiab Riigikohus: Kaebaja palub sõjaministri otsuse 28.I.1926 a. tühistada põhjusel, et sõjaministril ei olevat Kaitseväelaste ja nende perekondade pensjoni-seaduse põhjal õigust olnud sõjaväe ametniku asetäitja Julius Kirki tervisliku seisukorra kindlaks määramiseks kolmandat arstlikku komisjoni määrata. See kaebaja arvamine on ekslik. Riigikohus on juba seletanud Johannes Birki kaebasjas (Riigik. Adm. os. toim. nr. 565 — 1926 a.), et juhtumistes kui sõjaminister temale kinnitamiseks esitatud pensjoni määramise toimetusest leiab, et arstliku komisjoni otsuses ei leidu vastust Kaitseväelaste ja nende perekondade pensjoni-seaduse § 59 üles seatud küsimustele või arstliku komisjoni koosseis ei vasta seaduse nõuetele, siis võib ta, selle peale vaatamata, kas Komisjoni poolt läbivaadatu sama seaduse § 68 korras kaebust on tõstnud või mitte, korralduse teha uue arstliku läbivaatamise toimepanemiseks. Algotimetuses olevast teise arstliku komisjoni aktist 30. oktoobrist 1925 a. nähtub, et selleks ei ole ära tähendatud põhjused, miks Julius Kirki haigus on sarnane, et tema, Kirk, sõjaväeteenistusse ajutiselt kõlbmatu on, nagu seda eelnimetatud seaduse § 59 p. f nõuab. Sellest nähtub, et teise arstliku Komisjoni otsus ei sisalda vastust kõigi § 59 ülesseatud küsimuste peale, mispärast sõjaminister õigustatud oli käesolevas asjas korralduse tegema uue — kolmanda — arstlise komisjoni määramiseks. Et arstlik läbivaatus võib sündida rohkem kui kaks korda, seda on näha ka Kaitsev. Pensjoni Seaduse § 38, milles öeldud, et kaitseväeteenistuses töövõime kaotusel pensjonisaajale kaitseväelastele, kes arstliku komisjoni poolt kaks või rohkem korda läbi vaadatud, määratakse pensjon viimse kinnitatud otsuse järele.

Eeltoodud põhjendustel Adm. K. K. § 21 ja 22 p. 1 põhjal otsustas Riigikohus: Julius Kirki voliniku vann. adv. Theodor Rõuki kaebus tagajärjeta jätta.

Nr. 25.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

21. septembril 1926. a.

Anton Varkeli kaebus sõjaministri otsuse peale 18. märtsist 1926 a. pensjoni mittemääramise asjas.

Eeistuja, osakonna juhataja P. Puusep, ettekandja riigikohtunik
A. Palvadre,

Riigikohtu prokuröri abi A. Luiga.

8.I.1925 a. esines reservkapten Anton Varkel palvega kaitseväe korraldusvalitsuse ülemale korraldus teha temale pensjoni määramiseks kaitseväelaste ja nende perekondade pensjoniseaduse alusel, arvesse võttes ka tema kooliõpetaja teenistust Polli vallas Pärnu maakonnas 1. I. 1891—5. VIII. 1894 a. Selle palve kohta on sõjaminister 27. II. 1925 a. kirjutanud resolutsiooni: „Pensjonisaamise aja alamäär ei tule välja.“ 26. dets. 1925 a. on A. Varkel esinenud uue pensjoni määramise palvega, seletades, et Kaitsev. ja nende perekond. pensjonisead. § 13 ja Riigi- ning omavalitsuste teenijate pensjoni seaduse muutmise seaduse § 18 kohaselt tuleb temale pensjoni määramisel ta kooliõpetaja teenistus arvesse võtta ja et tema teenistus kaitseväes ühes teenistusega kooliõpetaja ametis annab tarvilise teenistuse-aja pensjoni määramiseks. A. Varkeli palve on sõjaministri otsusega 4.III. 1926 a. tagajärjeta jäetud põhjendusel: 1) et kapten Varkeli teenistusleht Vene aja eest on Varkeli enese poolt kokku seatud märkusega, et seda olevat tehtud dokumentide põhjal, kuid nimetatud dokumente, nende ärakirju ega ka tõendusite teiste isikute poolt kapten Varkeli andmete tõelikkuse üle teenistuslehes ei leidu. Mispärast seda pensjoni arvestamisel dokumendina aluseks ei saa võtta; 2) et usaldusvääriliste teadete puudumisel eesrinna, seljataguse ja rahuaja teenistuse vältuse kohta ei ole võimalik pensjoni väljateenitud aja järele arvestada ja väljateenitud aega sõjaväes 23. aasta peale arvata. Selle järele esitas A. Varkel sõjaministrile tunnistuse oma teenistuse üle Vene sõjaväes, tõendatud Pöögli valla taluperemeeste H. Nirki, H. Ereline ja A. Arro poolt ning sõjavangi kaardi ja palus temale pensjoni määramise küsimust lahendada. Leides, et esitatud tõendused ei tõesta teenistuskäigu peensusi ja tähtpäevi, mis pensjoni arvestamisel tarvilised, sõjaminister on otsustanud 18.III.1926 a.: „Enne kui ei ole esitatud dokumendid terve teenistuse käigu kohta, ei saa pensjoni määrata.“

Riigikohtule antud kaebuses palub A. Varkel sõjaministri otsuse 18.III.1926 a. ära muuta ja temale pensjon määrata seletades: 1) et kirjas 9.II.1925 a. nr. 134 võtnud korraldusvalitsus ise õigeks, et kaebaja on sõjaväeteenistuses välja teeninud 23 aastat, leides üksnes, et kooliõpetaja teenistust ei saa pensjoni aja arvesse võtta; 2) et kaebaja teenistusleht, milles kõik tarvilised andmed pensjoni aja väljaarvamiseks, olevat kokku seatud juba 1919 aastal kaebaja poolt ette näidatud dokumentide põhjal ja Sõjaväe Peastaabi poolt õigeks tunnistatud ja kinnitatud, ning teenistuslehe puudustest ei olevat kaebajale seni üldse teatatud, 3. sõjaministri resolutsioonis 18.III.1926 a. ei olevat kindlaks määratud, missuguseid dokumente kaebaja peaks veel esitama.

Asja arutanud ja prokuröri arvamise kuulanud leiab Riigikohus:

Kaitseväelaste ja nende perekondade pensjoniseaduse (R. T. nr. 149 — 1924 a.) § 55 järele on pensjoni määramisel kaitseväelastele mõõduandvad teenistuslehe andmed. Asja-toimetuses olevast A. Varkeli teenistuslehe ärakirjast nähtub, et kapten Anton Antoni p. Varkeli peale on 21. aug. 1920 a. kokku seatud teenistuse leht, mis sisaldab üksikasjalisi andmeid (ära tähendatud aastad ja kuupäevad) A. Varkeli teenistuskäigu kohta nii Vene sõjaväes

kui Eesti kaitseväes ja nii rahu ajal kui sõja ajal. Sõjaministeerium on küll õigustatud omal algatusel varem kokku seatud teenistuskirja tagant järele kontrollleerima ja neid andmeid, mis teenistuslehte mitte seaduspäraselt paigutatud, parandama, kuid käesoleva asja toimetusest ei nähtu, et kapten A. Varkeli peale kokku seatud teenistuslehes oleks tagant järele mingisuguseid muutusi või parandusi tehtud. Senni kui seda ei ole tehtud, tuleb A. Varkelile pensjoni määramisel aluseks võtta sõjaministeeriumi poolt kokku seatud ja senni tunnistatud teenistuslehe andmed. Teenistuslehe kõrval umbselt teiste tõenduste nõudmisteks teenistuskäigu kohta ei ole seaduslikku alust.

Neil põhjustel, Adm. K. K. § 21 ja 22 p. 2 põhjal **otsustas** Riigikohus: sõjaministri otsus 18. märtsist 1926 a. tühistada ja asi Sõjaministrile uueks otsustamiseks saata.

Nr. 26.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

21. septembril 1926. a.

Hugo Zirki kaebus Töö- ja Hoolekandeministeeriumi otsuse peale 27. jaanuarist 1926 a. — pensjoni asjas.

Eesistuja, osakonna juhataja P. Puusep, ettekandja riigikohtunik
M. Klaassen;

Riigikohtu prokuröri abi A. Luiga.

9. veebruaril 1925 a. pöördus Hugo Zirk Töö- ja Hoolekandeministeeriumi poole palvega, milles seletas, et tema on 1. märtsist 1891 a. kuni 1. maini 1920 a. vahetpidamata vallakirjutaja (sekretäri) ametis olnud Eesti Vabariigi piirides. Viimaselt kohalt, nimelt Kaagjärve valla sekretäri kohalt, olnud ta sunnitud, enne 60 a. saamist, teenistuse tagajärjel saadud haiguste tõttu lahkuma töövõime kaotanud isikuna. Seepärast palus teda pensjoni-õiguseliseks tunnistada ja temale vastav pensjon määrata.

2. märtsil 1925 a. vaatas Valga linna Hoolekande-osakonna juures asuv Pensjoni-komisjon Pensjoniseaduse §§ 49, 50 ja 51 põhjal Hugo Zirki tervisliku seisukorra läbi ja otsustas, et läbivaadatav on teenistuse kohuste täitmise võimaluse osaliselt kaotanud. Töö- ja Hoolekandeministeeriumi Pensjoni ja abirahade jaoskonna ettepanekul vaatas eelnimetatud Pensjoni-komisjon 10. augustil 1925 a. Hugo Zirki tervisliku seisukorra uuesti läbi ja otsustas: „Teenistust jätkata ei või, 40% tööjõu kaotust. Haigus on tekkinud ameti teenistuse kestusel“.

Selle komisjoni otsuse vastu andis üks komisjoni liige - Jaan Kala - protesti Töö- ja Hoolekandeministeeriumile, milles palus Hugo Zirki arstlikult Peakomisjoni poolt uuesti läbi vaadata lasta ja Zirki pensjoni asi Peakomisjonile otsustada anda.

6. oktoobril 1925 a. vaatas Riigi ja Omavalitsuse teenijate Pensjoniseaduse (R. T. nr. 123/124 — 1924 a.) § 70 ettenähtud Pensjoni Peakomisjon Hugo Zirki uuesti läbi ja otsustas: „Hugi Zirk võib teenistust edasi jätkata.“

27. jaanuaril 1926 a. Töö- ja Hoolekandeministeerium, läbi vaadates Hugo Zirki pensioninõudmist ja tähele pannes, et Peakomisjon on konstateerinud, et Hugo Zirk võib teenistust edasijätkata, kooskõlas Riigi- ja Omavalitsuse teen. Pensjonisead. § 72 otsustas: Hugo Zirki pensjoni määramise asi ära lõpetada.

Riigikohtule antud kaebuses palub Hugo Zirk Töö- ja Hoolekandeministeeriumi otsuse 27.I.1926 a. ära muuta ja tema pensjoni määramise asja T.- ja H.- ministeeriumile uueks otsustamiseks tagasi saata. Oma palvet põhjendab ta järgmiselt: Tema olevat Pensjonisead.

§ 14 põhjal õigustatud pensjoni saama, sest Vallanõukogu olevat teda teenistusest vabastanud maakonna-arsti tunnistuse põhjal, mille järele tema teenistuse ajal saadud haiguse tõttu teenistust jätkata ei saavat. Ka olevat Pensjonisead. § 46—51 ettenähtud komisjon tunnistanud, et tema teenistust jätkata ei või. Selle komisjoni otsus olevat lõplik, sest tema selle otsuse peale edasi kaevanud ei ole, mispärast Töö- ja Hoolekandeministeeriumil puudunud seaduslik alus teda ühe komisjoni liikme protesti põhjal uuesti Peakomisjoni poolt läbi vaadata lasta.

Asja arutanud ja prokuröri arvamise kuulanud, leiab Riigikohus: Algotimetusest nähtub, et Töö- ja Hoolekandeministeerium on Hugo Zirki pensjoni määramise asja ära lõpetanud põhjusel, et Pensjoni Peakomisjon on Hugo Zirki teenistuse edasijatkamise võimeliseks tunnistanud. See Töö- ja Hoolekandeministeeriumi otsus on kooskõlas Riigi- ja Omavalitsuste teenijate pensjoni seaduse § 72, milles tähendatud, et juhtumusel, kui Pensjoni Peakomisjon leiab, et pensjoni nõudja teenistust võib jätkata, lõpetatakse Töö- ja Hoolekandeministri korraldusel pensjoni määramise asi. Kaebaja arvamise kohta, et Töö- ja Hoolekandeministeeriumil ei ole õigust olnud teda Pensjoni Peakomisjoni poolt uuesti läbi vaadata lasta, sest et ta Valga linna Hoolekande osakonna juures oleva Pensjonikomisjoni otsusega rahul olnud ja selle peale ei ole edasi kaevanud, tuleb järgmist tähendada: Pensjoni määramise küsimuse lõplik otsustamine kuulub Töö- ja Hoolekandeministeeriumile (Pens. sead. § 64 ja 66). Leiab Töö- ja Hoolekandeministeerium temale esitatud pensjoni määramise toimetusest, et, näiteks, Pensjoni komisjoni koosseis ei vasta seaduse nõuetele (§ 49), või et komisjoni otuses ei leidu vastust § 50 ülesseatud küsimusele, siis võib T.- ja H.- minister selle peale vaatamata, kas Komisjoni poolt läbivaadatu Pens. sead. § 67 korras kaebust on tõstnud või mitte, korralduse teha uue läbivaatamise toimepanemiseks Pensjoni Peakomisjonis. Algotimetuses olevast Valga linna Hoolekande osakonna juures asuva Pensjoni-komisjoni 10. aug. 1925 a. aktist nähtub, et selles ei ole täpselt ära tähendatud põhjendused, mispärast haigus teenistuse jätkamist takistab, nagu seda Pens. Sead. § 50 p. e nõuab. Pealegi on üks komisjoni liige komisjoni otsuse peale Töö- ja Hoolekandeministeeriumile protesti esitanud, milles ta Komisjoni istungil ettetulnud väärnähtuste peale tähelepanu juhib. Niisugustel asjaoludel oli Töö- ja Hoolekandeministril küllalt põhjust pensjoni nõudjat Pensjoni Peakomisjoni poolt lasta uuesti läbi vaadata. Ühtlasi tuleb tähendada, et kui kaebaja leidis Töö- ja Hoolekandeministri korralduse tema uuesti läbivaatamise suhtes Pensjoni Peakomisjonis mitte seaduslikuks, oleks pidanud ta selle korralduse peale kaebusega esinema ja uuele läbivaatusele mitte ilmuma. Laskis ta aga ennast Pensjoni Peakomisjoni poolt uuesti läbi vaadata, siis sellest tuleb järeldada, et ta T.- ja H.-ministri korraldusega nõus oli ja selle seadusliku leidis olevat. Seepärast ei või ta nüüd enam esineda väitega, et T.- ja H.- ministril õigust ei olnud teda Peakomisjoni poolt uuesti läbi vaadata lasta.

Eeltoodud põhjendustel Adm. K. K. § 21 ja 22 p. 1 põhjal otsustas Riigikohus: Hugo Zirki kaebus tagajärjeta jätta.

Nr. 27.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

21. septembril 1926. a.

Õppur-sõduri Edgar Johanson kaebus *Haridusministeeriumi* otsuse peale *priikooli mittelubamise* asjas.

Eesistuja, osakonna juhataja P. Puusep, ettekandja riigikohtunik
A. Palvadre;

Riigikohtu prokuröri abi A. Luiga.

15.II.1926 a. esines õigusteaduskonna üliõpilane Edgar Johanson palvega Tartu ülikooli Valitsusele toetada Haridusministeeriumis tema palvet, et temale kui õppur-sõdurile, ka edas-

pidi võimaldataks priikooli saamist ülikoolis, seletades, et raske majandusliku seisukorra tõttu tema olevat sunnitud õppetööde kõrval endale ülespidamist teenima ja selle tagajärjel olnud ta sunnitud arstiteaduskonnast, kus juba 3½ aastat õppinud, lahkuma ja üle minema õigus-teaduskonda, mispärast ta ka ülikooli ei ole veel saanud lõpetada. 12.III.1926 a. otsustas Ülikooli valitsus Edgar Johansonil palvet mitte toetada, hinnates ta edu õppimises väherahul-oldavaks ning ära märkides, et E. Johanson on ülikoolis juba neli aastat priikooli saanud ja et õigusteaduskonna kursuse normaalne kestus on 4 aastat.

Kirjaga 24.III.1926 a. nr. 2886 teatas Haridusministeeriumi Kooli-osakond Ülikooli valitsusele, et Haridusministeerium ei leia võimaliku olevat E. Johansonil palvet rahuldada. Haridusministeeriumi otsus on E. Johansonile Ülikooli-valitsuse poolt suusõnaliselt teatatud 12. apr. 1926 a.

11.V.1926 a. Riigikohtule antud kaebuses palub Edgar Johanson Haridusministeeriumi otsuse käesolevas asjas ära muuta ja teda kui õppur-sõdurit õperaha maksmisest kuni kõrgema kooli lõpetamiseni vabastada. Kaebaja seletab, et R. T. nr. 57 — 1921 a. avaldatud seaduses Eesti Vabadussõjast osa võtnud kooliõpilaste hariduse andmise kohta riigi kulul olevat selgesti öeldud, et kõik Vabadussõjast osa võtnud kooliõpilased saavad autasuna priikooli kuni kõrgema kooli lõpetamiseni ja mingisugust kitsendust priikooli saamises ei olevat seaduses ette nähtud.

Asja arutanud ja prokuröri arvamise kuulanud, leiab Riigikohus :

Ajutise Valitsuse määruse järele 22. apr. 1919 a. (R. T. nr. 28/29 — 1919 a.) saavad kõik kooliõpilased, kes väeliinil sõjast osa võtnud, autasuks priikooli kuni kõrgema kooli lõpetamiseni. Sama asja kohta antud täiendava seaduse järele 29.VI.1921 a. (R. T. nr. 57 — 1921 a.) võimaldatakse igale õpilasele prii kool peale keskkooli lõpetamist ühe kõrgema või muu eriõpe-asutuse ühes teaduskonnas. Peale selle näeb vastavalt Ajut. Valitsuse määruse § 6-le 29.VI. 1921 a. seaduse § 6 ette, et priikooli andmisest võib Haridusministeerium keelduda, kui õpilase edasijõudmises õppimises edu ei ole. Nii ei ole kaebaja arvamine, et maksev seadus ei näe ette mingisuguseid kitsendusi priikooli andmisel õppur-sõduritele, põhjendatud. Seadus võimaldab õppur-sõdurile priikooli ülikoolis ainult ühes teaduskonnas ja peale selle seab priikooli võimaldamise tingimuseks õpilase edasijõudmise.

Kaebaja on oma seletuse järele 3½ aastat arstiteaduskonnas õppinud ja pealeselle õigus-teaduskonda üle läinud, temale on nelja aasta jooksul prii kool ülikoolis juba võimaldatud. Ülikooli valitsus on hinnanud tema edasijõudmist õppimises vähe-rahuldavaks ja kaebaja ei vaidlegi säärase hindamise vastu. Nii on käesoleval juhtumusel olemas need eeltingimused, mille olemasolul Haridusministeerium on õigustatud 29.VI.1921 a. seaduse § 1 märkus 2 ja § 6 põhjal (R. T. nr. 57 — 1921 a., priikooli andmisest kaebajale keelduma.

Kõige selle põhjal Adm. K. K. § 21 ja 22 p. 1 põhjal otsustas Riigikohus: Õppur-sõduri Edgar Johansonil kaebus tagajärjeta jätta.

Nr. 28.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

24. septembril 1926. a.

Marie Jänese kaebus Posti-Peavalitsuse otsuse peale 21. aprillist 1926 a. tähtkirjast kaduma-läinud postitsheki eest tasu maksmisest keeldumise asjas.

Eesistuja, osakonna juhataja P. Puusep, ettekandja riigikohtunik
D. Verhoustinski;

Riigikohtu prokuröri abi K. Luud.

1924 aastal saatis Marie Jänes Tartust Viljandisse Jüri Jänesele tähtkirja, milles oli postitshekk 2.000 m. peale. Selle tsheki oli end. Tartu postkontori postiljon Hugo Polli kirja

seest välja võtnud ja tsheki vastu saadud raha omandanud. Marie Jänesele tema palve peale temale sellest tekkinud kahju tasuda, teatati Tartu Posti-telegrafi kontori kirjaga 23. apr. 1926 a. nr. 609 all Posti-Peavalitsuse vastus 21.IV.1926 a. nr. K/382 all, et maksvate postimääruste järele postiametkond ei saa tasu maksta tähtkirjast kaetsi läinud postitsheki eest, küll on aga Posti-Peavalitsus nõus täitmise lehte, mille järele on Hugo Polli kohustatud välja maksuma 2.000 mk., kõige õigustega üle andma Marie Jänesele.

Riigikohtule antud kaebuses palub Marie Jänēs Posti-Peavalitsuse korralduse tühistada ja asja temale uueks arutamiseks anda, ja toob oma kaebuse põhjenduseks järgmist ette:

Posti-Peavalitsus jätnud tähele panemata, et postitsheki varastas Valitsuse poolt ametisse määratud postiljon, kes ümbriku ametikohuste täitmisel avas ja keda selle kuriteo eest kohtu poolt karistati ja kohustati Posti-Peavalitsusele tsheki väärtus tagasi maksuma. Sellega olevat kohus leidnud, et tema, Marie Jänēs'e ees, vastutus Postivalitsuse peal lasub ja temal võla õiendamiseks postiljoniga tegemist ei ole. Kohtu otsus olevat rajatud B. E. S. § 3447 ja 4208 peale. Ei olevat ka Ts. Kp. Sead. § 894 järele Postivalitsusel enam õigust kaebajale täitelehe edasiandmiseks, postiljon istuvat vangis ja temal puuduvat täieliselt võimalus tsheki väärtust tasuda.

Posti-telegrafi-telefoni Peavalitsuse ülem Riigikohtule saadetud seletuskirjas tähendab, et kaevatud otsuse tegemisel arvestas Posti-Peavalitsus järgmiste asjaoludega: Jänese poolt ning tema riisikol saadetud nimeta tshekk on posti määruste kohaselt tsheki ettenäitajale välja makstud ja postiametkond selle tsheki järele teist korda summasid välja maksta ei saa. Et tshekk Polli kätte sattus, selle eest ei ole vastutav postiametkond, sest postiametkond ei vastuta saadetuse sisu eest (Постановления по почтовой части, издание 1917 а. § 848 ja 862). Tsheki saatis Jänēs tähtkirjas omal riisikol, kuna tema teadis nimeta tsheki väärtuse, siis oleks pidanud ka seda edasi saatma enam kindlustatud saatmise viisil, s. o. väärtkirjas.

Käesoleva asja arutanud ja prokuröri arvamise kuulanud, leiab Riigikohus Marie Jänese palve mittelugupeetava olevat.

Kaebaja Marie Jänese toetamine B. E. S. määruste peale on aluseta, sest Postivalitsuse vastutus tema tegevuse alal tekkivate juriidiliste vahakordade suhtes reguleeritakse mitte B. E. S. määruste järele, vaid Posti kohta käivate seaduste järele. Käesoleval juhtumusel on Marie Jänese poolt saadetud tähtkirjast kaduma läinud tshekk 2.000 marga peale. Selle kohta käiva seaduse määruse järele (Постановления по почтовой части, часть I, правила почтовых сношений, издание Главного Управления Почтъ и Телеграфовъ, Петроградъ, 1917 г., ст. 862) ei vastuta postiametkond saadetava tähtkirja sisu eest, kusjuures kadumise mõiste alla on viidud, nagu seda sama sead. § 851 on tähendatud, ka varguse teel tähtkirjast eemaldatud esemed. Asjaolul, et kohus tsheki väärtuse välja mõistis Pollit postiametkonna kasuks, ei või tähtsust olla, sest tegelikult ei ole postiametkond ise kahju Polli poolt toimepandud varguse läbi saanud ja postiametkond ongi sellepärast nõusolekut avaldanud täitmise-lehe, mille järele on Hugo Polli kohustatud 2.000 m. välja maksuma, kõigi õigustega üle andma Marie Jänesele. Selleks ei või takistuseks olla Ts. Kp. Sead. § 894 üles seatud seaduse-norm, nagu seda ekslikult arvab Marie Jänēs. Tähendatud seaduse-paragrahv määrab, et seadusejõusse astunud kohtu-otsust võib tühistada ainult juhtumusel ja korras, mis seadustes otsekohe ette nähtud. Sellega, et isik või asutus, kelle kasuks on mõnesugune summa kohtu-otsusega välja mõisterud, selle summa teisele üle annab, ei saa kohtu-otsust kui niisugust tühistada, vaid isik või asutus, kelle õigus selle kohtu-otsusega on kindlaks tehtud, kasutab ainult sellega oma õigust talitada kui omanik oma varandusega oma äranägemise järele.

Eeltoodud põhjustel Adm. K. K. § 21 ja 22 p. 1 põhjal otsustas Riigikohus: Marie Jänese kaebus tagajärjeta jätta.

Nr. 29.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

24. septembril 1926. a.

Jaan Kuldkepp'i kaebus Töö- ja Hoolekandeministeeriumi otsuse peale 19. aprillist 1926 a. pensjoni asjas.

Eesistuja, osakonna juhataja P. Puusep, ettekandja riigikohtunik
D. Verhoustinski;

Riigikohtu prokuröri abi K. Luud.

Töö- ja Hoolekandeministeeriumi otsusega 19. aprillist 1926 a. on E. Aleksandri-põlutöö-keskooli end. õpetajale Jaan Kuldkepp'ile Riigi- ja Omavalitsuste Teenijate Pens. Sead. (R. T. nr. 123/124 ja nr. 149 — 1924 a.) §§ 1. p c, 3, 7, 15 p. a, 17, 18 ja 81 põhjal määratud pensjoni 88.665 m. 50 p. aastas 1. jaanuarist 1926 a. arvates, kusjuures Kuldkepp'i pensjon on arvatud 70% tema aastapalgast 115.830 m. ja natuuras saadud korter, küte ja valgustus hinnatud 10.692 mk.

Riigikohtule antud kaebuses palub Jaan Kuldkepp Töö- ja Hoolekandeministeeriumile ette kirjutada tema pensjon tõsta aastas 88.565 m. 50 p. pealt 131.279 marga peale järgmisel põhjusel:

Riigi- ja Omavalitsuste Teenijate Pens. Sead. § 3 põhjal (R. T. nr. 123/124 — 1924 a.) mõistetakse palga all: palgamäär rahas ja natuuras ühes alalise lisatasuga, ja nagu sama seaduse § 5 ligemalt seletab, võivat lisatasu ja moon tulla kas või erasummadest ja omavalitsuselt. Kaebaja saanud moona Viljandi Maakonnaavalitsuselt ja Viljandi Põllumeesteseltsilt; maakonna poolt $\frac{2}{3}$ ja seltsilt $\frac{1}{3}$. Põllumajanduse Peavalitsus vahekirjas 18. dets. 1925 a. nr. 2585 all tõendab, et tema olevat selle moon üles annud Hoolekandeministeeriumile kaebaja palga arvesse võtmiseks ja hindab seda moon 61.020 marga peale. Hoolekandeministeerium olevat aga selle osa palgast, s. o. moon, pensjoni normist välja jätanud.

Põllumajanduse Peavalitsus olevat esitanud tema palga kohta õige arve ühes moonaga 187.542 m., sellest maha arvates 30%, tulevat õige pensjoninorm aastas 131.279 m. Selles osas, mis ministeerium vähem on arvanud, tulevat tema otsus muuta ja pensjoninormiks võtta 131.279 marka.

Käesoleva asja arutanud ja prokuröri arvamise kuulanud, leiab Riigikohus, et Jaan Kuldkepp'i kaebust ei tule lugupeetavaks tunnistada.

Ettepanud dokumentidest nähtub, et Jaan Kuldkepp on peale raha palga (115.830 m.) ja priikorteri, kütte ja valgustuse (mis hinnatud 10.692) saanud aasta moon, mis hinnatud 61.020 m. peale. Töö- ja Hoolekandeministeerium on õieti selle viimase summa pensjoni väljaarvamisel arvesse võtmata jätanud. Põlutöökoolide õpetajate Palga Sead. (R. T. nr. 118 — 1921 a.) § 5 järele saavad põlutöökoolide juhatajad ja õpetajad peale §§ 1—4 ettenähtud palga kooli ülevalpidaja poolt veel tasuta korteri ühes kütte ja valgustusega ja kokkuleppe-hindadega majapidamise saadusi. Riigi- ja Omavalitsuse Teenijate Pens. Sead. § 3 järele mõistetakse palga alla vastava ametkoha palgamäära rahas ja natuuras ühes alalise lisatasuga, välja arvatud selles paragrahvis ülesloetud summad. Selle järele ei tule saadused, mis kokkuleppe-hindadega õpetajale lubatud, palgamõiste alla viia, mis pensjoni väljaarvamisel arvesse võiks võtta. See asjaolu, et kokkuleppel see hind (tasu) koguni ära jäeti, ei anna põhjust neid saadusi palga alla viia, mida pensjoni väljaarvamisel tuleb arvestada, vaid nad moodustavad sel juhtumusel ainult soodustusi, kuigi suuremal määral. Kaebaja poolt on Riigikohtule ette pandud 1) E. Aleksandri Põlutöö-keskooli tõendus 6.V.1926 a. nr. 137 selle üle, et tähendarud saadusi ehk moon

ei saanud õpetaja J. Kuldkepp mitte iseäraliste tööde eest, vaid see oli temale määratud kooli ülalpidajate asutuste poolt kui kindel palk natuuras, — alaline lisatasu rahapalgale, — ja et moona samas suuruses said E. Aleksandri Põllutöökeskkooli õpetajad enne J. Kuldkeppi ametisse astumist jasaavad seda muutmata edasi, 2) väljavõtte Eesti Aleksandri keskpõllutöökooli hoolekogu protokollist 24. aprillist 1926 a. p. 1., millest näha, et õpetaja J. Kuldkeppi suulise palve peale otsustati pöörduda ettepanekuga kooli ülalpidaja asutuste poole, et nad maksaks tema pensjoni arvele sisse seaduses ettenähtud 4% selle naturaalpalka (moonaja korteri) pealt, mida ta oma ameti kestusel kooli juures on saanud. Neid dokumente ei olnud Töö- ja Hoolekandeministeeriumis asja otsustamisel, kuid sellegi pärast peab ütleva, et nad asja kaebaja kasuks ei muuda, vaid et nad ennemini selle tõenduseks on, et kõne all olev moon ei ole õpetaja palga hulka arvatud. Põllutöökoolide õpetajate Palga Sead. (R. T. nr. 118 — 1921 a.) on seadusandja poolt ära määratud, missugune põllutöökoolide õpetajate palk peab olema ja seda muuta kokkuleppe teel ei või.

Kõige selle pärast Adm. K. K. § 21 ja 22 p. 1 põhjal otsustas Riigikohus: Jaan Kuldkeppi kaebus tagajärjeta jätta.

Nr. 30.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

28. september 1926 a.

Johannes Orravi ja Anton Jõgi revisjoni kaebus Viljandi 2-se jsk. rahukohtuniku otsuse peale 29. aprillist 1926 a. kaebe asjas Holstre Valla-nõukogu 1925 a. 28. novembri otsuse prot. nr. 5. p. V vastu vallavanema abide arvu vähendamise kohta.

Eesistuja, osakonna juhataja P. Puusep, ettekandja riigikohtunik
M. Klaassen,

prokuröri abi A. Luiga.

Holstre Valla-nõukogu koosolekul 3. jaanuaril 1924 a. otsustas ühelhäälel vallavanemate abide arv kolme peale kindlaks määrata. Sama Valla-nõukogu koosolekul 28. novembril 1925 a. otsustas vallavanema abide arvu 1. jaanuarist 1926 a. kahe isiku võrra vähendada ja vallavanema abiks tunnistada see isik, kes ametisse valimisel kõige rohkem hääli saanud.

Viimase valla-nõukogu otsuse peale andsid Holstre vallavanema abid Johannes Orav ja Anton Jõgi kaebuse Viljandi II jsk. rahukohtunikule, paludes Holstre Valla-nõukogu otsuse 28. nov. 1925 a. vallavanema abide arvu vähendamise asjus tühistada. Oma palvet põhjendasid nad järgmiselt: Valla-nõukogudevalimise seaduse (R. T. nr. 26—1921 a.) § 74 ja selle seaduse täiendamise seaduse (R. T. nr. 123—1923 a.) järele määratud vallavanemate volituste aeg, mis 1. jaan. 1924 a. lõppes, järgnevate valimiste jaoks kolmeks aastaks kindlaks. Holstre Valla-nõukogu, kes 3. I. 1924 a. vallavanemate abide arvu oli kolme peale kindlaks määranud ja need, kaebajad, 3. I. 1924 a. kolmeks aastaks valinud, olla valitud 1924—1926 aastaks. Selle järele, eelnimetatud seaduse § 74 põhjal, kehtvat ka kaebajate volitused kuni 1926 a. lõpuni.

Otsusega 29. apr. 1926 a. jättis Viljandi II jsk. rahukohtunik Johannes Orravi ja Anton Jõgi kaebuse tagajärjeta.

Riigikohtule antud kaebuses paluvad Johannes Orav ja Anton Jõgi tühistada Viljandi II jsk. rahukohtuniku otsuse kui ka Holstre Valla-nõukogu otsuse käesolevas asjas.

Asja arutanud ja prokuröri arvamise kuulanud leiab Riigikohus: Valla-nõukogude Valimise Seaduse (R. T. nr. 26—1921 a.) § 74 on tähendatud, et käesoleva (s. o. vallan. val. s.) põhjal valitavate nõukogude ja nende poolt valitud ametnikkude volitused kestavad kuni 1. jaanuarini 1924 a. Sellega on maksuma pandud põhimõte, et nõukogude poolt valitud ametnikkude volitused kestavad sama kaua kui nõukogudegi volitused. Kui Valla-nõukogudel õigus oleks nende poolt valitud ametnikke igal ajal oma äranägemise järele ametist vabastada, siis ei oleks nimetatud paragrahvis mitte tähendatud olnud, et ka ametnikkude volitused kestavad kuni 1. jaanuarini 1924 a. Riigikogu poolt 19. oktoobril 1923 a. vastuvõetud seadusega nr. (R. T. nr. 123—1923 a.) ei ole Valla-nõukogude valimise seadus mitte ära muudetud, vaid sellega on ainult Valla-nõukogude volituste edaspidine kestvuse aeg kindlaks määratud, nimelt kolmeks aastaks, arvates 1. jaan. 1924 a. Oli Holstre valla-nõukogu 1924—1926 aastaks valitud ja olid kaebajad Holstre Valla-nõukogu poolt 3. jaan. 1924 a. vallavanema abideks valitud, siis kestavad nende volitused ka kuni 1926 a. lõpuni; sest seaduses pole kusagil ette nähtud, et valla-nõukogul õigus on tema poolt valitud ametnikke enne nende volituste tähtaja lõppu ametist vabastada. Sellepärast on Holstre Valla-nõukogu otsus 28. novembrist 1925 a. prot. nr. 5 p. VI seadusevastane.

Eeltoodud põhjendustel Adm. K. K. § 35 põhjal **otsustas** Riigikohus Viljandi 2. jaoskonna rahukohtuniku otsus 29. aprillist 1926 a. tühistada, samuti tühistada Holstre Valla-nõukogu otsus 28. novembrist 1925 a. protokoll nr. 5 p. VI.

Nr. 31.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

28. septembril 1926 a.

Pärnu Tööliste Ühingu asutajate Oskar Gustavsoni ja teiste kaebus siseministri otsuse peale 4. augustist 1926 a. Ühingu põhikirja registreerimis-avalduse tagasilükkamise pärast.

Essistuja, osakonna juhataja P. Puusep, ettekandja riigikohtunik M. Klaassen;

Riigikohtu prokuröri abi A. Luiga.

4. augustil 1926 a. siseminister, läbi vaadates „Pärnu Tööliste Ühingu“ põhikirja, millise ühingu liikmeteks võivad olla kõik kohalikud töölised, leidis — 1) et põhikirja § 2 p. d näeb ette ühingu ülesandena streikide korraldamist tööliste majanduslikus võitluses ettevõtjatega ja ettevõtete boikoti alla kuulutamist jne., kuna sarnane tegevus on mõnede ettevõtete tööliste keskel keelatud N. 3. § 1359³ — 1359⁸, ja 2) et Ühingute ja nende liitude Seaduse § 11 järele ei ole lubatud kriminaalseaduste vastase sihiga ühingute asutamine, seepärast otsustas: Ühingute, seltside ja nende liitude registreerimise seaduse § 10 põhjal „Pärnu Tööliste Ühingu“ põhikirja registreerimisavaldus tagasi lükata.

Riigikohtule antud kaebuses paluvad „Pärnu Tööliste Ühingu“ asutajad Oskar Gustavson, Aleksander Võigemast, Juhan Neiland, Johannes Neio, Juhan Vuks, Karl Tiidermann ja Maks Unt siseministri otsuse 4. augustist 1926 a. „Pärnu Tööliste Ühingu“ põhikirja registreerimisavalduse tagasilükkamise üle ära muuta Põhiseaduse § 18 ja Ühingute ja nende liitude seaduse § 11 rikkumise pärast, ja tähendatud ühing registreerida.

Asja arutanud ja prokuröri arvamise kuulanud leiab Riigikohus: Ühingute, seltside ja nende liitude registreerimise seaduse (R. T. nr. 37 — 1926 a.) § 10 põhjal võib siseminister ainult siis ühingu registreerimis-avalduse tagasi lükata, kui selle põhikiri ei vasta maksvaile seadustele. Ühingute ja nende liitude seaduse (R. T. nr. 37 — 1926 a.) § 11 järele võidakse ühinguid ja liite, kelle siht või tegevus kriminaalseaduste vastane, siseministri sellekohase otsuse järele sulgeda. Käesolevas asjas on siseminister „Pärnu Tööliste Ühingu“ registreerimisavalduse tagasi lükanud põhjusel, et nimetatud ühingu põhikiri, mille järele ühingu liikmeteks võivad olla kõik kohalikud töölised ja teenijad (§ 1), näeb ette streikide korraldamist tööliste majanduslikus võitluses ettevõtjatega ja ettevõtete boikoti alla kuulutamist (§ 2 p. d), missugune tegevus aga mõnede ettevõtete tööliste keskel N. S. § 1359³ — 1359⁸ põhjal on keelatud. Põhiseaduse (R. T. nr. 113/114 — 1920 a.) § 18 põhjal on ühinguisse ja liitudesse koondumine Eestis vaba, samuti ka streigi vabadus Eestis kindlustatud. Sama paragrafi viimases lõikes on tähendatud, et neid õigusi võib seadus piirata ainult avaliku julgeoleku huvides. Pärast Põhiseaduse maksmahakkamist ei ole ühtki seadust maksuma pandud, mis avaliku julgeoleku huvides ühinguisse ja liitudesse koondamist ning streigi-õigust kõigi

tööliste ja teenijate suhtes piiraks. „Pärnu Tööliste Ühingu“ põhikirjas äratähendatud ühingu sihis (tegevusest ei saa juttu olla, sest ühing pole tegevust veel alanud), ega selle kättesaamise abinõudes ei leidu midagi seadusevastast, sest nagu tähendatud, on streigivabadus Eestis kindlustatud, kuna ettevõtete boikoti alla kuulutamine ühegi kriminaalseadusega keelatud ei ole. Kui mõnede ettevõtete tööliste ja teenijate suhtes streigivabadus eriseadusega piiratud on, siis see asjaolu iseenesest ei või „Pärnu Tööliste ühingu“ registreerimis-avalduse tagasilükkamise põhjuseks olla, sest põhikirjast pole näha, et nimetatud ühing oleks streigi-õigustes piiratud tööliste ja teenijate ühing. Kui aga streigi-õigustes piiratud isikud „Pärnu Tööliste Ühingu“ liikmeks astuvad, siis ei oma nad veel streigi-õigust; hakkavad nad aga streikima, siis võivad nad vastava seaduse põhjal vastutusele võetud saada.

Eltoodud põhjendustel ühingute, seltside ja nende liitude registreerimise seaduse (R. T. nr. 37 — 1926 a. sead. nr. 73) § 14 p. 2 ja § 16 põhjal **otsustas** Riigikohus: Siseministri otsus 4. augustist 1926 a. tühistada ja Pärnu tööliste Ühing ühingute, seltside ja nende liitude registrisse kanda.

Nr. 32.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

21. septembril/1. oktoobril 1926 a.

Vene-Balti Laevachituse ja Mehaanika A/S. voliniku vann. adv. Otto Strandmann'i kaebus siseministri määruse peale 29. jaanuarist 1926 a. a/s. varanduse sekvestri alla võtmise asjas.

Eesistuja, osakonna juhataja P. Puusep, ettekandja riigikohtunik
A. Palvadre,

Riigikohtu prokuröri abi A. Luiga.

Sead. Kogu II kõite Üldkub. Asut. Sead. § 23 lisa § 19 p. 18 ja Valits. Seadl. ja Korrald. Kogus 1916 a. nr. 301 avaldatud seaduse nr. 2372 põhjal määras 29. I. 1926 a. siseminister: 1) võtta I Tallinna hüpoteegi ringkonna kreposti nr. 2844 all olevast kinnisvarast, mis Vene-Balti Laevachituse ja Mehaanika aktsiaseltsi päralt, sekvestri alla järgmised ettevõtted ja varandused: 1) elektriiaam ühes võrguga ja 2) veevärk; 3) tähendatud ettevõtete ja varanduste juure kuuluv vallasvara, rahasummad ja tulud neist võtta aresti alla; 4) tähendatud ettevõtted ja varandused ühes tuludega neist anda Kaubandus- ja Tööstusministeeriumi valitsemisele ja korraldamisele. Määruse põhjenduseks seletab siseminister, et Vene Balti Laevachituse ja Mehaanika aktsiaseltsi päraltolev maa-ala Tallinnas, Kopli poolsaarel, mil asub mitu tuhat elanikku, on jäänud elektrivalgustuseta ja veeta seepärast, et nimetatud tehaste valitsuse mitte-lubatava tegevuseta oleku tagajärjel on elektriiaam ja muud jõumasinaad jäänud kütteta ja töölised palkadeta, mille tagajärjeks on streigid ja koolitöö seisma jäämas; et neil põhjustel on olukord tekkinud, mis hädaohtlik Kopli poolsaare elanikkudele ning varandustele ja et elanikkude seas valitseb meeoleolu, mis hädaohtlik seltskondlikule korrale ning julgeolekule.

27. II. 1926 a. Riigikohtule antud kaebuses palub Vene-Balti Laevachituse ja Mehaanika a/s. volinik vann. adv. Otto Strandmann ülaltoodud siseministri määruse 29. I. 1926 a. kõigi tagajärgedega ära muuta. Kaebaja seletab: 1) et tõendus, nagu ei oleks Vene-Balti tehaste asunikudell küllalt vett olnud, ei vastavat tõele. Vett olevat kogu aeg olnud, maha arvatud üksikud vahed, mis üle tunni ei kestnud, ja see ei olevat elanikkudele iseäralisi raskusi sünnitanud. Vee andmises tehtud vahet selleks, et tule hädaohul vee reservuaaris

küllaldane tagavara oleks, 2) et elektri valgust ei saanud küll elanikkudele kogu aeg anda, kuid see ei olevat asunduse elanikkudele mingisugust hädaohtu sünnitanud. Uulitsate valgustamine olevat aga Linnavalitsuse kohustus; 3), et ettevõtte ainelist kitsikust ei võivat lugeda erakorralisteks oludeks, millal eraisikute varanduste sekvestreerimine on lubatav. Riigivõimu abiga olevat teisel teel palju kergemini lahendada võidud tekkinud olukorda.

Asja arutusel Riigikohtus seletas kaebaja volinik vann. adv. A. Peet täiendavalt: 1) et Põhiseaduse § 60 p. 5 järele on Vabariigi Valitsusel õigus välja kuulutada kaitseseisukorda ja vastavalt sellele olevat ka 1. dets. 1924 a. Vabariigi Valitsuse poolt välja kuulutatud ja Riigikogu poolt kinnitatud kaitseseisukord, nimelt erakordne valvekord (полож. чрезвычай. охр.), aga mitte sõjaseisukord, millise seisukorra väljakuulutamiseks eeltingimused puudunud, nimelt mobilisatsioon ja sõjaline tegevus, 2) et erakordse Seisukorra Seaduse järele (S. K. XIV k. 1916 a. väljaanne, Heakorra ja Julgeoleku Seadus § 101) lõpeb erakordne valveseisukord iseenesest, kui 6 kuu möödumisel selle seisukorra väljakuulutamisest arvates seda ei uuendata; 3) et 1. dets. 1924 a. väljakuulutatud kaitseseisukorda ei ole 6 kuu järele uuendatud ja seepärast tuleb kaitseseisukord lõpnuks lugeda 1. juunist 1925 a. Eeltoodud seletustest järeldab kaebaja volinik, et 29. jaan. 1926 a. siseministril üldse ei olnud enam õigust kinnisvara sekvestri alla ja vallasvara aresti alla võtta, missugune õigus on siseministril kindral-kuberneri õiguste piirides ainult sõjaseisukorra või erakordse valvekorra maksvuse ajal. Pealeselle arvab kaebaja, et erakordse seisukorra seaduse järele võib siseminister oma erakordseid õigusi tarvitada riigi korra ja ühiskondliku julgeoleku kaitseks ainult juhtumusel, kui aset leiavad pooliitilised ülesastumised riigikorra ja ühiskondliku julgeoleku vastu, aga mitte majanduslike vahetõrjete lahendamiseks.

Siseministri volinik palus kõigepealt kaebuse läbivaatamiselt kõrvaldada, seletades, et siseministri määrused, mis tehtud kindral-kuberneri õiguste piirides, ei kuuluvat üldse kaebe korras Riigikohtu otsustamisele, sest kindral-kubernerina alluvat siseminister otsekohe Vabariigi Valitsusele ja üksnes Vabariigi Valitsus olevat õigustatud teostama järelevalvet siseministri tegevuse üle kindral-kuberneri võimu piirides.

Sisuliselt seletas siseministri volinik, et Põhiseaduses on kaitseseisukorra all mõeldud kõigi erakordsete seisukordade liike, et kõvendatud ja erakordse valvekorra kohta käivad määrused on ära muudetud Vene Ajut. Valitsuse määrusega 16.VII.1917 a., mispärast tuleb õigeks võtta, et 1. dets. 1924 a. on maksuma pandud sõjaseisukord, kui ainus maksvates seadustes ettenähtud erakordne seisukord; et käesoleval juhtumusel on siseminister toimunud Vabariigi Valitsuse vastava otsuse täitmiseks ja et kaevatud määruse aluseks on asjaolud, mis hädaohtlikud riigikorrale ja seltskondlikule rahule, mispärast kaebus selle sisulisel arutusel tuleks tagajärjeta jätta.

Asja arutanud ja prokuröri arvamise kuulanud, leiab Riigikohus:

Teostades Sõjaseisukorra Seadustes ettenähtud kindralkuberneri võimu, siseminister ei ole alluvaks ametnikuks Vabariigi Valitsusele kui Põhiseaduse § 60 p. 2 põhjal Vabariigi Valitsuse poolt nimetatud ametnik, vaid siseminister teostab seda võimu Põhiseaduse § 58 alusel, kui Vabariigi Valitsuse liige, alal hoides hariliku Vabariigi Valitsuse liikme õigused ning kohustused ja hariliku Vabariigi Valitsuse liikme vahetõrja nii Vabariigi Valitsusega kui Riigikoguga. Seepärast on aluseta katse kujundada siseministri vahetõrja Vabariigi Valitsusega kindral-kuberneri võimu teostamisel samuti, kui see vahetõrja oli vene seaduste põhjal kindralkuberneril vene kõrgema võimuga ja selle vahetõrja seisukohalt eitada õigust kaevata siseministri määruste vastu, mis tehtud kindralkuberneri võimu piirides. Adm. K. K. § 2 põhjal võib siseministri määruste vastu administratiivkohtu korras kaebust tõsta ja Adm. K. K. § 6 järele alluvad kaebused siseministri määruste vastu Riigikohtule.

Ettetoodud kaalutlustel tuleb Siseministeeriumi voliniku palve kaebus läbivaatamiselt kõrvaldada tagajärjeta jätta.

Asudes kaebuse sisulisele arutusele, leiab Riigikohus kõige pealt tarviliseks kindlaks määrata, missugune erakordne seisukord kaitseseisukorra nime all 1. dets. 1924 a. on välja kuulutatud. Põhiseaduse § 26 määrab, et kodanikkude vabaduse ja põhiõiguste erakordsed kitsendused astuvad jõus: e ainult ühel juhtumusel, nimelt seaduslikus korras kindla tähtjani väljakuulutatud kaitseseisukorra puhul vastavate seaduste põhjal ja piirides. Sellest nähtub: 1) et erakordse seisukorra alused ja piirid peavad criseadustes olema ära määratud; 2), et erakordne seisukord, millal kodanikkude vabadus ja põhiõigused võivad kitsendatud olla, kannab üldiselt kaitseseisukorra nimetust ja 3), et erakordne seisukord, mis kitsendab kodanikkude vabadust ja põhiõigusi, võib ainult tähtjaline olla. Maksvates seadustes, nimelt seaduste kogus, on ette nähtud kolm üldist erakordset seisukorda: 1) kõvendatud valvekord (полож. об усил. охр.), 2) erakordne valvekord (полож. о чрезвычай. охр.), (XIV k. Neakorra ja Julgeoleku Sead. 1916 a. väljaanne §§ 91 — 166), 3) sõjaseisukord (II k. üld. kub. Asutamisead. § 23 lisa). Siseministri voliniku seletust, et kõvendatud ja erakordse valvekorra kohta käivaid seadusi ei tule enam maksvaks lugeda, kui ärakaotatud Vene Ajut. Val. määrusega 16. VII. 1917 a., ei saa põhjendatuks pidada, sest nimetatud Vene Ajut. Valits. määruse enese maksvus oli sama määruse järele arvatud ainult Asutava Kogu avamise päevani (V. Ajut. Val. Sead. ja Korrald. Kogu nr. 186, määruse nr. 1077 § 17), nagu seda ka Riigikohus oma otsuses nr. 31 — 1920 a. on juba seletanud. Kaitseseisukorra väljakuulutamise kord on ette nähtud Põhisead. § 60 p. 5, mille järele kaitseseisukorra kuulutab välja Vabariigi Valitsus, esitades selle Riigikogule kinnitamiseks. Põhiseaduse § 26 ja § 60 p. 5 kohaselt peaks Vabariigi Valitsus, kaitseseisukorda välja kuulutades, ja Riigikogu, seda kinnitades, silmas pidama, et kaitseseisukorra väljakuulutamise määrukses oleks ära tähendatud: 1) missuguste seaduste alustel ja piirides kaitseseisukord välja kuulutatakse või kinnitatakse, s. o. missugune erakordne seisukord maksma pannakse ja 2) välja kuulutatava erakordse seisukorra maksvuse kestuse tähtaeg. Vabariigi Valitsuse otsusega 1. dets. 1924 a. on välja kuulutatud „sõjaseadus“, Riigikogu on aga kinnitanud „kaitseseisukorra“ (R. T. nr. 145 — 1924 a.). Kuid nii Vabariigi Valitsuse kui ka Riigikogu otsuses on ära määramata jäetud kõigepealt eriseadused, mille põhjal ja piirides kaitseseisukord maksma hakkab, s. o. missugune erakordne seisukord nimelt on välja kuulutatud. Üksnes sellest asjaolust, et Riigikogu on kinnitanud „kaitseseisukorra“, ei saa aga kuidagi viisi välja lugeda, et 1. dets. 1924 a. on välja kuulutatud erakordne valveseisukord. Nagu juba eelpool tähendatud Põhisead. § 26-es ja selle järele ka § 60 p. 5-es tarvitatakse sõna „kaitseseisukord“ erakordsete seisukordade üldmõistena ja Riigikogu, tarvitades seda nimetust, on üksnes arvestanud Põhiseaduses tarvitatud oskussõnadega. Vabariigi Valitsuse otsuse sõnastusest ja järgnenud Vabariigi Valitsuse tegevusest (kaitseväge ülemjuhataja määramine, ülemjuhataja instituudi ärakaotamisel siseministri Üld. Kub. Asutamisead. § 23 lisa ettenähtud kindralkuberneriga õiguste andmine) nähtub, et Vabariigi Valitsus ise mõistis väljakuulutatud kaitseseisukorda kui sõjaseisukorda. Samuti on mõistnud väljakuulutatud kaitseseisukorda ka Riigikogu, sest vastupidisel juhtumusel oleks Riigikogus Vabariigi Valitsuse tegevus kui seadusevastane arutusele võetud. Kuna enne 1. dets. 1924 a. Tallinnas ja mõnes muus Vabariigi osas tegelikult oli maksvusel sõjaseisukord, siis ei ole mingisugust alust oletada, et 1. dets. 1924 a., silmapilgul, kus Vabariigi kord ja julgeolek erilist kaitset nõudis, Riigikogu oleks sõjaseisukorra asemele erakordse valvekorra välja kuulutanud, vähendades seega administratsiooni õigusi riigi korra kaitses. Eeltoodud kaalutlustel leiab Riigikohus, et 1. dets. 1924 a. oli Vabariigi Valitsuse poolt välja kuulutatud ja Riigikogu poolt kinnitatud kaitseseisukorrana nimelt sõjaseisukord. Kuna sõjaseisukord on kinnitatud Riigikogu poolt, s. o. seadusandliku asutuse poolt ja seega omab

formaalse seadusejõu, siis on otstarbetu käesolevas asjas kohtul kaaluda küsimust, kas eriseaduses ettenähtud sõjaseisukorra väljakuulutamise tingimused käesoleval juhtumusel olid olemas või mitte. Nagu eelpool juba tähendatud, peab Põhisead. § 26 järele kaitseseisukorra väljakuulutamisel ära määrama ka kaitseseisukorra kestuse tähtaja. Kuid nii Vabariigi Valitsuse kui ka Riigikogu otsuses on ka kaitseseisukorra kestuse tähtaeg ära määramata jäetud, missugust asjaolu tuleb lugeda kaitseseisukorra väljakuulutamise akti oluliseks puuduseks. Põhiseaduse § 86 kohustab Vabariigi Valitsust ja Riigikogu kaitseseisukorra väljakuulutamise otsust kooskõlastama Põhiseaduse § 26, nõuetega ja 1. dets. 1924 a. väljakuulutatud määrust kaitseseisukorra kohta tuleb ka selles mõttes täiendada. Kuid arvesse võttes 1. dets. 1924 a. erakordseid sündmusi, mille mõjutusel kaitseseisukord välja kuulutati, nimelt organiseeritud salkade sõjariistus katset riigikorda kukutada, ja asjaolu, et Vabariigi Valitsus esitas oma otsuse Riigikogule kinnitamiseks ja Riigikogu selle sisuliselt üksmeelselt kinnitas, ei saa Riigikohus seda puudust käesoleval juhtumusel siiski sääraseks lugeda, mille tagajärjel kaitseseisukorra väljakuulutamist 1. dets. 1924 a. iseenesest tühiseks tuleks lugeda. Nii jõuab Riigikohus otsusele, et 1. dets. 1924 a. väljakuulutatud sõjaseisukord kui kaevatud määruse andmise ajaks mitte ära muudetud, oli sel ajal alles maksvus ja selle tagajärjel olid siseministril, vastavalt Vabariigi Valitsuse otsusele 7. I. 1925 a. („R. T.“ nr. /10 — 1925 a.), Üld. Kub. asutamissead. § 23 lisas ettenähtud kindralkubeneri õigused ja kohustused.

Jäeb järele vastus anda küsimusele, kas siseminister, määrates 29. I. 1926 a. võtta sekvestri alla Vene-Balti Laevaehituse ja Mehaanika aktsia-seltsi päralt oleva elektri jaama ühes võrguga ja veevärgi ning aresti alla nende ettevõtete juure kuuluva vallasvara ja tulu neist, toimis Sõjaseisukorra-seaduse alustel ja piirides. Sõjaseisukorra § 18 ja 19 p. 18 põhjal võib siseminister riigikorra ja ühiskondliku julgeoleku kaitseks kinnisvara sekvestri alla ja vallasvara aresti alla võtta kahel juhtumusel: 1) kui nende varade valitsemisega saavutatakse kuriteolisi sihte, 2) kui nimetuste tagajärjel varade valitsemises tekib hädaoht ühiskondlikule korrale. § 19 p. 18 ei nõua kinnisvara sekvestreerimise eeltingimusena, et kinnisvara valitsejate minetus vara valitsemises oleks kuritahtlik või kuriteoline, vaid arvestab ainult minetuste objektiivsete tagajärgedega, hoopis kõrvale jättes küsimuse, millest minetused vara valitsemises on tingitud, kas kuriteolistest sihtidest, majanduslikest raskustest või mõnest muust põhjusest.

Käesoleval juhtumusel on siseministrile, nagu asjatoimetusest nähtub, esitatud kindlad andmed, et Vene-Balti Laevaehituse ja Mehaanika aktsia-selts on rahalises kitsikuses ja et selle tagajärjel ei ole tema suutnud oma kohustusi täita tööliste vastu, mille tagajärjel on ette tulnud tööliste streike, et samuti ei ole selts suutnud varustada jõumasinaid küttega ja et kõige selle tagajärjel algkooli, mis sai elektrivalgustust nimetatud aktsia-seltsi elektri jaamast, ähvardas seismajäämine, kuna ka elanikud jäid vahest elektri valgustuseta ja veeta. Sõjaseisukorra maksvus Tallinnas iseenesest juba eeldab, et Tallinnas on olemas seisukord, mis üldiselt ähvardab riigikorrale ja ühiskondlikule julgeolekule. Eelrähendatud asjaolud, mis tingitud Vene-Balti Laevaehituse ja Mehaanika aktsiaseltsi minetustest elektri jaama ja veevärgi valitsemisel, kuuluvad kahtlemata niisuguste asjaolude liiki, mis üldist riigikorda ja ühiskondlikku julgeolekut ähvardavat seisukorda veelgi suurendavad ja mis seepärast kohustavad siseministrit Sõjaseisukorra Seaduses ette nähtud võimu tarvitama selles seaduses ettenähtud piirides.

Tähele pannes, et siseminister on kaevatud määruste andmisel talitanud Sõjaseisukorra Seaduse § 18 ja 19 p. 18 alustel ja piirides, Adm. K. K. § 21 ja 22 p. 1 põhjal otsustas Riigikohus: Vene-Balti Laevaehituse ja Mehaanika a/s. voliniku vann. adv. Otto Strandmann'i kaebusi tagajärjeta jätta.

Nr. 33.

ADMINISTRATIIVOSAKOND.

1. oktoober 1926 a.

Tallinna Linnavalitsuse revisjoni-kaebus Mustvee jsk. rahukohtuniku otsuse peale 10. märtsist 1926 a. kaebe-asjas Roela vallavalitsuse vastu Amalie Hinti ravitsuskulude tasumise pärast.

Eesistuja, osakonna juhataja P. Puusep, ettekandja riigikohtunik
D. Verhoustinski,
prokuröri abi K. Luud.

Käesoleva asja arutanud ja prokuröri arvamise kuulanud, leiab Riigikohus, et Tallinna linnavalitsuse revisjoni kaebus ei vääri rahuldamist.

Rahukohtunik on otsusele tulnud, et Roela vallavalitsus, saades Tallinna linna keskhaigemaja kirja nõudmisega maksuvõimetu kodaniku Amalie Hinti ravitsemise kulud 10.250 mk. suuruses ära maksta, on õieti talitanud, kui ta kui Valla-nõukogu täidesaatev organ tema käsutuses oleva sellekohase krediidi puudusel linna Keskhaigemaja tähendatud nõudmise Valla-nõukogule otsustamiseks ette pani ja et seepärast puudub igasugune alus Vallavalitsust tegevusetata olekus süüdistada, kui ta linna keskhaigemaja nõudmist ei täitnud Valla-nõukogu äraütleva otsuse tagajärjel. See rahukohtuniku otsus on täiesti kooskõlas maksva seadusega (Valla-nõuk. Valim. Sead. §§ 77, 83, 89), kuna aga Tallinna Linnavalitsuse revisjoni-kaebuses avaldatud seisukohta õigeks tunnistada ei saa. Kaebaja, Tallinna Linnavalitsus, tugenedes sellele, et linna haigemajamaks on avalik-õiguslik iseloomuga ja nõutakse sisse vastuvaidlemata korras, väidab, et maksumäärajaks olevat Linnavalitsus, maksualune valla omavalitsus; tähendab, käesolevas asjas olevat tegemist vahekorraga, mis tekkinud on maksustaja ja maksualuse vahel; maksustaja asutus teotsevat avalik-õigusliku ametkohana — maksualune kui niisugune — olgu ta füüsiline või juriidiline isik, teotsevat ainult varanduste peremehena, aga mitte valitsuse asutusena. Kuid ettetoodud võrdlus on vildak, sest maksualune on siin kõrvaline füüsiline isik, keda haigemajas ravitseti, kuna aga valla omavalitsus on asutus, keda tahetakse vastutavaks teha selle isiku ravitsemise kulude eest. Vallaomavalitsus seisab väljaspool maksustaja asutuse ja maksualuse vahekorda, ja leiab ta, et väljastpoolt tulev nõudmine ei ole põhjendatud, siis on siin tegemist vaielusega, kus nõudja asutus ettenähtud korras kaebuse teel peab tõeks tegema, et ta nõudmine seaduslik on ja täita tuleb vastava omavalitsuse asutuse poolt.

Eeltoodud põhjusel, Adm. K. K. § 35 põhjal otsustas Riigikohus Tallinna Linnavalitsuse revisjoni-kaebuse tagajärjeta jätta.

Nr. 34.

ADMINISTRATIIVOSAKOND.

15. oktoobril 1926 a.

Riigikohtu juures asuva lisarahukohtuniku Julius Annoki vol. runn. adv. J. Ostrat'i kaebus kohtuministri otsuse peale 3. juun. 1926 a. päevurahade väljamaksmise asjas.

Eesistuja, osakonna juhataja P. Puusep, ettekandja riigikohtunik
M. Klaassen,

Riigikohtu prokuröri abi K. Luud.

Riigikohtule antud kaebuses seletab Riigikohtu juures asuva lisarahukohtuniku Ju-

lius Annok'i volinik vann. adv. Juhan Ostrat järgmist: tema volitaja, olles lisarahukohtunikuks Tartu-Võru Rahukogu juures, komandeeritud Rahukogu poolt Petseri 1. jsk. rahukohtuniku kohuste täitmisele. See komandeerimine kestnud üle 45 päeva. Olles nimetatud lisa-rahukohtunikuks Riigikohtu juures, käsutatud tema volitaja Riigikohtu poolt jällegi Petseri 1. jsk. rahukohtuniku kohuste täitmisele, missuguseid kohuseid tema volitaja Annok täitnud 25. aprillist kuni 20. maini 1926 a. Lisarahukohtunik Annok pöördunud Tartu-Võru Rahukogu esimehe poole palvega välja maksa temale päevarahad eelnimetatud komandeerimiste puhul. Rahukogu esimees jätnud palve tagajärjeta. Tema volitaja kaevanud Tartu-Võru Rahukogu esimehe tegevuse peale kohtuministrile, kuid viimane jätnud kaebuse tagajärjeta ja ühinenud Rahukogu esimehe arvamiselega. Kohtumistri otsusega ei saavat tema volitaja rahul olla, sest tegelikult asuvat lisarahukohtunik Riigikohtu juures ja selle tõttu olevat kogu ta elamine ja majapidamine Tartusse koondatud. Komandeerimine väljaspoole Tartut toovad erakordseid kulusid kaasa. Nende erakorraliste kulude katmiseks maksetavatki päevaraha. Ka tema volitajal olevat õigus eelnimetatud komandeerimiste eest päevaraha saada. Seejärel palub kohtumistri otsuse tühistada ja asja kohtuministrile uueks otsustamiseks tagasi saata.

Asja arutanud ja prokuröri arvamise kuulanud, leiab Riigikohus: Riigiteenijate ametsoitude Tasuseaduse (R. T. nr. 113—1921 a.) III peat. järele maksetakse ametnikkudele ametsoitude puhul päevaraha. Ametsõitude all selle seaduse järele mõeldakse ametniku ametikohuste täitmisega seotud sõitusid väljaspoole tema alalise ametkoha asupaika. See selgub § 9, kus ametsõidud liigitatakse koha ja kestvuse järele. Sõidud väljaspoole oma alalise ametkoha asupaika on seotud erakorraliste kuludega, sest väljasõidu ajal peab ametnik korteri suhtes kahekordsed kulud kandma; samuti tuleb ka ülalpidamine väljaspool kallim maksma kui alalises asupaigas. Nende erakordsete kulude katmiseks väljaspool alalist asupaika maksetaksegi ametnikkudele päevaraha. Lisarahukohtunikud asusid enne Rahukogude juures. Riigikogu poolt 25. märtsil 1926 a. vastuvõetud seaduse nr. 32 (R. T. nr. 30—1926 a.) järele asuvad lisarahukohtunikud Riigikohtu juures. Rahukogu või Riigikohtu juures asumine ei tähenda seda, et lisarahukohtunikudel nimetatud kohtute juures või nende asupaigas mingisugune alaline amet või ametkoht oleks. Seaduse järele ei ole lisarahukohtunikul üldse kindlat alalist ametkohta, mille järele ta palka saaks. K. A. S. § 570 kui ka eelnimetatud Riigikogu poolt vastu võetud seaduse nr. 32 järele komandeeritakse lisarahukohtunikud vajaduse korral ühe või teise jsk. rahukohtuniku kohuseid täitma. Sarnane komandeerimine ei ole mitte ametsõit väljaspoole oma alalise ametkoha asupaika. Vajaduse korral jsk. rahukohtuniku kohuste täitmise eest lisarahukohtunik palka saabki, mitte aga mingisuguse ametkoha järele. Asudes nimeliselt Rahukogu või Riigikohtu juures, võib lisarahukohtunik vajaduse korral alaliselt väljaspool nimetatud kohtute asupaika ühe või teise jsk. rahukohtuniku kohuste täitmisel olla. Kui niisugusel korral lisarahukohtunik peale palga ka päevaraha saaks, siis oleks ta tasu suhtes paremas seisukorras kui temast ametastme järele kõrgemal seisvad jsk. rahukohtunikud ja Rahukogu alalised liikmed, kuna aga vastutus ja töö väiksem on kui eelnimetatud kohtunikudel. Sarnast soodustust anda lisarahukohtunikule ei võinud seadusandja tahe mitte olla. Neil kaalutlustel tuleb lisarahukohtunik Julius Annok'i voliniku kaebus tagajärjeta jätta.

Eeltoodud põhjendustel Adm. K. K. § 21 ja 22 p. 1 põhjal otsustas Riigikohus: Lisarahukohtuniku Julius Annok'i voliniku vann. adv. J. Ostrat'i kaebus tagajärjeta jätta.

Nr. 35.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

23. oktoobril 1926 a.

Evald Vetter-Rosenthali kaebus Tulumaksu Peakomitee otsuse peale 25. sept. 1924 a. nr. 1026 1923 a. tulumaksu asjas.

Eesistuja, osakonna juhataja P. Puusep, ettekandja riigikohtunik
P. Välbe;

Riigikohtu prokuröri abi K. Luud.

Tulumaksu Peakomitee arutas 25. septembril 1924 aastal Evald Vetter-Rosenthali kaebust Läänemaa I jaoskonna tulumaksu komitee otsuse peale 26. septembrist 1923 aastast Vetter-Rosenthali 1923 aasta tulumaksu asjas ja tähele pannes:

1) et jaoskonna tulumaksu-komitee otsus 20. märtsist 1924 a. käib Tulumaksuseaduse § 53 korras esildatava kaebuse tähtaja uuendamise kohta;

2) et p. 1 nimetatud kaebus andmata jäetud, kuna „palve“ 5. aprillil 1924 a. nr. 1041. esineb Tulumaksu-seaduse § 61. ettenähtud palvena (temas räägitakse 1923 a. asjaoludest ja lõpuks väljendatakse maksu vähendamise vajadust);

3) et § 61 põhjal antavate palvete esildamise tähtaeg lõppes 1. detsembril 1923 a. (R. T. nr. 102/1923 a.) ja

4) et seega jaoskonna tulumaksu-komitee õieti on otsustanud palve 11. veebruarist 1924 a. nr. 1041. sisuliselt arutamata jätta, — otsustas Vetter-Rosenthali palve 5. aprillist 1924 a. nr. 1041. tähelepanemata jätta.

Riigikohtule antud kaebuses palub Evald Vetter-Rosenthal celtoodud Tulumaksu Peakomitee otsuse tühistada, seletades, et tema palve 5. aprillist 1924 aastast olevat k a e b u s, mis ette nähtud Tul. Sead. § 53. aga mitte Tul. Sead. § 61, olgugi et see kaebus on nimetatud palveks. Tähendatud palves t u l u vähendamist küll eraldi palutud ei ole, kuid on palutud t u l u m a k s u vähendamist, mis enesest on loogiline järeldus tulu vähendamisest.

Asja arutanud ja prokuröri arvamise kuulunud, leiab Riigikohus, et Tulumaksu Peakomitee otsus käesolevas asjas tuleb tühistada järgmistel põhjustel: Palvega 8. veebruarist 1924 aastast, mis maksuinspektori kantseleis 11. veebruaril 1924 a. saadud, palus kaebaja uuendada temale tähtaega edasikaebuse andmiseks jaoskonna tulumaksu komitee otsuse peale 26. sept. 1923 aastast, mis kaebaja vastulause puhul tema 1923 aasta tulumaksu asjas tehtud. 20. märtsil 1924 aastal otsustas jaoskonna tulumaksu-komitee kaebajale tähtaja edasikaebuse andmiseks uuendada, millisest otsusest kaebajale ka on teatatud 26. märtsil 1924 aastal.

Samal 11. veebruaril 1924 aastal on saadud maksuinspektori kantseleis ka kaebaja palve 8. veebruarist 1924 a., milles viimane palus Tul. Sead. § 61 korras temale määratud tulumaksu vähendada. Selle palve puhul otsustas jaoskonna-komitee 27. märtsil 1924 aastal: palve tähelepanemata jätta, sest Tul. Sead. § 61 ettenähtud palvete esitamise tähtaeg lõppis 1. detsembril 1923 a., nagu see kuulutatud Riigi Teatajas nr. 102—7. aug. 1923 a. Selle viimase otsuse kaebajale kuulutamise kohta algoimetuses andmeid ei leidu.

5. aprillil 1924 aastal on maksuinspektori kantseleis saadud Evald Vetter-Rosenthali palve 31. märtsist 1924 a., milles tema seletusi andes Tulumaksu Komitee poolt määratud tulusumma kohta, palub Tulumaksu Peakomiteed 1923 aastal olnud viljaikalduse pärast temale 1923 aastal määratud tulumaksu veel vähendada kõiki kohapealseid olusid tähele pannes. Tulumaksu Seaduse § 61 selles palves midagi tähendatud ei ole.

Tulumaksu Peakomitee arvamine, et seda viimast kaebaja palvet tuleb lugeda Tul. Sead. § 61 korras antud palveks, aga mitte Tul. Sead. § 53 ettenähtud kaebuseks, on ekslik. Komitee otsuse muutmist võivad maksukohuslased paluda nii palvetega kui ka kaebustega ja sisseande palveks või kaebuseks nimetamine ei ole tähtis, vaid ainult sisseantava paberi sisu. Ei muuda seda kaebaja palvet Tul. Sead. § 61 ettenähtud palveks ka asjaolu, et kaebaja selles seletusi annab 1923 aasta viljaikalduse kohta, sest see asjaolu, et kaebaja maksu vähendamiseks põhjusi ette ei too, võib olla küll vastava palvepunkti rahuldamata jätmise, kuid mitte terve kaebuse tähelepanemata jätmise põhjuseks. Pealegi palub kaebaja selle palve lõpul maksu vähendada kõiki kohapealseid olusid tähele pannes, ja ei ole näha, et tema sellega paluks just 1923 a. olusid tähele panna.

Ekslik on ka Peakomitee arvamine, et Tul. Sead. § 53 ettenähtud korras antavais kaebustes peavad kaebajad nii tulu kui ka maksumäära vähendamist paluma, sest sarnast nõudmist Tul. Sead. § 53 üles seatud ei ole. Tul. Sead. § 51 nähtub, et maksukohuslased võivad vastulauseid esitada tulu hindamise kui ka maksumäära vastu. Ainult Tul. Sead. § 59 korras võib kaebusi esitada üksnes maksumäära kohta.

Peakomitee, jättes kaebaja palve sisuliselt läbi arutamata, on sellega rikkunud Tul. Sead. § 55 nõuded ja seepärast ei või Peakomitee otsus seaduse jõusse jääda.

Neil põhjustel, Adm. K. K. § 21 ja 22 p. 2 põhjal otsustas Riigikohus: Tulumaksu Peakomitee otsus 25. sept. 1924 a. tühistada ja asi saata Tulumaksu Peakomiteele sisuliseks arutamiseks.

Nr. 36.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

20. oktoobril 1926 a.

Jaani Raadiku ja Peeter Seepa kaebus rahaministri-abi kt. resolutsiooni peale 1. apr. 1926 a. tempelmaksu asjas.

Eesistuja, osakonna juhataja P. Puusep, ettekandja riigikohtunik
M. Klaassen,

Riigikohtu prokuröri abi K. Luud.

31. oktoobril 1925 a. otsustas Viljandi-Pärnu kreposti-jaoskonna ülem: 1) Pärnu notariuse A. Tamman'i palve 27. oktoobrist 1925 a. nr. 735 all Peeter Seepa ja Jaan Raadiku vahel 10. juulil 1925 a. sõlmitud Taali vallas krep. nr. 1346 all asuva Jaagu nr. 2 talu jagamise lepingu kreposteerimise üle jätta tagajärjeta Not. Sead. § 352 p. 4 põhjal, sest et etteantud jagamise leping ei ole Tempelmaksu Määruste § 5 p. 1 ja 2 kohaselt ning tempeltariifi nr. 13/23 all määratud suuruses öieti templemaksustatud, ega pole lepingu objekti hindamisel arvesse võetud selle kõige kõrgemat väärtust; 2) ärakiri ülalnimetatud jagamise-lepingust ühes käesoleva otsuse ärakirjaga ja kreposti registri väljavõttega Taali vallas asuva Jaagu nr. 2, krep. nr. 1346, talu üle saata Otsekoheste Maksude Peavalitsusele puuduva tempelmaksu ning trahvi väljaarvamiseks ja sissenõudmiseks, mille täitmisest kreposti-jaoskonnale teatada paluda.

18. jaanuaril 1926 a. vaatas Otsekoheste Maksude Peavalitsus Viljandi-Pärnu kreposti-jaoskonna ülema otsuse ning esitatud andmed läbi ja leidis: 1) et varanduse jagamise lepingud kuuluvad tempelmaksustamisele tariifi nr. 13/24 alusel, sest et neid lepinguid tariifis eraldi ette nähtud ei ole; 2) et tariifi nr. 13/24 alusel tempelmaksustatava lepingu pealt tuleb tempel-

maksu maksta 1% määral objekti väärtusest (des Gegenstandswertes); 3) et järelikult käesoleval juhtumusel kuulub jagamise leping, mille objektiks on Jaagu talu nr. 2, tempelmaksustamisele 1% määral, arvates selle talu väärtusest; 4) et selle talu väärtuseks tuleb lugeda 628.400 mk., nimelt $\frac{3}{7}$ osa, viimane ostuhind on 320.000 mk., $\frac{3}{7}$ osa viimane ostuhind 270.000 mk., ja $\frac{1}{7}$ osa väärtus Pärandusmaksu Seaduse § 30 kohaselt hinnatud 38.400 mk. (3.200×49 - hoonete tulekinnitushindamine 112.000 mk.:7); 5) et kõnesolev jagamise-leping kuulub tempelmaksustamisele 6.284 mk. summas (628.400 marga pealt 1%); 6) et see leping on tempelmaksustatud ainult 480 mk.; 7) et selle lepingu tempelmaksustamine vähemal määral on sündinud Tempelmaksu Seadusest ebaõigesti aru saades, nagu selgub notaarius A. Tammani kirjast 3.XII.1925 a. nr. 840. Seepärast, tugenedes Tempelm. Sead. § 9 ja 14 p. 4 peale, otsustas Peavalitsus: Nõuda Peeter Seepalt ja Jaan Raadikult solidaarselt viistuhat kaheksasadaneli (5.804.—) marka templemaksu. Selle otsuse vastu Peeter Seepa ja Jaan Raadiku poolt antud vastulause jättis rahaministri cest tema abi kt. otsusega I.IV.1926 a. tagajärjeta.

Riigikohtule antud kaebuses paluvad Peeter Seepa ja Jaan Raadik rahaministriabi k. t. otsuse tünistada ja asi uueks otsustamiseks tagasi saata. Omas kaebuses seletavad kaebajad järgmist: Nemad, s. o. Raadik ja Seepa, olevat Jaagu nr. 2 talu kaasomanikud ühetaolistes mõttelistes osades, missugused osad nad omandanud — Raadik pärimise ja Seepa ostu teel. Selle talu jaganud nad oma vahel üheväärilistesse realosadesse, kusjuures talu hooned Raadikule jäänud. Jagamise lepingu pealt tasunud nad nii tempelmaksu kui ka kinnituslõivu, käsitades Riigikohtu üldkogu seletust 17.I.1922 a. ja Vene Tempelm. Sead. § 24, s. o. proportsionaalselt osa pealt, mida üks lepinguosalistest enam saanud kui teine. Otsekoheste Maksude Peavalitsus kui ka rahaminister nõudvat tempelmaksu tasumist täie jagatava objekti väärtuse pealt. See ei olevat aga õige, sest Riigikohtu üldkogu omas otsuses 17.I.1922 a. olevat seletanud, et lepingu järele, kus ühine varandus jagatakse kaasomanikkude vahel in natura (loonus) vastavalt nende mõtteliste osade väärtusele, varanduse üleminekut ei ole, ning seepärast kinnituslõivu maksa ei tule. Mõlemate maksude, kinnituslõivu kui ka proportsionaalse tempelmaksu alus olevat ühine, s. o. varanduse üleminek. Et Jaagu talu kaasomanikkude vahel sõlmitud jagamise lepingu järele ainult üks osa varandust ühelt kaasomanikult teisele üle läinud, siis tulevat tempelmaksu maksa ainult selle osa väärtuse pealt, mitte aga terve jagatava objekti väärtuse pealt.

Asja arutanud ja prokuröri arvamise kuulanud, leiab Riigikohus: Riigikohtu üldkogu omas otsuses 17.I.1922 a. on seletanud, et lepingu pealt, millega ühine varandus jagatakse kaasomanikkude vahel in natura vastavalt nende mõtteliste osade väärtusele, ei tule k i n n i t u s l õ i v u võtta. Selles otsuses ei ole Riigikohus aga mitte seletanud, et niisugusel korral ka tempelmaksu ei tule võtta. Kinnituslõiv ja tempelmaks on kaks erisugust maksu ja kumbagi nõutakse kahe isesuguse seaduse põhjal. Seepärast on kaebajate tugenemine eelnimetatud Riigikohtu otsusele alusetu. Saksa okupatsiooni ajal maksuma pandud Tempelmaksu Seadustikus ei ole ühis-varanduse kaasomanikkude vahel in natura jagamise lepinguid eriti ette nähtud. Seepärast tuleb nende lepingute suhtes, nagu seda Riigikohus analoogilistel juhtumustel on seletanud, käsitada Vene Tempelmaksu Seadust. Viimase seaduse § 24 p. 3 põhjal tuleb aga varanduse jagamise lepingu hinnaks arvata kogu jagatava varanduse väärtus. Otsekoheste Maksude Peavalitsus kui ka rahaminister on õieti seletanud, et Jaagu talu jagamise leping kuulub tempelmaksustamisele kogu selle talu väärtuse järele. Seepärast puudub alus rahaministri otsuse tühistamiseks.

Eeltoodud põhjendustel Adm. K. K. § 21 ja 22 p. 1 põhjal otsustas Riigikohus: Jaan Raadiku ja Peeter Seepa kaebus tagajärjeta jätta.

Nr. 37.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

2. novembril 1926 a.

Mihkel Jegorovi kaebus Põllutöoministeeriumi otsuse peale pensjoni asjas.

Eesistuja, osakonna juhataja P. Puusep, ettekandja riigikohtunik
A. Palvadre;

Riigikohtu prokuröri abi A. Luiga.

Asja arutanud ja prokuröri arvamise kuulanud leiab, Riigikohus:

Riigi- ja omavalitsuste teenijate pensjoni seaduse (R. T. nr. 123/124—1924 a.) §§ 64 ja 66-st selgub, et pensjoni määramise otsustamine kuulub Töö-Hoolekandeministeeriumi võimkonda. Vastav ülemus, kellele pensjoni määramise palve ära antakse, ei otsusta küsimust, kas pensjoni nõudja on õigustatud pensjoni saama või mitte, vaid saadab kõik asja otsustamiseks tarvilised dokumendid Töö-Hoolekandeministeeriumile, omalt poolt ainult kindlaks tehes pensjoni suuruse, kui esitatud dokumentide põhjal võimalik on see kindlaks teha. Ei leia aga ülemus võimaliku olevat pensjoni suurust ühel või teisel põhjusel kindlaks teha, siis esitab ta ikkagi asja otsustamiseks Töö-Hoolekandeministeeriumile, ära seletades asja esitises põhjused, mil võimalik ei ole pensjoni suurust ära määrata. Käesoleval juhtumusel on Põllutöoministeerium Mihkel Jegorovi palve Töö-Hoolekandeministri nimele pensjoni määramise asjas Töö-Hoolekandeministeeriumile edasi saatmata jätnud põhjusel, et Mihkel Jegorovi veneaegne teenistus tõendatud ei ole. See Põllutöoministeeriumi otsus põhjeneb Pensjoni-seaduse § 45 ekslikul tõlgendamisel, sest § 45 säärasel tõlgendamisel osutuks ülemus, kellele palve esitatud otsustavaks asutuseks pensjoni määramise asjus, milline seisukord oleks aga otsekoheses vastolus Pensjoni-seaduse § 64 ja 66 määrustega.

Ettetoodud põhjustel, Adm. K. K. § 21 ja 22 p. 2 põhjal otsustas Riigikohus: Põllutöoministeeriumi otsus, mis Põllutöoministeeriumi kirjaga 30. aprillist 1926 a. nr. 301 teada antud Mihail Jegorovile, tühistada ja Põllutöoministeeriumi kohustada Mihail Jegorovi palvele käiku andma Pensioni-seaduse (R. T. nr. 123/124—1924 a.) § 45 korras.

Nr. 38.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

5. oktoobril/2.novembril 1926 a.

Toompea-kiriku ja selle koguduse Eestseisuse volinikkude vann. adv. V. Hasselblatt'i ja vann. adv. V. Johanson'i kaebus E. V. siseministri otsuse peale 6. veebruarist 1925. a. Toompea-kiriku varanduse Siseministeeriumi valitsemise alla võtmise kohta.

Eesistuja ja ettekandja osakonna juhataja P. Puusep;

Riigikohtu prokuröri abi A. Luiga.

27. nov. 1923 a. nr. 6705 all pöördus Eesti Ev.-Lutheri usu Konsistoorium Usuasjade Kollegiumi kaudu siseministri poole esitisega, milles palub 1) tunnustada, et Eesti Ev.-Lutheri piiskopp on ühtlasi ja samal ajal Tallinna Toompea-kiriku ülemõpetaja kõigi vastavate õigustega ja kohustega, ning korralduse teha, et ükski isik ega asutus, kellesse asi puutub või puutuda võib, selles suhtes piiskopile takistusi ei teeks, ja 2) tunnustada, et Eesti Ev.-Lutheri usu Konsistooriumile kuulub Tallinna Toompea-kiriku kõigi varanduste valitsemine, ning

teha korraldus, et Tallinna Toompea-kiriku koguduse organid ning muud isikud ehk asutused, kelle käes Tallinna Toompea-kiriku varandused tegelikult on või olla võivad, need varandused Eesti Ev.-Lutheri usu Konsistooriumile valitsemiseks ja talitamiseks üle annaks. Esitise põhjenduseks on esitisele juurelisatud seletuskiri.

6. veebruaril 1925 a. otsustas siseminister: 1) võtta Siseministeeriumi valitsemisele Tallinna Toompea-kirik ühes selle päralt olevate kinnis- ja vallasvaradega peale nende, mis on praeguse Toompea-koguduse omandus. Sellest otsusest teatada Toompea-kiriku kogudusele, kelle käes need varandused praegu tarvitada, vastavate korralduste tegemiseks varanduste valitsemise üleandmiseks; 2) otsuse teostamiseks määrata Siseministeeriumi ametnikkudest kolmeliikmeline Komisjon, kellele ka ülesandeks teha välja töötada ettepanek Vabariigi Valitsusele kinnitamiseks Toompea-kiriku varanduste edaspidise kasutamise viisi kohta. Otsuses on antud ühtlasi juhtnöörid, millede järele Komisjonil tuleb talitada. Oma otsuse põhjendab siseminister järgmiselt:

Toompea-kirik ühes selle päralt olevate varandustega olvat 1810 a. 29. septembril Eestimaa rüütelkonna ja Vene keisri esindaja, kindral Baueri, vahel Eestimaa allaandmise puhul sõlmitud lepingu (n.n. akkordpunktide) § 33 järele rüütelkonnale antud ja Shalovannaja graamota järele 25. juunist 1742 a. (polnoje sobr. sak. nr. 8574) veel kord keisrinna Elisabethi poolt kitsendamata rüütelkonnale kasutamiseks, valitsemiseks ja valdamiseks kinnitatud. Sest ajast peale olvat seda kirikut ja tema varandusi rüütelkond valitsenud, ja kui 1832 a. kinnitatud uue Ev.-Lutheri usu Kiriku-seaduse järele valitsemine kirikute ja nende varanduste üle koguduste poolt valitud kiriku Nõukogule, Kolleegiumide või Konventide kätte läks, palunud rüütelkond Valitsust Toompea-kiriku varade valitsemist privileegiumide põhjal endisele alusele jätta. Keisri poolt kinnitatud Eestimaa eriprivileegiumide põhjal 25. aprillil 1839 aastal (Poln. Sobr. Sak. 1839 a. nr. 12261) ettepanek, mille alusel Vene Seaduste kogus XI k. Ust. Duh.-del § 734 juurde märkus on tehtud, et Toompea-kiriku Konvendil ja tema valimise suhtes maksab erikord. Ajutise Valitsuse poolt 15. apr. 1919 a. vastu võetud seadus „Ev.-Lutheri usu koguduste Omavalitsuse ajutine Korraldus“ (R. T. nr. 28/29—1919 a.) määranud küll koguduste omavalitsuste asutusteks täiskogu, nõukogu ja eestseisuse koguduse liikmete hulgast, kuid ei lahendanud kirikute varanduste saatuse küsimust, eriti aga ei võtnud rüütelkonnalt tema valdamise ja valitsemise õigusi Toompea-kiriku varanduste suhtes. Seda teinud Asutava Kogu poolt 9. juunil 1920 a. vastu võetud Seisuste Kaotamise Seadus, mille § 2-es ja § 3-das on öeldud, et kõik rüütelkondade ja nende seisulikkude asutuste liikuvad ja liikumata varandused tunnustatakse riigi omanduseks ja et need varandused, samuti kui need, mis olid rüütelkondade asutuste valitsemises, võetakse Vabariigi Valitsuse valdamisele vastavate Ministeeriumide kaudu. § 3-da punktides ülesloetud varanduste hulgas kirikuid ei ole nimetatud, aga sama paragrahvi p. g määrab, et kõik muud (seaduses nimetatamata) rüütelkondade liikuvad ja liikumata varandused, ükskõik missugused ja mil kujul, samuti varandused, mis olid rüütelkondade asutuste valitsemisel, lähevad Siseministeeriumi alla. Tallinna Toompea-kirik ühes selle päralt olevate varandustega, mis 1710 a. saadik oli rüütelkonna valdamisel ja valitsemisel ega olnud enne Eesti Vabariigi tekkimist ja ka pärast seda mõnesuguse seadusliku akti või korralduse põhjal ühegi teise asutuse omandusse või valitsemisele läinud, tuleb seepärast Seisuste Kaotamise Seaduse põhjal võtta Vabariigi Valitsuse valdamisele või valitsemisele Siseministeeriumi kaudu.

Selle otsuse vastu on Toompea-kiriku ja selle koguduse Eestseisuse volinikkude vann. adv. Verner Hasselblatt'i ja vann. adv. Viktor Johanson'i poolt antud Riigikohtule kaebus, milles palutakse:

1) Välja nõuda Siseministeeriumilt käesoleva kaebuse kohta käiv algmaterjal, eriti Seisuste Kaotamise Seaduse järele üle võetud ja ülevõetavate varanduste nimekirjad ja Sise-

ministeeriumi juure asutatava Ministeeriumide vahelise Komisjoni toimetus (R. T. nr. 177/178—1920 a.) rüütelkondliku ja vaimuliku seisuse varanduse kohta;

2) Kui Riigikohus tarviliseks leiab läbi katsuda tõendusriistkonna asutuse ja Toompea-kiriku asutuse vahel olnud varandusliku vahekorra selgitamiseks, siis üle kuulata tunnistajaina: a) rüütelkonna majandus-osakonna endine sekretär Frich Samson, b) Toompea-kiriku endise konvendi majanduslik eestseisja ja rahukohtunik Roman Bodisco, d) cand. hist. Aleksander Winkler;

3) Siseministri otsus 6. veebruar. 1925 a. tühistada kõigi järeldestega;

4) Adm. K. K. § 44 ja Ts. Kp. S. § 1282 põhjal vabastada kaebajate voliandjat kõigist kohtulõivudest selles asjas.

Kaebuse põhjenduseks seletavad kaebajad omas kaebuses: Kaevatud otsuse õiguslik sisu näib niivõrd ebatäpne ja tume olevat, et tema ulatust (mitte aga sihti ja praktilist efekti), on raske tabada. Peab kahtlemata oletama, et siseminister oma otsusega ei soovinud oma valitsemisele võtta Toompea-kirikut, s. o. kiriklikku asutust ühes selle asutuse kogukonnaga, vaid ainult selle kiriku varandust. Siiski nii otsuse kui ka motiivide tekstis juurdelisatud sõna „ühes“ (s. o. tema päralt olevate varadega) äratub kahtlust siseministri valitsemisvõime ulatuse suhtes. Samuti olevat selgusetu, kas siseministri otsusega tahetakse lahendada ainult kiriku varanduse valitsemise ja osalt varanduse kasutamise küsimus, või jälle selle varanduse omandus-õiguslik küsimus. Lõpuks jäävat selgusetu, kas tahetakse selle otsusega teostada koguduse varanduse üleandmine riigile või Evangeeliumi-Lutheri usu kiriku piiskopile.

Kui kaevatud otsusest nii aru saada, et temaga tahetakse Toompea-kiriku varanduse saatust ja edaspidist kasutamist korraldada, siis tulevat öelda: 1) avalik-õiguslikult ja kirik-õiguslikult seisukohalt, et siiaaani — ka muutunud oludel — kirikliku elu suhtes maksab erikord, mis siseministrile ei anna õigust sarnaste otsuste tegemiseks ja niisuguse korra muutmine ei ripu temast: siseministril pole seadusandlikku võimu; 2) tsiviil-õiguslikult seisukohalt, et omandus-õiguslikud küsimused (näiteks, kas kogudus on kohustatud oma omandus-õiguse tervelt või osalt edasi andma riigile, kiriku keskasutusele või piiskopile jne.) ei kuulu administratiiv-võimude lahendamisele (TS. Kp. S. § 1), vaid alluvad üldisele tsiviilkohtule (Ts. Kp. Sead. § 1 § 1298); siseministril pole kohtulist võimu.

Otsuse p. 1 kohta tulevat üles seada küsimus: kes on maksvate seaduste järele kohustatud ja õigustatud valitsema Toompea-kiriku varandust? — Kas Toompea-kiriku koguduse Nõukogu — Koguduse Omavalitsuse Seaduse põhjal — või Siseministeerium — Seisuste Kaotamise Seaduse järele?

Toompea-kiriku varandused olevat Ev.-Lutheri usu Koguduste Omavalitsuste Ajutise Korralduse Seaduses 15. apr. 1919 a. (R. T. nr. 28/29—1919 a.) ettenähtud korras 1919 a. koguduse täiskogu poolt valitud Nõukogu valitsemisele üle läinud ja pidid temale üle minema seda enam, et kiriku konvent on sama seadusega (§ 16) ära kaotatud niisama kui Kirikuseaduse vastavad määrused (Ev.-Luth. usu Kiriku-sead. § 732 jne.). Toompea-kiriku kogudus, mis juba mitu sada aastat olemas on olnud, on saanud samal viisil ja samal määral uue omavalitsuse — korra osaliseks kui kõik muud kogudused, kes kõik nii või teisiti (võrdle B. E. S. II k. § 447, 2 üleamad kiriku eestseisused jne.) seisid rüütelkonna või mõisnikkude hulgast patroonide eestkostmise all.

Edasi seatakse kaebuses üles küsimus, kas „Seisuste Kaotamise Seaduse“ vastuvõtmisega ja Vabariigi Valitsuse üleskutsega (R. T. nr. 177/178—1920 a.) tekkis Toompea-kiriku Nõukogul kohustus kiriku varanduse valitsemisest jälle loobuda ning kinnis- ja vallasvara jälle üle anda Siseministeeriumile tähendatud seaduse III osa § 3 p. g põhjal kui „muu varan-

dus“, mis rüütelkonna asutustes oli valitseda? — Kas oli omal ajal (praegu juba likvideeritud) Ministeeriumide vahelisel Komisjonil (R. T. nr. 177/178—1920 a.) või kas oli siseministril 1925 aastal 6. veebruaril õigus ja kohustus seda varandust oma valitsemisele võtta?

Kaebaja leiab, et vastus neile küsimustele peab citav olema järgmistel põhjustel: esiteks, seni pole ilmunud niisugust seadust, mis lubaks koguduse Nõukogu eemaldada oma kiriku varanduste valitsemisest, eriti administratiiv-võimu läbi; teiseks on just sama Seisuste Kaotamise Seaduse II osaga ära kaotatud kõik seadused, mis sisaldasid seisuslikke õigusi, eesõigusi, kohustusi ja õiguste kitsendusi, sellega ka rüütelkonna õigusi ja kohustusi Ev.-Lutheri usu kirikute valitsemiseks (B. E. S. II k. § 447 — 2 osa pealkiri) ja niisamuti ka Toompea-kiriku koguduse kitsendused oma varanduste valitsejate ja õpetajate valimise suhtes; kolmandaks, seadusandjal pole mõttes olnud muu varanduse (III osa § 3 p. g) hulka arvata kiriklikku varandust. Lõpuks tulevat veel alla kriipsutada, et Toompea-kiriku eestseisjad, kiriku varanduste ülemvalitsejad, nimelt ülemad kiriku eestseisused ja teised, kas nad valiti rüütelkonna, gildede, linna omavalitsuste, vaimuliku seisuse või vene keisri poolt, kõik olid Kiriku-seaduses ette nähtud kiriklikud asutused, organid või ametnikud, mitte aga nende ametkohtade või organisatsioonide asutused, kelle poolt neid valiti. Eriti olnud Toompea-kiriku konvent (eestseisjad) mitte rüütelkondlik, vaid kiriklik organ, kelle ülesannete, õiguste ja kohuste suhtes maksid samuti Kiriku-seaduse sellekohased määrused (Ev.-Luht. usu Kiriku-sead. § 712, 714, 715, 722, 723, 730, 739 jne.). Kõigest sellest järgnevat, et maksvate seaduste järele tuleb lugeda Toompea-kiriku varanduste seaduslikuks valitsejaks koguduse poolt valitud Nõukogu, mitte aga Siseministeeriumi. Otsuse punkt 2 kohta tulevat üles seada küsimus, kes on maksvate seaduste järele õigustatud Toompea-kiriku varanduste kasutamise viisi ära määrama? Kas koguduse Nõukogu või Siseministeerium? Kaebaja arvates on vastus antud nendele küsimustele Koguduse Omavalitsuse Seaduses, nimelt § 12, kus Nõukogu ülesannete hulka on arvatud kiriku varanduste, asutuste ja hoonete **t a r v i t a m i s e k o r r a ä r a m ä ä r a m i n e**, muidugi mõista neis piirides, mis Kiriku-seaduse § 712 ja t., iseäranis aga § 730 ette nähtud. Seisuste Kaotamise Seadus ei andvat mingit volitust kirikute varanduse kasutamise viisi äramääramise suhtes ei siseministrile ega Vabariigi Valitsusele.

Asja arutamisel Riigikohtus 23. märtsil 1926 a. esitas kaebaja poole volinik vann. adv. Viktor Johanson ärakirja Peterburi Kohtupalati tsiviil-departemangu otsusest 29. märtsist 1900 a. ja ärakirja Senati otsusest 1. veebr. 1902 a., milledest näha 1) et Tallinna rüütelkondliku Toompea-kiriku konvent on Kohtupalatis esinenud apellatsioon-kaebusega Tallinna ringkonna-kohtu otsuse peale Tallinna linna vastu tõstetud nõude asjas omanduse õiguse kohta Tallinnas, Söörensi uul. nr. 220/227 all oleva kinnisvara üle ja 2) et Senat on luba annud Tallinna Toompea-kirikule kuuluva kinnisvara müümiseks. Pealeselle esitas sama volinik Eesti Ev.-Lutheri usu Konsistooriumi ja Toompea-kiriku Nõukogu vahel sõlmitud üürilepingu, ostu-müügilepingu Toompea-kiriku konvendi ja pr. Ueksküll'i vahel ärakirjas, kolm kiriklikku tunnistust: 1) „Proclamations-Zeugnis“ 2. III. 1874 a. nr. 59, välja antud Tallinna Nikolai kiriku õpetaja poolt, 2) Empfehlung zum kirchlichem Aufgebot 9. okt. 1870 a. nr. 728, välja antud Tallinna Jaani kiriku õpetaja poolt, ja 3) samasuguse tunnistuse 23. apr. 1885 a. nr. 403, välja antud Tallinna Kaarli-kiriku õpetaja poolt. Neist kolmest tunnistusest on näha, et isikud, kelle kohta tunnistused käivad, kuulusid Toompea-kiriku (Ritter und Domkirche) koguduse liikmete hulka. Sama voliniku poolt samal istungil esitatud Toompea-kiriku konvendi koosoleku protokollil ärakirjast 18. maist 1892 a. on näha, et konvent otsustas Toompea-kiriku torni katuse paranduse ette võtta ja kulud katta Toompea-kiriku varandusest ja rüütelkonda paluda nende kulude katteks tehtava 4.000 rublalise laenu kindlustuseks garantiid anda. Kaebajate poolt esitatud mõisnikkude seisusliku kassa ja rüütelkonna ja maavalitsuse kassa (kassa estljanskago dvorjanstva i zemstva) 1917 a. kohta käivaist aruandeist on

näha, et mõisnikkude seisuslikust kassast (1 kassa) on määratud Toompea-kiriku õpetajate palka 1000 rbl. ja 300 rubl. korteriraha; — suurmaapidajate kassast (II kassa) 3.000 rbl. palka superintendendile; maakassast (III kassa—zemskaja kassa) Toompea-kiriku heaks midagi määratud ei ole. Sama voliniku poolt esitatud seisuslike asutuste varanduste ülevõtmise teostamise Komisjoni koosoleku protokollist 21. okt. 1921 a. on näha, et on otsustatud Toompeal kinnistus nr. 28 all kinnisvara üle võtta, kui rüütelkonna poolt Toompea-kirikult ostetud, ja et ostu-müügi leping sõlmimata, Toompea-kiriku Nõukoguga selle varanduse kohta ostu-müügi leping sõlmida. Asja arutamine lükati edasi ja otsustati välja nõuda: 1) Siseministeeriumi juure asutatud Ministeeriumide vahelise Komisjoni (R. T. nr. 177/178—1920 a.) toimetus rüütelkondliku ja vaimulik-seisusliku varanduse kohta, 2) Konsistooriumi otsused Toompea-kiriku varanduste valitsemise kohta, eriti otsused, mis olid aluseks Konsistooriumi vahikirjadele siseministrile (27. nov. 1923 a. nr. 6075) ja Vabariigi Valitsusele (14. okt. 1924 a.), 3) Siseministeeriumi juures asuva Usuasjade Kollegiumi toimetus Toompea-kiriku varanduste valitsemise kohta, eriti Kolleegiumi otsused Konsistooriumi ettekannete suhtes siseministrile, 4) viimase kindral-superintendendi ning Toompea-kiriku koguduse ülemõpetaja ameti kohuste piiskopile üleandmise akt; 5) välja nõuda kaebajalt Toompea-kiriku konvendi protokolliraamatud 1892 aastast peale alates ja sama kiriku Nõukogu ja Eestseisuse protokolliraamatud 1919 a. alates, 6) toime panna Tallinna-Haapsalu Rahukogu Kinnistus jsk. raamatute järelevaatus väljaselgitamiseks, mis ajast peale, millal, kelle poolt ja missuguste dokumentide põhjal on neis raamatuis sissekanded tehtud Tallinna Toompea-kiriku ja tema varanduste kohta. Kaebaja volinikkude poolt ülesantud tunnistajate ülekuulamise küsimus otsustati lahtiseks jätta.

Riigikohtu nõudmise peale 7. apr. 1926 a. nr. 638-II teatas 14.V.1926 a. nr. 284 all Siseministeerium, et Ministeeriumide vaheline Komisjon rüütelkonna ja vaimuliku seisuse varanduse asjus ei ole arutanud Toompea-kiriku varanduste ülevõtmise küsimust, kuna temal puudusid andmed selle kohta, kas Toompea-kiriku varandused kuuluvad rüütelkonnale või mitte ja et ei tõusnud Komisjonis üles küsimust ka Toompea-kiriku varanduse kuuluvuse kohta vaimulikule seisusele, et Siseministeeriumi juures asuvas Usuasjade Kollegiumis ei ole arutatud ega otsustatud küsimust Toompea-kiriku varanduste Siseministeeriumi valitsemise alla võtmise kohta ja et Konsistooriumi esitis 27. nov. 1923 a. ei ole Kolleegiumis arutusel olnud. Siseministeeriumi samas teates Riigikohtule esitatud algoimetusest on näha, et kindral-superintendent W. Kentmann on tema palvel Vabariigi Valitsuse otsusega 24. sept. 1919 a. ametist vabastatud ja et Vabariigi Valitsus 17. okt. 1919 a. kinnitas Ev.-Lutheri usu Konsistooriumi presidendiks piiskopp Jakob Kukke.

22. juunil 1926 a. Riigikohtu administratiiv-osakonna juhataja poolt Riigikohtu otsuse täitmiseks 23. märtsist 1926 a. toime pandud Tallinna-Haapsalu Rahukogu Kinnistus-jaoskonna raamatute ülevaatusena tehti kindlaks, et Tallinna Toompea-kirik on kinnistus-raamatuse („Krepostbuch für den Dom und für die Domvorstadt zu Reval“) sisse kantud nr. 15 all, kusjuures omaniku nime äratähendamiseks määratud lahtris on sissekanne tehtud „Die Ritter und Domkirche“. Millal ja kelle poolt see sissekanne on tehtud, ei ole ära tähendatud ega ole ka teistes lahtrites kinnisvara nr. 15 kohta mingisuguseid sissekandeid. Sissekanded selles raamatus kinnisvarade kohta ulatuvad 1779 a. (nr. 176) kuni 1877 a. Samal viisil on sissekanded tehtud ka teiste vanemate Tallinna kirikute kohta, näit. õigeusu „Kasani“ kiriku kohta. Samasugune sissekanne on tehtud Toompea-kiriku kohta ka teises kinnistus-jsk. raamatus („Hypotheken Buch des K. E. OL. G. s. Dom“), kuhu sissekanded on üle kantud nähtavasti ülalmainitud raamatust. Kinnistus-jaoskonnas leidsid „spetsiaal akti“ kaaned peakirjaga: nr. 15 „Der Dom zu Reval. Die Ritter und Domkirche“, aga mingisuguseid dokumente ja kirjutusi nende kaante vahel ei leidu. Ülepea ei ole Toompea-kiriku hoone kohta Kinnistus-jaoskonnas

mingisuguseid dokumente ja andmeid peale ülaltähendatud sissekannete kinnistusraamatuis. Toompea-kiriku päralt olevate kinnisvarade kohta on kinnistus-jaoskonna raamatuis olemas täpsed sissekanded, eriti viimase aja (40—50 a.) kohta.

Asja arutamisele 5. okt. olid ilmunud kaebaja poole volinikkudena vann. adv. V. Hasselblatt ja vann. adv. V. Johanson ning Siseministeeriumi volinikkudena vann. adv. O. Strandmann ja vann. adv. P. Reisik. Vann. adv. V. Hasselblatt esitas 1) ärakirja Ev.-Lutheri usu Konsistooriumi kirjast 23. sept. 1920 a. nr. 6143 kindral-superintendendile W. Kentmann'ile tema Toompea-kiriku ülemõpetaja ametist vabastamise kohta, 2) ärakirja Teedeministeeriumi kirjast 14. sept. 1926 a. nr. 2709 Toompea-kiriku volinikule R. Bodiscole liikumata varanduse (krep. nr. 28) ostu-müügi lepingu tingimuste asjas, 2) väljavõtte aktist 17. det. 1920 a. end. rüütelkonna varanduste Siseministeeriumi valitsemise alla võtmise kohta ja 4) ärakirja Siseministeeriumi kirjast 14.VI.1923 a. nr. 360 Tallinna Toompea-kiriku saksa koguduse Nõukogule, millega nimetatud Nõukogule luba on antud koguduse kinnisvarasid müüa (krep. nr.nr. 381, 188, 45, 15). Vann. adv. V. Hasselblatt ja V. Johanson toetasid kaebust. Vann. adv. V. Hasselblatt tähendas veel järgmistele asjaoludele: peale käesoleva kaebuse esitamist Riigikohtule hakanud maksma 1. jaanuaril 1926 a. „Usuühingute ja nende Liitude“ seadus ja et ei saavat mõõda küsimusest, kuipalju selle seaduse järele võib arutamisel seisvat siseministri määrust maksvaks ja teostatavaks lugeda. Toompea-kiriku varandus läinud Koguduste Omavalitsuse Seaduse põhjal kiriku konvendi käest koguduse Nõukogu valdamisele ja valitsemisele ja olevat praegu tema käes. Kui aga siseminister oleks ülevõtmise juba toime pannud, siis oleks loodud õiguslikult täitsa väljapääsmata seisukord, mis vastolus oleks uue Kiriku-seaduse mõttele ja tahte, sest siseministri ülesanded kiriklikes asjus olevat kiriku lahutamiseks riigist kustunud (§ 30). Siseministri otsuses Komisjonile antud juhtnõuades tähendatud küsimused, kas, kuipalju, missugustel alustel ja kellele tuleks varandus edasi anda, olevat küll skitseeritud, aga otsustamata; Komisjonile soovivat Vabariigi Valitsusele ettepaneku teha, anda Toompea-kirik ja tema varandus kiriku keskvalitsuse kasutamisele piiskopi-kirikuna ja jätta kogudusele õigus oma usulisi talitusi pidada. Küsimus, keda tuleks siseministri määruse järele Koguduste Omavalitsuse ja Usuühingute Seaduse mõttes Toompea-kiriku varanduse omanikuks teha, ei võivat ei Vabariigi Valitsuse ega üksiku ministri poolt otsustatud saada, sest õiguse-mõistmine ei kuulu nende ülesannete hulka (Põhiseaduse § 57). Teiseks nõudvat Usuühingute Seaduse § 1, et riik ei annaks eesõigust ühelegi usuühingule ega liidule, ja sama seaduse § 25 ütlevat, et teatava usuühingu või liidu omanduses või valdamisel olevad senised varandused jäävad nende kasutamisele edasi. Kes arvab, et temal on rohkem õigusi Toompea-kiriku hoone ja muu varanduse peale, kui kaebaja volitajal, see võivat tsiviil-kohtu kaudu oma õigusi nõuda. 6. veebruaril 1925 a. olnud kiriku õiguslike küsimuste kaalutlemisel kolm seadust olulise tähtsusega. 1) 1919 a. seadus koguduste omavalitsuse kohta, mis koguduste kirikliku elu kui ka nende ülesanded kirikute varanduste valitsemisel täitsa uuele alusele rajab; see seadus ehitavat alt üles demokraatlikul alusel ja mitte, nagu vana Kiriku-seadus — ülalt alla; 2) 1832 a. Kiriku-seadus. Koguduste Omavalitsuse Seaduse § 16-ga olevat kõik viimasele vastukäivad 1832 a. Ev.-Lutheri usu Kiriku-seaduse korraldused ära muudetud; 3) kolmas seadus, mille järele kiriku elu tegelikult (mitte juriidiliselt) käis, olevat Eesti Ev.-Lutheri usu kiriku põhikiri, mis Kirikupäeva poolt 1919 a. vastu võeti ning mille alusel Konsistoorium kiriku võimu kõrgema esitajana ja nimelt Kirikupäeva täidesaatva organina valiti, milleks ta 1832 a. Kiriku-seaduse järele olema ei pea ega olla ei või. See põhikiri andvat kirikule seadusandlikke volitusi (§ 37), võtvat oma piirkonda peale Eestis asuvate koguduste veel väljaspool Eestit asuvad Eesti kogudusi (§ 1), määravat Konsistooriumi koosseisu ja volitused, kaotavat kindral-konsistooriumi ja väljendavad § 2-es põhimõtet: „Eesti Ev.-Lutheri usu kirik on iseseisev autonoomne asutus“. Siseministri õigused kiriklikes küsimusis määrusi välja anda

ei võivat toetamist leida ilma Põhiseadusega vastollu sattumata (Põhis. § 11, 18). Siseministri määruse ainus õiguslik põhjendus olevat Seisuste Kaotamise Seadus. Kuid 9. juunil 1920 a., s. o. Seisuste Kaotamise Sead. ilmunisel (R. T. nr. 129/130—1920 a.) olnud kiriku varanduste valitsemise küsimus juba väljaspool seisusi demokraatlikult korraldatud Koguduste Omavalitsuse Seadusega (§ 5, 12 ja 16) ega olnud kahtlust selles, kes on kohustatud ja õigustatud Toompea-kiriku varandusi valitsema. Rüütelkonna poolt valitud kirikukonvent olnud ühes kõigi teiste kirikukonventidega juba 1919 a. koguduste Omavalitsuse Seaduse § 16-ga ära kaotatud. Seisuste Kaotamise Seadus võivat seega ainult sarnaste asjade kohta käia, mis veel korraldamata olid. Ainus õigus, mis rüütelkonnale Toompea-kiriku varanduste kohta kuulus, oleks kiriku hoone tarvitamine rüütelkonna maapäevade pidulikkudel jumalateenistustel, õigus, mida rüütelkond kolme aasta järele ükskord kiriku patroonina tarvitas (B. E. S. II k. § 221, võrdluseks ka § 75), milline õigus, võrreldes kohustustega, niivõrd tühine oli, et seda tõsiselt varanduste iseseisvaks kasutamise õiguseks pidada ei saa. Kohused seisnud selles, et rüütelkond maksis omalt poolt Toompea-kiriku õpetaja ehk õpetajate palgad, kiriku patroonina aitas alati abiraha ka krediidi määramisega, andis tasuta kogudusele rüütelkonna hulgast kiriku-varanduse valitsejad. Rüütelkonnal ei olnud mingisuguseid varanduslikke kasusid ega kasutamise õigusi kiriku varandustest, sest rüütelkonna liikmed olnud ühtlasi mõisnikud ja nende koguduste liikmed, kuhu nad kuulusid oma mõisade kihelkonna järele, mitte aga Toompea-kiriku koguduse liikmed. Rüütelkond asutusena ei võivat rohkem üle anda ehk pärandada, kui tal enesel õigusi oli, ja sellega ei võivat Seisuste Kaotamise Sead. III osa § 6 p. g ühelegi asutusele, ei riigile ega kiriku keskvalitsusele mitte midagi üle anda. 1832 a. Ev.-Lutheri usu Kiriku-seadusest (§ 712—715) selguvat, et Toompea-kiriku varandused kui kiriklikud varandused eriliste, sarnaste varanduste jaoks antud õiguste läbi kindlustatud olid ning neid erireeglite järele tuli valitseda, ning et seda Toompea-kiriku varanduste valitsusel, nimelt kirikukonvendil, seaduse määruste järele võimalik ei olnud rüütelkonnale mingisuguseid kasutamise õigusi või muid rahalise iseloomuga kasusid anda. Muu iseloomuga õigustest, näiteks patronaadi õigusest, mis õieti ainult kohustest koosnes, ning ainult ideelise kirikuvalitsuse suhtes (õpetaja ametisse-kutsumine) õigusi andis, edasi ka ainult ideelistest õigustest, mis üksikuile rüütelkonna liikmeile kuulusid, — oma vappe jumalakotta üles panna, — seadus ei rääkivat ega tahtvat neist küsimustest rüütelkonnale õiguslikku järeletulijat konstrueerida. Toompea-kiriku konvent olevat olnud mitte seisuslik-kogukondlik asutus, vaid kiriklik asutus, mil järelevalve asutuseks oli kiriklik asutus, kindralkonsistorium, mille nõusolekuta ainult kõige vähemaid varandus-õiguslikke samme võis astuda. Juba 300 rublalise summa kohta olnud eelnimetatud asutuse nõusolek tarviline. Seisuste Kaotamise Seadusega kutsutud ellu selle seadusega riigistatud varanduste ülevõtmise Komisjon, kes asus küll Siseministeeriumi juures, kuhu aga kuulusid teiste Ministeeriumide esitajad; see Komisjon likvideeritud 1923 a. peale oma ülesannete täitmist (R. T. nr. 177/178—1920 a.). Missugused varandused riigile ülevõtmisele kuulusid, otsustanud see Komisjon. Seisuste Kaotamise Seaduse III osa § 6 p. g-s ei võivat mõista muude rüütelkonna valitsemisel olnud varanduste all Toompea-kiriku koguduse jumalakoda ja muid Toompea-kiriku varandusi. 1832 a. Ev.-Lutheri usu Kiriku-seaduses iseloomustavad siseministri volitusi: administratsiooni suhtes - kiriku võimu suhtes § 546, 547—563, milledes ettenähtud kõrgemate astmete kirikuametnikkude nimetamine; varanduste valitsemise suhtes - § 714, 715, 716 ja 761. Võõraste, lubatud usutunnistuste kirikute suuremais tehinguis, nagu ehituste lubamisel, pikaajalistel rentimistel tulnud siseministril kaasa rääkida kinnitava ehk kinnitamata-jätva valitsuse asutusena, aga kinnitamises ja kinnitamata-jätmises oli algatus täieliselt ja ainuüksi kirikliku organi käes. Ükski Kiriku-seaduse paragrahv ei annud Vene siseministrile ja võõraste usutunnistuste valitsejale õigust omal algatusel kiriku varandus-õiguslikke küsimusi lahendada. Selleks olnud vene ajal ja olevat ka praegu tsiviil-kohus. Ei olevat siseminister ka kindral-konsistori-

umi (Usuasjade Kollegiumi) arvamist vastavalt Kiriku-seaduse § 569 p. 11 nõudnud. Vann. adv. Viktor Johanson ühines vann. adv. V. Hasselblatt'i seletustega ja lisas omalt poolt: Praegu maksvas Tsiiviilseadustikus ja ka Kiriku-seaduses, nõnda, nagu ta maksev oli kuni 1919 a., ei leiduvat lahendust küsimusele, kes on Ev.-Lutheri Kiriku-seaduse järele omanik - kas asutus või kogudus. Aastat 30 tagasi vaieldud veel, kes on Lutheri kiriku omanik - kas Lutheri kirik tervikuna - üksusena, või aga kohalik kirik kui asutus. Kaebaja arvates on Balti kirjan-duses (Erdmann, System des Pr. Rechts) üldtunnustatud arvamine, et kiriku varanduse sub-jekt on kirik kui asutus. Kui siseminister omas otsuses vahet teeb Tallinna Toompea-kiriku ühes tema päralt olevate kinnisvarade vahel üheltpoolt ja teiselt poolt „Toompea koguduse omanduse“ vahel, siis olevat see tsiiviil-õiguse uudis, et ühe ja sama varanduse, s. o. Toompea kiriku varanduse kohta, mis ühe organi (kiriku Nõukogu ja juhatuse) valitseda, vahet tehakse kui asutuse ja kui koguduse omanduse vahel. Aktis olevas seletuskirjas jõutud otsusele, et Toompea-kirik on ajalooliselt, tema asutamisest 1240 a. peale teeninud kiriku keskvalitsust. Katoliku ajal aga olnud sel territooriumil, mil asub Eesti Vabariik, neli piiskopkonda, ja Tal-linna linnal olnud oma jura episcopalia, nii et võimatu olevat öelda, et Toompea-kirik oleks teeninud Eestimaa „kiriku keskasutust“. Rootsi ajal sissesecatud piiskopil ei olnud mingit ühendust katoliku aja piiskopiga, sest Rootsi ajal piiskoppidel puudunud successio apostolica ja seepärast olnud neil sarnasus ainult nime poolest, 1686 a. ilmunud Rootsi Kiriku-seadus olevat absolutistliku kuninga Kaarli võimuavaldus, kes sellega tahtnud tervet võimu ka kiriku asjus oma kätte saada; selle vastu võidelnud rüütelkond ja linnad. Kui Rootsi aeg lõpnud, tõtanud kohalikud institutsioonid kõrvaldama ülem-konsistooriumi ja kuninga revisjoniõigust ning sellega olevat seletatav, mispärast rüütelkond katsus enda kätte saada presiidiumi uuesti asutatud Eestimaa Konsistooriumis. Vene Valitsus seadnud siiski sisse ülem-asutuse Peter-buris Justiz-Kollegiumi näol, mis XVIII aastasajast kuni 1832 a. Kiriku-seaduse ilmuniseni töötanud. 1832 a-st peale olnud olnud uue Kiriku-seaduse järele (§ 290) tegutsemas Eesti-maa, Tallinna, Saaremaa ja (Lõuna-Eestis) Riia Konsistoorium. Tallinna ja Saaremaa kon-sistooriumid töötanud kuni XIX aastasaja lõpuni (1890 a.). Sellest selguvat, et Toompea-kirik ka sel ajajärgul ei teeninud Eestimaa kiriku keskasutust.

Siseministeeriumi volinik vann. adv. Reisik palus kaebuse tagajärjeta jätta, tähendades, et ei kuuluvat kohtu arutamisele, mis Vabariigi Valitsus varandusega teeb või kavatseb teha. Mis puutub Usuühingute Seaduse käsitamisse, siis tulevat protsessis käsitada neid materjaal-seid seadusi, mis maksid juriidilise tehingu sündimisel. Nagu siseministri otsuse motiividest selguvat, olevat asja otsustamisel arvesse võetud ka ajaloolised andmed, millest nähtub, et Nystadti rahulepingu järele 1721 a. Eestimaa rüütelkonna omandusõigus Toompea-kiriku peale kinnitati ja seda õigust ei olevat rüütelkond kellegile üle andnud. Seepärast olevat loo-mulik, et siseminister 1920 a. Seisuste Kaotamise Seaduse põhjal otsustas Toompea-kiriku varandused kui seisuse päralt olevad riigile üle võtta, koguduse varandused aga, mis peale 1919 a. omandatud, jätnud siseminister üle võtmata. Siseminister teotsenud siin riigivõimu kandjana ja seepärast olevat see administratiiv-õiguslik küsimus, mitte tsiiviil-õiguslik, nagu kaebajad püüavad seletada. 1919 a. Koguduste Omavalitsuse Seadus ei võinud kogudusele rohkem õigust anda, kui tal enne seaduse avaldamist oli. Ei olevat ette toodud protokoll-i selle kohta, et rüütelkond oleks Toompea-kiriku selle kogudusele annud, ning ilma selle tõen-duseta tulevat kirikut ühes varandustega rüütelkonna omanduseks lugeda. Toompea-kiriku konvent ei kuulunud kiriku ülemvalitsuse - Konsistooriumi - järelevalve alla, järelikult ei saa-nud ta kiriklik asutus olla. Teine Siseministeeriumi volinik vann. adv. Otto Strandmann seletas: siseministri seletuskirjaga olevat kindlaks tehtud, et Toompea-kirik kuulus Tallinna kiriku keskvalitsusele. Eesti ajal tekkinud kiriku juurde juhuslik kogudus kes kiriku oma kätte võtnud, omandades seega varandusi, milledeks sel kogudusel mingit õigust ei olevat. Sellest järeldades olevat siseministril, kui mitte juriidilise tiitli järele, siis moraalselt õigus olnud

Toompea-kiriku varandused üle võtta. Küsimus, kellele kuulub kiriku varandus, kas asutusele „Stiftungile“ või kogudusele „Kirchspielile“, olevat harilikkude kirikute suhtes lahtine ja vaieldav. Peale harilikkude kirikute olevat veel olemas kirikuid, mis kuuluvad mõnele era-isikule või asutusele, näiteks, Vene linnades n. n. „domovõje tserkvi“, ja sarnane kord olevat ka Ev.-Lutheri kirikus lubatud. Tallinna Toompea-kirikut tulevat niisuguseks varanduseks tunnustada, mis ei kuulu kogudusele ega „Stiftungile“, vaatamata selle peale, et kinnistus-raamatuis figureerib nimi „Domkirche“, sest nagu kinnistus-raamatuid näha, ei olevat neil sissekandeil väärtust. Meie ülikooli kiriku hoone kuuluvat riigile ja selle kiriku kogudusel olevat oma vallasvara ja ei saavat keegi tõendama tulla, et kogudus võib ülikooli kirikuga teha, mis tahab. Samasugune lugu olevat Tallinna Toompea-kirikuga. Toompea-kirik ei olevat olnud koguduse kirik, vaid valitseva korporatsiooni ehk parlamendi erakirik. Juriidilises mõttes ei saadud seda kirikut kogudusele anda, see olnud privilegieeritud rüütelkonna varandus ja selle saatuse otsustanud Seisuste Kaotamise Seadus. Vann. adv. Hasselblatt tähendas, et asjaolu, et Toompea kiriku varanduste üleandmisel konvendi käest Nõukogule pole protokollki kokku seatud, ei ole tähtis, sest 1919 a. seadus seda ei nõudvat ja seda pole ka kusagil tehtud. Siseministri määrus kriipsutavat alla, et ainult Toompea-kiriku konvendi liikmed ei käinud kellegi kinnitamisele; see ei olevat nõnda. Ainult Narva linna kiriku eestseisjad käinud Konsistoriumi kinnitamisele, kõik muud nõukogud ja konvendid mitte (Kiriku-seadus § 735 ja sisemini määrus 24.X.1834 a. nr. 2538). Mis puutuvat keisri otsusesse 25. apr. 1839 (Poln. Sobr. Sak. nr. 12261), mille järele Toompea-kiriku konvendi valimise kord erineb harilikust korrast ja Kiriku-sead. § 734 märkust, siis tulevat tähendatud paragrahvi märkust mitte ainsuses, vaid mitmuses lugeda, sest märkus kõnelevat Tallinna Toom-kirikutest, s. o. ka Toom-Kaarli kirikust. Keisri otsusega 15. maist 1862 a. nr. 38282 pandud Kiriku-sead. § 734 suhtes Toompea-kirik Toom-Kaarli kirikuga ühele astmele. Asjaolul, et Toompea-kiriku konvendi liikmed valiti eluks ajaks, ei olevat juriidiliselt tähtsust. Valimine eluksajaks andvat ametikandjale suurema iseseisvuse ja rippumatuse valijate ees kui kolme aasta järele ümber valimine. Ka mitmete teiste kiriku-konvendid valitud mitte koguduse, vaid seisuslikkude asutuste poolt, nii näit., linna kirikute konvendid Tallinnas ja Riias gildede poolt kuni viimase ajani (1919 a.). Ka Toom-Kaarli kirikus valitsenud teine kord; kuni 1890 a. olnud Tallinna magistraadil koguni täieline järelevalve õigus kirikute varanduse valitsemise üle, mida rüütelkonnal Toompea-kiriku suhtes ei olnud. Ka teistel kirikutel olnud valitsemise kord mitmesugune, näit., 1) Riia linnas, Tallinna mõlemate Toom-kirikute suhtes, Peterburgis ja Moskvast (1832 a. Kiriku-sead. § 732), 2) Kuresaares, Liibavis, Tartus, Narvas, Pärnus, Tallinnas (peale Toom-, Oleviste- ja Niguliste-kirikute sama sead. § 732), 3) teistes (väikestes) linnades ja maal olnud oma kord (§ 753, 756). Akkordpunktide algtekst olevat saksakeelne ja seal olevat öeldud: „Da die Domkirche seit Alters her der Ritterschaft Kirche gevesen“, mis teisiti kõlavat kui vene- ja eestikeelne tekst. 1832 a. Kiriku-seaduse ja B. E. S. II k. järele olevat väljaspool igat kahtlust, et Toompea-kiriku varandus käis 1832 a. Kiriku-sead. § 712 nimetatud kiriklikkude varanduste hulka. 1710 a. kapitulatsiooni § 33 ei rääkivat rüütelkonna omandus-õigusest. 25. juuni 1742 a. „gramota“ omas algustekstis garanteerivat rüütelkonnale „upravljenije nad ritserskoju dumoju“ ja siseministri määruses olevat unustatud juurde lisada „gramota“ sõnad „i upravlenije nad ujezdnoimi kirkami“. Seisuslikkude asutuste revideerimise Komisjon (R. T. nr. 16 — 1919 a.) ei lugenud Toompea-kiriku konvendi seisuslikuks asutuseks ja mingit revideerimist ses suhtes ette ei võtnud. Vann. adv. Viktor Johanson tähendas selle peale veel kord, et siseministri määruse esimese osa, rääkides kahest varanduse liigist - kiriku kui asutuse ja koguduse varandusest - olevat üles seadnud tsiviil-tüliküsimuse. B. E. S. II k. 1845 a. rääkides rüütelkonna üldistest õigustest, nägevat § 32 ette, et Eestimaa rüütelkonnal on Ev.-Luth. usu kiriku asjus valitsemise õigused, nagu need 1832 a. Kiriku seaduses ette on nähtud.

Käesoleva asja arutanud ja prokuröri arvamise kuulanud, leiab Riigikohus:

1) Nagu Siseministeeriumi poolt Riigikohtule esitatud algoimetusest näha ja nagu ka Riigikohtu liikme poolt koha peal toime pandud järelevaatusega kindlaks on tehtud (protokoll 22. juun. 1926 a.), on Tallinna-Haapsalu Rahukogu Kinnistus-jaoskonna raamatuis kinnisvara omaniku äratähendamiseks määratud lahtris Toompea-kiriku kohta sissekanne „Die Ritter und Domkirche“, ja ei ole kirik kellegi omandusena ära märgitud. Ei ole ka mingisuguseid andmeid selle kohta, missuguseil andmeil sissekanded Kinnistus-jaoskonna raamatuis on tehtud.

Eestimaa Vene riigi alla andmise puhul 29. sept. 1710 a. Vene keisri esindaja kindral Baueri ja Eestimaa rüütelkonna vahel sõlmitud lepingu nõndanimetatud akkordpunktide (Poln. Sobr. Sak. 1710 a. nr. 2299) p. 33-das on rüütelkonna ettepanekus Toompea-kiriku kohta öeldud, et see kirik on vanast ajast peale rüütelkonna omandus olnud (isdrevle šljahetstvu prinadležala), kus tal on omad istekohad ja matusepaigad ja et seepärast palutakse, et see kirik antaks rüütelkonnale ja et temas teist jumalateenistust peale saksakeelse ei peetaks ja et temas maetud surnuid ei puudutaks. Vene keisri esindaja on selle punkti vastu võtnud, kusjuures on ära tähendatud, et kõik peab jääma vana pruugi järele (ostanetsja pri starinnõh obõknovenijah) kuna Toompea-kirik (sobor) vanast ajast oli rüütelkonna kirik, siis jätab keiser selle kohta kõik privileegiumid ja eesõigused (volnosti) maksma. Rootsi ja Vene riigi vahel sõlmitud Nystadi rahuleping 30. augustist 1721 a. (Poln. Sobr. Sak. 1721 a. nr. 3819) jättis akkordpunktid 29. sept. 1710 a. muutmata. Shalovannaja gramotaga 25. juunist 1742 a. (Pol. Sobr. Sak. 1742 a. nr. 8574) kinnitas keisrinna Elisabeth 1710 a. akkordpunktid ja jättis Toompea- ja maakirikute üle valitsemise rüütelkonnale (upravlenije nad ritterskoju dumoju i ujezd-nõmi kirkami).

2) Akkordpunktide 1710 a. ja 1742 a. Shalovannaja gramota põhjal maksev kord kestis Toompea-kiriku kohta kuni 1832 a. Ev.-Lutheri usu Kiriku-seaduse maksmapanemiseni. Vahepeal ilmunud Vene keisrite poolt antud seadused ei muutnud seda korda. 1832 a. Kiriku-seadus andis kirikud ja nende varanduste valitsemise koguduste poolt kolmeks aastaks valitud asutuste kätte. Toompea-kiriku kohta aga seda seadust maksma ei pandud ja keisri poolt jäeti Ministrite-komitee ettepaneku tagajärjel, milles toetati Eestimaa rüütelkonna eriprivileegiumidele, Toompea-kiriku konvendi koosseisu ja tema liikmete volituste kestuse kohta (v otnošenii sostava konventa i vremeni isbraniija tšlenov onovo), kuna konvendi liikmed olid 1834 a. rüütelkonna poolt 1832 a. Ev.-Lutheri usu Kiriku-seaduse määruste vastaselt valitud, endine kord maksma (ostavit porjadok nõne sušestvujučii Poln. Sobr. Sak. 25. apr. 1839 a. nr. 12261). Selle 1839 a. seaduse põhjal on Ev.-Lutheri usu Kiriku-seaduse (V. S. K. XI k.) § 734 juures märkus sisse võetud Toompea-kiriku (Ritter und Domkirche) konvendi valimise korra kohta. Teine Toompea-kirik (Toom-Kaarli-kirik) ja kogudus, kelle konvendi kohta see märkus ka käib, on asutatud alles 1862 a. ja 15. mai 1862 a. seadusega (Pol. Sobr. Sak. nr. 38282) on rüütelkonnale antud selle kiriku kohta ainult patrooni valimise õigus, kuna Toompea gilde valib kaaspatrooni. 15. mai 1862 a. seaduse § 5 järele seisab Toom-Kaarli-kiriku konvent koos patroonist, kaaspatroonist, koguduse õpetajast, neljast linna- ja ühest maakoguduse poolt valitud kiriku eestseisjast. Sel konvendil ei ole midagi ühist 1839 a. seaduses tähendatud Toompea-kiriku (Ritter und Domkirche) konvendiga, kelle liikmed valiti B. E. S. II k. § 447 II osa p. 5 põhjal Eestimaa rüütelkonna poolt ilma tähtaega määramata, järelikult eluks ajaks. Sama B. E. S. II k. § 450 põhjal võisid ametite peale, mis rüütelkonnast rippusid (zu allen von der Ritterschaft abhängigen Aemtern), välja arvatud mõned vaimulikud, valitud saada ainult kohalikud immatrikuleeritud aadeli seisusest isikud, kuna Kiriku-seaduse § 734 põhjal teiste kirikute konvendid valiti kolmeks aastaks koguduste poolt. B. E. S. II k. § 447 II osa järele valis rüütelkond peale Toompea-kiriku eestseisjate Ev.-Lutheri usu kirikute

valitsemiseks veel 1) ühe kandidaadi kindralkonsistooriumi ilmaliku liikme kohale; 2) Eesti-maa provintsiaal Konsistooriumi presidendi, vaimuliku presidendi (kindral-superintendenti), kes ühtlasi oli Toompea-kiriku ülemõpetaja ja ilmalikud liikmed; 3) ülemad kiriku eestseisjad; 4) kiriku ülemeestseisuste ilmalikud liikmed. Kiriku-seaduse § 732 põhjal oli Ev.-Lutheri usu kirikute varanduste valitsemine kiriku eestseisjate käes, kes Tallinnas, välja arvatud Toompea-kirikud (die Domkirchen ausgenommen) Konsistooriumi järelevalve all tegutsesid. Kaebaja poolt ette pandud tõendustega on kindlaks tehtud, et Toompea-kiriku oma konvendi kaudu Vene-valitsuse ajal (kohtupalati otsus 29. III. 1900 a. ja Sen. ukaas 1. II. 1902 a.) teotses õiguse subjektina. Sellest tuleb järeldada, et rüütelkonna poolt valitud konvent valitses Toompea-kirikut kui sihtvarandust, mis B. E. S. III k. § 713 järele võib esineda õiguse subjektina.

3) Kaebaja väidab, et Toompea-kiriku konvent oli kiriklik, aga mitte rüütelkonna organ ja allus kindral-konsistooriumile ja mitte rüütelkonnale. Kuid konvent oli niisugune asutus, kes rüütelkonna poolt eriliste privileegiumide põhjal valiti. Sellega tuleb teda organiks lugeda, kelle kaudu rüütelkond temale antud privileegiumide põhjal Toompea-kirikut ja tema varandust valitses. Sellepärast tuleb seda konventi mitte kiriklikeks, vaid rüütelkondlikeks asutuseks lugeda. See asjaolu, et konvent allus kindral-konsistooriumile, ei eita konvendi kui rüütelkonna asutuse iseloomu. Kindral-konsistoorium oli riikline asutus. Ka rüütelkonna teised asutused ja rüütelkond ise allusid samuti Vene riigi asutusele (B. E. S. II k. § 256—259, 269, 275.) Näiteks esitati maapäeva otsused kindral-kubernerile või kubernerile kinnitamiseks või teadmiseks vastavalt sellele, missuguste asjade kohta need otsused käisid (B. E. S. II k. § 254).

4) Millal Toompea-kiriku juurde tekkis kogudus, selle kohta puuduvad kindlad andmed. Kaebaja poolt ette pandud kiriklikest tunnistustest, milledest kõige vanem 9. okt. 1870 a., on näha, et tähendatud aastal oli Toompea-kiriku kogudus juba olemas. R. T. nr. 28/29 — 1919 a. avaldatud Ev.-Lutheri usu Koguduste Omavalitsuse Ajut. Korralduse § 16 kaotas ära sennised konvendid, nõukogud, kolleegiumid, kiriku aupatrooni ja kiriku eestseisja ametid ja ülemad kiriku eestseisjad, tähendab, kaotas ära ka rüütelkonna poolt valitud Toompea-kiriku konvendi. Samas paragrahvis on öeldud, et kiriku eestseisjad annavad nende käes olevad kirikute ja koguduste varandused ja kirjakogud koguduste nõukogudele üle, ülemad kiriku eestseisused Konsistooriumile. Riigikohtule esitatud Toompea-kiriku konvendi protokolliraamatust on näha, et Toompea-kiriku konvent on viimist korda koosolekut pidanud 11. apr. 1919 a. Järgmisest protokollist, nimelt protokollist 15. juunist 1919 a. on näha, et tähendatud päeval on koguduse täiskogu valinud koguduse nõukogu. Nõukogu on 23. juunil 1919 a. valinud eestseisuse (prot. 23. VI. 1919 a.). Raamatus järgnevad koguduse nõukogu protokollid, milledest näha on, et Nõukogu on Toompea-kiriku ja tema varanduste valitsemisele asunud. Toompea-kiriku ja tema varanduste üleandmist konvendi poolt Nõukogule ei ole olnud, ei ole ka protokollid endise konvendi tegevuse lõpetamise kohta. Konvendi protokollides 14. veebr. 1891 a. kuni 7. märtsini 1894 a. on rüütelkonna poolt valitud konvendi liikmeid nimetatud ülemaiks kiriku eestseisjaiks (Oberkirchenvorsteher), protokollides 9. sept. 1894 a. kuni 6. septembrini 1914 a. kiriku eestseisjaiks (Kirchenvorsteher), protokollides 8. nov. 1914 a. kuni 15. apr. 1919 a. seaduse ilmumiseni ei tarvitata konvendi liikmete kohta enam nimetust „Kirchenvorsteher“.

Tekib küsimus, kas 1919 a. 15. apr. Ev.-Lutheri usu Koguduse Omavalitsuse Ajutine Kord (R. T. nr. 28/29 — 1919 a.) lahendas lõpulikult Toompea-kiriku ja tema varanduste valitsemise küsimuse. Kaebaja väidab, et tähendatud seadusega olevat see küsimus lõpulikult lahendatud ja Toompea-kiriku ja tema varanduste valitsemine, mis sama seaduse § 12 põhjal koguduse nõukogude peale pandud, on nõukogu kätte üle läinud, ja et siseministril ei ole õigust Toompea-kirikut ja tema varandust, kui seisuslike asutuse (rüütelkonna) varandust Seisuste Kaotamise Seaduse põhjal üle võtta.

Kui silmas pidada, et Toompea-kiriku juures asuv kogudus küll kasutas tegelikult Toompea-kirikut, aga kiriku ja varanduste valitsemine ei olnud mitte koguduse poolt valitud asutuste käes, nagu see oli teistes kogudustes ja et, nagu ülal tähendatud, Toompea-kirik ja tema varandused olid seaduslikul teel (1710 a., 1721 a. ja 1742 a.) antud Eestimaa rüütelkonna valitsemisele, siis peab otsusele jõudma, et 15. apr. 1919 a. seadus ei ole lahendanud Toompea-kiriku ja tema varanduste küsimust lõpulikult, sest see seadus ei puuduta Eestimaa rüütelkonnale antud erilisi õigusi selle kiriku ja tema varanduste kohta. Toompea-kiriku kogudus kasutas küll Toompea-kirikut, ja koguduse nõukogu võttis 15. apr. 1919 a. seaduse põhjal Toompea-kiriku ja tema varanduse oma valitsemisele, aga Toompea-kirik jäi ikkagi edasi rüütelkonna valitsemisele antud varanduseks. Rüütelkonnal olid, nagu ülal juba tähendatud, selle varanduse kohta suuremad ja laiemad õigused kui harilikudel kogudustel oma kirikute ja nende varanduste kohta. Nimelt valitses rüütelkond seda varandust kui seisislik asutus ja tarvitas teda kui seisislik asutus ja olid tal seal istekohad (B. E. S. II k. § 221). Rüütelkonna liikmed ei olnudki, nagu kaebaja poolt ette toodi, Toompea-kiriku koguduse liikmed, vaid nende koguduste liikmed, kus nende maamõisad asusid.

Sellepärast on Seisuste Kaotamise Seaduse (R. T. nr. 129/130 — 1920 a.) III osa § 3 p. „g“ põhjal siseministril täieline õigus Toompea-kirik ja varandus oma valitsemisele võtta kui rüütelkonna valitsemisel olnud varandus.

Toompea-kiriku juures asuv kogudus, kes Toompea-kirikut kuni 15. apr. 1919 a. seaduse ilmutamiseni kasutas ja selle kiriku ja tema varanduse valitsemisele asus 15. apr. 1919 a. seaduse põhjal, võib kui ta arvab endal Toompea-kiriku ja tema varanduste kohta õigusi olevat, need õigused tsiviil-kohtu teel maksma panna.

Mis puutub siseministri otsuses kolmeliikmelisele Komisjonile antud juhtnõoidesse, siis selles osas on kaebus enneaegne, kuna nende juhtnõoidete teostamisele ei ole veel asutud

Poolte poolt käesolevas asjas ettepanud Toompea-kiriku kohta enne Eestimaa Vene riigi alla andmist käivat ajaloolist materjali ei leia Riigikohus tarviliseks arutusele võtta, kuna Toompea-kiriku ja tema varanduste valitsemise kohta olid asja otsustamisel siseministri poolt mõõduandvad peale ülaletähendatud Eesti Vabariigi seaduste seaduslikud aktid 1710 a., 1721 a., 1742 a. ja 1839 a.

Kõige selle ja Adm. K. K. § 21 ja 22 p. 1 põhjal otsustas Riigikohus: Toompea-kiriku ja selle koguduse Eestseisuse volinikkude vann. adv. V. Hasselblatt'i ja vann. adv. V. Johanson'i kaebus tagajärjeta jätta.

Nr. 39.

ADMINISTRATIIVOSAKOND.

2. novembril 1926 a.

Dr. Julius Kahni voliniku vann. adv. P. Reisiku kaebus maakorralduse Peavalitsuse otsuse peale 29. juunist 1926 a. Pruuna mõisast ostetud „Tagakörve või Kõrvetaga“ maade kinnitamiseks tema volitaja nimele tunnistuse väljaandmise asjas.

Eesistuja, osakonna juhataja P. Puusep, ettekandja riigikohtunik
D. Verhoustinski;

Prokurööri abi A. Luiga.

Riigikohtule 12. juulil 1926 a. antud kaebuses seletab Dr. Julius Kahni volinik vann. adv. P. Reisik, et tema volitaja Dr. Julius Kahn ostnud võõrandamise eellepingu järele, mis on sõlmitud Tallinna notaari N. Riesenkauffi juures 12. juulil 1916 a. tema ja Pruuna ehk Toisporriku mõisa omanikkude vahel, eelnimetatud Järvamaal asuvast Pruuna mõisast „Tagakörve“ või „Kõrvetaga“ maakoha 3719 tiinu ja 1584 r. sülla suuruses. Vormliku ostu-müügi

lepingu sõlmimine ja tähendatud maakoha kinnistamine tema volitaja nimele viibinud segaste aegade tõttu. Ostetud maatükk olnud aga tema volitajale müüjate poolt tarvitamiseks ja valdamiseks kätte antud. Peale Maaseaduse ilmunist aga riigistatud see maakohd ühes Tois-Porriku või Pruuna mõisaga.

Vastavalt Maaseaduse Muutmise ja Täiendamise seaduse § 4 (R. T. nr. 95-96 — 1925 a.) ning käsitades Vabariigi Valitsuse poolt 5. jaanuaril 1926 a. vastuvõetud määrust Maaseaduse Täiendamise ja Muutmise seaduse elluviimise kohta (R. T. nr. 3 — 1926 a.) vabastab Maakorralduse Peavalitsuses võõrandamiselt Maaseaduse alusel võõrandatud maa-alad, mis riigistatud rüütlimõisate küljest ostetud enne 12. juulit 1917 aastal ja annab nende maa-alade kinnitamiseks ostjate nimele sellekohased tunnistused, kui omandajate poolt esitatud võõrandamise lepingud on tunnustatud kohtu või Põllutööministeeriumi poolt.

19. veebruaril 1926 a. esinenud tema volitaja Maakorralduse Peavalitsuse ees palvega temale vastav tunnistus välja anda ostetud maakoha kreposteerimiseks või kinnistusraamatus tema nimele kandmiseks, esitades oma palvekirja juure lisatuna võõrandamise eellepingu 12. juulist 1916 a., ostetud maakoha kaardi ning Rakvere-Paide Rahukogu täitmiselehe 17. veebruarist 1926 a. nr. 2931, millega on kokkulepe ülal nimetatud maa-ala omandamise asjus maksvaks ja müüjale kohustavaks tunnistatud, kuid kirjaga 29. juunist 1926 a. nr. 50287 teatanud Maakorralduse Peavalitsus Dr. Julius Kahni volinikule Jüri Parikule, et tema volitaja palve on Peavalitsuse poolt tagajärjeta jäetud. Leides selle otsuse kaebuses äratähendatud^{*} kaalutlustel mitte õige olevat, palub Dr. Julius Kahni volinik Põllutööministeeriumi Maakorralduse Peavalitsuse otsuse tühistada ja viimasele ette kirjutada tema volitajale palvekirjas 19. II. 26 a. palutud tunnistus välja anda.

Riigikohtu istungil 2. novembril 1926 a. Põllutööministeeriumi volinik adv. Jaska esitades kohtule ära kirja Dr. Julius Kahni voliniku v. adv. Reisiku palvest 9. juulist 1926 a. Rakvere-Paide Rahukogule nõude asjas Eesti Riigi kassa vastu Põllutööministeeriumi näol juriidilise vahekorra tunnistamise pärast ja ära kirja Rakvere-Paide Rahukogu kutselehest Põllutööministeeriumile, millest näha, et see nõudeasi on Rahukogus kuulamisele määratud 16. novembril s. a. ja Põllutööministeeriumi kausta „Pruuna-Põriku ja Terakõrve“ ülevõtmise kohta, avaldas taanduse Ts. Kp. Sead. § 571 p. 2 põhjal, mille järele üht ja sama asja kahes kohtuasutuses lahendada ei või. Kuna aga kaebaja poolt ühes ja samas küsimuses on kaebused tõstetud tsiviil-teel Rahukogus ja administratiiv-korras Riigikohtus, tuleks temal ühes nendest loobuda ja seisukoht võtta, kumma aktsiooniga ta soovib esineda.

Edasi palus kaebuse kõrvaldada läbivaatamiselt Ts. Kp. Sead. § 584 p. 1 alusel sama seaduse § 1 põhjal, esmalt seepärast, et Põllutööministeerium, jättes juba kinnistusraamatus Põllutööministeeriumi nimele kinnistatud objekti Tagakõrve või Kõrvetaga maade kinnistamiseks, Dr. Julius Kahni nimele tunnistuse välja andmata, on talitanud fiskuse esitajana, mispärast asja lahendamine allub tsiviil-kohtule, ja teiseks seepärast, et objekt on üle võetud mitte kaebajalt, vaid end. mõisa omanikult ja et seega Dr. Julius Kahn esineb käesolevas asjas täiesti kõrvalise või kolmanda isikuna, kelle omanduse-õigust vaieluse alla oleva objekti kohta Põllutööministeerium ei tunnusta. Seega on kaebaja ja Põllutööministeeriumi vahel tekkinud vaielus kodanlise õiguse alal, ja niisugusena kuulub see lahendamisele tsiviil-kohtus, nagu seda Riigikohus juba on seletanud. Pealegi ei ole ülevõtmise vastu ei endine mõisa omanik, ei ka Dr. Kahn omal ajal protesteerinud.

Kaebaja volinik vann. adv. Strandmann palus taanduse tähelepanemata jätta, seletades: Ts. Kp. Sead. § 571 p. 2 põhjal oleks võinud vastane pool esineda palvega, kas asjatoimetus lõpetada või seisma panna, kuid niisugusel kujul, nagu seda vastane pool teeb, selle paragrahvi põhjal taandust ette tuua ei saa. Tähendatud paragrahv käib ainult nõudeasjade kohta, mis

on alustatud tsiviil-kohtutes, kuid administratiiv-kohtus selle alusel üldse taandust avaldada ei või, nagu seda ka Vene Senat on seletanud (otsus nr. 147 — 1876 a. ja nr. 1101 — 1879 a.). Tol ajal, kui § 571 vastu võeti, administratiiv-kohtu, niisugusel kujul nagu praegu, veel ei olnud ja ei võidud ette näha, et seda paragrahvi tuleb käsitada ka administratiiv-kohtul. Seepärast ei võiks olla takistuseks käesoleva asja arutamiseks see asjaolu, et selles asjas on esinenud tsiviil-teel nõudepalvega Rahukogus. Nõudepalvega Rahukogus on esinenud seepärast et Maaseaduse Täiendamise ja Muutmise Seaduse § 4 tõlgitsemisel tekkis kahtlus, kummas korras nimelt tuleb kaebus tõsta, kas administratiiv- või tsiviil-teel, sest Põllutöoministeerium teotseb neid asju mitte ainult fiskuse, vaid ka kui administratiiv-võimu esindajana ja seepärast, tuli tarvitada mõlemaid teid, kuna selles küsimuses tarviline kohtupraktis puudub. Et tema arvamise järele asja lahendamine siiski peaks alluma administratiivkohtule ja et asi Riigikohtus varem on arutusele määratud kui Rahukogus, palub asja sisuliselt otsustada, kuna sel juhtumusel Rahukogule antud palve alus iseenesest ära langeb. Ei peaks aga Riigikohus nende väidetega ühinema, siis tuleks käesoleva asja toimetus seisma panna kuni asja lahendamiseni tsiviil-kohtutes.

Mis puutub Põllutöoministeeriumi voliniku seletusse selle kohta, et ülevõtmise vastu ei ole protesteeritud, siis ei ole see mõõduandev, sest käesolev kaebus põhjeneb 1925 a. avaldatud Maas. M. ja T. Seadusele ja sellega on ülevõtmise moment oma tähtsuse kaotanud.

Teine kaebaja volinik vann. adv. Reisik ühines kaasvoliniku seletusega.

Käesoleva asja arutanud ja prokuröri arvamise kuulanud, leiab Riigikohus:

Poolte vaielused teevad tarviliseks kõigepealt kohtualluvuse küsimust välja selgitada. 26. mail 1925 a. Maaseaduse täiendamise Muutmise Seaduse (R. T. nr. 95/96 — 25 a.) § 4 määrab, et „vastavad tunnistused antakse omandajaile, kui kohus või Põllutöoministeerium tunnustanud nende poolt esitatud lepingud.“ Tähele pannes, 1) et asjade ajamine administratiiv-kohtu korras eeldab kaebustele eelkäivaid administratiiv-võimude otsusi või teotsemist (Adm. K. K. § 2) ja et Adm. K. K. § 22 järele administratiiv-kohtu otsus ei asenda administratiiv-asutuse otsust, vaid Adm. asutus peab kohtu poolt tühistatud otsuse asemele kohtu ettekirjutuse kohaselt ise uue otsuse tegema; 2) et ülaltähendatud seaduse § 4 järele antakse Põllutöoministeeriumi poolt vastav tunnistus välja, kui Põllutöoministeerium või kohus on tunnistanud lepingud maksvaiks, s. o. kohtu tunnistamine on asetatud iseseisvana Põllutöoministeeriumi tunnistamise kõrvale, peaks kahtlemata selge olema, et „kohtu“ all on siin seaduseandja poolt mõeldud tsiviilkohtus vastandina administratiiv-asutusele. Sellest järeldub, et võõrandamiselepingute kinnitamiseks tarviliste tunnistuste väljaandmine ripub lepingute õigeks võtmisest Põllutöoministeeriumi poolt ja et keeldumise korral ei saa Põllutöoministeeriumi selleks sundida administratiiv-kohtu korras, sest niisugusel juhtumusel tekib vaielus kinnisvara omanduse õiguse üle, mis kui vaielus puhtkoodanlise õiguse üle Adm. K. K. § 44 ja Tsv. Kp. S. § 1 järgi tsiviil-kohtus tuleb lahendada.

Käesoleval juhtumisel ei tunnistanud Põllutöoministeerium võimaliku olevat eellepingu põhjal 12. juulist 1916 a. võõrandamiseks tarvilist tunnistust välja anda, ja kuna sellega tekkinud vaielus omanduse-õiguse üle peab lahendatama tsiviil-kohtu teel, siis tuleb tunnistada, et asi ei allu Riigikohtule administratiiv-kohtu korras lahendamisele.

Eeltoodud põhjustel, Adm. K. K. § 44 Tsv. Kp. Sead. § 1 ja Maaseaduse täiendamise ja muutmise seaduse (R. T. nr. 95/96 — 1925 a.) § 4 põhjal otsustas Riigikohus: Dr. Julius Kahni voliniku vann. adv. Reisiku kaebus läbivaatamiselt kõrvaldada.

Nr. 40.

ADMINISTRATIIVOSAKOND.

9. novembril 1926 a.

Joosep Tälli, August Sternfeldti, Karl-Armin Lõoke ja Jaan Tälli kaebus siseministri otsuse peale 27. VII. 1926 a. kaebajatele välispasside mitteandmise pärast.

Eesistuja, osakonna juhataja P. Puusep, ettekandja riigikohtunik
D. Verhoustinski;

Riigikohtu prokuröri abi A. Luiga.

Siseminister, läbi vaadates 27. juulil 1926 a. Riigikohtu 8. juuni s. a. otsuse põhjal Joosep Tälli, August Sternfeldti, Karl-Armin Lõoke ja Jaan Tälli palved välispasside andmise kohta Brasiiliasse sõiduks, otsustas nende palved rahuldamata jätta, kusjuures äraütlemise põhjuseks tõi ette järgmist: „Palujad tahavad välispassi saada selleks, et Eestist välja rännata Brasiiliasse sääl enesele uue alalise elukoha soetamiseks, nagu see nende kirjalikust teadaandest näha ja nende poolt ka suusõnal Siseministeeriumis seletatud. Kuigi liikumine ja elukoha muutmine on Eestis vaba Põhiseaduse järele, ei või seda ütelda seesuguse väljarändamise kohta Eestist, mis on kodumaa täielik mahajätmine ühes kavatsusega jäädavalt selga pöörda Vabariigile, loobudes edaspidi kõigist kohustustest Eesti Vabariigi vastu, nii väeteenistuse kui ka igasuguseist muist kohustustest, sest ei ole ju mõeldav, et palujad Brasiiliast saaksid omal jõul tagasi tulla, kuna neid sinna transporteeritakse selle riigi kulul ja kus väljarändajad muutuvad omal viisil valgeteks orjadeks, mille kohta on küllalt andmeid olemas. Ministeeriumi toimetuses on ka mitmed palved Brasiiliasse väljarännanute poolt, kes härdasti paluvad neid Eesti Vabariigi kulul jälle tagasi tuua kodumaale. Niisugust kodanikkude tegevust, mis tekitab Vabariigile asjata kulusid uisapäisa väljarännanud kodanikkude tagasitoomiseks kodumaale, ei või Valitsus toetada, vaid peab seda takistama. Üheks abinõuks soovimata väljarändamise takistuseks on palujatele välispassi andmisest keeldumine, mida ka praegusel juhtumusel otstarbekohaseks tuleb pidada.“

Riigikohtule antud kaebuses paluvad tähendatud isikud siseministri otsuse tühistada ja asja anda temale uueks otsustamiseks ehk ette kirjutada neile välja anda Argentiinasse väljasõiduks välispassid. Kaebajad seletavad, et siseministril otsus olevat rajatud oletustele, et nad välismaal ei suutvat endile luua elukohta ja tekitavat Eesti Vabariigi Valitsusele kulusid nende tagasitoomisega; et siseminister vaadanud nende palved läbi sellest seisukohast, nagu paluks nad välispassi väljasõiduks Brasiiliasse, kuna nad aga tõepoolest palusid välispassi Argentiinasse ja et siseministri otsus ei võivat seaduslik olla veel rohkem sellepärast, et Põhiseaduse § 17 järele liikumine ja elukoha muutmine on Eestis vaba ja seda vabadust ei võivat kitsendada ega takistada keegi muu kui kohtuvõimud; kohtu all aga nemad ei olevat ja maksud olevat neil makstud.

Ettetoodud kaebuse peale teatab Siseministeerium Riigikohtule, et, esiteks, Brasiiliasse väljarändamine on Eestis kunstlikult välja kutsutud Eestis tegutsevate väljamaa laevaseltside ja nende agentide huvides, kes reisipiletite müügist kasu saavad. Teiseks, kogutud andmete järele soovib Brasiilia Vabariigi Valitsus oma territooriumi koloniseerimiseks asunikke-põllutöölisi teistest riikidest ja maksab sellepärast ka kulud nende transporteerimiseks Brasiiliasse aurulaevade kompaniide laevadel. Nii siis välisriik ahvatleb oma agentide kaudu meie kodanikke väljarändamisele, makstes laevaseltsidele väljarändajate reisikulud. Ilma seda kulu kandmata ei oleks tegelikult mingisugust väljarändamist Brasiiliasse, sest sõidukulud on niivõrt kõrged, et meie põllutöölised neid kanda ei jõua, või kuigi jõuaks siis võiksid nad reisiks nendel kasutada olevate summadega Eestis omale majapidamise luua, milleks ei ole vajadust Brasiiliasse

sõita. Siseministeerium võttis juba 1925 aasta lõpul abinõud tarvitusele, et laevaseltside tegevusele Eestis sel alal piiri panna, mille tagajärjel ka väljarändamine Brasiiliasse on raugenud. Ei saa kuidagi seisukohale asuda, et tuleks soodustada oma kodanikkudele lahkumist kodumaalt teise riigi koloniseerimiseks, pealegi kui Eestis rahvaarv ennem kahaneb kui kasvab. Ei ole Brasiilia ka mingi töötatud maa, kus meie väljarändaja ennast rikastada saaks lühikese aja jooksul, et siis jõukana kodumaale tagasi tulla. Varanduseta Eesti kodanik, kes Brasiilia riigi kulul sinna satub, ei pääse sealt tagasi, kui tal sääl elu võimatuks osutub. Ei ole raha kodumaale sõiduks ja Eesti Vabariik tulgu siis jälle appi ja määraku summad hädasse sattunud kodanikkude tagasitoomiseks, nagu seda Vabariigi Valitsus paaril korral on tarviliseks leidnud. Siseministeeriumi poolt ei ole siin, nagu kaebajad seletavad, liikumise vabaduse kitsendamist Põhiseaduse mõttes. Kaebajad on selgesti oma tahtmist avaldanud, et nemad välja rännata kavatsevad, kodumaad jäädavalt maha jättes ja sellega loobudes ka kõigist kohustustest Eesti Vabariigi vastu. Seesugune lahkumine Eesti Vabariigi piiridest on tegelikult kodakondsusest vabanemine ilma loata. Sellepärast pidi Siseministeerium keelduma kaebajaile passiandmisest, mis annaks neile käesoleval korral võimaluse kõrvale kalduda Eesti Vabariigi kodaniku kohuste täitmisest.

Käesoleva asja arutanud ja prokuröri arvamise kuulanud, leiab Riigikohus :

1. Kaebajate tähendus, et nad välispasse palunud Argentiinasse sõiduks, mitte aga Brasiiliasse, on ebatäpne. Asi on oma algatuse saanud kaebajate palvete tagajärjel, mis siseministri poolt otsustatud esimest korda juba märtsil 1926 a., alguses käisid kaebajate palved välispassi saamise kohta Brasiiliasse. Pärast, kui siseminister asja uuesti otsustamise alla võttis 8. juunil 1926 a. Riigikohtu otsuse põhjal, olid vahepeal kaebajate poolt tulnud teadaanded, kus nad tähendanud, et tahavad välispasse Argentiinasse ja „kõigisse maadesse“, seega järelikult mitte loobudes Brasiiliasse väljarändamisest, nii et siseministri otsuses Brasiilia kui maa nimetamine, kuhu kaebajad paluvad välispasse saada, on tähendatud asjaoludega seletatav.

2. Kaebajate toetamine Põhiseaduse § 17 peale on alusetu, sest nimetatud paragrahv sisaldab määruse vaba liikumise ja elukoha muutmise kohta E e s t i s, ja ei käi käesoleva juhtumuse kohta.

3. Väljasõit välismaale on maksvate seaduste järele rippuvaks tehtud välispasside saamisest (Passi seadus § 164 ja 214). Tähtaeg, mille jooksul on lubatud välispasside põhjal välismaal viibida, on viieaastane (sama sead. § 207 ja 210) ja väljasõit välismaale ilma vastava asutuse loata on karistatav. Väljasõidu loa saamiseks on tarviline mitte ainult kindlaks teha, et väljasõitja on kõik omad kohustused riigi vastu täitnud ja kohtu all ei seisa (sama sead. § 167—171), vaid peab ka üles andma väljasõidu sihi ja põhjused (ravitsemine § 172, päranduse saamine § 174 jne.) Kõik need määrused käivad tähtajalise välismaale väljasõidu kohta, kuna aga puuduvad seadusenormid, mis reguleeriksid kodaniku jäädavat väljasõitu riigist. Kui aga seadus reguleerib ajalisi väljamaa väljasõituseid ja teeb loaandmised selleks ärarippuvaks mitmesuguseist kitsendavaist tingimustest, siis peab loogiliselt järeldama, et niisuguseil juhtumusil kus kodanikud kavatsevad jäädavalt oma isamaalt lahkuda, on vastav asutus kohustatud järele kaaluma, kui võrd niisugune väljarändamine riigi huvides on lubatav. Seda on Siseministeerium käesoleval juhtumusel teinud ja oma eitava otsuse põhjendanud. Tema otsus ei käi maksvaile seadustele vastu, peab silmas üheltpoolt riigi huve ja teiselt poolt konstateerib, et riik ei ole veel praegusel ajal suutnud samme astuda, mis võiksid kaitsta välismaal meie kodanikke eksploateerimise eest.

Eeltoodud põhjustel Adm. K. K. § 21 ja 22 p. 1 põhjal otsustas Riigikohus: Joosep Tälli, August Sternfeldti, Karl-Armin Lööke ja Jaan Tälli kaebus tagajärjeta jätta.

№ 41.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

29. oktoobril / 12. novembril 1926 a.

Reinhold Simon'i, Jaan Ritson'i Karl Ohsche, Jaan Madisson'i, Peeter Metsa ja Mats Nõgese kaebus rahaministri-abi otsuse peale 31.V.1926 a. tempelmaksu trahvi asjas.

Eesistuja, osakonna juhataja P. Puusep, ettekandja riigikohtunik
M. Taevere,

Riigikohtu prokuröri abi K. Luud.

Otsekoheste Maksude Peavalitsuse otsusega 26.XI.1923 a. on muuseas määratud nõuda: a) Jaan Ritson'ilt, Karl Ohschelt, Reinhold Simon'ilt ja Jaan Madisson'ilt solidaarselt 320 mk. tempelmaksu ja neilt igäühelt 16.000 mk. tempeltrahvi 80.000 margalise vekslil pealt selle mittetempelmaksustamise pärast, b) Jaan Ritson'ilt, Peeter Metsalt ja Reinhold Simon'ilt solidaarselt 200 mk. tempelmaksu ja neilt igäühelt 10.000 mk. tempeltrahvi 50.000 margalise vekslil pealt selle mittetempelmaksustamise pärast ja c) Karl Ohschelt, Jaan Madisson'ilt ja Mats Nõges'elt solidaarselt 200 mk. tempelmaksu ning neilt igäühelt 10.000 marka tempelmaksutrahvi 50.000 mk. vekslil pealt selle mittetempelmaksustamise pärast.

Selle otsuse peale antud vastulauses seletasid Jaan Madisson, Jaan Ritson, Karl Ohsche, Mats Nõges, Peeter Mets ja Reinhold Simon, et Peavalitsuse otsuse paluvad tühistada seepärast, et nõutav tempelmaks kõne-all-olevatel vekslitel olevat omal ajal ära tasutud, mida kinnitavat vastulause juure lisatud notaari poolt õigekstunnistatud kaks Viljandi Ühispanga „orderit“, kus vekslid omal ajal diskonteeritud. Neil orderitel ülemised summad (320+400 mk.) tähendavat tempelmaksu summasid, mida pealeselle veel Viljandi Ühispanga kassahoidja Tõnis Peet raamatute ja Roosman Puutööstuse a/s. raamatute järele võivad kinnitada.

See vastulause jäi rahaministri poolt 31.V.1926 a. rahuldamata põhjustel, et tempelmargid oleks pidanud kleebitama Tempelm. Sead. § 10 ja Elluviimise Eeskirjade art. 22 teise lõike põhjal kõnesolevatele vekslitele ja seaduspäraselt kustutatud olema, kuna tegelikult aga vekslitel ühtki tempelmarki ei leiduvat ja et esitatud dokumentidest ei saavat kindlaks teha, et neis tähendatud summad just tempelmaksu summad oleksid ja ühenduses seisaksid kõnesolevate vekslitega.

Riigikohtule antud kaebuses paluvad Reinhold Simon, Jaan Ritson, Karl Ohsche, Jaan Madisson, Peeter Mets ja Mats Nõges eellettetoodud rahaministri otsuse tühistada ja neid trahvist vabastada, sest kõnesolevad vekslid diskonteeritud nende kui Viljandi Puutööstuse a/s. juhataste liikmete poolt ja tempelmaks vekslite pealt tasutud Viljandi Ühispanka ning neid ei olevat rahaminister ainult vormilistel põhjustel trahvist vabastanud.

Käesoleva asja arutanud ja prokuröri arvamise kuulanud, leiab Riigikohus:

Riigi ees vastutavad tempelmaksu kohuste täitmise eest lepingute ja vekslite otsekoheled osalised, vekslite suhtes vekslil väljaandjad, vekslil omandajad- pealekirjutajad ja vastutajad, ja neil ei ole õigust vastutust enese pealt ära lükata, seletades, et nemad on õieti teiste nimel toimunud ja nende taga peituvad teised. On neid teised volitanud salaja nende nime varjates toimima, siis võiks ainult juttu olla sellest, kas ehk kuivõrd varjatavad kohustatud on nende ees vastust kandma. Tähtsusetu on riigi ees ka see asjaolu, kas kaebajad nende osa tempelmaksu on Ühispankale õiendanud või mitte, sest tempelmaksu õiendatakse riigi heaks Tempelmaksu Seadustikus ja selle elluviimise määrustes etnähitud korras. Kaebajad ei ole ka tõendusisitanud, et tempelmaks omal ajal oleks riigile ära õiendatud.

Et 1. dets. 1920 aastal K. Reinhold'ile antud 80.000 margalise vekslil väljaandjaks on koos kolm isikut — J. Ritson, K. Ohsche ja R. Simon, siis tuleb nende peale, kui ühe vekslil-osalise

poole peale vaadata ja Tempelm. Sead. § 14 p. 2 järele trahvida koos ühekordses trahvi määras 16.000 marga suuruses solidaarselt. Samuti 8. novembril 1920 a. R. Simon'ile antud 50.000 margalise veksliväljaandjaks on koos kaks isikut — J. Ritson ja P. Mets ja 8. novembril Mats Nöges'ele antud 50.000 margalise veksliväljaandjaks on kaks isikut K. Ohsche ja J. Madisson, siis tuleb nende peale kui ühe veksliväljaandjate poole peale vaadata ja neid Tempelmaksu Sead. § 14 p. 2 järele trahvida koos ühekordse trahvi määras. Järelikult tuleb eelnimetatud veksliväljaandjate suhtes neile määratud tempeltrahvi mitte-õigeks lugeda, kuna veksliväljaandjate ja edasiandjate suhtes, kes igalgi oma ette on tegutsenud, ei ole põhjust trahvi muutmiseks.

Neil põhjustel Adm. K. K. § 21 ja 22 p. 2 põhjal otsustas Riigikohus: rahaministri otsus 31. maist 1926 a. tühistada ja asi rahaministrile uueks otsustamiseks saata.

№ 42.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

16. novembril 1926 a.

Tartu Ülikooli vol. vann. adv. abi T. Kanemägi revisjoni kaebus Mustvee jaoskonna rahukohtuniku otsuse peale 13. aprillist 1925 a. kirbe-asjas Roela valla-nõukogu 12. novembri 1925 a. otsuse vastu Aleksandra Kõrve ravitsemise kulude tasumise asjas.

Eesistuja, osakonna juhataja P. Puusep, ettekandja riigikohtunik
A. Palvadre,

prokuröri abi A. Luiga.

Mustvee jsk. rahukohtuniku otsusega 13.IV.1926 a. on Tartu Ülikooli kaebus Roela Valla-nõukogu otsuse vastu 12. nov. 1925 a. Aleksandra Kõrve ravitsemise kulude tasumise asjas tagajärjeta jäetud põhjendustel: 1) et Tartu Ülikoolil ei olnud Hoolekande Sead. § 90 põhjal õigust Aleksandra Kõrvet ilma Roela vallavalitsuse ehk Tartu Linnavalitsuse korralduseta kliinikusse vastu võtta, mispärast temal ei ole ka õigust haigemaja kulusid Hoolekande seaduses omavalitsuste jaoks ettenähtud õigustega sisse nõuda administratiiv korras, 2) et Ülikooli naistekliinik on Aleksandra Kõrve kliinikusse vastu võtnud ilma vastava omavalitsuse korralduseta vabal kokkuleppel, mispärast Roela vald haigemaja kulude eest ei vastuta.

Riigikohtule antud revisjonikaebuses palub Tartu Ülikooli volinik vann. adv. Teodor Kanemägi rahukohtuniku otsuse tühistada, seletades: 1) et Hoolekande seaduse § 207 põhjal lahendatakse kõik hoolekande asjad administratiiv-korras ja et Tartu Ülikoolil oli õigus Roela Valla-nõukogu otsuse vastu maksujõetu A. Kõrve eest ravitsemise kulude tasumisest keldumise puhul administratiiv-kaebusega esineda; 2) et Arstliku Määrustiku (Устав Врачебный) järele on iga haigemaja kohustatud raskes seisukorras olevat haiget vastu võtma ilma omavalitsuselt vastavat luba saamata ja et niisugusel juhtumisel on omavalitsused ikkagi kohustatud maksujõetu haige ravitsemise kulud kliinikule tasuma, 3) et rahukohtunik jätnud üle kuulamata kaebaja poolt ülesantud tunnistaja, mispärast tema väited selle kohta, kas oli kliinikul õigus haiget vastu võtmata jätta, olevat põhjendamata.

Asja arutanud ja prokuröri arvamise kuulanud leiab Riigikohus: Rahukohtunik on kaevatud otsuses täiesti õieti seletanud, et Hoolekande seaduse § 90 põhjal sünnib arstiabi korraldamine puudustkannatavaile isikuile omavalitsuse asutuste korraldusel, aga mitte omavalitsuse asutustest mööda minnes kliinikute poolt ja et omavalitsuse asutuste peale langevad Hoolekande Seaduses ettenähtud kohustused arstiabi andmise korraldusel puudustkannatavaile isikuile ainult juhtumisel, kui see abi on antud Hoolekande seaduses ettenähtud korras ja alustel. Hoolekande seaduse § 90 ettenähtud üldine kord arstiabi korraldamise kohta puudustkannatavaile isikuile ei eita võimalust kliinikul vastu võtta haigeid ilma omavalitsuse vastava kor-

ralduseta, kuid siiski Hoolekande Seaduses ettenähtud ravitsemiskulude tasumise korraga, kui arstiabi andmine ja kliinikus ravitsemine on hädatarviline ja edasilükkamatu haige seisukorra tõttu, missugusel juhtumusel kliinik on kohustatud arstiabi andma Arstliku Määrustiku järele. Kuid säärasel juhtumusel peab kliinik Hoolekande Seaduse § 90 mõtte kohaselt puudust-kannatava isiku kliinikusse vastuvõtmisest viibimata teatama vastavale omavalitsusele tarviliste korralduste tegemiseks. Ei saa aga õigeks pidada säärast korda, et kliinik võtab haige kliinikusse ravitsemisele ilma omavalitsuse korralduseta, peab haiget kliinikus ravitsemisel ilma omavalitsuse teadmata, ja juhtumusel, kui haige ei suuda pärast ravitsemiskulusid tasuda, siis nõuab kliinik vastavalt omavalitsuselt administratiiv-korras ravitsemiskulud sisse. Säärane kord on vastolus Hoolekande Seaduses ettenähtud arstiabiandmise korraga omavalitsuste kulul, mis eeldab omavalitsuste arstiabi andmise korraldamist ja omavalitsuste teadmist nende peale langevaist kuludest. Käesoleval juhtumusel on Ülikooli naistekliinik Aleksandra Kõrve ravitsusele võtnud ilma omavalitsuse asutuste korralduseta ja teda kliinikus pidanud ilma omavalitsuse asutuste teadmata, millest rahukohtunik on põhjendatult järelduse teinud, et kliinik võttis A. Kõrve ravitsemisele kokkuleppe alusel, aga mitte Hoolekande Seaduse määruste alusel. Niisugusel korral oli ka ülearune üle kuulata kaebaja poolt ülesantud tunnistajat, kes pidi tõendama ainult „kulude suurust ja seda asjaolu, et Kõrve haigus vajab kliinikulist arstimist.“ Üksi nende asjaolude tõestamine ei ole ülaltoodud kaalutluste järele küllaldaseks põhjuseks omavalitsuselt ravitsemiskulude sissenõudmiseks kliinikusse vastuvõetud haigete eest.

Tähele pannes et rahukohtunik on asja otsustamisel õieti tõlgitsenud Hoolekande Seaduse määrusi, Adm. K. K. § 35 põhjal otsustas Riigikohus: Tartu Ülikooli voliniku vann. adv. abi T. Kanemägi revisjonikaebus tagajärjeta jätta.

№ 43.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

19. novembril 1926 a.

Puiatu valla voliniku Aleksander Jürgensoni revisjoni kaebus Viljandi 2 jaosk. rahukohtuniku otsuse peale 5. nov. 1925 a. Johan Puisi kaebe asjas isikumaksu pärast.

Eesistuja osakonna juhataja P. Puusep, ettekandja riigikohtunik
M. Klaassen,

prokuröri abi K. Luud.

Otsusega 5. novembrist 1925 a. tühistas Viljandi 2. jaoskonna rahukohtunik Johan Puisi kaebuse põhjal Puiatu Valla-nõukogu otsuse 18. sept. 1925 a. prot. nr. 5 p. 3 Johan Puisile isikumaksu määramise kohta käivas osas ja vabastas Johan Puisi 1925 a. isikumaksust. Oma otsuse põhistab rahukohtunik sellega, et Johan Puis, nagu näha arstitunnistusest, põeb raskel kujul tiisikusehaigust ja on 90% tööjõust kaotanud, ning et valla-nõukogu Puisi 1924 a. isikumaksust haiguse pärast on vabastanud.

Riigikohtule antud kaebuses palub Puiatu valla volinik Aleksander Jürgenson Viljandi 2. jaosk. rahukohtuniku otsuse 5. nov. 1925 a. tühistada ja Puiatu valla-nõukogu otsuse 18. sept. 1925 a. prot. nr. 5 p. 3 jõusse jätta, seletades, et omavalitsuste maksuseaduste muudatuste seaduse (R. T. nr. 83/84—1924 a.) § 9 põhjal olevat Valla-nõukogudel õigus kodanikke isikumaksust vabastada, kui selleks mõjuvad põhjused olemas. Sama paragrahvis olevat ettenähtud, keda Valla-nõukogud kohustatud on isikumaksust vabastama. Seaduses ei olevat aga ettenähtud, et Valla-nõukogud kohustatud oleks haigeid isikumaksust vabastama. Johan Puis kuuluvat jõukamate isikute hulka; temal olevat Puiatu vallas pärisomanduseks „V. Köpu“ nr. VI ja VII kohad ja põllumajandusline inventar.

Asja arutanud ja prokuröri arvamise kuulanud, leiab Riigikohus: Omavalitsuste maksuseaduste muudatuste seaduse (R. T. nr. 83/84—1924 a.) I j. p. 2 (§ 9) järele on riigi, omavalitsuse või eraasutuste hoolekandel ülalpeetavad, samuti ka riigi või omavalitsuste paiuki või abiraha osalised isikud isikumaksust vabad. Sama punkti viimises lõikes on tähendatud, et Valla-nõukogudel on õigus isikumaksust vabastada ka teisi kodanikke, kui selleks mõjuvad põhjused olemas. Et valla-nõukogu ka haigeid, kui need seejuures riigi, omavalitsuse või eraasutuste hoolekandel ülalpeetavad või paiuki ehk abiraha saajad ei ole, kohustatud oleks isikumaksust vabastama, seda nimetatud seaduses ette nähtud ei ole, Juhan Puis ei ole esitanud tõendusi selle kohta, et ta mõne asutuse poolt ülalpeetav, või paiuki või abiraha saaja oleks. See asjaolu, et Valla-nõukogu Juhan Puisi 1924 a. võimalikuks leidis isikumaksust vabastada, ei kohusta vallanõukogu teda ka 1925 a. isikumaksust vabastama. Puiatu valla-nõukogu, jättes Johan Puisi isikumaksust vabastamise palve tagajärjeta, on celnimetatud seadust õieti tõlgit senud, mispärast rahukohtunikul puudus alus tema otsuse tühistamiseks.

Eeltoodud põhjendustel Adm. K. K. § 35 põhjal otsustas Riigikohus: Viljandi 2. jaoskonna rahukohtuniku otsus 5. novembrist 1925 a. tühistada ja Johan Puisi poolt rahukohtunikule antud kaebus tagajärjeta jätta.

No 44.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

20. novembril 1926 a.

A/s. Balti Päästeseltsi voliniku vann. adv. Viktor Johanson'i kaebus Otsekoheste Maksude Peakomitee otsuse peale 27. jaan. 1926 a. Põhiärimaksu Seaduse rikkumise eest a) laeva „Grenen“i suhtes trahvi määramise kohta.

Eesistuja, osakonna juhataja P. Puusep, ettekandja riigikohtunik
P. Välbe;

Riigikohtu prokuröri abi K. Luud.

Asja arutanud, poolte seletused ja prokuröri arvamise kuulanud, leiab Riigikohus, et Otsekoheste Maksude Peakomitee otsus käesolevas asjas tuleb tühistada ja asi uueks otsustamiseks tagasi anda järgmistel põhjustel: äritunnistuste õieti lunastamise järele valvatakse korras, mis on ette nähtud Otsek. Maks. Sead. § 489 ja 508 ja juhtnõuude järele, mis antud Ärimaksu seaduse Käsitam. Instruks. § 47-as. Otsekoheste Maksude Sead. § 494, 495, 498, 500 ja 501 ja Ärimaksu Käsitam. Instruks. § 47 p. 4 on ära tähendatud, kus kohal peab seda järelevalvet teostama ja nimelt kaubandus- ja tööstusasutustes, laduruumides ja muudes paikades, kus aetakse äri või peetakse tööstust, see nõudmine on eriti selgesti väljendatud just Ärimaksu Seaduse Käsitam. Instruks. § 47 p. 4 nõudmistes, milliseid aga täita võib ainult asutuses, laos või kohas, kus tegelikult kaubeldakse või peetakse tööstust. Otsekoheste Maks. Sead. § 501 lubab küll protokollis seaduse rikkumise üle kokku seada väljaspool seaduse rikkumise ilmsikstulemise kohta, kuid siis peab protokollis ära tähendatud olema põhjus, miks protokoll ei ole seaduse rikkumise ilmsikstulemise kohal kokku seatud. Sellest paragrahvist nähtub, et seaduse rikkumine ise ei ole mõeldav väljaspool kaubanduslikke- ja tööstuslikke asutusi, kaubaladusid ja kohti, kus tegelikult aetakse äri või peetakse tööstust.

Käesolevas asjas on Tallinna II jsk. maksuinspektori abi Neito poolt 4. nov. 1925 a. kokku seatud protokoll selle kohta, et aurlaev „Grenen“, mis Balti Päästeseltsi omandus, on töötanud 1925 a. Eesti rannavetes selle peale vaatamata, et laeval nõutavat äritunnistust ei olnud, ja see protokoll on kokku seatud Tallinnas Sadama tän. nr. 5 asuvas Balti Päästeseltsi kontoris. Protokollis ei ole ära tähendatud põhjust, vastavalt Otsekoheste Maks. Sead. § 501

nõudele, miks protokoll ei ole kokku seatud laeval, see on kohal, kus tegelikult ilma äritunnistusega äri aetud ja kus seaduse rikkumine pidigi kindlaks tehtud olema eelnimetatud Otsek. Maks. Sead. paragrahvide ja Instruks. § 47 nõudmiste järele.

Peale selle ei ole maksuinspektori abi Neito selles 1925 a. 4. novembri protokollis täitnud Otsek. Maks. Sead. § 502 p. 4 nõuet, nimelt ei ole tähendatud kaebeluse nime, isanime, priinime ja elukohta. Seesuguste puudustega kokku seatud maksuinspektori protokoll põhjal karistas Otsekoheste Maks. Sead. § 579 põhjal Balti Päästeseltsi 8.000 margalise rahatrahviga. Mis alusel Otsekoheste Maksude Peavalitsus otsusele jõudis, et just Balti Päästeselts süüdlane on a/l „Grenen'i“ peal toime pandud Ärimaksu Seaduse rikkumises, ei nähtu Peavalitsuse otsuse põhjustest. Pealegi on Päästeselts juriidiline, aga mitte füüsiline isik, mispärast tema ise ei saanud seadust rikkuda, vaid seda võisid teha ainult tema nimel toimunud isikud. Kuid viimaseid ei ole kindlaks tehtud ega karistatud. Asjaolu, et juriidiliste isikute karistamist Otsek. Maks. Sead. nõuete rikkumise eest Otsekoheste Maksude Seaduses ette ei ole nähtud, tõendab ka Ärimaks. Sead. Käsitam. Instruks. § 103, kus p. 1 all on üles seatud nõue, et karistuse määramisel Ärimaksu Seaduse rikkumise eest peab arvestama seaduse rikkujate süüd suurendavate ja vähendavate asjaoludega, ja p. 2 alla on ära tähendatud asjaolud, mis seaduse rikkujate süüd suurendavad ja vähendavad ja missuguseid asjaolusid maksuasutused karistuse määramisel peavad silmas pidama. Sellest Instruks. § 103 p. 2 nähtub, et maksuasutused on kohustatud karistuste määramisel silmas pidama muuseas süüdlaste haridust, arenemist, jõukust j. n. e., mis süüdlaste süüd suurendavad, — või hariduse puudust, arenematust, vaesust j. n. e., mis seda süüd vähendavad. Selge on, et juriidiliste isikute süü kindlakstegemisel neid asjaolusid kuidagi ei saa arvesse võtta ja Instruks. § 103 eelnimetatud nõudeid täita. Nende eelnimetatud puuduste peale vaatamata kinnitas Otsekoheste Maksude Peakomitee Peavalitsuse otsuse ja jättis a/s. Balti Päästeseltsi voliniku kaebuse rahuldamata, mispärast Peakomitee otsus ei või jõusse jääda, sest Ärimaksu Seaduse rikkumise eest võib karistada ainult füüsilisi isikuid, arvesse võttes seejuures asjaolusid, mis ära tähendatud Ärimaksu Seaduse Käsitam. Instruks. § 103, ja vastavalt sama Instruks. § 107 p. 2 ainult siis, kui protokoll on kokku seatud Otsekoheste Maksude tead. § 500—507 korras ja kui on täidetud selle protokoll kohta selle Instruks. § 48 nõuded, mida aga käesolevas asjas ei ole tehtud.

Neil põhjustel Adm. K. K. § 21 ja 22 p. 2 põhjal **otsustas Riigikohus**: Otsekoheste Maksude Peakomitee otsus 27. jaanuarist 1926 a. tühistada ja asi nimetatud Peakomiteele uueks otsustamiseks saata.

No 45.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

16/23 novembril 1926 a.

Kaisma valla-valitsuse voliniku vann. adv. Mihkel Linnasaare revisjonikaebus Pärnu III jsk. rahukohtuniku otsuse peale 13. juulist 1296 a. Tallinna Linna-valitsuse kaebasjas Marianne Janson'i hoolekände suhtes.

Eesistuja, osakonna juhataja P. Puusep, ettekandja riigikohtunik
D. Verhoustinski,
prokuröri abi A. Luiga.

V/k. 14. XII. 25 a. nr. 1362 teatas Kaisma vallavalitsus Tallinna Linnavalitsuse Hoolekande osakonnale, et kuna M. Janson perekonnaga viimase kolme aasta jooksul hoolekannet tarvitamata vähemalt üks aasta Tallinna linnas elas ja praegugi elab, siis langeb hoolekande kohustus Hoolek. Sead. § 19 järgi Tallinna Linnavalitsuse peale ja Kaisma Vallavalitsus ei leia alust Janson'i perekonnale abiraha määramiseks. Selle äraütleva vastuse peale andis Tallinna Linnavalitsus kaebuse rahukohtunikule, seletades, et M. Janson asunud Tallinna elama linna aadressilaua andmeil 10. dets. 1924 a. ja palunud Linnavalitsuselt alalist abi 8. oktoobril

1925 a., nii olevat ta Tallinnas elanud enne alalist abi tarvitamata kõigeiks 10 kuud. Enne Tallinna linna asumist aga elanud M. Janson alaliselt ühes perekonnaga üle 4 aasta Kaisma valla piirides ja Hoolekande Seaduse § 19 kohaselt kuuluvat M. Janson eest hoolekanne Kaisma Vallavalitsuse kohuste hulka. Rahukohtunik leidis, et kaebus on põhjendatud, sest aktis olevate Tallinna linna aadress-büroo teadete järele on Marianne Janson (Rahukohtuniku otsuses „Jaanson“) Tallinnas sisseregistreeritud 10. XII. 24 a.. Tallinna Linnaval. Hoolekande osakonna kontroll- lehtede järele on ta Tallinna asunud septembri kuus 1924 a. ja hakkas Tallinnas abiraha saama jaanuari kuus 1925 a., sellega on siis Marianne Janson vähem kui aasta Tallinnas elanud ja sealt abi tarvitanud, missugust kulu Hoolekande-Sead. § 19 põhjal Kaisma vald peab kandma. Seepärast otsustas rahukohtunik tühistada Kaisma valla-valitsuse korralduse, mis väljendatud tema kirjas 14.XII.25 a. nr. 1362 ja kohustada Kaisma Valla-valitsust võtma Marianne Janson eest viie alaealise lapsega oma hoolealuseks.

Riigikohtule antud revisjonikaebuses palub Kaisma vallavalitsuse volinik vann. adv. M. Linnasaar rahukohtuniku otsuse tühistada ja vabastada Kaisma vallavalitsus kohusest hoolealuseks võtta Marianne Janson ja tema 5 alaealist last järgmistel põhjustel: 19. juuni 1925 a. Hoolekande Seaduse § 19 ütleb, et hoolekannet tarvitav isik saab abi sellelt omavalitsuse asutusest, „kelle piirides ta, alalist hoolekannet tarvitamata, viimase kolme aasta jooksul viimati vähemalt üks aasta vahetpidamata alaliselt elanud.“ Tallinna Linnavalitsus tõlgitsevat seaduse teksti päris õieti, kuid segavat ära faktilised andmed.

Marianne Janson olevat Tallinna elama asunud septembri kuul 1924 a. nagu see selgub kontroll-lehest, mis 8 oktoobril 1925 a. kokku on seatud, aga registreerinud ennast alles 10. detsembril 1924 a. linna aadress-büroos ja viimisest tähtajast lugevat Linnavalitsus ekslikult M. Jaanson eest linna elamise algust. Kontrolllehe järele olevat Marianne Janson ajutist abi palunud ja ühekordsed toetused 1000 m. suuruses saanud 5.III 25 a., 18 IV 25 a. ja 16.V.25 a. ja alles 8. oktoobril 1925 a. esinenud alalise abisaamise palvega. Ühekordne toetus ei olevat veel alaline abi, mis juba sellest silma paistvat, et ta pole perioodiline vaid, ainult ajutine toetus. Selle vastu ei vaidlevat ka Tallinna Linnavalitsus ise, sest oma kaebuses rahukohtunikule kirjutab ta, et M. Janson palus alalist abi alles 8. oktoobril 1925 a. Kui tähele panna, et Marianne Janson Tallinnasse asus septembri kuus 1924 a. ja alalist abi hakkas tarvitama oktoobris 1925 a., siis olevat ta ilma alalist abi tarvitamata Tallinnas elanud rohkem kui ühe aasta, ja sellega on § 19 põhjal kohustatud tema ja tema laste eest hoolitesema Tallinna linn, aga mitte Kaisma Vallavalitsus.

Pärnu Maakonna-valitsuse volinik Johannes Matvei seletab Riigikohtule antud kirjas, et ta Kaisma Valla-valitsuse voliniku revisjonikaebuse põhjendatuks peab, seet Maakonna valitsuse esimees Jüri Markson ja sekretär Arseni Lusik, olles 2. oktoobril 1924 a. Kaisma Vallavalitsuse ruumes endise vallasekretäri Mihkel Janson tegevust revideerimas, näinud, et Marianne Janson samal päeval Kaisma vallast lahkus, et tema enese üteluse järele kohe Tallinna oma mehe juure elama asuda; sekretär Lusik võivatki tõendada, et M. Janson tõesti peale Kaisma vallast lahkumist Tallinna Bekkeri tehaste majasse elama asus. Ka olevat M. Janson Kaisma vallast lahkudes, koha peal oma varanduse likvideerinud.

Käesoleva asja arutanud ja prokuröri arvamise kuulanud, leiab Riigikohus :

Nagu vallavalitsuse volinik omas revisjonikaebuses tähendab, on Tallinna Linnavalitsus õieti ühekordset toetust mitte ühevõrdseks alalise abiandmisega lugenud ja nii siis kaebuse all oleva tähtaja väljaarvamisel arvesse võtnud alles 8. oktoobri 1925 a., millal M. Janson Tallinna Linnaval. Hoolekande osakonna ees alalise abiandmise palvega esines. Seepärast jääb asjaolude järele lahendada ainult küsimus, missugusest ajast tuleb lugeda M. Janson Tallinna linna elanikuks, kas sest momendist, kuna ta tegelikult asus Tallinnas elama, või sest ajast, mil ta ennast aadress-büroos registreeris. Riigikohus arvab, et Valla-valitsuse poolt selles küsimuses võetud seisukoht on põhjendatud. B. E. S. § 3067 p. 1 järele loetakse isiku elukohaks

see koht, kuhu ta jäädavalt elama asub. M. Janson, lahkudes septembri kuus 1920 a. jäädavalt Kaisma vallast ja asudes kohe pärast seda jäädavalt elama Tallinna linna, on sellest samast ajast endale uue elukoha Tallinna linna saavutanud. Asjaolul, et ta ennast alles 10.XII.24 a. Tallinna linna aadressbüroos registreeris, ei ole otsustavat tähtsust aja kindlakstegemise juures, millal ta tööpoolest Tallinna linna elanikuks saanud, sest sel juhtumisel on see ainult tõenduseks, et sellega, et M. Janson mitte omal ajal ennast ei registreerinud, on ta registreerimise kohta maksvat seadust rikkunud.

Registreerimise kaudu teatakse juba sündinud elukoha muutmisest, kusjuures päev, millal registreerimine ette võetakse, ei lange veel sugugi kokku päevaga, millal uude kohta elama asutakse. Sellejärele kui Hoolekande Seaduse § 19-nes nõutakse, et hoolekannet tarvitav isik peab vähemalt üks aasta vahetpidamata teatava omavalitsuse asutuse piirides alaliselt elanud olema, siis võib selle väljendamise viisi juures mõeldav olla ainult kusagil tegelikult äraelatud aeg.

Käesoleval juhtumusel on M. Janson Tallinna elama asunud septembri kuus 1924 a. ja alalist abi nõudma hakanud 8. oktoobril 1925 a. ja Hoolekande Seaduse § 19 järele on Tallinna Linnavalitsus see omavalitsuse asutus, kelle peal lasub kohustus M. Janson ja tema alaealiste laste eest hoolitseda, kuigi M. Janson enne Tallinna linna asumist Kaisma valla piirides üle 4 aasta elas.

Niiviisi tuleb Tallinna Linnavalitsuse nõudmist, et Kaisma vald M. Janson ja tema alaealiste laste eest hoolitsetaks, mitte põhjendatuks lugeda ja rahukohtuniku otsus, millega see nõudmine rahuldati, tühistada. Eeltoodud põhjustel, Adm. K. K. § 35 põhjal otsustas Riigikohus: Pärnu III jaoskonna rahukohtuniku otsus 13. juulist 1926 a. tühistada ja nimetatud rahukohtunikule Tallinna Linnavalitsuse poolt antud kaebus tagajärjeta jätta.

Nr. 46.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

12. novembril — 10. detsembril 1926. a.

Karl Holmi kaebus Otsekoheste Maksude Peakomitee otsuse peale 18. III. 1925. a., 1920. — 1922. a. põhiärimaksu asjas.

Eesistuja osakonna juhataja P. Puusep, ettekandja riigikohtunik
M. Taevere;

Riigikohtu prokuröri abi K. Luud.

Otsekoheste Maksude Peakomitee arutades 18. märtsil 1925 a. insener Karl Julius Nielsi p. Holm'i edasikaebust Otsekoheste Maksude Peavalitsuse otsuste peale 13.I.1925 a. turbarabade uurimise töövõtete peale 1920—1922 a. ette põhiärimaksu tasumise nõudmise asjus ja tähele pannes, et turbatööstuse büroo inseneride Karl Holm'i ja Bernhard Heine poolt Kaubandustööstusministeeriumiga 29.V.1920 a. ja 4.X. samal aastal ja Kütteainete Keskkomitee Likvideerimise Komisjoniga 17.XII.1920 a. sõlmitud lepingute peale turbarabade uurimistööde asjus tuleb vaadata mitte kui tähendatud isikute isikliku töö peale, vaid töövõtete peale, mis täidetud palgatud 3—4 tehnilise töäjõuga töövõtjate kulul ja ülalpidamisel ja mis ärimaksu alla käib üldisel alusel Peavalitsuse otsuses tähendatud ärimaksu Seaduse vastavate paragrahvide põhjal ja et ärimaksu suhtes vabastamise ja kergituse alla kuuluvad ainult need töövõtted, mis ära tähendatud Otsek. Maks. Sead. § 453 ja 462, kuna käesolevad töövõtted seda mitte ei ole, otsustas kaebuse rahuldamata jätta.

Riigikohtule antud kaebuses palub Karl Holm Otsekoheste Maksude Peakomitee otsuse 18. märtsist 1925 a. tema ärimaksu määramises tühistada järgmistel põhjustel: 1) Otsekoheste Maksude Peavalitsus lugenud kaubanduslikuks töövõtteks tema ja insener Heine poolt tehtud

turbarabade uurimistöid, mis koosnevad: rabade kogust plaani valmistamisest, pinna ja põhja loodimisest, vee allalaskmise tingimuste järeleuurimisest, turbakihtide paksuse ja omaduste kindlaksmääramisest jne., nagu seda kaebuse juure lisatud lepingust näha olevat. Mingisugust bürood nende kultuurtehniliste ja teaduslike töde tegemiseks ei olevat asutatud, nagu see lepingu algusest Kaubandus-Tööstusministeeriumiga 29.VI.1920 a. nähtuvat. Seal on öeldud: „inseneride Karl Holm'i ja Bernhard Heine, mis alamal lühidalt „büroo“ nimetaud, vahel järgmine leping...“. Otsekoheste Maksude Peavalitsus olevat tähele panemata jätnud Riigi ärimaksu Seaduse § 447 p. 2 nr. 2, kus on öeldud, et kaubanduse ettevõtete all tuleb mõista rea kaubanduslike operatsioonide toimetamist kommerts-sihiga ja alalise tööduse näol (V. S. k. 24.X.1906 a. nr. 11771). Tema ja Heine poolt tehtud töodel ei olevat mingisugust kommertssihti ja nad ei olevat teinud mingisuguseid kaubanduslike operatsioone, vaid nende töö olnud nende kui inseneride puht-elukutsetöö; 2) olevat tähele panemata jäetud, et tema, kaebaja, ja ins. Heine olnud kaubandus-tööstusministeeriumi ja Kütteainete Keskkomitee palgalised töölised, kes tehtud töde eest turbaraba hektari pealt palka saanud ja kelle juhatusel 7—59 riigi töolist töötanud, mispärast tuleks tehtud töde peale kui riikliku ettevõtte peale vaadata, mis ärimaksu alla ei käi (§ 453 p. 1). Et nende poolt tehtud tööd mitte kaubanduslikud töövõtted ei olnud, seda tõendavat, ka see asjaolu, et neid töid vähem pakku mis e korras välja ei antud, vaid neid palgatud nende töde juhatajateks kui paremaid eriteadlasi. Pealegi olnud nende poolt tehtud tööd ainult üks algosa üldisest riiklikust turbatööstusest, mis riik asutanud. 3) Otsekoheste Maksude Peakomitee jätnud tähele panemata, et „bürool“ olnud 7—59 töolist riigi kulul, et riik andnud „büroole“ ka tähtsamad tööriistad, et iga insener oma töö juures tarvitavat kõige vähem 1—2 lähemat abilist, kes erialal vilunud, nagu seda tarvitavad ka teised kõrgema haridusega eriteadlased, näit. arstid assistente ja velskereid, advokaadid abisid ja kirjutajaid jne. Samuti töötanud ka nende juures 1—2 tehnikut, keda kaubandus-tööstusministeerium neile nagu töölisi ei olevat saanud anda, sest säärane tööline peab juba pikemat aega ühe ja sama inseneri juures töötama. Seepärast nähtudki juba töölepingus ette, et temaga, kaebajaga ja Heine'ga töötavad ka tehnikud, kellede töötasu kaebajatele maksetavas töötasus sisaldub, sest iga tehnikuga ise töölepingut sõlmida ei olevat võimalik. 4) Riigi ärimaksu Seaduse § 453 p. 9 (15) järele ei oleks ülaltähendatud tööd ka siis ärimaksu alla käinud, kui ka 3—4 palgalist tööjõudu oleks olnud, sest selle seaduse järgi ei käivat ärimaksu alla: „igasugused tööühingud või artellid, kui nende kapital igalühel üksikult ei ulata üle kümnetuhande marga ja palgatud tööliste arv ei tõuse üle nelja.

Asja arutamisel Riigikohtus kaebaja volinik toetas kaebust ja palus selle rahuldada, tähendades, et küsimus, kas insener oma teadusliku töö peale peab äritunnistuse võtma, on põhimõttelise tähtsusega. Tema leiab, et see ei ole mingisugune äriiline ettevõtte ja seepärast ei ole tarvis äritunnistust lunastada. Kui aga tuleb äritunnistus võtta, siis peaksid maksuasutused selles asjas järjekindlad olema ja seda nõudma ka arstidelt, advokaatidelt, õpetajatelt jne., s. o. kõigilt elukutselise töö tegijatelt. Volitaja on elukutseline insener ja toimetab teaduslikku tööd, mis selgubki esitatud lepingutest. Turbaraba uurimine ei ole mingisugune turbatööstus, mis ärimaksu alla kuulub. Ei olnud kraavitamist ega mingit muud tehnilist töötamist, vaid ainult teaduslik uurimus, mis ette võeti kaubandus-tööstusministeeriumi huvides; isegi töölised selleks andis riik ja maksis neile palga. Ka tarviliised tööriistad olid riigi omad; sellest järgneb, et ettevõtte omanik oli riik, mitte aga volitaja, kes riigiga oli ainult teenistuslikus vahekorras. Et volitaja poolt ettevõtetud teaduslik töö — turbaraba uurimus — ei kannu äriilist iseloomu, ei käi ta Otsekoheste Maksude Sead. § 453 p. 15 põhjal ärimaksu alla. Tema sissetulek käib maksu alla kui iga kodaniku isiklik tulu.

Otsekoheste Maksude Peakomitee volinik Ross palus kaebuse tagajärjeta jätta. Kaebaja volinik toetab end Otsekoheste Maksude Sead. § 453 p. 15 peale, kuid see artikkel käib artelli kohta, kuna aga käesolevas asjas artelliga tegemist ei ole ja kaebaja tegevus artelli mõiste alla

ei käi. 29. juunil 1920 a. kaebaja ja kaubandus-tööstusministeeriumi vahel sõlmitud lepingu § 4 p. 3 selgub, et tegemist on töövõtte lepinguga, kuna lepingul on sellekohased tundemärgid (§ 2, § 6). Et leping Hanke-seadustele vastavalt ei ole kokku seatud, ei ole asja kohta tähtis, kuna maksustamine toimetatakse lepingu sisu järele. Ka ei ole tegemist üksiku elukutselise inseneri uurimusega, vaid töövõtjaks on tehnika büroo, kuhu teiste seas ka kaebaja kuulus ja tehniline büroo kuulub ärimaksu alla. (Otsek. Maksude Sead. § 447 p. 1, 462, 482 ja 449 lisa II nimekiri II järgukava § 17 ning end. Vene rahaministri ringkiri nr. 12427.)

Riigikohus on sarnaseis asjus juba seisukoha võtnud ega ole põhjust seda muuta (Valter Rosentali asi nr. 280—II.1924 a.). Hange on ärimaksust vaba, kui tema summa üle 25.000 mk. ei tõuse, kaebaja on aga rohkemal määral tasu saanud. Selle peale tähendas vann. adv. Grau, et volitajal ei ole sarnast tehnikabürood olnud, mis ärimaksu alla kuulub. See büroo, millest ettetoodud seadused räägivad, on äriiline büroo. Ka advokaatidel on bürood, mis aga ei ole ärilised ettevõtted. Lepingu sisust hanke iseloom ei selgu, sest tasu maksmine seda veel ei anna. On tegemist puht-uurimisega. Eesistuja tähenduse peale seletas vann. adv. Grau, et volitajal on, nagu sellest ka kaebuses räägitud, olnud abilisteks 1—2 tehnikut tehniliste abijõududena.

Käesoleva asja arutanud ja prokuröri arvamise kuulanud, leiab Riigikohus, et Karl Holmi kaebus tuleb rahuldada järgmistel põhjustel: Nagu inseneride K. Holm'i ja B. Heine ning kaubandus-tööstusministeeriumi vahel ja samade inseneride ja Kütteainete Keskkomitee vahel sõlmitud lepingutest nähtub, ei ole siin tegemist mingisuguse kaubandusliku ettevõtte või töövõttega, mille peale oleks tulnud vastav äritunnistus lunastada, vaid riigi päralt olevate turbarabade esialgse uurimise tööga eriteadlaste inseneride K. Holm'i ja B. Heine poolt, keda lepingus pärastpoole lühidalt „büroo“ nimega tähendatakse, et selgusele jõuda, kas on võimalik ja kasulik neid rabasid turbatööstuse käimapanemiseks kasutada.

29.I.1920 a. lepingu § 1 on otsekohe öeldud: „Büroo võtab oma peale ...Jõõpre raba kogu uurimise“; „uurimine“ seisab selle § p.p. 1—9 äratähendatud töodes, nimelt: 1) rabade kogust plaani valmistamine mõisa kaartide abil, 2) pinna ja põhja loodimine, viimane puurimiste varal; 3) vee allalaskmise tingimuste järeleuurimine ja kindlaksmääramine (loomulik või kunstlik); 4) 9) uurimiste seletus-kirjeldus; kirjalik seletus leidustest, turbaraba kogust ja selle ära kasutamisest, toore ja kuiva turba loodetava saagi väljaarvamine jne.“ K. Holmi ja B. Heinega sõlmitud lepingud sisaldavad endas ettekirjutusi, missuguses sihis tuleb neil uurimistööd teha ja missugusel kujul peavad nad oma uurimise tagajärge väljendama, et neid võimalik oleks pärastpoole kasutada.

Otsekoheste Maksude Peavalitsus ja samuti Peakomitee ütlevad, et K. Holmi ja B. Heinega turbarabade uurimise asjus sõlmitud lepingud olevat oma sisu poolest töövõtte lepingud, kuid ligemalt seda oma arvamist ei põhjenda. Asja arutusel Riigikohtus seletas Otsekoheste Maksude Peakomitee volinik, et 29. VI. 1920 a. sõlmitud lepingu § 4 ja 3 selguvat, et olevat tegemist töövõtte lepinguga, kuna lepingul olevat sellekohased tundemärgid (§ 2 ja § 6). Tähen datud § 4 ja 3 räägitakse, et tasu maksetakse uuritud turbaraba hektarite arvu pealt 50—60 mk. hektari eest. § 2 on ära tähendatud, milliseks tähtajaks uurimistööd lõpule peab viidama ja § 6, et selle lepingu tempelmaksu tasub „Büroo“ Otsekoheste Maksude Peavalitsuse poolt kindlaksmääratud summades ja tähtsagadel.

Ettetoodud lepingu punktides ei leidu mingisuguseid erilisi töövõtte-lepingu tundemärke, millest räägitakse B. E. S. § 4226, V. S. K. X. k. I j. § 1737.

Ka lepingute sõlmimisel ei ole nende lepingute kui ärilise töövõtte-lepingute peale vaadatud, sest vastasel korral oleksid nad kroonu Hanke-lepingute seaduse nõuetele vastavalt kokku seatud (V. S. K. X k. I j.).

Vaieluse all olevad lepingud on oma sisu ja iseloomu poolest lepingud sui generis ja liginevad ehk kõige rohkem B. E. S. § 4173 ette nähtud lepingutele. Käesolevate lepingute täitjate ins. K. Holm'i ja Heine tegevus ja töö sarnaneb ekspertide ülesannetele, aga mitte kaubanduslike töövõtete täitjate tegevusele ja tööle.

Et kaebajal ja ins. Heinel mingisugune tehniline büroo oleks olnud ja nemad kui selle büroo esitajad rabade uurimise töö oleks korda saatnud, selle kohta ei ole asjatoimetuses mingisuguseid andmeid. Nagu lepingu tekstist näha, ei tähenda lepingutes ettetulev sõna „Büroo“ mingit tehnilist bürood, vaid lühendatud kujul K. Holm'i ja B. Heine't isiklikult.

Neil põhjustel Adm. K. K. § 21 ja 22 p. 2 põhjal otsustas Riigikohus: Otsekoheste Maksude Peakomitee otsus 18. märtsist 1925 a. tühistada ja asi nimetatud Peakomiteele uueks otsustamiseks saata.

Nr. 47.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

10. detsember 1926 a.

Reinhold Kreekmanni ja teiste voliniku vann. adv. August Peet'i revisjoni-kaebus Tallinna-Haapsalu Rahukogu otsuse peale 16/30. sept. 1925 a. kaebe-asjas Tallinna Linnavalitsuse määruse peale täiendava 1925 a. trahterimaksu määramise kohta.

Eesistuja osakonna juhataja P. Puusep, ettekandja riigikohtunik
M. Klaassen, prokuröri abi K. Luud.

7. mail 1925 a. esinesid trahteriasutuste omanikud Reinhold Kreekmann, Otto Roba ja teised oma voliniku läbi Tallinna-Haapsalu Rahukogus kaebusega Tallinna linnavalitsuse määruse peale nende täiendava 1925 a. trahterimaksu määramise asjas, milles palusid nimetatud linnavalitsuse määruse tühistada täiendava trahterimaksu nõudmise ja nende poolt peetavate asutuste sulgemise kohta selle maksu mittetasumise korral.

Kaebuses seletasid kaebajad, et septembrikuus 1924 a. määranud Tallinna linnavolikogu 1925 a. trahterimaksu alkoholiliste jookidega kauplevate asutustele 22.000.000 m. peale kindlaks. Viimaseid asutusi olnud Tallinnas üle 40, nende hulgas ka nende, kaebajate, poolt peetavad asutused. Hiljem keeldunud linnavalitsus andmast neile, kaebajaile, luba alkoholiliste jookidega kauplemiseks. Selle linnavalitsuse otsuse peale annud nemad administratiiv-korras kaebuse, mis veel praegu lõplikult otsustamata. Trahterimaksu 22.000.000 mk. jaotatud ära nende asutuste vahel, kellele linnavalitsus otsustanud oli alkoholiliste jookidega kauplemiseks luba anda, kuna neile, kaebajaile, maks määratud nende asutuste hulgas, kellele alkoholiliste jookidega kauplemiseks luba ei kavatsatud anda. Et aga nemad oma asutustes jatkanud alkoholiliste jookidega kauplemist, otsustanud linnavalitsus Tr. Sead. § 50 korras neilt, kui pärast 1925 a. trahterimaksu kindlaksmääramist uute avatud asutuste pidajailt täiendavat trahterimaksu sisse nõuda ja selle mittetasumise korral nende poolt peetavad asutused sulgeda. Seda linnavalitsuse määrust ei pea nemad, kaebajad, õigeks, kuna nende poolt peetavad asutused mitte uued asutused ei olevat, mille avamiseks luba pärast 1925 a. trahterimaksu kogusumma kindlaksmääramist antud. Seepärast ei saavat ka, nende arvates, käesoleval juhtumusel Tr. s. § 50 käsitada.

Nende poolt peetavad asutused töötanud juba 1924 a. 1925 a. trahterimaksu kogusumma kindlaksmääramise ajal ja pidanud selle tõttu maksu määramisel arvesse võetama. Seepärast pidanud nemad ka alkoholiliste jookidega kauplemise korral kuuluma nende

hulka, kelle vahel 1925 a. peale määratud trahterimaks 22.000.000 mk. jaotamisele tuli ja nendelt osuv maksumäär ei tohtivat vastavalt 1924 a. trahterimaksu kogusummale ja trahteriasutuste arvule suurem olla, kui see on olnud 1924 a., kuna see nüüd aga mõne kohta 100% kõrgem on määratud.

Otsusega 16/30. septembrist 1925 a. jättis Tallinna-Haapsalu Rahukogu Reinhold Kreekmanni, Otto Roba ja teiste kaebuse tagajärjeta.

Riigikohtule antud kaebuses palub Reinhold Kreekmanni, Otto Roba ja teiste volinik vann. adv. August Peet Tallinna-Haapsalu Rahukogu otsuse ära muuta ja rahuldada tema palved, mis avaldatud Rahukogu nimele antud kaebuses.

Asja arutanud ja prokuröri arvamise kuulanud leiab Riigikohus, et Reinhold Kreekmanni ja teiste voliniku kaebus tuleb tagajärjeta jätta: Asjatoimetusest nähtub, et Rahukogu on oma otsuse põhistanud järgmiselt:

1) Harilik trahterimaksu määramine ja üksikute asutuste vahel ära jagamine sünnib Tallinnas selles korras, mis ette nähtud Trahteri Seaduse §§ 26, 33, 43 ja 45.

Vastavalt sellele määrati 1924 a. teisel poolel Tallinna Linna-volikogu poolt trahterimaks kõne all olevas asjas kindlaks 22.000.000 mk. peale ja vastavaile ettevõttele pandi ette seda oma vahel ära jagada. Et ettevõtte maksu jagamisest loobusid, toimetas seda linnavalitsus Tr. s. § 43 korras, missugune jaotus linnavalikogule kinnitamiseks ette kanti. Aktis olevast maksujaotusest 20. 10. 24 a. on näha, missugused asutused jaotusest osa võtsid ja missugune maks igäihlele neist määrati. Kaebajate asutusi selles nimekirjas ei ole, küll on nad aga ilma kangete jookideta asutuste nimekirjas ja nende maksu jaotuses.

2) Tr. S. §§ 43, 44 ja 45 ette nähtud tähtaegadel trahterimaksu jagamise kohta kaebusi esitatud ei olnud. Ei kaevanud nimekirja võetud selle üle, et sealt oleksid välja jäetud ettevõtte, mis seal peaks olema, ega kaevanud ka keegi teine selle üle, et tema nimekirjast seaduse vastaselt välja jäetud. Sellest peab järeldama, et trahterasutuste pidajad kelle vahel 22 miljoni 1925 a. trahterimaksu ära jagati, on nõusolekut avaldanud tervelt seda summat ära maksta.

See jaotus on seaduse jõusse astunud, mille pärast ka uut 1925 a. trahterimaksu jagamist ei saa nõuda ei linnavalitsus, ei need asutuse pidajad, kes jagamise ajal nimekirja üles võetud. Uut 22 miljoni jagamist ei saa nõuda ka kaebajad käesolevas asjas, sest nende huvid ei ole kuidagi sellega rikutud, et terve selle summa on nõus teised ilma nendeta ära tasuma. Teiseks ei ole nad sarnast palvet avaldanud tähtaegadel, mis ette nähtud Tr. S. § 43 ja 44, ning kolmandaks ei palugi kaebajad uut maksujaotust ette võtta, nagu kaebekirjast näha, vaid arvavad, et nendelt osuv maksumäär ei tohiks olla vastavalt 1924 a. trahterimaksu kogusummale ja trahteri asutuste arvule suurem, kui see oli 1924 a. kohta.

3) Kõigest sellest peab järeldama, et kaebajate trahterimaks tuleb kindlaks määrata väljaspool ära jagatud 22 milj. ja sellele lisaks. Tekib küsimus, missuguste normide järele seda toimetada.

Kaebajate eneste seisukoht selles küsimuses on selgusetu. Selgusetu on nimelt see, mis kaebajad tahavad sellega öelda, et nendelt osuv maksumäär ei tohiks vastavalt 1924 a. trahterimaksu kogusummale ja trahterasutuste arvule kuidagi suurem olla, kui see oli 1924 a. kohta. Kui kaebajad tahavad sellega öelda, et nendelt igäihelt ei tohi rohkem trahterimaksu nõuda, kui välja tuleb 1924 a. trahterimaksu summa jagamisest sama aasta trahterasutuste arvu peale (n. nimet. keskmine maks), siis oleks sarnane arvamine mitte millegagi põhjendatud, sest arusaamatuks jääb, mispärast jagatavaks summaks tuleb võtta 1924 a. trahterimaks ja selle aasta asutuste arv, aga mitte 1925 a. trahterimaks ja asutuste arv, kuna vaielduse all seisab nimelt 1925 a. maks. Kõigi muude trahterite kohta

1925 a. maksu määramisel sarnast kitsendust linnavalitsusele seadus ei tee; ei ole põhjust ka seda oletada kaebajate kasuks. Seepärast peab tunnistama, et kaebajate eneste poolt ette toodud väited neilt nõutava 1925 a. trahterimaksu suuruse kohta põhjendamata on.

4) Vaieluse all oleva küsimuse lahendamisel tuleb välja minna järgmistest kaalutlustest:

Linnavolikogu otsusega 15. 10. 1924 a. lõpetati 1924 a. lõpust peale alkoholiliste jookidega kauplemine kaebajate ettevõttes. Trahterimaksu jaotamise ajal oli see otsus olemas ja kaebajad said sisse kantud ilma kangete jookideta trahterite nimekirja ja selle liigi trahterimaksu jaotusse. Nimekirjad ja trahterimaksu jaotus avaldatakse seaduslikus korras Tr. S. § 43 põhjal. Kui kaebajad soovisid seaduslikus korras 1925 aastal hakata kangete jookidega kauplema, siis nad oleksid pidanud Tr. S. §§ 43 ja 44 ette nähtud korras ja ajal kaebust avaldama väljakuulutatud trahterasutuste liigitamise ja trahterimaksu jaotuse vastu. Seda aga kaebajad teinud ei ole. Seega et kaebajad 1925 a. trahterasutuste liigitamise ja trahterimaksu jaotuse vastu Tr. S. §§ 43 ja 44 korras protesti ei avaldanud, tunnistasid nad ennast 1925 a. loobunuks kauplemisest kangete jookidega. Asjaolu, et kaebajad administratiiv-kohtule kaebuse esitasid linnavolikogu otsuse peale kangete jookidega kaupluse õiguse äravõtmise asjus, ei muuda asja, kuna kellelgi teatav õigus olla võib, tema aga selle teostamisest võib ajutiselt loobuda.

Iga administratiiv-määrus tuleb otsekohe täita, kui see kohtu poolt seisma pandud ei ole, või pärast seaduse jõusse astunud kohtuotsusega ei ole ära muudetud. Seda aga eelnimetatud Tallinna linna volikogu otsusega sündinud ei ole. Seetõttu on selge, et Tallinna linna volikogu otsus kangete jookidega kauplemise kohta tuli kaebajaile täita ja peale 1. jaanuari 1925 a. ei võinud nad kangete jookidega kaubelda. Asjaolu, et kaebajad nende seletuste järele kangete jookidega kauplevad Rahaministeeriumi nõusolekul, kõrvaldab ainult kriminaalsüüdistuse Akts. sead. rikkumises, ei lahenda asja administratiiv-külge.

Ettevõtte lõpetamise ja avamise mõiste trahterimaksu määramise asjas on juriidiline, mitte aga ainult majanduslik, mille pärast ka tähtis pole, et neis ruumes, kus kaebajad hakkasid kauplema kangete jookidega 1925 a., nad kauplesid ka enne seda 1924 a. Juriidiliselt lõppes kangete jookidega kauplemise õigus volikogu otsuse põhjal kaebajate ettevõtetes 31. detsembril 1924 a. Kaebajad teevad seda oma seletuste järele siiski ja sel põhjusel, et nad on saanud, nagu seletavad, 1925 aastaks kauplemiseks Rahaministeeriumilt loa. Sellest peab järeldama, et kaebajate poolt 1925 a. kangete jookidega avatud ärid juriidiliselt niisuguseiks ettevõtteiks tuleb lugeda, mis peale sulgemist uuesti avati peale 1925 a. trahterimaksu jaotamist ja mis maksustamise alla tulevad Tr. S. § 50 korras ja alusel, kuna nemad 1925 a. vastu linna volikogu otsust hakkasid kangete jookidega kauplema ja nende asutused 1925 a. alkoholiliste jookidega trahteri asutuste jaotusse ei olnud paigutatud. Tr. S. § 50 järele aga maksustatakse iga ettevõtte, mis ei ole üldise trahterimaksu jaotusse üles võetud või tegelikult kaupleb nende ainetega, millega ei tohi kaubelda see ettevõtte liik, kuhu see ettevõtte maksu üldjaotusel sisse võetud.

Trahterimaksu jaotusse võetakse ainult need ettevõtted, millede kohta teada, et nad hakkavad järgmisel aastal kauplema. Kaebajaile oli Linnavolikogu otsusega keelatud 1925 a. kaubelda kangete jookidega. Seepärast puuduski alus kõne all olevate ettevõtete sissevõtmiseks alkoholiliste restoraanide maksujaotusse. Ka pole kaebajad peale linnavolikogu keelu-otsust trahterimaksu jaotamise ajal mitte millegagi vastavaile asutusile oma rahulolematust avaldanud kokkuseatud trahterasutuse liigitamise ja maksu jaotuse kohta, ega teatanud, et nad siiski 1925 a. oma ettevõtetes saavad kangete jookidega kauplema. Sellest järgneb, et kaebajate ettevõtted trahterimaksu võtmise suhtes tuleb kahtlemata lugeda seaduslikel alusel väljaspoole üldtrahterimaksu jaotust jäanuiks ja pärast seda avatuiks.

(V. Mösch Tr. sead. § 27 seletus 9 ja § 50 seletustega. Schtscheglovitov Tr. S. § 50 seletustega.) Sellest seisukohast välja minnes on selge, et käesoleval juhtumusel kaebajate asutused tuleb maksustada Tr. S. § 50 korras.

Kaebajate väide, et nad uue kaupluse avamiseks linnavalitsuselt luba ei ole palunud, ei vääri lugupidamist, sest et seaduslikust korrast möödaminek ei või kellegile mingisuguseid eesõigusi anda.

5) Kaebajate seletus, nagu oleks linnavolikogu neile trahterimaksu 1925 aastaks kindlaks määranud, mis linnavalitsus pärast on ära muutnud, ei ole asjas mingisugust kinnitust leidnud ja vististi on kaebajate eksitus.

6) Kaebajate voliniku väited, et linnavalitsus ei ole põhjendanud ega andmeid esitanud, mis põhjal volikogu trahterimaksuks 1925 aastaks käesolevas asjas määras 22 milj. ja mis alusel linnavalitsus need 22 milj. ära jagas üksikute ettevõtete vahel, ei ole asja kohta tähtsad. Trahterimaksu üldsumma määramine linna volikogu poolt ei käi üldse kellegi kontrolli alla (Tr. S. § 26 ja seletused), ja teiseks võis selle summa suuruse vastu vaielda 1924 a. seaduslikus korras, kui kaebajad arvasid selleks õiguse olema. Ka ei puuduta üldsumma jagamine üldse kaebajate huve, sest et nad sellest osa ei võtnud. Peale selle on üldse selle küsimuse arutamine iganenud ja lõplikult linnavolikogus otsustatud (Tr. S. § 45).

7) Neil põhjustel peab tunnistama, et Tallinna Linnavalitsus käesolevas asjas õieti on toimetanud trahterimaksu määramisel kaebajaile aluseks võttes Tr. S. § 50 Linnavalitsuse poolt kohtule esitatud dokumentidest on näha, et linnavalitsus üksiku trahterimaksu summa määramisel aluseks võttis keskmise arvu, mis volikogu poolt sellele liigile määratakse 1925 a. üldtrahterimaksu summa jagamisest 1925 a. üldjaotusse võetud selle liigi trahteri ettevõtete arvu peale, mis täiesti seaduspärane ja kooskõlas Tr. S. § 50.

Ka selles osas, mis käib kaebajate poolt peetavate ettevõtete sulgemise kohta maksu mittetasumise korral, on Linnavalitsuse otsus seaduspärane, kuna Tr. S. § 49 põhjal trahterimaksu mittetasumine enesega kaasa toob ettevõtte sulgemise.

Lõpuks, mis puutub kaebajate seletusse, et kaebuseasi linnavolikogu peale on veel lõplikult otsustamata, siis oleks see äärmisel korral neile aluseks võinud olla paluda käesolevat asja seisma panna kuni esimese asja otsustamiseni, kuid ei anna õigust tühistada selle volikogu määruse põhjal ette võetud toimetust nii kaua, kui seda määrust tühistatud pole seaduse jõusse astunud kohtuotsusega.

Need Rahukogu otsuse põhised on kooskõlas asjaoludega ja Trahteriseadusega, mis pärast Riigikohus nendega täiesti ühineb. Riigikohtule antud kaebuses seletab kaebaja, et tema volitajate ettevõtteid ei saa mitte uuteks ettevõteteks pidada, sest nende avamiseks ei olevat tema volitajad palvet avaldanud, ega olevat need Tr. S. § 18 ette nähtud korras avatud, vaid tema volitajad jatkanud 1925 a. oma endist tegevust. See väide on Rahukogus asjaarutamisel kaalumisel olnud ja Rahukogu, nagu näha tema otsuse põhjustest, on täiesti õieti seletanud, et kaebaja volitajate ettevõtted tuleb Tr. S. § 50 põhjal juriidilises mõttes 1925 a. uuesti avatud ettevõtteiks lugeda ja kui niisugused Tr. S. § 50 ette nähtud korras ka maksustada, sest et neid nende ettevõtete hulka ei olnud arvatud, kelle vahel 1925 a. peale alkoholiliste jookidega kauplevate trahteriasutustele määratud trahterimaksu üldsumma ära jaotati. See asjaolu, et kaebaja volitajad omad ettevõtted 1925 a. avasid mitte Tr. S. § 18 ette nähtud korras, s. o. mitte Linnavolikogu loal, vaid ümberpöörduvalt, otse Linnavolikogu keelu vastu, ei anna õigust neid ettevõtteid mitte-uuteks ettevõteteks lugeda.

Eeltoodud põhjendustel Adm. K. K. § 35 põhjal otsustas Riigikohus: Reinhold Kreekmanni, Otto Roba, Villem Kirise, Voldemar Brahmanni, Karl Hanson, Mihail Tihonovi, Karl Kongs, Mart Liivi ja Eestimaa autoomanikkude ühingu voliniku vann. adv. August Peeti revisjonikaebus tagajärjeta jätta.

Nr. 48.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

14. detsembril 1926 a.

Tartu Peeteli Baptisti koguduse eestseisuse kaebus Siseministeeriumi otsuse peale 8. oktoobril 1926 a. nimetatud koguduse vaimulikkude poolt, viimase kahekümne aasta jooksul sõlmitud abielude uuesti-registreerimise asjas.

Eesistuja osakonna juhataja P. Puusep, ettekandja riigikohtunik D. Verhoustinski, Riigikohtu prokuröri abi A. Luiga.

Tartu Peeteli Baptisti koguduse perekonnaseisu ametnik-vaimulik pöördus v/k. 5. okt. 1926 a. nr. 54 all Siseministeeriumi administratiiv-osakonna poole palvega temale teatada, kui võrd vastab tõele ajalehes („Postimees“ nr. 247) ilmunud teade, et Siseministeeriumi seletuse järele ei olevat „adventistide, baptistide ja teiste lahkusuliste abieludel... seaduslikku maksvust ja niisuguse abielu peale tulevat vaadata kui vaba abielu peale ning lapsed niisugusest abielust tulevat lugeda väljaspool abielu sündinuteks“.

Selle järelepärimise peale teatas Siseministeeriumi administratiiv-osakond v/k. 8. okt. 1926 a. nr. 308 järelepärijale, et maksvate seaduste järele oli 1. juulini s. a. Eestis õigus perekonnaseisu muutusi registreerida: Ev.-Lutheruse usu koguduste vaimulikkudel, Apostliku õigeusu koguduste vaimulikkudel, Rooma-katoliku kiriku vaimulikkudel, Juudi koguduste vaimulikkudel ja nende koguduste Vanausuliste vaimulikkudel, kes Apostliku õigeusu kirikust eraldunud Vanausuliste ja sektantlike koguduste asutamise ja tegutsemise kohta Heakorra ja julgeoleku Seaduse (Vene Sead. kogu XIV köide 1916 a.) juureantud 17. oktoobri 1906 a. kõigekõrgema käsukirja §§ 38—41 ettenähtud alustel. Kõigi teiste lahkusuliste perekonnaseisu muutuste registreerimine oli Seisuste-seaduse (Vene Sead. Kogu IX köide, 2 raam.) §§ 931—955 ja Kiriku-seaduse (Vene Sead. Kogu XI köide I jagu) § 1108 põhjal politsei peale pandud. Sellest järgneb, et adventistide ja teiste lahkusuliste abieludel, mis ei ole registreeritud politsei poolt või koguduse kuuluvuse järele ülemaltähendatud koguduste vaimulikkude poolt, ei ole seaduslikku maksvust ja niisuguse abielu peale tuleb vaadata kui vaba abielu peale, ning lapsed niisugusest abielust tuleb lugeda väljaspool abielu sündinuteks. Baptisti koguduse jutlustajate poolt sõlmitud abielude „seadustamiseks“ (juhtn. § 27) tuleks Teil kõik niisugused abielud maksva Perekonnaseisu Seaduse alusel registreerida, mille teostamisel Balti Eraseaduse § 173 põhjal väljaspool abielu sündinud lapsed omandavad vanemate abiellumisega abielus sündinud laste õigused, samuti õiguse isa nime peale.

Riigikohtule antud kaebuses seletab Tartu Peeteli Baptisti koguduse eestseisus: „Siseministeeriumi Administratiiv-osakonna ettekirjutusega 8. okt. 1926 a. nr. 308 nõutakse Baptisti koguduste vaimulikkude poolt viimase kahekümne aasta jooksul, s. o. 17. oktoobrist 1906 a. Kõigekõrgema käsukirja „O porjadke obrasovanija i deistvija staroobrjadsheskih sektantskih obtshin“ (Vene Sead. Kogu XIV köide) ilmunisest saadik sõlmitud abielude uuesti registreerimist, see tähendab kõigi nende juriidiliste vahekordade tühistamist, mis nende abielude sõlmimise tagajärjel tekkinud ja arenenud. Selle nõude täitmine tähendaks suurte õiguslike segaduste tekitamist mitte ainult Baptisti koguduste liikmete hulgas. Siseministeerium põhjendab oma ettekirjutust sellega, et ülalnimetatud lahkusulistesse puutuva seadusega oli ainult Vene õigeusust eraldatud sektantidel iseseisev perekonnaseisu muutuste registreerimise õigus, kuma Baptistide abielud pidi registreeritama politsei poolt. See põhjendus ei vasta seaduse mõttele ega tegelikkudele asjaoludele. Baptiste ei tule sugugi Lutheri usust eraldanud lahkusuks pidada, vaid nende hulgas on alati olnud greeka-õige-

usulisi. Ja vististi selle asjaolu tõttu sai omal ajal ka Tartu Peeteli Baptisti kogudus, mis Liivi kuberneriga poolt 1909 a. kui Tallinna Baptisti lahkuse osakond kinnitatud, endale iseseisva perekonnaseisu muutuste registreerimise õiguse. Igatahes on senni kõik endised Vene kui ka Eesti Vabariigi ameti- ja kohtuasutused Baptisti koguduste vaimulikkude poolt toimetatud registreerimisi tunnustanud ja nende registreerimiste põhjal väljaantavad sündimise, laulatuse ja surma tunnistused olid ametlike dokumentidena maksvad. Naised kandsid meeste, lapsed isa nime ja päranduse vahelise lahendati harilikudel alustel. Nüüd peaks siis see kõik uuesti ümber tehtama. Kuna Tartu Peeteli Baptisti kogudus kõneall oleva ettekirjutuse täitmisest oluliselt huvitatud on, siis palub eestseisus Riigikohut: Siseministeeriumi Administratiiv-osakonna ettekirjutus 8. oktoobrist 1926 a. nr. 308 Tartu Peeteli Baptisti koguduse perekonnaseisu ametnik-vaimulikule tühjaks tunnistada.“

Kohtuistungil 14. XII. 1926 a. esitas kaebaja volinik, vann. adv. Jans järgmised dokumendid: 1) Liivi kuberneriga tunnistuse nr. 13220 — 1912 a. Liisa Looritse kohta, millega temale lubatakse Vene-õigeusust üle minna Baptisti usku; 2) samasuguse tunnistuse nr. 521 — 1914 a. J. Västriku kohta; 3) samasuguse tunnistuse nr. 3182 — 1914 a. M. Uibo kohta; 4) ärakirja Tallinna-Haapsalu Rahukogu tsiviil-osakonna otsusest lõppvormis Aleksander ja Leena Moor'i abielulahutamise kohta, kes paari laulatatud II Baptisti koguduse vaimuliku poolt; 5) ärakirja Tallinna-Haapsalu Rahukogu tsiviil-osakonna otsusest, millega abielupaarile August ja Elisabet Teimann'ile, kes Baptisti jutlustaja poolt paarilaulatud, antakse kasulapseks leitud poeglaps „Uno“; 6) Kärkla Baptisti koguduse abielutunnistuse Karl Kaups'i ja Hilda Eller'i laulatamise kohta, ning 7) ärakirja toetusraha raamatust nr. 1465, milles nimetatud, et toetusraha määratud K. Kaups'ile ja tema perekonnale. Vann. adv. Jans toetades kaebust, seletas, et 1906 a. on Kõigekõrgema käsukirjaga (Vene S. K. XIV k.) lahkusulistele õigus antud perekonnaseisu muutusi iseseisvalt registreerida ning sest ajast peale olevat Baptisti usu vaimulikud sõlminud abielusid ja registreerinud muid perekonnaseisu muutusi. Neid Baptisti usu vaimulikkude poolt toimetatud registreerimisi tunnustanud nii Vene kohtud ja ametasutused kui ka meie kohtud, nagu tänasel kohtuistungil esitatud tunnistustest nähtub, ning keegi, peale Siseministeeriumi administratiiv osakonna, pole kahtelnud nende seaduslikkuses. Võimatu on toimetada uuesti registreerimisi niihulga aja eest tagantjärele, sest paljudel lastel on vanemad surnud, mispärast sarnane Siseministeeriumi korraldus ülesaanata raskusi tekitab. Kuigi Perekonnaseisu sead. § 63 (R. T. nr. 191/192 — 1925 a.) siseministrile õiguse annab täiendavaid määrusi ja juhtnööre Perekonnaseisu-seaduse käsitamiseks välja anda, siiski ei võiks Siseministeeriumil õigust olla niisuguse määruse esildamiseks, millega aastakümnete jooksul tehtud töö kõrvale lükatakse ja uuesti otsast alata kästakse; see tundub ülekohtusena seda enam, et kohtud on neid registreerimisi seaduslikeks tunnustanud. Palus kaebuse täies ulatuses rahuldada.

Käesoleva asja arutanud ja prokuröri arvamise kuulanud, leiab Riigikohus, et kaebus tuleb rahuldada.

Siseministeeriumi administratiiv-osakonna ettekirjutuse teostamine tähendaks, nagu seda kaebaja volinik oma seletustes näitas, üksikute kodanikkude õiguslikku valdkonda (pravovaja sfera) tungimist ja omandatud õiguste riivamist, milleks Siseministeeriumil maksvate seaduste põhjal õigust ei ole. 1906 a. 17. oktoobri nimelise käsukirjaga Vanausuliste ja usulahkude seltside moodustamise ja tegevuse kohta (välja kuulutatud Valitsuste seaduste ja määruste kogus 1906 a. art. 1728) oli Usulahkude Seltsidel õigus antud perekonnaregistreid pidada ja perekonnaseisu muutuste registreerimist iseseisvalt toimetada (§§ 35, 37, 38). See seadus, nagu see ette pandud dokumentidest selgub, on kohaldamist leidnud Balti kubermängudes kohalikkude võimude poolt, muuseas ka Baptisti usuliste suhtes ja nende koguduste vaimulikkudele oli õigus antud perekonnaregistreid iseseisvalt pidada. Kaevatud Siseministeeriumi administratiiv-osakonna ettekirjutuses käsitatud seadused, mille järele

baptistide jaoks kohalikkude kodanliste võimude poolt perekonnaregistreid peetakse, on oma maksvuse kaotanud Usuühingute ja nende Liitude Seaduse (R. T. nr. 183/184 — 1925 a.) maksmahakkamisega (§ 30). Kuigi Siseministeerium leiab, et tähendatud käsukirja kohaldamine baptistide kohta mitte seaduslik ei olnud, siiski ei või kaevatud ettekirjutus maksvaks jääda, sest nüüd tagantjärele nõutud baptistide perekonnaseisu muutuste registreerimine võiks sündida ainult üksikute koguduste liikmete maksvusel olnud korra põhjal omandatud õiguste riivamisega, mispärast ei või seaduse päraseks lugeda, et Baptisti koguduse jutlustajad, ilma selle isiku nõusolekuta, kellesse see puutub, võiksid tagantjärele maksva Perekonnaseisu-seaduse alusel enamalt maksva korra järele toimepandud perekonnaseisu muutusi uuesti registreerida (Perekonnaseisu Sead. §§ 29, 38, 52).

Eeltoodud põhjusel Adm. K. K. §§ 21 ja 22 p. 2 põhjal otsustas Riigikohus: Siseministeeriumi korraldus, mis teada antud Siseministeeriumi administratiiv-osakonna poolt kirjaga 8. oktoobrist 1926 a. nr. 308 all Tartu Peeteli Baptisti koguduse perekonnaseisu ametnikvaimulikule, tühistada.

Nr. 49.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

17. detsembril 1926 a.

Eesti Ev.-Lutheruse usu Konsistooriumi kaebus siseministri otsuse peale 22. juulist 1926. a. Tallinna Eesti Evangeeliumi Lutheruse Pühavaimu koguduse põhikirja registreerimise asjas.

Eesistuja osakonna juhataja P. Puusep, ettekandja riigikohtunik
M. Taevere, Riigikohtu prokuröri abi K. Luud.

6. juulil 1926 a. esitas olemasoleva Tallinna Evangeeliumi Lutheruse Pühavaimu koguduse eestseisus Siseministeeriumile registreerimiseks nimetatud usuühingu põhikirja, mille Eesti Ev.-Lutheruse usu Konsistoorium 29. juunil 1926 a. oli otsustanud Siseministeeriumile registreerimiseks mitte ette panna.

22. juulil 1926 a. otsustas siseminister Usuühingute ja nende Liitude Seaduse § 16 ja 17 põhjal usuühing „Tallinna Evangeeliumi Lutheruse Pühavaimu kogudus“ Siseministeeriumi usuühingute ja nende liitude registrisse sisse kanda, leides, 1) et registreerimise palve on tähtajal sisse antud, 2) et iseenesest see asjaolu, et Konsistoorium nimetatud usuühingu põhikirja Siseministeeriumile registreerimiseks ei esitanud, ei või aluseks olla põhikirja mitteregistreerimiseks, 3) et käesolev põhikiri vastab Usuühingute ja nende Liitude Seaduse nõudeile, 4) et küsimuste otsustamine, kas usuühingu nimetus, õpetuse alus jne. vastavad täpselt liidu keskvalitsuse poolt ülesseatud nõudeile ja redaktsioonile, ei või registreerimisel Siseministeeriumis arutusele tulla, vaid tuleb küllaldaseks lugeda, kui põhikirjas on ära tähendatud ühingu nimetus ja eesmärk, õpetuse alus jne., sest vastasel korral peaks Siseministeerium kui registreerija asutus enese peale võtma otsustamise, kas, näiteks, registreeritava usuühingu põhikirjas väljendatud õpetuse alus või põhimõtted on täpselt identsed liidu õpetuse alusega või mitte, millist õigust Siseministeeriumil seaduse järele ei ole, ja 5) et Usuühingute ja nende Liitude Seadus ei nõua, et registreeritavad põhikirjad peaks kooskõlastatud olema selle seaduse maksmahakkamiseni jõusolnud seadustega kiriku valitsemise ja usuliste talituste alal või kiriku põhikirjaga.

Riigikohtule antud kaebuses palub Eesti Evangeeliumi Lutheruse usu Konsistoorium tühistada Siseministeeriumi otsuse 22. juunist 1926 a., sest Siseministeerium, registreerides Tallinna Eesti Evangeeliumi Lutheruse Pühavaimu koguduse põhikirja, olevat nimetatud

koguduse põhikirja läbi vaadanud ainult vormilisest küljest, kuna ta oleks pidanud registreerimiseks esitatud usuühingu põhikirja läbi vaatama ka sellest küljest, kas temas väljendatud õpetuse alus on identselt üks ja sama kiriku põhikirja määrustega, sest vastasel korral võiks Siseministeeriumi poolt Eesti Evangeeliumi Lutheri usu kiriku liitu kuuluvaks koguduseks registreeritud saada usualuse ja usuliste talituste poolest hoopis lahkuminev ristiusu kogudus, mida tõendavat ka Pühavaimu koguduse põhikirja registreerimine.

Käesoleva asja arutanud ja prokuröri arvamise kuulanud, leiab Riigikohus, et Eesti Ev.-Lutheri usu Konsistooriumi kaebus tuleb tagajärjeta jätta järgmistel põhjustel:

Riigikogu poolt 12. nov. 1925 a. vastuvõetud Usuühingute ja nende Liitude Seadus (R. T. nr. 183/184 — 1925 a.) hakkas maksma 1. jaanuarist 1926 a. (§ 29). Selle seaduse järele pidid olemasolevad usuühingud (kogudused) ja nende liidud (kirikud) registreeruma s e n n i s t e üksustena kuue kuu jooksul 1. I. 1926 a. arvates sama seaduse peatükk teises ettenähtud korras (§ 22). Tallinna Eesti Ev.-Lutheruse Pühavaimu kogudus oli olemas enne eeltähendatud usuühingute seaduse ilmutist ja kuulus Eesti Ev.-Lutheri usu kiriku koguduste hulka ning järelikult pidi ta registreeruma sellena (sennise üksusena) kuue kuu jooksul 1. I. 1926 a. arvates.

Olemasolevate usuühingute liitude (kirikute) põhikirjad ühes vastavasse liitu kuuluvate usuühingute (koguduste) põhikirjadega peab esitatama registreerimiseks nende Liitude keskvalitsuste poolt. Kui aga liidu keskvalitsus liitu kuuluva ühingu põhikirja Siseministeeriumile registreerimiseks mõnesugusel põhjusel ei esita, on ühingul, liitu jäädes, õigus registreerimise palvega pöörduda Siseministeeriumi poole ühe kuu jooksul pärast § 22 ettenähtud kuuekuise tähtaja möödumist (§ 24). Eesti Ev.-Lutheri usu kiriku (liidu) keskvalitsus (Konsistoorium) ei esitanud mõningail põhjusil Siseministeeriumile registreerimiseks Tallinna Eesti Ev.-Lutheruse Pühavaimu koguduse (ühingu) põhikirja ja seepärast nimetatud kogudus, j ä ä d e s E e s t i E v . - L u t h e r i u s u k i r i k u k o g u d u s e k s (väljaastumise kohta andmed puuduvad), pöördus ka registreerimispalvega Siseministeeriumi poole seaduses ettenähtud tähtajal. Siseministeerium võib registreerimise palve tagasi lükata, kui põhikiri ei vasta maksvaile seadustele või kui usuühingu või usuühingu liidu õpetus või usulised talitused on keelatud kriminaalseaduste järgi (§ 18). Registreerimise palve tagasilükkamise teadaandes on Siseministeerium kohustatud üksikasjaliselt ära tähendama, missugustele seadusenõuetele põhikiri ei vasta, mis suhtes ta neile vastu käib või mis on kriminaalseaduste vastane usuühingu või usuühingu liidu õpetuses või usulistes talitustes (§ 19). Missuguseid andmeid pidi sisaldama registreerimiseks ettepanev põhikiri, see on Usuühingute ja nende Liitude Seaduse § 15 üksikasjaliselt ette toodud. Need Registreerimise Seaduse määrused on ühevõrra maksvad usuühingute ja samuti nende liitude kohta ja neist määrustest ei saa järeldada, et Siseministeerium, registreerides juba teatavasse liitu (kiriku) kuuluva usuühingu (koguduse), oleks pidanud veel omaltpoolt järele katsuma, kas registreeritava usuühingu (koguduse) põhikirjas väljendatud õpetuse alus on identselt üks ja sama liidu (kiriku) põhikirja määrustega. Seda järelekatsumist seadus Siseministeeriumilt ei nõua ja Siseministeerium talitas täiesti seaduspäraselt, kui ta Tallinna Eesti Ev.-Lutheruse Pühavaimu usuühingu põhikirja registreerimise juures jättis puutumata selle küsimuse, kas põhikirjas väljendatud õpetuse alus on identne Eesti Ev.-Lutheri usu liidu õpetuse alustega või mitte. Et Siseministeerium ei olnud kohustatud tähendatud küsimust otsustama, siis langeb ka ära alus seda küsimust lahendada Riigikohtus ülikooli usuteaduskonna kui asjatundja, kaasabil, nagu seda kaebaja volinik on palunud.

Kõigil neil põhjustel Adm. K. K. § 21 ja 22 p. 1 põhjal otsustas Riigikohus: Eesti Ev.-Lutheruse usu Konsistooriumi kaebus tagajärjeta jätta.

Nr. 50.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

30/17. novembril/detsembril 1926 a.

Tallinna Linnavalitsuse kaebus Töö-Hoolekandeministeeriumi otsuse peale 19. aug. 1926 a., nr. 12092 nõrgamõistustulise Alide Venikas'e hoolekande asjas.

Eesistuja, osakonna juhataja P. Puusep ja ettekandja riigikohtunik D. Verhoustinski, Riigikohtu prokuröri abi A. Luiga.

V/k. 19. VIII. 1926 a. nr. 12092 all teatas Töö- ja Hoolekandeministeerium Tallinna Linnavalitsuse Hoolekande-osakonnale vastuseks kirjale 28. juulist 1926 a. nr. 4419 nõrgamõistustulise Alide Venikas'ele lahtise hoolekande korraldamise asjas järgmist: Maksev Hoolekande-seadus näeb ette nõrgamõistustuliste, kurtummade, pimedate jne. hoolitsemise riigi kulul ainult kinnise hoolekande näol (Hool. Sead. § 75) ja seepärast ei ole ka Ministeeriumile krediiti lubatud lahtiseks hoolitsemiseks nimetatud kategooriate isikute eest. Ühtlasi teatab Ministeerium, et Hoolekande-Seadus § 75 käsitamisel ei saa toimida analoogiliselt §§ 123 ja 124 käsitamisele, kuna kõik need paragrahvid enestes sisaldavad erimäärsusi, mis maksivad ainult juhtumeis, milleks nad antud.

Riigikohtule antud kaebuses seletab Tallinna Linnavalitsus, et see Töö- ja hoolekandeministri otsus ei ole kaebaja arvates õige. Hoolekande-Seaduse § 75 panevat Töö- ja Hoolekandeministeeriumi peale kohustuse hoolitseda nõrgamõistustuliste isikute eest, kes ei suuda ennast ise ülal pidada ja kelledel ei ole loomulikke hoolitsejaid. Seaduses ettetoodav hoolekandeviis, seesuguste isikute paigutamine vastavaisse asutustesse, ei tähendavat sugugi, et Ministeerium vabaneb oma kohustustest, kui tal ei ole vastavaid kinnilisi asutusi. Sisuliselt ei olevat mingisugust vahet abitarvitaja nõrgamõistustulise ja vaimuhaige isiku vahel. Isegi vist teoreetiliselt ei saavat vahet teha nõrgamõistustulise (idiodi) ja vaimuhaige vahel. Kui nüüd Hoolekande Seaduse § 124 põhjal Ministeerium on kohustatud ülal pidama väljaspool asutusi viibivaid vaimuhaigeid ja langetõbelisi, siis olevat selge, et sarnane kohustus lasub Ministeeriumi peal ka § 75 ettenähtud isikute kohta, kui nad ei ole paigutatud asutustesse. Kui seadus pikemalt peatab § 75 ettenähtud isikute tarvis olevate asutuste juures, siis seepärast, et peab seda kõige otstarbekohasemaks. Hoolekande Seaduse tõlgitsemisel tulevat silmas pidada, et see on üldse isesuguselt redigeeritud ja omapärase süsteemiga. Näiteks ei olevat kuskil Hoolekande Seaduses ära tähendatud, missuguses korras hoolekande asutused teostavad oma nõudmisi; erandiks olevat § 94, kus omavalitsustele õigus antakse hoolekande kulusid abisaajalt tagasi nõuda vastuvaidlemata korras, milles vist keegi ilma § 94 ei oleks kahelnud. Kuid sellest § 94 ei saavat sugugi järeldust teha, et kõiki muid hoolekande alal tekkinud nõudeid tuleb teostada tsiviil-kohtukorras. Seda Hoolekande-Seaduse iseäraldust tulevat silmas pidada ka §§ 75, 124 ja teiste tõlgitsemisel. Hoolekande-Seaduse § 124 illustreerivat Ministeeriumi kohustusi temale usaldatud isikute suhtes üldse niisama, kul § 94 illustreerib Hoolekande-Seadusest tekkinud nõudmise korda üldse. Sellevastu oleks ekslik tõlgitseda §§ 94 ja 124 selles mõttes, et nad käivad ainult neis ettenähtud üksikute juhtumuste kohta, kuna teised juhtumused tuleb ex contrario teisiri lahendada. Sarnasel seisukohal asuvat Ministeerium Hoolekande Seaduse §§ 75 ja 124 võrdlemisel ja tõlgitsemisel. Maksva Hoolekande-Seaduse tõlgitsemisel tulevat ikka silmas pidada, et see on seadus erilise süsteemiga ja väljendamisviisiga.

Eeltoodud põhjustel palub Tallinna Linnavalitsus tühistada kaevatud Töö- ja Hoolekandeministri otsuse ja kohustada eelnimetatud Ministeeriumi abi andma nõrgamõistustulisele Alide Venikas'ele nii kaua, kui ta toetust tarvitseb.

Käesoleva asja arutanud ja prokuröri arvamise kuulanud, leiab Riigikohus, et kaebust ei tule rahuldada

Kaebaja poolt Hoolekande Seaduse § 75 tõlgitsemiseks sama seaduse § 124 võrdluseks toomine ei ole veenev ja ega tõenda sugugi ta nõudmise õigust. Hoolekande Seaduses on paigutatud: IV peatükki (§ 75—89) — „Hoolekanne vigaste ja kurikalduvustega laste, pimedate, kurttummade ja nõrgamõistuseliste (idiootide)“ eest, ja VII peatükki (§§ 121—128) — „Hoolekanne vaimuhaigete ja langetõbiste eest“. Võrreldes selle kohta käivaid määrusi üks-teisega, peab tunnistama, et hoolitsemine mõlema nimetatud liigi hoolealuste eest on rajatud isesugustele alustele ja riigi hoolekande kohustuse ulatus on igauhes nimetatud kahte liiki hoolekandes isesugune. Riigi hoolitsemine vaimuhaigete ja langetõbiste eest on sihitud kõigepealt sellele, et nendele ülalpidamine ja ravitsemine oleks kindlustatud; pimedate, kurttummade, nõrgamõistuseliste ja muude seal nimetatud isikute suhtes on riigi püüe nendele anda algharidust ja kätte õpetada nende võimistele vastavat tööd või ametit (§ 78), nii et nad võivad iseseisvalt elada (§ 80) ja ainult iseseisvalt tööle kõlbmatuile nõrgamõistuseliste, samuti tööle kõlblikkudele, kes aga kooli pedagoogika-nõukogu otsuse järgi ei suuda iseseisvalt elada, asutatakse Töö- ja Hoolekandeministeeriumi kulul töökojad, arenemisvõimetuile — varjupaigad (§ 83). Ainult sellest, et Hoolekande Sead. § 124 on ettenähtud riigi kohustus lahtises hoolitsemises vaimuhaigete ja langetõbiste eest, ei või teha järeldust, nagu seda kaebaja teeb, et ka pimedate, kurttummade ja nõrgamõistuseliste eest lahtine hoolitsemine peab lasuma riigi peal. Kui võiks arvata, nagu seda kaebaja teeb, et Hoolekande Sead. § 75 mitte küllalt täpselt ei ole redigeeritud, kui seal ainult varjupaikadest, töökodadest ja ühistöömajadest juttu on ja mitte lahtisest hoolitsemisest, siis peab iga kahtlus selle suhtes kaduma, kui silmas pidada § 83, kus jällegi korratakse, et kui ei ole võimalik kurtummi, nõrgamõistuselisi ja t. § 75 nimetatud isikuid asetada töökodadesse ja ühistöömajadesse, siis tuleb nad paigutada varjupaikadesse ja ainult kool-kodudest lahkuvaile, riigi ülalpidamisel olnud hoolealustele lubab riik, kui nad hakkavad iseseisvalt elama, ühekordset abi seaduses ülesloetud asjade näol (§ 83).

Kõige selle pärast Adm. K. K. §§ 21 ja 22 p. 1 põhjal otsustas Riigikohus: Tallinna Linnavalitsuse kaebus tagajärjeta jätta.

Nr. 51.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

17. detsembril 1926. a.

Eduard Verber'i kaebus Töö-Hoolekandeministeeriumi otsuse peale pensiooni ümberotsustamise asjas.

Eesistuja osakonna juhataja P. Puusep, ettekandja riigikohtunik M. Taevere; Riigikohtu prokuröri abi K. Luud.

30. aprillil 1926 a. otsustas Töö- ja Hoolekandeministeerium Riigi- ja Omavalitsuste Teenijate Pens. Sead. § 1 p. c, 3, 9 p. b, 11, 15 p. a, 17, 19 ja 81 põhjal määrata Eduard Verber'ile pensjoni 36. 111 mk. aastas 6.II.1926 a. arvates järgmistel põhjustel:

Narva ühisgümnaasiumi end. õpetaja Ed. Verber olevat teenistusest vabastatud 1.II. 1926 a. Narva pensjoni-Komisjoni otsuse põhjal, kuna ta teenistuse jätkamise võimaluse haiguse tõttu oli kaotanud, kuid ei vajavat kõrvalabi. Pensjoniõiguslikus ametis olevat E. Verber olnud Eesti ja Vene Valitsuse ajal kokku 11 aastat, sellest Eesti Valitsuse ajal üle kolme aasta.

Teeninud olevat E. Verber Narva ühisgümnaasiumis õpetajana, saades palka kahe viimase aasta jooksul 97.597,50 m. $\frac{(12870 \times (14 + 13))}{24}$ aastas, s. o. mis ta antud tundide arvule vastavalt saanud. Pensjoni-Seaduse § 11 põhjal olevat E. Verberil õigus pensjoni saada 11 aastase teenistuse järgi tabel nr. 2 alusel 37% nimetatud aastapalgast, s. o. 36.111 mk. aastas. Pensjoni palve olevat E. Verber'il esitatud 6.II.1926 a. mis ajast temal ka § 81 põhjal õigus olevat pensjoni saada.

20. oktoobril 1926 a. Riigikohtule antud kaebuses palub Ed. Verber tühistada Töö- ja Hoolekandeministeeriumi otsuse 30. apr. 1926 a., seletades, 1) et tema pensjoni väljaarvamisel oleks pidanud Ministeerium aluseks võtma mitte tema viimasel kahel teenistus-aastal tegelikult saadud palga, vaid gümnaasiumi-õpetaja kahe aasta palga määra ühes alalise lisatasuga ja teenistusvanuse ja haridusest oleneva lisaga; 2) ei olevat Ministeerium Riigi- ja Omavalits. Teenij. Pens. Seaduse § 22 p. a arvesse võtnud, millega seaduseandja olevat tahtnud normaal-tundide ja alla-normaal-tundide arvuga õpetaja teenistust võrdseks teha, nõudes viimastelt pensjoni väljateenimiseks kahekordset aega võrreldes esimestega, s. o. et alla normaal-tundide arvuga õpetajal tuleb pensjon välja arvata ametkoha aastase palga määra järele; 3) ei olevat Ministeerium õieti tarvitanud ka § 15, sest temale olevat määratud pensjon selle paragrahvi p. a järele, kuna tema olevat enne viimast kahte aastat üle kahe aasta koolijuhatajaks, kelle tasu õpetaja tasust suurem, mispärast oleks tulnud temale pensjon määrata § 15 p. b alusel ja 4) et teenistuse pikkus olevat välja arvatud 24 nädala tunni järele, kuna pensjon olevat välja arvatud 14 tunni eest nädalas saadud palga järele, missugune väljaarvamine ei olevat õiglane.

Käesoleva asja arutanud ja prokurööri arvamise kuulanud, leiab Riigikohus, et Ed. Verber'i kaebus tuleb tagajärjeta jätta järgmistel põhjustel:

7. okt. 1924 a. Riigikogu poolt vastuvõetud Riigi- ja Omavalitsuste Teenijate Pens. Sead. (R. T. nr. 123/124 — 1924 a.) § 7 järgi omandavad pensjoni õiguse riigiteenistuses seisvad isikud, kui nad 25 aastat pensjoniõiguslikus teenistuses on teeninud ja 60 aastat vanaks saanud (tab. nr. 1). Sellest üldmäärast on väljavõtted tehtud isikute kohta, kes seaduslikus korras tõestatud haiguste tõttu teenistusest vabastatakse ning kellel selle tõttu läheneb pensjoni väljateenimise aeg ja suureneb pensjonimäär (§ 8—15). Nagu asjatoimetamisest nähtub, kuulub kaebaja viimase liigi isikute hulka. Alusega on kaebaja arvamine, et tema pensjoni-määra väljaarvamisel oleks tulnud aluseks võtta tema ametkoha, s. o. gümnaasiumi õpetaja kahe aastane palgamäär ühes alalise lisatasuga ja teenistusvanuse ja haridusest oleneva lisaga, sest ülalnimetatud Pens. Sead. § 6 järgi määratakse pensjon kindlaks teenistusest lahkuva isiku aastasest palgamäärast, nagu seda ka Töö- ja Hoolekandeministeerium kaebaja suhtes on teinud. Pealeselle tuleb tähendada, et õpetajate palga-seaduse (R. T. nr. 41—1921 a. ja nr. 26—1923 a.) järele oleneb iga üksiku õpetaja aastane palga suurus tema haridusest, teenistusvanusest ja tegelikult antud tundide arvust, mispärast õpetajate suhtes „vastava ametkoha“ palgamääraks osutub see palk, mis nad tegelikult aastas saavad. Sellega langeb ka kaebaja teise väite alus ära. Ei ole kaaluv kaebaja kolmas väide, sest § 15 p. b alusel määratakse pensjoni ainult neile isikule eelviimase ametkoha palgamäära järgi, kes lahkumispäevaks alla kahe aasta ametkohal on teeninud, kuid asjatoimetusest nähtub, et kaebaja Narva ühisgümnaasiumi õpetajaks on olnud üle kahe aasta. Mis puutub lõpuks kaebaja neljandasse väitesse, siis tuleb tähendada, et Riigi- ja Omavalitsuse Teenij. Pens. Seaduse § 3, 6 ja 15 otsekohene tekst teissugust väljaarvamist ei võimalda, kuigi ta ehk mõnel juhtumusel võib mitteõiglaseks osutada.

Neil põhjustel Adm. K. K. §§ 21 ja 22 p. 1 põhjal otsustas Riigikohus: Eduard Verber'i kaebus tagajärjeta jätta.

Nr. 52.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

7/18 detsember 1926 a.

Tallinna Linnavalitsuse voliniku vann. adv. Johan Aronsoni revisjonikaebus Jõhvi jsk. rahukohtuniku otsuse peale 29. dets. 1925 a. kaebe-asjas Jõhvi Valla-valitsuse vastu Aleksander Probsti ravitsus-kulude mittetasumise pärast.

Eesistuja osakonna juhataja P. Puusep, ettekandja riigikohtunik A. Palvadre, prokuröri abi A. Luiga.

9.XII.1925 a. Jõhvi jsk. rahukohtunikule antud kaebuses palus Tallinna Linnavalitsus kohustada Jõhvi vallavalitsust täitma Tallinna Linnavalitsuse administratiiv-korraldust, mis väljendatud Tallinna Linnavalitsuse kirjas 15. okt. 1925 a. nr. 11680 ja nimelt tasuda Tallinna linna keskhaigemajale 9.650 marka Jõhvi valla alalise elaniku Aleksander Probsti ravitsuskulu, tühistades sellega vastolus olevad Jõhvi vallavalitsuse korraldused. Rahukohtuniku otsusega 29.XII.1925 a. on Tallinna Linnavalitsuse kaebus läbi vaatamata jäetud põhjusel, et Jõhvi vallavalitsuse otsus Aleksander Probsti ravitsemise kulude maksmise tagasilükkamise kohta on Tallinna Linnavalitsusele Jõhvi vallavalitsuse kirja läbi 23. oktoobrist 1925 a. nr. 2284 teatavaks saanud 28. oktoobril 1925 a., kuna aga Tallinna Linnavalitsus on kaebuse Tallinnas posti annud alles 8. dets. 1925 a. seega Adm. K. K. § 9 ettenähtud tähtaja möödumisel.

Riigikohtule antud revisjonikaebuses palub Tallinna Linnavalitsuse volinik vann. adv. Johan Aronson tühistada Jõhvi jsk. rahukohtuniku otsuse 29.XII.1925 a. ja temale ette kirjutada asja sisuliselt läbi vaadata. Kaebaja seletab: 1) et linnahaigemaja maks on avalik õiguslikku iseloomu ja kuulub sissenõudmisele vastavaidlemata korras. Maksustaja asutus tegutseb avalik-õigusliku ametkohana, kuna maksualune tegutseb varanduste peremehena, kes ei saa niisugusena üldse administratiiv-korraldusi teha, vaid võib ainult kaitseda neid varanduslikke huvisid, mis tema hooleks antud. Seepärast ei olevat maksumäär ajal asutusel tarvidust nõuda administratiiv-kohtu korras maksualuste vastuväidete tühistamist, vaid ümberpöörduvalt, maksualune kes maksu määramisega nõus ei ole, olevat kohustatud nõutama maksumäärava asutuse korralduse tühistamist, mida käesoleval juhtumusel Jõhvi vallavalitsus ei olevat teinud; 2) et vallavalitsusel ja Vallanõukogul ei ole õigust tühistada Linnavalitsuse otsuseid; 3) et Jõhvi vallavalitsus ei ole Tallinna Linnavalitsuse korralduse tühistamist nõudnud, see korraldus on seaduse jõusse astunud ja et Linnavalitsusel on õigus administratiiv-kohtu korras kaebust tõsta Jõhvi vallavalitsuse vastu viivituse pärast maksu maksmisel ja sel teel kohustada Vallavalitsust jõusse astunud Linnavalitsuse otsust täitma.

Asja arutanud ja prokuröri arvamise kuulanud leiab Riigikohus:

Tallinna Linnavalitsuse kaebasjas Roela vallavalitsuse vastu Amalie Hinti ravitsuskulude tasumise pärast (Riigikohtu Administratiiv-osak. toim. nr. 975—1926 a.) on Riigikohus juba seletanud, et ravitsuskulude vastuvaidlemata korras sissenõudmisel ei tule valla omavalitsuse ja Linnavalitsuse vahetada hinnata kui maksustaja asutuse ja maksualuse vahetada, sest maksualune on säärasel juhtumusel kõrvaline füüsiline isik, keda haigemajas ravitseti, kuna vallaomavalitsus on asutus, keda tahetakse vastutavaks teha selle isiku ravitsuskulude eest. Vallaomavalitsusel, kes seisab väljaspool maksustaja asutuse ja maksualuse vahetada, ei ole Linnavalitsuse otsus ravitsuskulude sissenõudmise kohta iseeneset mitte kohuslik ja seepärast ei või Linnavalitsuse otsus vallaomavalitsuse suhtes ka seaduse jõudu omada.

Juhtumusel kui vallaomavalitsus leiab, et väljaspoolt tulev nõudmine ei ole põhjendatud, siis on tegemist vaielusega kus nõudja asutus kaebuse teel peab tõeks tegema, et tema nõudmine seaduslik on ja vastava omavalitsuse asutuse poolt tuleb täita. Kaebuse esitamisel ei ole

aga Linnavalitsus seotud Adm. K. K. § 9 ettenähtud ühekuulise tähtajaga arvates vallaomavalitsuse äraütlevast otsusest tasuda ravitsuskulusid, nagu käesoleval juhtumusel rahukohtunik ekslikult on arvanud, sest Vallavalitsuse otsust säärasel korral ei tule hinnata kui Vallavalitsuse poolt tema võimupiiri antud administratiiv-asjade otsustamist, vaid kui lihtsat vastuvaie- lust Linnavalitsuse otsuse vastu, mis Vallavalitsuse arvamise järele põhjendamata on. Seepä- rast on Linnavalitsusel õigus Adm. Kohtu korras taotada ravitsuskulude tasumist kolmanda isiku eest Vallaomavalitsuse poolt, kui Vallaomavalitsuse peal lasuva kohustuse täitmist, hoo- limata sellest, et Vallaomavalitsuse keeldumisest kulusid tasuda, on möödunud rohkem kui üks kuu. Ettetoodud kaalutlustel ei olnud rahukohtunikul seaduslikku alust Tallinna Linna- valitsuse kaebust sisuliselt läbi vaatamata jätta ja seepärast, Adm. K. K. § 35 põhjal **otsustas** Riigikohus: Jõhvi jaoskonna rahukohtuniku otsus 29. detsembrist 1925 a. tühistada ja asi samale rahukohtunikule sisuliseks otsustamiseks saata.

Nr. 53.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

17./21 detsembril 1926 a.

Èrukapten Johan (Johannes) Korb'i kaebust sõjaministri otsuse peale 3. juulist 1926 a. kaitse- väe teenistusest ilma pensjoni ja ilma ühekordse toetusraha määramata vabastamise järele.

Eesistuja, osakonna juhataja P. Puusep, ettekandja riigikohtunik M. Taevere; Riigikohtu prokuröri abi K. Luud.

Käesoleva asja arutanud ja prokuröri arvamise kuulanud, leiab Riigikohus, et sõjaministri otsus 3. juulist 1926 a., millega Johannes Korbi pensjoni saamise palve tagasi lükati põhjustel, et temal puudub pensjoni ja toetusraha saamiseks õigus, sest vigastus, mis tema väeteenistusse kõlbmatuks teeb, olevat tekkinud enne Eesti kaitseväge astumist maailmasõjas ega andvat tema pensjoniõiguslik teenistusaeg Pens. Sead. § 33 ettenähtud alanormi välja, tuleb tühis- tada ja asi sõjaministrile uueks otsustamiseks tagasi saata järgmistel põhjustel:

Kaitseväelaste ja nende perekondade Pens. Sead. (R. T. nr. 149 — 1924 a. sead. nr. 105) järele kaitseväelased, kes soovivad saada pensjoni või ühekordset toetusraha tervisliku seisu- korra tõttu lühendatud teenistusaaja eest, esinevad vastava kirjaliku nõudmisega enne kaitse- väeteenistusest lahkumist, vastasel korral määratakse pensjon tabel nr. 1 järgi.

Kaebaja Joh. Korb, keda 3.VI.1926 a. tervislikel põhjustel erusse arvati, oli 6. mail 1926 a. avaldanud kirjalikult soovi, et temale seaduses ettenähtud pensjon määrataks, tugenedes see- juures Ohv. Teenistuskäigu Seadluse § 28 p. 4 ja Kaitsev. Pens. Seaduse peale. Tõsi ju on, et kaebaja vigastus (amputeeritud jalg) ja töövõime kaotus (75%) on Vene ajal sündinud ja arstlik Komisjon, kes kaebaja 18.V.1926 a. üle vaatas, ei leidnud tema juures mingisugust uut viga ja et seepärast puudus alus temale pensjoni määramiseks Kaitsev. Pens. Sead. § 33 või 35 põh- jal, kuid ei saa õigeks pidada sõjaministri arvamist, et kaebajal toetusraha saamiseks õigust ei ole sellepärast, et ta seda seaduslikul tähtajal nõudnud pole. Kaebaja 6.V.1926 a. palvet aval- dades, oli arvamisel, et temal pensjoni saamiseks õigus on, seepärast ta ka üldistes lausetes ainult seda palus. Kuid Kaitsev. Pens. Sead. § 39 näeb ette, et isikud, kes vähemalt kaheaastase teenistuse järgi teenistusest lahkuvad haiguste pärast, mis teenistuse jätkamist võimatuks tee- vad ja kui neil ei ole õigust pensjoni saamiseks, nagu käesoleval korral kaebajal, saavad ühe- kordse toetusraha, see tähendab, et pensjoni asemele astub toetusraha. Viimase saamise õigus võib mõningatel juhtumustel selguda alles pensjoni küsimuse lahendamisel, mispärast asutus, kes seda küsimust lahendab, peab ise, ilma otsekohese palveta, kui ta leiab, et palujal pensjoni saamise õigus puudub, toetusraha määramisele üle minema. Et sõjaminister Joh. Korb'i

suhtes ühekordse toetusraha saamise küsimust sisuliselt ei ole arutanud, siis ei või kaevatud otsus jõusse jääda ja tuleb tühistada ning asi uueks otsutamiseks tagasi saata.

Sellepärast Adm. K. K. §§ 21 ja 22 p. 2 põhjal otsustas Riigikohus: Sõjaministri otsus 3. juulist 1926 a. tühistada ja asi sõjaministrile uueks otsustamiseks saata.

Nr. 54.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

30. novembril/21. detsembril 1926. a.

Reserv-major Karl Vaheri kaebus sõjaministri otsuse peale 16. juunist 1926 a. pensjoni asjas.

Eesistuja, osakonna juhataja P. Puusep, ettekandja riigikohtunik M. Klaassen; Riigikohtu prokuröri abi A. Luiga.

Riigikohtule antud kaebuses seletab reserv-major Karl Vaher järgmist:

29. jaanuaril 1925 a. palusin luba tegevast sõjaväeteenistusest pensjoni peale reservi minna. Mind arvati küll reservi, lugedes 1. veebruarist 1925 a., aga minu pensjoni arvestamis-lehele kirjutas sõjaminister resolutsiooni: „Kaitseväelaste Pens. Sead. järele ei tule pensjoni aja alammäär välja. 27.2.1925 a. Soots.“ (allkri), s. o. minu teenistust õpetaja-ametis (17 aastat 20 päeva) enne kaitseväe-teenistust ei võtnud sõjaminister arvesse. Pöördusin Riigikohtu poole palvega sõjaministri resolutsiooni tühistamiseks, ühtlasi astusin reservist tegevasse teenistusse tagasi, arvates 6. aprillist 1925 a. — 20. oktoobril/3. novembril 1925 a. tühistas Riigikohus sõjaministri eelpooltähendatud resolutsiooni. Seda Riigikohtu otsust silmas pidades, kinnitas sõjaminister 16. jaanuaril 1926 a. minu pensjoni arvestamis-lehe, millest mulle ärakiri S. M. Korraldusvalitsuse poolt 16. jaan. 1926 a. nr. 374—25 all 5. jälgväe rügementi kätte saadeti, ja mulle maksti minu reservis viibimise aja eest 1. veebr. 1925 a. kuni 6. aprl. 1925 a., s. o.: 2 kuu 5 päeva eest pensjon välja, arvates seda minu eelviimase, enne reservi astumist olnud koha-järele, s. o. väeosa majandus-ülema koha järele Tallinnas. Käesoleva 1926 a. 1. juunil astusin uuesti pensjoni peale. 17 juunil s. a. nr. 374—25 all saadeti mulle Korraldusvalitsusest sõjaministri poolt 16. juunil 1926 a. kinnitatud pensjoni arvestamis-lehe ärakiri, mille järele mulle määratud pensjon on väiksem, kui see Kaitsev. Pens. Seaduse vastavate prg. prg. alusel peaks olema, ja nimelt: mulle on määratud pensjon minu viimase koha järele, kus ma alla 2 aastat (1. a. 1. k. 24 p.) olen teeninud, põhjendades seda nimetatud Pens. Seaduse prg. 12-ga, kus on öeldud, et pensjonisaaja teenistusse astumise läbi katkenud pensjoni asemel uuesti määratav pensjon ei või olla eelmisest väiksem. Leian, et olen õigustatud saama pensjoni maksva Kaitseväelaste Pens. Seaduse prg. 14 alusel - eelviimase koha, s. o. Toompea lossi komandandi ametkoha järele, nagu seda omas ettekandes diviisi ülema kaudu sõjaministrile 5. jälgväe rügemendi ülem 18. mail 1926 a. n. 1909 all ja I-se diviisi ülem 19. mail s. a. nr. 855 all Kaitseväelaste Pens. Seaduse prg. 55 põhjal on näidanud. Ehk mulle küll juba kord eelpooltähendatud 2 kuu 5 päeva eest pensjoni oli makstud, ei tee nimetatud Kaitseväelaste Pens. Seadus niisugusel juhtumusel pensjonisaajale mingisugust kitsendust, vaid, ümberpöörduvalt, näitab omas prg. 18-mas, et pensjoni arvatakse teenistusest lahkumisel kogu pensjoniõigusliku teenistusaja eest. Selle seaduse prg. 12 suurendab ainult pensjonisaaja õigust: määrab ära, et uus pensjon ei või vanast väiksem olla, ega tee takistust pensjoni suurenemisele. Pensjoni täpse suuruse väljaarvamise aluseks jääb ikkagi ametkoha palk prg. 14 järele ja kui seejuures selgub, et uus pensjon peaks vanast väiksem olema, siis tuleb tarvitusele võtta prg. 12. Eelpooltoodud põhjustel on mul au Riigikohtu paluda sõjaministrile ette panna mulle täiendavalt pensjoni määrata minu eelviimase koha järele.“

Asja arutanud ja prokuröri arvamise kuulanud, leiab Riigikohus: Teenistulehest nähtub, et reserv-major Karl Vaher on 1. veebruaril 1925 a. Toompea-lossi komandandi kohalt reservi

läänud; reservis olnud kuni 6. aprillini 1925 a., millal uuesti kaitseväe-teenistusse astunud ja 5. rügemendi majanduse-ülema kohale määratud, viimasel kohal teeninud kuni 1. juunini 1926 a., millal uuesti reservi läinud. Edasi nähtub algoimetusest, et 1. veebruaril 1925 a. reservi mineku järele on reserv-major Karl Vaherile pensjoni määratud väljateenitud aja eest Kaitseväelaste Pens. Seaduse § 14 p. b põhjal eelviimase, s. o. majandus-ülema ametkoha palga järele põhjusel, et ta, Vaher, viimasel ametkohal, s. o. Toompea-lossi komandandi kohal, alla kaht aastat teeninud oli. Teiskordse reservi mineku järele on kaebajale res. major Vaherile pensjon määratud viimase, s. o. majandus-ülema ametkoha palga järele, olgugi et ta viimasel kohal alla kahe aasta teeninud on. Kaebaja arvates tulevat temale pensjon määrata mitte viimase ametkoha, s. o. majandus-ülema palga järele, vaid Kaitsev. Pens. Sead. § 14 p. b põhjal eelviimase palga järele põhjusel, et ta viimasel ametkohal alla kahe aasta teeninud on. Selle kaebaja arvamisega ei saa Riigikohus mitte ühineda. Nagu eelpool tähendatud, katkestas kaebaja Vaher pensjoni vabatahtlikult uuesti Kaitseväe teenistusse astumisega. Pensjoni määramisest neile, kes uuesti teenistusse astumisega enne määratud pensjoni kaotasid, räägivad Kaitseväelaste Pens. Seaduse kaks paragrahvi, nimelt §§ 12 ja 18. Esimeses (§ 12) on öeldud, et pensjonisaaja teenistusse astumise läbi katkenud pensjoni asemele uuesti määratav pensjon ei või olla eelmisest väiksem ja teises (§ 18) on tähendatud, et neile isikutele, kes uuesti teenistusse astumisel pensjoni kaotasid, arvatakse pensjon teenistusest lahkumisel kogu pensioniõigusliku teenistusaaja eest. Missuguse ametkoha palga järele neil juhtumustel uus pensjon tuleb määrata, sellest nimetatud paragrahvid ega ka teised paragrahvid midagi ei räägi. Pens. Seaduse § 16 räägib pensjoni määramisest neile kaitseväelastele, kes mõnesugustel, kaitseväelase enese tahtmisest mitte olenevatel põhjustel, väiksema palga määraga ametkohtadele, määratud; neile arvatakse pensjon teenistusest lahkumisel viimase kõrgema ametkoha järele, vaatamata selle peale, kui kaua nad sel ametkohal teeninud on. Sama paragrahvi viimases lauses on tähendatud, et isikud, kes madalamatele kohtadele määratud distsiplinaar-korras saavad pensjoni uue ametkoha palga järele. Selle paragrahvi alla kaebajat viia ei saa, sest see näeb ette ametkoha ja palga langust, mis ei olene kaitseväelase tahtmisest; kaebaja lahkus aga ise vabatahtlikult ametist ja läks reservi. Võrreldes § 16-t, § 14-ga tuleb otsusele jõuda, et viimane näeb ette ametiastme ja palga tõusu. Neil juhtumustel, kui kaitseväelane, kes kõrgemale ametkohale määratud, läheb pensjoni peale, ilma et oleks kaht aastat viimasel kohal välja teeninud, tuleb temale pensjon määrata eelviimase ametkoha palga järele (§ 14 p. b). Ka selle paragrahvi alla ei saa kaebajat viia, sest ta pole kõrgemale ametkohale määratud ega sealt reservi läinud. Teised paragrahvid (15 ja 17), mis ka räägivad pensjoni määramisest ametkoha palga järele, ei või käesolevas asjas käsitusele tulla, sest neis on ettenähtud erijuhtumused, mis käesolevasse asjasse ei puutu.

Nõnda tuleb otsusele jõuda, et neile kaitseväelastele, kes pensjoni katkestasid uuesti teenistusse astumisega, ja selle järele teenisid ainult ühel ametkohal, olgugi alla kahe aasta, tuleb pensjon määrata selle viimase ametkoha palga järele, käsitades seejuures § 18, s. o. arvesse võttes kogu pensioniõigusliku teenistusaega, ja ühtlasi ka § 12, s. o. et uuesti määratav pensjon ei või olla eelmisest väiksem. Kui uue pensjoni määramisel kaitseväelastele, kes pensjoni katkestasid, uuesti teenistusse astumisega ja selle järele teenisid ainult ühel kohal ja alla kaht aastat, arvesse tuleks võtta ka endist kõrgemat ametkohta, siis oleks see seaduses otsekohe ette nähtud, nagu see muudel juhtumustel ette nähtud on. Sõjaminister, nagu näha tema Riigikohtule esitatud kirjalikust seletusest, on käesolevas asjas Kaitseväelaste ja nende Perekondade Pens. Seadust õieti käsitanud, seepärast puudub alus kaebaja palve rahuldamiseks.

Eeltoodud põhjendustel Adm. K. K. §§ 21 ja 22 p. 1 põhjal otsustas Riigikohus: Reserv-major Karl Vaheri kaebus tagajärjeta jätta.

Nr. 55.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

17/21 detsembril 1926. a.

Tartu Maarja koguduse Eestseisuse vol. vann. adv. Karl Pikk'a kaebust Siseministeeriumi otsuse peale 1. sept. 1926. a. Tartu Maarja koguduse põhikirja registreerimise palve läbivaatamata jätmise asjas.

Eesistuja, osakonna juhataja P. Puusep, ettekandja riigikohtunik M. Taevere; Riigikohtu prokuröri abi K. Luud.

Otsusega 1. sept. 1926 a. jättis Siseministeerium olemasoleva Tartu-Maarja ev.-luteriusu koguduse registreerimispalve läbi vaatamata, leides, et säärased palved tulevad Usuühingute ja nende Liitude Seaduse järele esitada ühe kuu jooksul pärast sama seaduse § 22 ettenähtud kuue-kuise tähtaja möödumist, s. o. hiljemalt 31. juulil 1926 a., kuna ülaltähendatud registreerimispalve oli postile antud Tartus 31. juulil 1926 a. ja Tallinnasse jõudnud 1. augustil 1926 a. seega peale seaduses ettenähtud tähtaja möödumist.

Riigikohtule antud kaebuses palub Tartu-Maarja koguduse Eestseisuse volinik vann. adv. K. Pikk tühistada ülaltoodud Siseministeeriumi otsuse 1. sept. 1926 a. ja Siseministeeriumile ette kirjutada esitatud palve sisuliselt läbi arutada, seletades, et Usuühingute ja nende Liitude Seadus hakanud maksma 1.I.1926 a. (§ 29) ja kõik kuude viisi arvatud tähtjad selle seaduse järgi olevat Ts. Kp. S. § 819 põhjal esimesel kuupäeval, seega ka registreerimis-palve mis 1. aug. 1926 a. Tallinna jõudnud, olevat tähtajal sisse antud.

Käesoleva asja arutanud ja prokuröri arvamise kuulanud leiab Riigikohus, et Tartu-Maarja ev.-luteri koguduse eestseisuse voliniku vann. adv. K. Pikk'a kaebus tuleb tagajärjeta jätta järgmistel põhjustel.

Riigikogu poolt 12. nov. 1925 a. vastuvõetud Usuühingute ja nende liitude Seadus (R. T. nr. 183/184 — 1925 a.) hakkas maksma 1. jaanuarist 1926 a. (§ 29). Selle seaduse järgi pidid olemasolevad usuühingud (kogudused) registreeruma seniste üksustena kuue kuu jooksul 1.I.1926 a. arvates sama seaduse peatükk teises ettenähtud korras (§ 22). Järelikult lõppes registreerimise tähtaeg kuue kalendrikuu möödumisel, s. t. 30 juunil kell 24. (B. E. S. § 3051), sest käesoleval juhtumusel ei ole tegemist protsessuaal-tähtajaga ja seepärast ei tule ka kohaldada Ts. Kp. S. § 819. Sama seaduse § 24 teise lõike järgi oli olemasoleval usuühingul (kogudusel), kui liidu (kiriku) keskvalitsus (Konsistorium) usuühingu põhikirja Siseministeeriumile registreerimiseks mõnesugusel põhjusel ei esitanud, õigus liitu jäädes registreerimispalvega pöörduda Siseministeeriumi poole ühe kuu jooksul pärast § 22 ettenähtud kuuekuise tähtaja möödumist. See tähtaeg kui tähele panna, et Usuühingute Seaduses tuleb arvestada kalendrikuudega, algas 1. juulil 1926 a. ja lõppes viimasel sama kalendrikuu päeval, s. t. 31. juulil 1926 a. kell 24. Tartu-Maarja ev.-luteriusu koguduse registreerimise palve aga jõudis Tallinna Siseministeeriumi asukohta 1. aug. 1926 a., s. t. üks päev hiljem, mispärast Siseministeerium täiesti seaduspäraselt toimis, kui ta peale tähtaja sisse tulnud Tartu-Maarja koguduse registreerimispalve sisuliselt läbi vaatamata jättis.

Lõpuks tuleb tähendada, et aluseta on ka prokuröri arvamine, et käesolev kaebus tuleb läbivaatamiselt kõrvaldada sel põhjusel, et kaevatud otsus olevat tehtud Siseministeeriumi peasekretäri poolt, kelle otsuste peale ei saavat Riigikohtule kaevata (Adm. K. K. §§ 2 ja 6), sest arvesse võttes, et Usuühingute ja nende Liitude registreerimine kuulub Siseministeeriumi ülesannete hulka (§ 13) ja selle ülesande täitmise on siseminister pannud ministeeriumi peasekretäri peale (v. siseministri käsukiri nr. 40—10.VII.1926 a.), tuleb kaevatud otsus lugeda Siseministeeriumi otsuseks, mille peale võib Riigikohtule kaebuse anda (Adm. K. K. §§ 2 ja 6).

Seepärast Adm. K. K. §§ 21 ja 22 p. 1 põhjal otsustas Riigikohus: Tartu-Maarja Koguduse Eestseisuse voliniku vann. adv. Karl Pikk'a kaebus tagajärjeta jätta.

Nr. 56.

TSIVIL-OSAKOND.

14. jaanuaril 1926 a.

Jaan Nurk'i kassatsioonikaebus Kohtupalati otsuse peale 27. okt. 1924 a. kassaatori nõudeasjas Karl Hansbergi vastu 30.000 marga suuruses.

Eesistuja osakonna juhataja J. Lõo, ettekandja riigikohtunik J. Arro.

Asja läbi arutades leidis Riigikohus, et Jaan Nurki kassatsiooni kaebus tuleb tagajärjeta jätta järgmistel põhjustel:

Ehk küll asjale juure lisatud Viljandi-Pärnu Kinnitus-Osakonna poolt välja antud tunnistusest on näha, et 3. märtsil 1916 a. on „Mastaru ehk Panga nr. 41a“ talukoht Jaan Jaani p. Nurki omanduseks krepoteeritud ostu-müügi lepingu põhjal, mis tehtud on 27. märtsil 1915 a. tema ja Johan Ado p. Hansbergi vahel, on Kohtupalat tagasi lükanud Jaan Nurki nõudmise, millega ta palus tunnistada tema omanduseks terve „Mastaru ehk Panga nr. 41a“ talu ja eriti selle talu kostja Karl Hansbergi käes oleva maatüki 16 vakamaa suuruses — kostja maa kasutamise õiguse selle maatüki kohta lõpetatuks tunnistada — kostja sellest maatükist välja tõsta ja teda kohustada oma hooned sealt ära vedama. Oma otsuse on Kohtupalat põhistanud kaalutlusega, et Ado Hansberg oli oma „Mastaru“ talust 16 vakamaad maad müünud Karl Hansbergile, ning et viimane on mainitud maatükki „Mastaru saunakoha“ nimetuse all ühes tema poolt ehitatud hoonetega tegelikult kui omanik, vallanud ja tarvitanud rohkem kui kolmekümne aasta jooksul, mille tagajärjel on Karl Hansberg iganemise teel omandanud vaidluse all oleva „Mastaru“ saunakoha ühes selle koha peal asuvate hoonetega. See Kohtupalati lõppjärelendus on — vastupidi paluja arvamisele — kooskõlas B. E. S. § 855 ega riku sama seaduse §§ 812 ja 813 ning Not. S. § 310 eeskirju. Olgugi et viimaste paragrahvide järgi loetakse kinnisvara omanikuks seda, kes omanikuna krepoteerimata on ära tähendatud, ja üldreegel on, et enne mainitud raamatuisse sisse kandmist kinnisvara omandajal ei ole mingisuguseid õigusi kolmandate isikute suhtes, siis on sellest üldreeglist erand tehtud B. E. S. § 855-es mille põhjal Eesti- ja Liivimaal isik, kes tema nime peale krepoteerimata raamatuisse mittesisse kantud kinnisvara sama seaduse §§ 821—853 ettenähtud tingimustel vallanud on kümne aasta jooksul, tunnustatakse selle kinnisvara omanikuks iganemise tagajärjel. Selle paragrahvi eeskirjale vastab Kohtupalati järelendus, et Karl Hansbergi, kes „Mastaru talukoha“ krepoteerimise päevaks Jaan Nurki nime peale oli juba „Mastaru saunakoha“ omanikuks saanud iganemise teel, tuleb selle koha omanikuks lugeda, sest et endastmõistetavalt ei võinud Johan Hansberg, kes selleks päevaks oli juba kaotanud oma omanduseõiguse mainitud saunakoha peale, Jaan Nurkile rohkem õigusi üle anda kui temal enesel oli, ja ära müüa Karl Hansbergi omanduseks saanud „Mastaru saunakohta“.

Küsimus, kas Jaan Nurk oli heas usus, kui ta „Mastaru talu“ ostis, on täitsa tähtsuseta, sest et ostja hea või halb usk ei võinud mõjuda Karl Hansbergi omanduseõigusesse, mis pärast ei vääri lugupidamist paluja väide, nagu oleks Kohtupalat pidanud kostjalt tõendusi nõudma selle kohta, et temal, nõudjal, enne ostmist teada oli, et kostja on ostnud „Mastaru saunakoha“ endise omaniku käest ning et olemas olid need tingimused, millega iganemise teel kostja tähendatud koha omandas.

Lõpuks ei saa lugupeetavaks lugeda paluja väidet, et Kohtupalat ei olevat läbi kaalunud tema volinikkude seletusi, et kõneall-oleva maatüki omandamine Ado Hansbergilt ja selle valdamine kostja poolt, ei andvat kostjale veel õigusi mainitud maatüki omandamiseks temalt, nõudjalt, kui praeguselt „Mastaru talu“ krepoteeritud omanikult, et kostja ei olevat oma õigust krepoteerida lasknud ja temal, nõudjal, olevat teadmata olnud kostja vahekorrad Ado ja Johan

Hansbergide vahel. Kohtupalat on oma otsuse rajanud B. E. S. § 855 peale ja sellega vastust annud kõigile eeltoodud nõudja volinikkude seletustele, ette tooma aga oma otsuses erilisi kaalutlusi iga poolte põhjendi kohta Kohtupalat Ts. Kp. S. § 339 põhjal kohustatud ei ole.

Kõike seda arvesse võttes **otsustas** Riigikohus: Jaan Nurk'i kassatsioonikaebus tagajärjeta jätta.

Nr. 57.

TSIVIIL-OSAKOND.

18. veebruaril 1926 a.

Adolf Rannatschoki volin. vann. adv. R. Eliaseri kassatsioonikaebus Tallinna-Haapsalu Rahukogu otsuse peale 30. märtsist 1925 a. A. Rannatschoki nõudes A.-S. „Balti Päästeselts'i“ vastu 16.575 marga suuruses.

Eesistuja esimees K. Parts, ettekandja riigikohtunik J. Arro.

4. juulil 1924 a. Tallinna 8. jaoskonna rahukohtunikule antud nõudepalves seletas nõudja Adolf Rannatschoki volinik, et kostja A.-S. „Balti Päästeselts“ jäänud võlgu nõudjale 15. oktoobril 1923 a. müüdü kinnisvarade eest 3.000.000 marka, millise summa kohustanud ennast tasuma dollari alusel nii, nagu seda lepingu sõlmimise päeval 15. oktoobril 1923 a. Tallinna börsil koteeritud, nõnda et juhtumisi kui lepingus tähendatud võlamaksu tähtaegadel Eesti marga kurss madalam peaks olema kui lepingus tähendatud, on Balti Päästeselts kohustatud võlasummale niipalju Eesti marku juure maksuma, et võlasumma vastaks dollarite arvele, mis selle eest 15. oktoobril 1923 a. oleks võinud osta. Dollar on vahepeal 347.50 pealt, nagu ta lepingu sõlmimise momendil oli, tõusnud 379.50 Eesti marga peale ehk Eesti mark on selle võrra langenud. Selle tagajärjel pidi kostja võlaprotsentide näol poole aasta eest maksuma 16.575 marka enam kui 15. oktoobril 1923 a. kursi järgi, mida ta aga vabatahtlikult ei tee. Palub seepärast tähendatud kursi vahe raha 16.575 mk. ühes protsentidega kostjalt nõudja heaks välja mõista. Rahukohtunik ja Rahukogu on nõude tagasi lükanud, leides, et poolte vahel sõlmitud leping, millega kostja makskohustus oli seotud dollari-Eesti marga kursiga, on vastolus Ajutise Valitsuse 2. mai 1919 a. seadusega (R. T. nr. 30/31 — 1919 a.), mille § 3. põhjal on lubatud sõlmida lepinguid Eesti Vabariigis olevate asjade üle ainult Eesti markades ja samas rahas tuleb täita kõik markades maksvad nõuded, mispärast poolte vahel sõlmitud leping B. E. S. §§ 3214, 2922, 3159, 3183 põhjal on tühine. — Rahukogu otsuse peale on nõudja Adolf Rannatschoki volinik vann. adv. Rein Eliaser annud Riigikohtule kassatsioonikaebuse, milles palub kaevatud otsust ära muuta eelpool tähendatud seaduste rikkumise pärast.

Asja läbi arutades leiab Riigikohus nõudja voliniku kassatsioonikaebuse rahuldamisväärilise olevat järgmistel põhjustel:

Ajutise Valitsuse 2. mai 1919 a. seaduse § 3 kirjutab ette lepinguid teha Eesti Vabariigis olevate varanduste kohta, samuti lepinguid täita Eesti markades, s. t. varanduse väärtus peab ära tähendatud (kindlaks määratud) olema Eesti markades ning lepinguosalisel kohustatud lepingut täitma ja selle vastu võtma Eesti markades. Nende määruste vastu lepinguosalisel eelseisvas asjas ei ole eksinud, sest müüdü kinnisvarade väärtus on kindlaks määratud Eesti markades, samuti on otsjale kohuseks tehtud ostuhinna maksmine Eesti markades. Ainult ostuhinna summa (ikkagi Eesti markades) väärtus, vastavalt müüdü varanduse väärtusele ostu-müügilepingu sõlmimise momendil, on kindlustatud rahakursi kõikumiste vastu, kindlamahinnalist dollarit mõõdupuuks võttes. Säärane poolte talitusviis ei ole kuidagi vastolus 2. mai 1919 a. seaduse mõttega, sest leping ei ole sõlmitud dollarites, ei ole ka määratud selle täitmine dollarites, ei leidu siin ka midagi Rahukohtute poolt tähendatud

datud B. E. S. määruste vastast, kuna need kassaatori õige tähenduse järgi lubavad võlgjäänud ostuhinna kas kohe kindlaks määrata või selle määramise jätta mõne kolmanda isiku hoolde või kindlaks teha vastavalt turuhindadele või isegi õiglasele äranägemisele (B. E. S. §§ 3851—3856). Kui aga hinna määrajaks võib olla turg, mispärast siis mitte dollar? On ju selleks olnud ka mõni turuaine nagu rukki kilogramm, mis kassaatori õige seletuse järgi laialdast tarvitamist leidis Põllutöoministeeriumi poolt. Seesugused abinõud olid sihitud õiglase saavutamiseks ning ühe isiku põhjendamata rikastamise kõrvaldamiseks teise kaaskodaniku kulul rahakursi kõikumiste abil. Rahukogu vastupidine seisukoht on vastolus seaduse (2. mai 1919 a. ja B. E. S. § 2922 ja 3124) nõuetega, mispärast tema otsus jõusse ei või jääda.

Neil põhjustel **otsustas** Riigikohus: Tallinna-Haapsalu Rahukogu otsus Ajutise Valituse 2. mai 1919 a. (R. T. 1919 a. nr. 30/31) määruse § 3 ja B. E. S. §§ 2922 ning 3214 rikumise pärast tühistada ja asi samale Rahukogule tagasi saata uueks otsustamiseks teises kohtu koosseisus.

Nr. 58.

TSIVIL-OSAKOND.

18. veebruaril 24. märtsil 1926 a.

Aleksander, Robert ja Eduard Nahk'i volim. vann. adv. K. Haaho kassatsioonikaebus Kohtupalati otsuse peale 2. veebruarist 1925 a. Ann Nahki ja tema alaealiste laste Arved ja Florentin Nahki nõude asjas Aleksander, Robert ja Eduard Nahki vastu 10.286 marga suuruses.

Eesistuja ja ettekandja osakonna juhataja J. Lõo.

Rakvere-Paide Rahukogule kostjate Aleksander, Robert, Eduard ja Maria Nahade (Nahk'ide) vastu 9. sept. 1922 a. antud nõudepalves seletab Ann Nahk oma enese eest ja oma alaealiste laste Arved ja Florentini seaduslik eestkostjana ühes laste teise cestkostja, Aleksander Sabolotnaga, et 5. aprillil 1922 a. on Rakvere-Paide Rahukogu poolt kinnitatud Nikolai Naha (Nahk'i) testament, mis seadusejõusse astunud. Selle testamendi järgi jät nud Nikolai Nahk oma talukoha „Otsa“ nr. 10, mis Pagari mõisast ära lahutatud, kostjaile, kuna ta nõudjaile, s. o. oma poja Johannese lesele ja selle lastele lubanud liikuvast varandusest ainult ühe lehma, jättes neid liikumata varandusest koguni ilma. Nõudjad leiavad, et Nikolai Naha (Nahk'i) testament pole kooskõlas maksvate seadustega, et ta ära muuta ja seadustega kooskõlla viia tuleb neis osades, mis pärandusejätja poja Johannes Naha (Nahk'i) pärijate huvide vastu käivad, ja paluvad seepärast Rahukogu: „Rakvere-Paide Rahukogu poolt 5. aprillil 1922 a. täitmisele kinnitatud Nikolai Nahki testamendi osaliseks muutmiseks ja seadustega kooskõlla viimiseks tunnistada Ann Nahkile ja tema alaealistele lastele Arved ja Florentin Nahkidele kui surnud Nikolai Nahki poja seaduslikele pärijaile pärimisõigused Nikolai Nahki liikumata ja liikuva varanduse peale $\frac{1}{5}$ osas“. Kostjad ei tunnistanud nõudmist õigeks ja seletasid sellevastu, et ühes testamendi kinnitamistoimetusega käis Rahukogus ka üleskutsetoimetus, kus kustunuks tunnistati kõik üles andmata jäänud õigused ja vastuvaielused testamendi vastu. Edasi seletasid kostjad, et nõudjad pole ette toonud ühtki neist põhjustest, mis Ts. Kp. S. §§ 2068 ja 2069 järgi lubaks kustunuks tunnistatud õigusi nõudekorras maksuma panna, ja et tähtaeg nõude tõstmiseks on mööda läinud. Seda asja läbi arutades leidis Rakvere-Paide Rahukogu: 1) et Nikolai Nahk'i (Naha) testament on seadusejõusse astunud ja kõik üles andmata jäänud õigused Nikolai Nahki (Naha) päranduse kohta ja vastuvaielused tema testamendi vastu on kustunuks tunnistatud; 2) et see otsus tänini on muutmata; 3) et nõue on tõstetud mitte Rahukogu otsuse 5-st aprillist 1922 a. tühjaks tunnistamise ja nõudjate kui pärijate vastuvaidlemisõiguse jaluleseadmise üle, nagu T.

Kp. S. § 2069 ette nähtud, vaid surnud Nikolai Nahk'i (Naha) testamendi osalise muutmise üle sisuliselt, millise nõude tõstmiseks praegusel ajal seaduslik alus puudub; 4) et nõudjate poolt igasugused seaduslikud tähtajad vaidluste tõstmiseks nõudmise korras on mööda lastud. Kõiki neid asjaolusid arvesse võttes mõistis Rahukogu nõudmise tühjaks. Selle otsuse peale Kohtupalatile antud edasikaebuses seletasid nõudjad: 1) et Rahukogul õigust ei olnud nõudmise tagasilükkamiseks tähtaja möödalaskmise pärast, sest osa nõudjaid olla alaealised (B. Ts. Ö. § 3625); 2) et kostjad, kes testamendi kinnitamist nõudsid, ei ole üles andnud nõudjate elukohti ja kohus ei ole saatnud neile kutsetähti testamendi avamise ja kinnitamise päevaks, võttes neilt seega võimaluse vastu vaielda, millepärast neil õigus olla nõudmise korras paluda testamendi muutmist. Seda asja 26. jaanuaril 2. veebruaril 1925 a. läbi vaadates leidis Kohtupalat, et nõudmine veel mitte aegunud ei ole B. Ts. Ö. § 3625 p. 3 põhjal. Seda tõsitades leiab Kohtupalat üleliigse olevat arutada küsimust; kas kostjad on testamenditoimetuse ajal nõudjatele kutseid saatnud või mitte, mille üle nõudjad apellatsioonikaebuses kaebavad. Nõudmist sisuliselt arutades veendub Kohtupalat, et Nikolai Nahk'i testament kooskõlas ei ole Eestimaa Talurahva seaduse § 1165-ga ja et nõudjate nõue omas suuremas osas tuleb rahuldada, mispärast määras: Rakvere-Paide Rahukogu otsus 11. nov. 1922 a. ära muuta ja Rakvere-Paide Rahukogu poolt 5. aprillil 1922 a. täitmisele kinnitatud Nikolai Nahk'i testament tühjaks tunnistada 1/5 kinnisvara kohta käivas osas ja 3/20 vallasvara kohta käivas osas; muus osas nõudjate nõudmine tagasi lükata, pannes kostjate peale nõudjate kasuks kohtu- ja asjaajamise kulusid kahe kohtu astme eest 1260 marka.

Kassatsioonikaebuses selle otsuse peale seletab kostjate volinik vann. adv. Kristjan Haho: 1) Kohtupalat ei ole arvesse võtnud asjas olevat testamenti ühes pealkirjaga, et testament on Rahukogu poolt kinnitatud ja kõik üles andmata jäänud õigused ja vastuvaidlused on kustunuks tunnistatud, milline määrus seadusejõusse on astunud. Seega olla Kohtupalat Ts. Kp. S. §§ 366, 367, 694 ja 711 rikkunud; 2) Kohtupalat ei olla õieti kohaldanud B. Ts. Ö. § 3625 p. 3. Kassaatori arvates ei saa § 3625 p. 3 leiduvat eeskirja alaealiste päralt olevate nõudeõiguste aegumise seismajäämise kohta mitte kohaldada üleskutse toimetuses üles andmata jäänud õiguste kustunuks tunnistamise ehk präklusiooni otsuste vastu nõude tõstmise tähtaegade suhtes. Ka ei olla käesoleval korral neid tingimusi olemas, mille põhjal (Ts. Kp. S. § 2069) präklusioonimääruste tühistamist võiks nõuda. Kohtupalat olla B. Ts. Ö. §§ 2453, 2479, 2708 ja Ts. Kp. S. §§ 1966, 1967, 2066, 1970, 2068, 2069 ja 2070 mitte arvesse võtnud ja oluliselt rikkunud ning B. Ts. Ö. § 3625 mitte õigesti tarvitanud; 3) Eestimaa Talurahva Seaduse § 1165 järgi ei või vanemad ühtki oma last pärandusest ilma jätta. Kohtupalat on seda määrust käesoleval korral kohaldanud ka lastelaste suhtes, millega ta kassaatori arvates rikkunud sama seaduse paragrahvi õiget mõtet. Kõigil neil põhjustel palub kassaator Kohtupalati otsuse tühistada.

Asja ettekannet ära kuulanud olles leiab Riigikohus tarvilise olevat enne kassatsioonikaebuse väidete lahendamist peatuda üleskutsetoimetuse põhimääruste juures: Üleskutse toimetuses üles andmata jäänud õigused tunnistatakse sellekohase kohtu määrusega kõik kustunuks (Ts. Kp. S. § 2066). Niisuguse, nõnda-nimetatud präklusiooni, määruse vastu vaidlemiseks jätab seadus kaks teed: erakaebuse tee (Ts. Kp. S. § 2068) ja nõude tee (Ts. Kp. S. § 2069). Tahab präklusioonimääruse põhjal oma õigusi kaotanud isik või selle volinik või eestkostja selle määruse vastu vaielda, peab ta ühe neist põhjustest, mis Ts. Kp. S. § 2068 on loeteldud, ette tooma ja tõeks tegema ja nimelt: 1) et üleskutsetoimetuse on avatud juhtumis, mis seaduses positiivselt ette ei ole nähtud; 2) et rikutud on Ts. Kp. S. § 2060, 2062 ja 2063 väljendatud eeskirjad, mis üleskutse kuulutuste sisu ja avaldamise korra kohta käivad; 3) et tähele panemata on jäänud tähtajad, mis asjast huvitatud isikute ilmumiseks (Ts. Kp. S. § 2061) või määruse tegemiseks on ette nähtud (Ts. Kp. S. § 2066 ja 2067); 4) et kohus on jätnud läbi vaatamata õigel ajal üles antud õigused (Ts. Kp. S. § 2064). Tahe-

takse aga präklusioonimäärust nõude teel tühistada, peab ette toodama samu põhjusi. Pealeselle võidakse nõuet tõsta ka veel siis, kui tõeks on tehtud võltsimine dokumentides, mis üleskutse-palve juures on esitatud või kui üleskutse-palves tehtud avaldused on valelikuks tunnistatud (Ts. Kp. S. § 3069). Järelikult ripub üleskutse tagajärjel tehtud präklusioonimääruse kindlus üleskutset ette võtta palunud isiku poolt esitatud dokumentide ehtsusest, tema poolt kohtule antud avalduste õigusest ja kohtu poolt ette võetud üleskutsetoimetuse eeskirjade täpsest täitmisest. Peale põhjuste präklusioonimääruste tühistamiseks (Ts. Kp. S. § 2068, 2069 ja 2070) peab kaebajal või nõudjal alles olema ja veel mitte mööda läinud tähtaeg. Era-kaebuse jaoks on ette nähtud ühekuuline tähtaeg präklusioonimääruse resolutsiooni kuulutamise päevast arvates (Ts. Kp. S. § 2068). See tähtaeg on protsessuaalne. Nõude tõstmiseks ettenähtud tähtaeg (Ts. Kp. S. § 2070) kuulub aga materiaalõiguse tähtaegade hulka. Nende kestel mittetõstetud nõudmised aeguvad B. Ts. O. § 3618 ja järgmistes paragrahvides ette nähtud tingimustel. Kolmandaks peab Ts. Kp. S. § 2069 põhjal tõstetud nõue präklusioonimääruse tühistamist taotlema. Ilma selle määruse tühistamiseta ei saa olla kustutatud õiguste endistamist ja maksmapanekut. Seejuures tuleb veel tähendada, et päranduse asjus on üleskutsetoimetuse ja pärijate õiguste kindlaksmääramine harilikult nii tihedasti üksteisega seotud et testamendiseaduse jösse-astunuks tunnistamine või pärijate pärimisõigustesse kinnitamine õiguste präklusiooniga ühel ajal ja ühes määruses sünnib. Niisugusel korral võib nõudja ühes nõudes ühendada ka präklusioonimääruse tühistamise ja testamendi-muutmise või pärimisõiguste tunnistamise taotluse. Neilt üldmäärustelt kassatsioonikaebuse väidete vaatlemisele üle minnes leiab Riigikohus, et kassaatori väide B. Ts. O. § 3625 p. 3 rikkumise kohta õigustatud ei ole. Nagu juba eelpool tähendatud, on Ts. Kp. S. § 2070 mainitud tähtaeg materiaalõiguse alalt ja selle kestel mitte-tõstetud nõuded võivad aeguda, kuna alacaliste suhtes aegumise jaoks ja ühes sellega ka tähtaja möödumine seisma jääb. Õigustatuks tuleb aga lugeda kassaatori väidet Ts. Kp. S. § 366, 2068 ja 2069 rikkumise kohta. Kohtupalat oleks pidanud mitte ainult aegumise seisma-jäämist arutama, vaid ka veel teisi olulisi vajadusi, mis käesoleva nõude rahuldamiseks tarvis, ja nimelt seda küsimust, kas peale tähtaja ka need tingimused on olemas, mis Ts. Kp. S. § 2068 ja 2069 loeteldud, s. o. üleskutsetoimetuse eeskirjade ja korra rikkumised, mis õigustavad nõude tõstmist präklusioonimääruse tühistamiseks. Ei ole neid tingimusi olemas, siis ei aita sellest üle ei nõudjate alacalsus, ei ka nõuet kustutava aegumise seismajääk. Tähtaja allesolek üksi ei saa nõude põhjenduste ja tõenduste asemele astuda ja neid üleliigseks teha, nagu Kohtupalat seda arvab. Seda tehes on Kohtupalat oluliselt rikkunud Ts. Kp. S. §§ 366, 2068 ja 2069 õiget mõtet. Et Kohtupalati otsus juba sellepärast omas täies ulatuses tuleb tühistada, ei pea Riigikohus enam tarvili-seks arutama hakata veel teisi kassaatori poolt otsuse tühistamiseks ettetoodud väiteid.

Kõike seda arvesse võttes **otsustas** Riigikohus: Kohtupalati otsus selles asjas Ts. Kp. S. §§ 366, 2068 ja 2069 rikkumise pärast tühistada ja asi Kohtupalatile tagasi saata uueks otsustamiseks teises kohtu koosseisus.

Nr. 59.

TSIVIIL-OSAKOND.

15. aprillil 1926 a.

Otsekoheste Maksude Peavalitsuse kassatsioonikaebus Kohtupalti otsuse peale 5. märtsist 1925 a. surn. Alvil-Friedrich Hirschfeldti testamendi kinnitamise asjas.

Eesistuja ja ettekandja osakonna juhataja J. Lõo.

Asja ettekannet ära kuulanud olles ja Otsekoheste Maksude Peavalitsuse kassatsioonikaebuse arutusele asudes, leidis Riigikohus järgmist:

3. jaanuaril 1922 a. surnud Alvil-Friedrich Hirschfeldti testamendi järele — nagu viimasest näha — peab testamendi pärija muuseas välja maksma Tartu Jaanikirikule 10.000 marka tingimusel, et see kapital puutumata seisaks ja selle protsentidest iga aasta vastav osa tarvitataks tema, Hirschfeldti, vanal Jaanikiriku surnuaial asuva matuseplatsi korrashoidmiseks. Selle korralduse põhjal ei omanda Jaanikirik mingit varandust. Ei kapital ega protsendid tema omanduseks või kasutamiseks üle ei lähe. Kapital peab seisma puutumata ja protsendid peavad ära tarvitatama testamenditegija enese huvides, olgugi et see peab sündima juba peale tema surma. Ei sünni aga siin mingit varanduse tasuta üleminekut Pärandusmaksu Seaduse § 1 mõttes, siis ei olnud ka Kohtupalatil, vastupidi paluja arvamisele, seaduslikku põhjust tähendatud kapitali pealt pärandusmaksu võtta.

Pärandusmaksu Seaduse § 2 p. b põhjal vabastatakse pärandusmaksust varandused, mis lähevad heategevuslike asutuste heaks, s. o. niisuguste asutuste heaks, mille eesmärgiks on inimeste elu ja tervise alalhoidmine (v. Vene Senati Tsiv. Kass. Dep. otsus 1915 a. nr. 57). Eeltoodud seadusemäärus on sihitud üksnes selle peale, et väärtusi, mis tasuta määratakse heategevuse otstarbeks, ei vähendataks riigikassa kasuks võetava pärandusmaksuga. Sarnasel korral loobub riik oma fiskaalseist huvidest heategevuse ülesannete kasuks, olenevata sellest, kas vastava ülesande teostamine pannakse juba olemasoleva heategevusliku asutuse peale või usaldatakse uuele, mille asutamine peab veel sündima vastavalt testamenditegija tahtmisele (v. Vene Senati Tsiv. Kass. Dep. otsus 1912 a. nr. 113).

Surnud Hirschfeldti testamendi järele peab testamendipärija muuseas välja maksma üliõpilaste korporatsiooni Fraternitas Academica endiste liikmete (vilistlaste) seltsile 150.000 marka tingimusel, et see kapital seisaks puutumata ja tema protsendid iga poolaasta tarvitataks abirahaks ühele puudust-kannatajale edasipüüdjale täisõiguslikule frater academicusele tema, Hirschfeldti, võitluses kodumaa eest langenud poja, frater academicus Heinrich Hirschfeldti mälestuse ja nime jäädvustamiseks. Selle korralduse eesmärk on silmapaistvalt heategevuslik, nimelt puudust-kannatajale üliõpilasele abiks olla temal ülalpidamiseks tarvili kulusid teataval määral katta, ja tähendatud korralduse teostamine pannakse teatava, nimeetatud korporatsiooni endiste liikmete seltsi juures ellukutsutava asutuse peale. Seega kuulub mainitud heategevuslikuks otstarbeks määratud kapital Pärandusmaksu Seaduse § 2 p. b ettenähtud varanduste hulka ja niisugusena on Kohtupalati poolt täitsa õigesti pärandusmaksust vabastatud.

Õigesti on Kohtupalat ka talitanud pärandusmaksust vabastades Tartus asuvat kinnisvara, mis üle läheb Tartu linnale „leitud laste kodu sisseseadmiseks ja ülalpidamiseks“, s. o. heategevusliku asutuse ellukutsutamise otstarbeks, mille eesmärk on leitud laste elu ja tervise alalhoidmine (Pärand. S. § 2 p. b).

Neil põhjusil tuleb Otsekoheste Maksude Peavalitsuse kassatsioonikaebus tagajärjeta jätta surnud Hirschfeldti eelpool tähendatud korralduste kohta käivas osas.

Mis puutub Alvil Hirschfeldti testamendis Friedrich Hirschfeldtile, Edith Schulzile, Alice Seelandile, Karin Greinertile, Alvil Reinsonile, Anna-Ingeborg Mathissonile ja Richard Sachsendahlile määratud legaatisse, siis oleks Kohtupalat pidanud nende suhtes Pärandusmaksu Seaduse §§ 5 ja 21 juhatusel järele katsuma, kas need legaadid kuuluvad pärandusmaksu alla, ning jaataval korral kindlaks määrama igäihe legaadi peale langeva pärandusmaksu summa suuruse ja selle summa maksmise korra ja tähtaja. Seda tegemata jättes on Kohtupalat rikkunud Pärandusmaksu Seaduse §§ 5 ja 21, mispärast tema otsus vastavas osas ei võis jõesse jääda.

Kõike seda arvesse võttes otsustas Riigikohus: Kohtupalati otsus 5. märtsist 1925 a. ses osas, millega määrata jäeti pärandusmaks Friedrich Hirschfeldtile, Edith Schulzile, Alice Seelandile, Karin Greinertile, Alvil Reinsonile, Anna-Ingeborg Mathissonile ja Richard

Sachsendahlile määratud legaatide pealt, Pärandusmaksu Seaduse § 5 ja 21 rikkumise pärast tühistada ja asi Kohtupalatile tagasi saata tähendatud osas uueks otsustamiseks teises kohtu koosseisus; muus osas Otsekoheste Maksude Peavalitsuse kassatsioonikaebus tagajärjeta jätta.

Nr. 60.

TSIVIIL-OSAKOND.

22. aprillil 1926 a.

Raissa Villa kassatsioonikaebus Tartu-Võru Rahukogu otsuse peale 29. juulist 1925 a. Krepostijaosk. ülema tegevuse pärast Jakob Kure (Kurg) poolt esitatud obligatsioonide kinnitamise asjas.

Eesistuja J. Lõo, ettekandja riigikohtunik J. Arro.

Asja läbi arutades leiab Riigikohus Raissa Villa kassatsioonikaebuse rahuldamisväärilise olevat järgmistel põhjustel:

Rahukogu seletab õigesti ja kooskõlas Not. Sead. § 350 mõttega, et kinnistusjaoskonda sisse tulnud kinnistusenõudmised ja palved peavad kinnistusjaoskonna ülema poolt läbi vaadatama selles järjekorras, kuidas nad jaoskonda on sisse tulnud. Selles läbivaatamise korras ei tohita mingit vahet teha õiguste kinnistuste (statja) ja märkuste (otmetka) vahel, siin tuleb arusaamatuste ja kokkupõrgete ärahoidmiseks täpselt käia Not. Sead. § 350 (lõpp) järele, mis on maksev nii ühe kui teise kategooria sissekannete (sapissi) kohta. Ei saa nõus olla kinnistusjaoskonna ülema sekretäri seletusega, et sissetuleku järjekorras otsustada tuleb ainult õiguste kinnistuste palveid, mitte aga ka märkusi, kuna muidu kujunevad kinnistusjaoskonna ülema tegevus lihtsaks mehhaaniliseks registreerimiseks. Ülem peab tegutsema täpselt seaduse piirides ja seaduse nõuetele vastavalt, eriti ei tohi ta rikkuda Not. Sead. § 350 ettenähtud palvete ja nõudmiste läbivaatamise järjekorda ja sellest rippuvat sissekannete eesõigustatust, samuti aga ka mitte kõrvale kalduda Not. Sead. § 352 nõudeist, mille põhjal (p. 2 ja 4) muu seas jaoskonna ülem kinnistuspalvete ja -nõudmiste läbivaatamisel on kohustatud kindlaks tegema, et ette pandud dokumendid ja aktid ei sisalda midagi silmanähtavalt seadusevastast ning et kinnistust ei takista enne kinnistusraamatuisse sisse kantud õigused. Selviisil peab ülem silmas pidama seadust ja kinnistusraamatuid, mille asemele ei või astuda tema, ülema, äranägemine või mingid väljaspool kinnistusraamatuid ja vastolus nendega seisvad asjaolud sel põhjusel, et need on ülemale „kindlasti teada“; seesugusel korral peab ülem hoolt kandma kinnistusraamatute kordaseadmise eest vastavalt tegelikule olukorrale, mitte aga nende vastu talitama, sellega segadust neis suurendades; kinnistusraamatute avalikkuse tõttu peavad nad selged ja ilma lahkkelideta olema mitte ainult kinnistusjaoskonna ülemale, vaid ka igale kõrvalisele isikule.

Nagu eespool tähendatud, on Rahukogu õigeks võtnud, et kinnistusnõuded ja -palved peab läbi vaadatama jaoskonna ülema poolt nende sissetuleku järjekorras. Kuid Rahukogu leiab, et Not. Sead. § 317 põhjal märkused, mis sama sead. § 316 p. 2 ja 3 põhjal kinnistusregistrisse sisse on kantud, ei takista kinnisvara peale obligatsioonide kreposteerimist, väljaarvatud ainult märkused, mis puutuvad kinnisvara omanduse küsimusse (mida aga käesolevas asja ei olevat), seega olnud kinnistusjaoskonna ülemal õigus obligatsioonide kinnistada ka ses juhtumis, kui kinnisvara sunnimüügi kohta käiv märkus obligatsioonide kinnistamise ajal veel kustutatamatult kinnistusregistris püsis. See Rahukogu seletus ei ole õige. Rahukogu seab siin ühele järjele § 316 p. 2 ettenähtud märkuse, mis tehakse kinnisvara sundmüügile määramise puhul, ja p. 3 ettenähtud märkuse, mis kantakse sisse nõude kohtuliku kindlustamise puhul, ning kohaldab ühtviisi mõlemate märkuste kohta tõepoolest ainult viimase märkuse kohta käivat § 317 ettenähtud tähendust, et § 316 p. 3 ettenähtud nõude kindlustuse

märkus ei takista vabatahtlikku kinnisvara võõrandamist, kui kindlustuse aineks ei ole omandusõigus. Rahukogu laiendab viimase tingimuse ka sundmüügi puhul tehtud märkuse peale, mille tagajärjel tuleb esile sarnane mõttetuse, et sundmüügile määratud kinnisvara peale võidakse vabatahtlikult obligatsioon teha, kui sundmüügi nõue ei ole kohtu otsuse läbi kindlustatud omanduse-õiguse küsimuses. See mõttetuse on silmanähtav ega tarvitse pike-mat seletust.

Rahukogu on rikkunud Not. Sead. § 317, mis pärast tema otsus jõusse ei või jääda.

Neil põhjustel **otsustas** Riigikohus: Tartu-Võru Rahukogu otsus Not. Sead. § 317 rikkumise pärast tühistada ja asi samale Rahukogule tagasi saata uueks otsustamiseks teises kohtu koosseisus.

Nr. 61.

TSIVIIL-OSAKOND.

20. mail 1926 a.

Otsekoheste Maksude Peavalitsuse kassatsioonikaebus Kohtuaplati otsuse peale 26. oktoobrist 1925 a. surn. Emmeline Quernereri pärandusajaks.

Eesistuja esimees K. Parts, ettekandja riigikohtunik V. Ditmar.

Asja ettekannet ära kuulanud olles, leidis Riigikohus järgmist: 14. jaanuaril 1923 a. surnud Emmeline Quernereri (Kverneri) testamendis, mis Tallinna-Haapsalu Rahukogu määrusega 10. jaanuarist 1925 a. seaduse jõusse astunuks tunnustati, sisaldub muu seas järgmine korraldus: „der deutschen lutherischen Kirchengemeinde in Hapsal vermache ich neunzigtausend (90.000) Mark“ (saksa luteri kirikukogudusele Haapsalus jätan päranduseks üheksakümmend tuhat (90.000) marka).

Selle summa ülemineku eest oli Rahukogu sama määrusega otsustanud nimetatud kirikukoguduselt sisse nõuda 23.400 m. pärandusmaksu.

Eeltoodud määruse peale kirikukoguduse poolt esitatud erakaebuse rahuldamiseks määras Kohtupalat otsusega 26. oktoobrist 1925 a. Haapsalu saksa luteri kirikukogudust pärandusmaksust vabastada ja Rahukogu otsus vastavas osas tühistada.

Riigikohtule antud kassatsioonikaebuses taotleb Otsekoheste Maksude Peavalitsus Kohtuaplati otsuse tühistamist Pärandusmaksu Seaduse § 2 p. b rikkumise pärast.

Otsekoheste Maksude Peavalitsuse kassatsioonikaebuse arutusele asudes leiab Riigikohus, et sellest kaebusest ühenduses kaevatud otsusega järgneb küsimus: kas on Eestis maksva Pärandusmaksu Seaduse põhjal pärandusmaksust vabastatud varandus, mis pärandusejätja testamendi järele tasuta üle läheb evangeli-luteriusu kirikukogudusele?

Selle küsimuse lahendamisele pöördudes, leiab Riigikohus, et Pärandusmaksu Seaduse § 2 p. b põhjal vabastatakse pärandusmaksust varandused, mis lähevad heategevusliikude, teadusliikude ja haridusliikude asutuste heaks; heategevusliikude asutuste all aga tuleb mõista igasuguseid asutusi, millede tegevus on sihitud inimeste elu ja tervise alalhoidmisele (v. Vene Senati Tshiv. Kass. Dep. otsus 1915 a. nr. 57).

Evangeli-luteriusu kirikukogudus esineb evangeli-luteriusu usutunnistusega seotud isikute ühinguga (v. Riigikohtu Üldkogu otsus 1925 a. nr. 8), ja seesuguse ühingu eesmärk on muuseas vaeste ja haigete eest hoolekandmine (R. T. nr. 28, 29 — 1919 a.), mis pärast peaks küll selge olema, et kirikukoguduse tegevus on muu seas heategeline ning et kirikukogudus ise kuulub heategeliste asutuste hulka. Igasugune kahtlus aga selles suhtes langeb ära, kui silmas pidada R. T. nr. 183/184 — 1925 a. välja kuulutatud „Usuühingute ja nende liitude Seadust“, milles kindlaks on määratud kirikukogude kui usuühingute mõiste,

tegevuspiirkond, õigused ja kohused. Selle seaduse § 2 määrab: „Usuühing on ühe ja sama usutunnistuse pooldajate ühendus, mille eesmärk oma liikmete usuliste, kõlbliste, heategeliste, hariduslike ja kasvatuslike tarviduste täitmine“. Siin nimetatakse kirikukoguduse kui usuühingu eesmärk juba otsekohe heategeliseks vastavalt tema ülesandele hoolt kanda vaeste ja haigete eest. Kõike seda arvesse võttes jõuab Riigikohus järeldusele, et evangeli-luteri usu kirikukogudus kuulub tema tegevuse iseloomu-järgi heategeliste asutuste hulka ja kui niisugune, tuleb Eestis maksva Pärandusmaksu Seaduse § 2 p. b põhjal pärandusmaksust vabastatuks lugeda.

Neil kaalutlustel arutatava küsimuse peale jaatavas mõttes vastates, leiab Riigikohus Otsekoheste Maksude Peavalitsuse kassatsioonikaebuse mittelugupectava olevat. Paluja seletab, et Vene Pärandusmaksu Seaduse § 202 p. 4 järele pärandusmaksu alla ei käinud varandused, mida pärisid kirikud, kloostrid ja kiriku ametkond (церкви, монастыри и церковные причты) ning et Eestis maksev Pärandusmaksu Seadus ei olevat mingi muu, kui ainult Vene Pärandusmaksu Seadus tõlgitsetud kujul mõningate muutustega ja eriti selle vahega, et praegu maksva Pärandusmaksu Seaduse § 2 p. b olevat välja jäetud sõnad „kirikud, kloostrid ja kiriku ametkond“. See paluja iseenesest õige seletus on tähtsuseta, sest et käesolevas juhtumis ei esine testamendijärelise pärijana ei „kirik“, mille eesmärk ainult usuliste tarviduste täitmine, ega „klooster“ või „kiriku ametkond“, vaid kirikukogudus; viimane aga on ka heategeline asutuseks ja kui niisugune, on pärandusmaksust vabastatud.

Ekslikuks tuleb lugeda paluja väide, nagu oleks Kohtupalat seadusevastaselt tunnustanud „kiriku“ „heategevaks asutuseks“, sest et seesugust järeldust kaevatud otsuses ei sisaldu. Mitte „kitiku“, vaid „kirikukoguduse“ on Kohtupalat leidnud heategelise asutuse olevat ja see tema järeldus on täitsa kooskõlas „Evangeli-luteri usu koguduste omavalitsuse ajutise korraldusega“ (R. T. nr. 28/29 — 1919 a.) ja „Usuühingute ning nende liitude Seadusega“ (R. T. nr. 183/184 — 1925 a.).

Ei vääri lõpuks lugupidamist paluja seletus, et pärandusmaksust vabad ei olevat mitte kõik varandused, mis testamendis on määratud heategevaks otstarbeks, vaid ainult need, mis tasuta üle lähevad teatud heategelisele asutusele, sest et käesolevas juhtumis ei ole pärandusejätja oma testamendis mingit heategelist otstarvet ära määranud, vaid teatava rahasumma päranduseks jätnud teatavale täpselt ära tähendatud heategelisele asutusele — evangeli-luteri usu kirikukogudusele Haapsalus.

Eeltoodud põhjustel **otsustas** Riigikohus: Otsekoheste Maksude Peavalitsuse kassatsioonikaebus tagajärjeta jätta.

Nr. 62.

TSIVIL-OSAKOND.

14. oktoobril 1926 a.

Liina Mereküllü kassatsioonikaebus Tallinna-Haapsalu rahukogu otsuse peale 22. detsembrist 1925 a. kassaatori nõudes Hovard Mereküllü ja Saaremaa jaosk maksuinspektori vastu 11.000 marga suuruses.

Eesistuja osakonna juhataja J. Lõo, ettekandja riigikohtunik V. Ditmar

7. oktoobril 1925 a. ilmus Kuresaare 5 rajooni ülem Vorms Saaremaal Rannaküläs elava Hovard Mereküllü juure ja pani temale maksulehe nr. 383 põhjal ette ära maksta „Hovard Mereküllü ja Ko“ kalatööstuselt saadava 1922 a. puhtakasu maksu 10.550 m. suuruses. Et aga Hovard Mereküllü keeldus vabatahtlikult maksmast, kirjutas nimetatud rajooni ülem üles ja pani aresti alla tähendatud tööstuses oleva „kilusoolamise (pressimise) masina“. Üleskir-

jutamisel kokkuseatud protokollis on ära tähendatud vastavate märkustega, et Hovard Mereküll protokollis allakirjutamisest keeldus ning et Liina Mereküll avaldas, et üleskirjutatud pressimismasin olevat tema, Liina Mereküll, omandus.

12. oktoobril 1925 a. Saaremaa 1 jaoskonna rahukohtunikule Saaremaa jaoskonna maksuinspektori vastu antud nõudepalves seletas Liina Mereküll, et Hovard Mereküll puhtakasu maksuvõla eest aresti alla pandud pressimismasin ei olevat võlgniku, vaid tema, nõudja, omandus, mispärast taotles seda masinat tema omanduseks tunnistada ja aresti alt vabastada.

Määrusega 12. novembrist 1925 a. otsustas rahukohtunik Liina Mereküll nõudmise kui mitte õige kostja vastu sisse antu lõpetada.

Liina Mereküll erakaebusel asja arutanud, leidis Tallinna-Haapsalu rahukogu, et Liina Mereküll oleks oma õiguse kaitseks võinud samme astuda Vene Sead. kogu XVI kõite II jao § 124 ja järgm. ettenähtud korras „ehk nõudmist tõsta asutuse vastu, kellest oleneb võla sissenõudmise korraldus“, ning et seepärast ei olnud Liina Mereküllil mingit alust nõudmisega esineda Saaremaa jaoskonna maksuinspektori vastu. Nendest kaalutlustest välja minnes, otsustas Rahukogu määrusega 22. detsembrist 1925 a. Liina Mereküll kaebuse tagajärjeta jätta.

Tähendatud otsuse peale Liina Mereküll poolt antud kassatsioonikaebuse arutusele asudes, leidis Riigikohus, et mainitud kaebuse äraotsustamine oleneb järgmisest küsimusest: 1) kas on kolmandal isikul, kes leiab, et puhtakasu maksu maksmata jätmise pärast vastuvaidlematus korras üleskirjutatud ja aresti alla pandud vallasvara on tema, kolmanda isiku, mitte aga maksuvõlglase omandus, õigus oma omandusõiguse tunnistamist ja üleskirjutatud varanduse aresti alt vabastamist taotleda tsiviilkohtus tõstetava nõudmisega? ja jaataval korral 2) kelle vastu tuleb see nõudmine tõsta?

Esimese küsimuse lahendamisele asudes, leiab Riigikohus järgmist:

Vastuvaidlemata Sissenõuete Seaduse (Vene Sead. Kogu XVI k. II j.) § 1-sest ühenduses §§ 125 ja 126 ning Ts. Kp. S. § 1 märk. 1 eeskirjadega järgneb — nagu seda juba seletanud on Vene Senati I ja Kass. Sep. Üldkogu omas otsuses 1908 a. nr. 19 — et igasuguste riigi kasuks võetavate panude (налоги), andamite (подати) ja maksude (сборы) sissenõudmine sünnib, kui maksukohuslane temalt saadavat maksu määratud tähtjaks vabatahtlikult ära ei maksa, vastuvaidlematus korras. Leiab maksuvõlglane, kelle varanduse peale maksunõudmine on pöördud vastuvaidlematus korras, et tema õigused varanduse üleskirjutamisel ja aresti alla panemisel on riivatud või rikutud üleskirjutust toimetava ametniku tegevuse või korralduse läbi, siis peab ta sellekohase märkuse tegema varanduse üleskirjutamisel kokku seatud nimekirjas ja võib oma õiguste endistamist taotleda kaebusega, mis antakse sellele riigiasutusele, kelle korraldusel maksu sissenõudmist toimetatakse. Ei ole maksuvõlglane üleskirjutamisele ilmunud, samuti kui ta ilmunud oli, aga mingit märkust nimekirja peale ei teinud, siis ei ole temal üldse enam õigust kaevata varanduse üleskirjutuse ja aresti alla panemise üle. Et aga neis juhtumeis, kus maksuvõlglane on tähendatud märkuse teinud ja sellega oma kaebuse õiguse alal hoidnud, tema kaebuse lahendamine allub sellele riigi asutusele, kelle korraldusel maks sisse nõutakse, siis on kahtlemata selge, et niisugune kaebus kohtule ei allu ning et mingisuguste vaieluste tõstmiseks üleskirjutuse vastu tsiviilkohtupidamise seaduses ette nähtud nõudekorras maksuvõlglane õigustatud ei ole. Sellest aga, et riigimaksude sissenõudmine sünnib maksuvõlglase suhtes vastuvaidlematus korras, ei järgne veel mitte, et kolmas isik, kellesse maksu sissenõudmise kohta tehtud korraldus sugugi ei puutu ja kelle kodanlikud õigused (права гражданскія) siiski on rikutud selle korralduse täitmise läbi, ei võiks oma õigusi kaitsta kohtus tõstetava nõudmisega. Ümberpöörduvalt, kolmanda isiku õiguste rikkumise võimalus vastuvaidlematus korras täidetava korralduse täitmise läbi on otse ette nähtud Vastuvaidlematute Sissenõuete Seaduse § 107-ndas.. See paragrahv mää-

rab, et sel korral, kui vallasvara üleskirjutusel võlgniku naine, tema sugulased või kõrvalised isikud (сторонние люди) oma õigusi avaldanud mõne asja peale, kantakse see asi nimekirja märkusega, kes oma õigusi on avaldanud ja milles need seisavad. Siit on selge, et Vastuvaidlematute Sissenõuete Seadus ise lubab kolmandale isikule tema õiguste rikkumise korral nõuda nende õiguste endistamist. Missuguses korras see endistamine võib sündida, seda mainitud seaduses öeldud ei ole. Ei ole aga seaduses selle jaoks ette nähtud mingit iseäralist korda, siis peab järeldama, et see võib ja peab sündima üldises Tsiviil-Kohtupidamise Seaduses igasuguste kodanlike õiguste üle tekkinud tülide lahendamise kohta kindlaksmääratud nõudekorras (Ts. Kp. S. § 1). Kolmanda isiku poolt tema omandusõiguse tunnistamise pärast võlgniku varanduse näol üleskirjutatud asjade peale ei ole sugugi sihitud riigiasutuse poolt riigimaksu sissenõudmise kohta tehtud korralduste vastu. Selle nõudmise siht on ainult küsimuse lahendamine, kelle — kas kolmanda isiku või maksuvõlglaste — omanduseks tuleb tunnistada üleskirjutatud asjad, ja viimaste vabastamine aresti alt. Sarnane nõudmine aga kuulub kahtlemata Ts. Kp. S. § 1 ette nähtud kodanlike õiguste üle tekkivate tülide (споры о правахъ гражданскихъ) hulka ja seega võidakse tõsta tsiviil-kohtupidamise korras vastavas kohtu asutuses.

Neil põhjustel esimese küsimuse peale vastates jaatavas mõttes ja teise küsimuse lahendamisele üle minnes, leiab Riigikohus järgmist: Isik, kes leiab, et temale kuulub mõnesugune õigus üleskirjutatud varanuse või selle varanduse osa peale, peab Ts. Kp. S. § 1092 juhatusel tähendatud varanduse avaliku müügi või müügil saadud raha väljaandmise ärahoidmiseks kohtus vastava nõudmise tõstma võlgniku ja võlanõudja vastu. Riigi kasuks võetavate maksude asjus osutub võlanõudjaks riik (Ts. Kp. S. §§ 1284 ja 1285). Riigi vastu sihitud nõudmistes kutsutakse kohtusse kostjana see riigiasutus, kelle tegevuspiirkonda kuulub nõutava või vaieldava riigi huvi kaitsmine. Riigi maksude võtmine ja sellega seotud riigi huvide kaitsmine kuulub Otsekoheste Maksude Peavalitsuse kui vastava riigiasutuse tegevuspiirkonda (Riigi Ärimaksu Seaduse §§ 404 ja 407).

Sellest aga järgneb, et kolmas isik peab oma Ts. Kp. S. § 1092 põhjeneva nõudmise kõne all olevas juhtumis tõstma võlgniku vastu ja samal ajal riigi vastu Otsekoheste Maksude Peavalitsuse isikus (Ts. Kp. S. § 1284 ja 1285). Selle järeldusega ei ole vastolus see asjaolu, et nimetatud Peavalitsus oma korralduste tegemise juures maksu sissenõudmise suhtes tegutseb kui riigi võimukandja, sest kõneall-olev nõudmine ei ole sihitud mainitud korralduste vastu, vaid ainult vastuvaidlemata korralduste täitmisel tekkinud puht eraõiguslikku laadi küsimuse lahendamise peale, kus üleskirjutatud varandus kuulub maksuvõlglastele ja võidakse tema võla katmiseks avalikule müügile määrata või on ta kolmanda isiku omandus ning tuleb kui niisugune üleskirjutuse ja aresti alt vabastada.

Nendest kaalutlustest välja minnes, leidis Riigikohus, et teises küsimuses äratähendatud nõudmised tuleb tõsta maksuvõlglaste ja riigi vastu Otsekoheste Maksude Peavalitsuse isikus.

Edasi silmas pidades: 1) et käesolevas juhtumis oli Liina Mereküll Hovard Mereküllilt sissenõutava puhtakasu maksu katmise eesmärgiga üleskirjutatud masina peale omandusõiguse tunnistamise ja selle masina aresti alt vabastamise pärast tõstetud nõudmise pöörnud mitte Hovard Mereküllil ja Eesti Vabariigi vastu Otsekoheste Maksude Peavalitsuse isikus, vaid Saaremaa jaoskonna maksuinspektori vastu; 2) et sellepärast ja Ts. Kp. S. § 69 p. 3 põhjal oli rahukohtunik — Rahukogu õige järelduse järgi — õigustatud tähendatud nõudmise kui mitte õige kostja vastu tõstetud ära lõpetama; 3) et Rahukogu arvamine, et Liina Mereküll oleks võinud oma kaitseks samme astuda Vastuvaidlematute Sissenõuete Seaduse § 124 ja järgm. põhjal, ei või paluja kaebuse rahuldamiseks teenida, sest see kaalutus on kaevatud otsuses ette toodud ainult põhjendina, et Liina Mereküllil ei olnud seaduslikku alust nõudmisega esineda Saaremaa jaoskonna maksuinspektori vastu, see Rahukogu järeld-

dus aga on oma lõpptulemuses täitsa õige ja kooskõlas Ts. Kp. S. §§ 1092 ja 1284 eeskirjades; ning 4) et kõik muud paluja seletused kuuluvad osalt kassatsiooni korras mitte-arutavasse asja sisusse (K. A. S. § 5) ja osalt seisavad väljaspool käesoleva asja piire, — ei leia Riigikohus mõjuvat põhjust paluja kassatsioonikaebuse rahuldamiseks ja seepärast otsustas: Liina Mereküllil kassatsioonikaebus tagajärjeta jätta.

Nr. 63.

TSIVIIL-OSAKOND.

21. oktoobril 1926 a.

Maria Vuurmanni kassatsioonikaebus Viljandi-Pärnu rahukogu otsuse peale 24. nov. 1925 a. surn. Jaan Vuurmanni pärandusõigustesse kinnitamise asjas.

Eesistuja ja ettekandja osakonna juhataja J. Lõo.

Pärnu I jaosk. rahukohtuniku juure 8.IX.1925 a. ilmusid Jaan Madise p. Vuurmanni pärijad, tema lapsed esimesest abielust — Jaan Vuurmann, Miina Vuurmann ja Riina Kronak, sünd. Vuurmann ning pärandusjätja lasteta lesk teisest abielust — Maria Vuurmann, sünd. Janson, palusid endid seaduslikes osis pärijaiks kinnitada Pärnu-Räämal 30. okt. 1924 a. surnud Jaan Vuurmanni varanduse peale. Rahukohtunik, rahuldades nende palvet, kinnitas nad: lese Maria Vuurmanni terve vallasvara peale ja lapsed igatühe $\frac{1}{3}$ osas ülejäänud varanduse, s. o. kinnisvara peale, mis asetseb Pärnu-Räämal Kirsi tän. nr. 15 (Rääma mõisamaast lahutatud kruntplats nr. 228 ühes selle peal olevate hoonetega). Milliseid seadusenorme rahukohtunik pärijate osajagude kindlaksmääramisel aluseks võttis, ei ole rahukohtunik omas otsuses mitte nimetanud. Nähtavasti läks rahukohtunik siinjuures välja oletusest, et kad. Jaan. Vuurmann oma surma silmapilgul seisustesse enam ei kuulunud ja Rääma mõisa maa peal elas ja et järelikult (B. Ts. Ö. § XXXIV) pärimisõigused tema varanduse suhtes tuleb lahendada Liivimaa seaduse normide järele. Sellele (B. Ts. Ö. § 1744) vastavalt on rahukohtunik ka päranduse osad jaotanud. — Rahukohtuniku määrusega ei jäänud rahule ei lesk ega lapsed, vaid esitasid Rahukogule erakaebused, milles nad palusid rahukohtuniku määrust muuta, lesk sellepärast, et ta endal Linna Seaduse §§ 79, 80 ja 1819 põhjal ka kinnisvara peale arvab olevat õiguse, lapsed sellepärast, et Liivi Talurahva Sead. § 989 järele lasteta lesk ei või pärida kõike liikuvat vara. Oma resolutsiooniga 24.XI.1925 a. määras Rahukogu rahukohtuniku määruse muutmiseks kinnitada lesk ainult poole osa vallasvara peale ja lapsed esimesest abielust teise poole peale; lese Marie erakaebus (kinnisvara suhtes) aga tagajärjeta jätta. Oma määrust põhistab Rahukogu järgmiselt: et B. E. S. § IV sissejuhatuse järele kuulub Rääma endise vallakohtute alluvuse piirkonda; et Räämal, kus asub surnud Jaan Madise p. Vuurmannist järele jäänud kinnisvara, Pärnu linnaga ühendamise seaduse järele (R. T. nr. 145 146 — 1920 a.) jäi maksma L. T. S., mispärast lese Maria Vuurmanni kaebus tuleb tagajärjeta jätta L. T. S. § 989 juhatusel. — Selle otsuse peale on Riigikohutule annud kassatsioonikaebuse lesk Marie Vuurmann, paludes Rahukogu otsust ära muuta L. T. S. § 989 ja Ts. Kp. S. § 9 põhjal, seletades, et L. T. S. § 989 lese jaoks mineva varanduse suhtes ühtki vahet ei tee kinnis- ja vallasvara vahel. Kassatsioonikaebuse vastu antud seletuses paluvad teised pärijad tagajärjeta jätta lese kaebuse.

Asja ettekande ära kuulunud olles leiab Riigikohus, et Rahukogu määrus tuleb tühistada järgmistel põhjustel:

1) Liivi Talurahva Seaduse § 989 järele saab lasteta lesk päranduseks poole abielus korjatud varandusest. Seejuures ei ole vahet tehtud ei vallas- ega kinnisvara vahel. Kui seda seadust Jaan Vuurmanni päranduse suhtes kohaldada, siis ei olnud Rahukogul põhjust

leske juba algusest peale kinnisvara pärimisest kõrvaldada. Seda tehes on Rahukogu oluliselt rikkunud Ts. Kp. S. § 129.

2) leiab Riigikohus valvekorras tarvilise olevat Rahukogule seletada, et pärijate kinnitus Ts. Kp. S. §§ 2019—2026 järele sünnib ja toimib siis, kui pärijate vahel vaidlust ei tõuse pärimisõiguse aluse üle (et nad seaduse järele päriivad ja mitte testamendi või lepingu põhjal) ja igale ühele pärijaist kuuluva päranduseosa üle. Tõuseb sellane vaieldus, siis jätab kohus vaidleavate pärijate hooleks oma õigusi nõudekorras tõendada (Ts. Kp. S. § 2012). Mis sellases juhtumis pärijate kinnitustoimetusega tuleb teha, ei ole seaduses eneses lähemalt ära tähendatud (Ts. Kp. S. § 2019—2023). Endiste Vene kohtute tegeluses lõpetati säärasel korral kinnitustoimetus. Ja seda õigusega, sest pärijate kinnitustoimetuse edasi jätkamisel või seismajätmisel pole enam mõtet ega alust, kui pärijad oma õiguste üle muul teel, s. o. nõudekorras peavad otsima lahendust. Sellest Vene kohtute tegeluses välja kujunenud toimetusiisist ja Ts. Kp. S. § 2021 tõlgitsemisest tuleb ka Eesti kohtutel kinni pidada. Käesoleval korral on pärijate vahel vaidlus tekkinud juba sellega, et nad, rahukohtuniku määrusega mitte rahul olles, paluvad — üks Linnaseaduse ja teised Talurahva Seaduse norme kohaldada ja sellele vastavalt rahukohtuniku määrust muuta oma päranduseosi üksteise kulul suurendada. Et pärijad Rahukogus oma pärandusosade suhtes ühisele kokkuleppele ei jõudnud ega oma kaebustest rahukohtuniku määruse peale ei loobunud, oleks Rahukogu pärijate kinnitustoimetuse pidanud lõpetama Ts. Kp. S. § 2021 põhjal ja nende tüli sisuliselt mitte lahendama. Seda, tehes on Rahukogu oluliselt rikkunud ja segi paisanud üksikute asjatöimetuste jaoks määratud korra, s. o. nõude korra ja pärimisõigustesse kinnitamise korra (Ts. Kp. S. §§ 2019—2023).

Kõike seda arvesse võttes **otsustas** Riigikohus: Viljandi-Pärnu Rahukogu määrus selles asjas Ts. Kp. S. §§ 129 ja 2019—2023 rikkumise pärast tühistada ja asi samale Rahukogule tagasi saata uueks otsustamiseks teises kohtu koosseisus.

Nr. 64.

TSIVIIL-OSAKOND.

11. novembril 1926 a.

Tallinna Kaupmeeste Diskonto ja Laenu Panga vol. vann. adv. A. Sorokini kass. kaebus Kohtupalati otsuse peale 26. novembrist/3. detsembrist 1925 a. Kütteainete Keskkomitee Likvideerimis-Komisjoni nõudeasjas Tallinna Kaupmeeste Diskonto ja Laenu Panga ning Ivan Logusovi vastu 6.491.962 marga 50 p. suuruses.

Eesistuja osakonna juhataja J. Lõo, ettekandja riigikohtunik V. Ditmar.

Otsusega 7./11. märtsist 1924 a. määras Tallinna-Haapsalu Rahukogu sisse nõuda Ivan Logusovilt Kütteainete Keskkomitee Likvideerimise Komisjoni kasuks 6.170.016 marka temale müüdnud puude eest tuleva hinna katteks ühes 8,5% aastas, arvates 680.000 marga pealt seda protsenti 9. märtsist 1923 a. kuni 6. aprillini 1923 a., 3.751.276 marga 60 penni pealt — 9. märtsist 1923 a. kuni maksu päevani ja 2.418.740 marga pealt — 8. oktoobrist 1923 a. kuni maksu päevani, tema maksuvõimetuse korral aga sisse nõuda selle summa osaliseks katteks Tallinna Kaupmeeste Diskonto ja Laenu Panga garantii kirjade põhjal 1.185.000 marka ühes 8,5% — 9. märtsist 1923 a. arvates kuni maksu päevani.

Eeltoodud Rahukogu otsuse peale kostja Ivan Logusov ei kaevanud, vaid kaebas ainult Tallinna Kaupmeeste Diskonto ja Laenu Panga volinik vann. adv. Aleksei Sorokin, paludes tähendatud otsuse Pangasse puutuvast osast tühistada ja nõudmise selles osast tagasi lükata.

Otsusega 3. detsembrist 1925 a. kinnitas Kohtupalat Rahukogu otsuse kaevatud osas, leides muu seas tõeks tehtud olevat, et Kütteainete Keskkomitee Likvideerimise Komisjon 13. detsembril 1922 a. sõlmitud lepingu järele müüs Ivan Logusovile umbes 1800 kub. sülda puid ning et Logusov esitas Kütteainete Keskkomitee Likvideerimis-Komisjonile Tallinna Kaupmeeste Diskonto ja Laenu garantiid — esimene 4. jaanuarist 1923 a., mille järele Pank garanteerib 685.000 m. summas, — teine 9. maist 1923 a., milles öeldud, et Pank garanteerib, et Logusov mitte hiljem, kui 1-sel augustil 1923 a. 500.000 mk. tema poolt ostetud puude eest ära maksab.

Tallinna Kaupmeeste Diskonto ja Laenu Panga edasikaebusest järgnevat küsimust arutades, missuguses juriidilises vahekorras seisavad tähendatud garantiikirjade põhjal Kütteainete Keskkomitee Likvideerimis-Komisjon ja nimetatud Pank, on Kohtupalat omas otsuses ette toonud järgmised kaalutlused: „Ei või kahtlust olla, et see vahekord põhjeneb kaubanduslikul alal. Tallinna Kaupmeeste Pank on kaupmees; Kütteainete Keskkomitee kauples puudega ja neid on suurel arvul Logusovile, igatahes edasimüümiseks, müüdnud. Võttes enda peale vastutuse lepingu eest 13. detsembrist 1922 a., on Kaupmeeste Pank hariliku panga operatsiooni ette võtnud ja tegutsenud puht kaubanduslikul alal. Kaupmeeste Panga poolt välja antud kohustuse sisu ja piiri ei saa seepärast kindlaks teha ainult B. E. S. §§ 4505—4551 põhjal, vaid peab tunnustama, et kostja on kirjadega 4. jaanuarist ja 9. maist 1923 a. nõusoleku avaldanud vastutuse enda peale võtmiseks niisuguses ulatuses, nagu see harilikult seesuguseis juhtumeis kaubanduslikus elus vastu on võetud. Sellest seisukohast välja minnes leiab Kohtupalat kõigepealt, et kaubandusliku garantii juures ei saa kostja ette tuua vastuvaidlust B. E. S. § 4519 põhjal, mis seisab selles, et nõudmine tuleks ennem pöörduda peavõlg-lase (Logusovi) vastu (võrdle Saksa H. G. B. § 349); Lehmann, Handelsrecht 530; Endemann, Handbuch des deutschen Handels-, See- und Wechselrechts II, lhk. 522). Vastutuse enda peale võtmine igasuguste maksude eest kaubanduslike lepingute põhjal kuulub otsekohe pankade ärilisse tegevusse ja moodustab tähtsa osa selles tegevuses. Kaubanduslik elu on tingitud maksude ilma viivitusega õigel ajal sissetulemisega ja iga viivitus saada-oleva summa maksmisel on kaupmehele seotud iseäraliste kahjudega. Selle pahe vastu võitlemises on välja kujunenud n. n. pangagarantii, mis erineb hariliku vastutuse enda peale võtmisest B. E. S. mõttes mitte ainult selles suhtes, et pank ei saa kasutada beneficium excussionis't, vaid ka selles, et pank ka teostada ei saa lepingu mittetäitmise peale nõudja poolt. Isik, kes lepingu tagatiseks panga garantiid nõuab, tahab garantii saamisega kindlustada teatava resultaadi, ja nimelt selle, et teatav rahasumma kõigi vastuvaidluste peale vaatamata määratud tähtajal tema kätte maksetakse. Pangagarantii mõte seisab selles, et garantii saajat kindlustada võlgniku vastuvaidluste tõttu tekkiva maksuviivituse vastu. Ka hariliku vastutaja (поручитель) kohta on see võimalus ette nähtud B. E. S. § 4517-mas. Nõudes teatava summa maksmise kindlustuseks pangagarantiid, kaitses Kütteainete Keskkomitee ennast sellega nimelt raha hilise kättesaamise vastu beneficium excussionis ja exceptio non adimpleti contractus'e kohaldamise tõttu. Selles seisabki n. n. panga garantii mõte ja tema vahe hariliku vastutuse oma peale võtmisest B. E. S. järgi.“

Edasi kirjutab Kohtupalat omas otsuses: „Kirjaga 4. jaanuarist 1923 a. garanteerib Tallinna Kaupmeeste Diskonto ja Laenu Pank 685.000 mk. summas, et Logusovi poolt sõlmitud „leping korralikult ja õigeajaliselt täidetakse; garantii on antud lepingu tagatiseks“. Kohtupalat leiab, et summa 685.000 mk. ei tähenda mitte seda, et Logusov vähemalt nii palju ära maksab, nagu kostja arvab, vaid näitab ära, missuguse summani Kaupmeeste Pank nõus on Logusovi eest maksusid maksuma, temale krediiti avama sõlmitud lepingu põhjal. Kostja vastupidine arvamine ei leia toetust garantiikirja tekstist, sest kirjas on öeldud, et Pank garanteerib 685.000 mk. summas ja et garantii on antud lepingu tagatiseks, mitte aga et Logusov 685.000 mk. ära maksab või et garantii oleks antud ainult lepingu osaliseks taga-

tiseks. Mis puutub 9. mail 1923 a. Kaupmeeste Panga poolt välja antud garantiikirjasse 50.0000 mk. peale, siis on selle kirja tekstist näha, et ta on välja antud sama lepingu puhul 13. detsembrist 1922 a. ja moodustab ainult 4. jaanuari 1923 a. kirjas tähendatud rahalise summa suurendamist. Mõlemad garantiikirjad, mis on välja antud sama Panga poolt ja sama lepingu puhul, tuleb võtta ühenduses ja asjaolud ega ka kirjade tekst ei anna põhjust oletada, et neis kirjades väljaantud kohustused üksteisest sisuliselt lahku läheksid. See asjaolu, et Logusov juba 3 miljonit on ära maksnud, — nagu nõudja õigeks võtab, — ei vabasta sellepärast Kaupmeeste Panka enda peale võetud vastutusest, sest Logusovi poolt vastu võetud puude eest oli maksta üle 6 miljoni marga“.

Kohtupalati otsuse peale antud kassatsioonikaebuses taotab Tallinna Kaupmeeste Diskonto ja Laenu Panga volinik vann. adv. Aleksei Sorokin selle otsuse tühistamist Ts. Kp. S. §§ 711 ja 1805 lisa p. 18 ning B. E. S. § 4520 rikkumise pärast. Ts. Kp. S. § 711 rikkumist leiab paluja selles, et Kohtupalat ei olevat ette toonud neid andmeid, millest ta on järeldanud, et 500.000 margalisel garantiikirjal olevat samasugune ulatus ja tähendus nagu teisel, — 685.000 marga peale väljaantud, — garantiikirjal. Pealeselle olevat see järeldus, — paluja arvamise järele, — vastolus asjas ette toodud tõendustega ja dokumentidega, — nimelt 500.000 margalisest garantiikirjast olevat näha, et esialgu selle tekstis olid paigutatud sõnad „tagatiseks sõlmitud lepingu nr. 223 täitmise kohta“, — need sõnad aga olevat punase tindiga maha tõmmatud ja nende asemel peale kirjutatud sõna „asjus“. Sellest selguvat paluja arvamise järele, et esialgu olevat poolte vahel kavatsatud olnud 500.000 margalisele garantiikirjale sama tähendus anda nagu teisele ning et pooled olevat pärast sellest kavatsusest loobunud. Edasi — väidab paluja — ei olevat Kohtupalat omas otsuses ära näidanud Eestis maksvat seadust ehk kaubanduslikku kommet, mille järele panga garantii tuleks lugeda ekspromissoorseks, kuna Saksamaa kaubanduslik õigus, mille peale Kohtupalat oma sellekohase järelduse põhjendab, ei olevat Eestis mõõduandev, ja seega ei vastavat kaevatud otsus Ts. Kp. S. § 1805 lisa p. 18 nõuetele. Ei olevat ka kõne all olevais garantiikirjades öeldud, et Kaupmeeste Pank oleks oma peale vastutuse võtnud isevõlgnikuna, millepärast Kohtupalati vastupidine järeldus ei vastavat B. E. S. § 4520 eeskirjale.

Riigikohtule antud kirjalikus seletuses palub Kütteainete Keskkomitee Likvideerimis-Komisjoni volinik vann. adv. Rein Eliaser Tallinna Kaupmeeste Panga voliniku kassatsioonikaebuse tagajärjeta jätta.

Asja ettekande ära kuulanud olles ja Tallinna Kaupmeeste Diskonto ja Laenu Panga voliniku kassatsioonikaebuse arutusele asudes, leidis Riigikohus selle kaebuse mitte-rahuldamisväärilise olevat järgmistel põhjustel.

Küsimus selle kohta, kas 500.000 margalisel garantiikirjal on samasugune ulatus ja tähendus nagu teisel, mis 685.000 marga peale välja antud, kuulub asja sisusse, mida Riigikohus K. A. S. § 5 põhjal kassatsiooni korras ei aruta. Seda küsimust lahendav Kohtupalati vastus põhjeneb mõlema garantiikirja tekstil ja seega on Kohtupalat, vastupidi paluja seletusele, oma otsuses ette toonud need andmed, millest ta oma sellekohasele järeldusele oli jõudnud. Ei leidu ka Kohtupalati otsuses paluja poolt äratähendatud vastolu. 9. mai 1923 a. antud kirjaga garanteeris Tallinna Kaupmeeste Diskonto ja Laenu Pank, et „Ivan Logusov mitte hiljem kui 1-sel augustil 1923 a. viissada tuhat (500.000) marka puude eest ära makstab, mis temale Kütteainete Keskkomitee poolt 13. detsembril 1922 a. nr. 223 all tehtud lepingu põhjal on müüdüd“, ja 30. juulil 1923 a. antud kirjaga tunnistas sama Pank, „et tema poolt 9. mail 1923 a. välja antud garantii viiesaja tuhande (500.000) marga suuruses Ivan Logusovi asjus kuni 1. detsembrini 1923 a. pikendatakse“. Neil tingimustel aga võis Kohtupalat, ilma vastollu sattumata, viimase garantiikirja võtta ühenduses esimesega, olgugi et 30. juuli 1923 a. kirjas olid esialgu paigutatud sõnad „tagatiseks Ivan Logusoviga sõlmitud lepingu nr. 223 täitmise kohta“ ja need sõnad pärastpoole parandatud lauseks

„Ivan Logusovi asjus“, sest et, vaatamata ettevõtetud paranduse peale, jäi 30. juuli kirjas ikkagi tähendus 9. mai garantiikirja peale, mille pikendamiseks ainult 30. juuli garantiikiri anti, ja seega edasi kestis esialgne garantii esialgses ulatuses ja esialgseks otstarbeks kuni uue tähtajani.

Ts. Кр. S. § 9 järele on kohtuasutused kohustatud asju otsustama maksvate seaduste täpse mõiste järele, kuid sama paragrahv lubab kohtule aluseks võtta seaduse üldist mõtet (общий смысл закона) kõigis neis juhtumeis, mille lahendamiseks maksev seadus puudulik on. Seaduse üldise mõiste väljaselgitamise eesmärgiga on kohtu tegelus alati pöördunud õigus-teaduses välja töötatud õiguse üldiste põhilause (общия начала права) poole. Nii näiteks on Vene Senat õigusteadluses tunnistanud üldiste aluste abil seletanud, — maksvas seaduses mitte ette nähtud, aga siiski kaubanduslikus elus välja kujunenud, — tšeki, kontokorrendi ja teiste õiguslike institutide mõistest ja neist institutidest järgnevaid õiguslike vahekordi reguleerivaid norme (võrdle Vene Senati Tsiv. Kass. Dep. otsus 1907 a. nr. 18; 1912 a. nr. 45), ilma et seejuures oleks oma järelduste aluseks võtnud kaubanduslikus elus välja kujunenud kohalisi kombeid. Seepärast võis Kohtupalat, leides, et pankade poolt väljaantavaid garantiikohustusi Eestis maksvas seaduses ette ei ole nähtud, — tähendatud kohustuste mõiste ja nendest järgnevaid õiguslike vahekordi reguleerivate normide väljaselgitamise eesmärgiga pöörduda õiguse üldiste aluste poolt, ilma vastavate kaubanduslike kommee olemasolu kindlakstegemiseta ja seega ka ilma Ts. Кр. S. § 1805 lisa p. 18 rikkumiseta. Oli aga Kohtupalat leidnud, et pankade poolt väljaantavate garantiikohustuste institut oma iseloomu järele erineb B. E. S. §§ 4505—4551 ette nähtud tagatisinstituidist, siis ei võinud ka Kohtupalat, vastupidi paluja arvamisele, rikkuda B. E. S. § 4520 eeskirja, viimast käesoleva asja lahendamise juures mitte kohaldades.

Pealeselle tuleb tähendada, et Vene Senati Tsiviil-Kassatsiooni Departemangu korduvate seletuste järele (v. ots. 1878 a. nr. 272 ja 1914 a. nr. 4) on Ts. Кр. S. § 258 põhjal lubatud nõudmise tõstmine ühes ja samas toimetuses võlgniku vastu käsiniku (поручитель) vastu, kes, nagu käesolevas juhtumis, on enda peale võtnud vastutuse selle eest, et võlgnik oma kohustuse raha maksmise kohta täidab kindlaks tähtajaks, missuguse seisukohaga mitte ühineda Riigikohus mõjuvat põhjust ei leia.

Kõike seda arvesse võttes **otsustas Riigikohus**: Tallinna Kaupmeeste Diskonto ja Laenu Panga voliniku vann. adv. A. Sorokini kassatsioonikaebus tagajärjeta jätta.

Nr. 65.

TSIVIL-OSAKOND.

18. novembril 1926 a.

A/S. Põhja Panga voliniku vann. adv. Nikolai Taltsi kass. kaebus Kohtupalati otsuse peale 8. veebr. 1926 a. A/S. Põhja Panga kaebasjas obligatsiooni kustutamise pärast.

Eesistuja osakonna juhataja J. Lõo, ettekandja riigikohtunik V. Dittmar.

Asja ettekande ära kuulanud olles, leidis Riigikohus järgmist:

Asjatoimetusest on näha, et kõne all olevas obligatsioonis võla äratasumiseks kindlat tähtaega määratud ei ole, on aga ette nähtud: 1) võlgniku kohustus võla maksmiseks peale kuuekuist ülesütlemist võlauskuja poolt ja 2) võlgniku õigus võlga võlauskujale üles ütelda ja ära tasuda peale kuue kuu möödumist ülesütlemise päevast arvates, missugusele õigusele vastab võlauskuja kohustus maksu vastuvõtmiseks tähendatud kuuekuise tähtaja lõpu päeval.

Käesolevas juhtumis tõsitab võlgnik, et temal ei olewat teada, kes praegu obligatsioonijärgne võlauskuja on ja kus viimane elutseb. Ta on võlasumma Rahukogu deposiiti maksnud ja Rahukogu on tema palvel obligatsioonis esialgse võlauskujana nimetatud isiku Riigi Teatajas välja kuulutatud teadaandega kutsunud seda summat vastu võtma, kusjuures mainitud kuulutuses võla ülesütlemisest ja obligatsioonis selle jaoks ette nähtud tähtjast üldse juttu ei ole. Et aga võlauskuja seni ei ilmunud võlga vastu võtma ja tähendatud kutse väljakuulutamise päevast rohkem kui 6 kuud mööda on läinud, siis pöördus võlgnik Rahukogu poole uue palvega välja kutsuda esialgset võlauskujat ja kõiki teisi isikuid, kes kõne all olevast obligatsioonist huvitatud on, kuue kuu jooksul üles andma oma õigused ja nõudmised, obligatsiooni ette panema ja oma nõusolekut avaldama obligatsiooni võla krepostiraamatuist kustutamiseks, hoiatades, et kõik ülesandmata õigused ja nõudmised selle obligatsiooni kohta kustunuks tunnistatakse, obligatsioonivõlg maksetuks tunnistatakse ja võlgnikule õigus antakse obligatsioonivõlga krepostiraamatuist maha kustutada ilma obligatsiooni ette näitamata ja ilma obligatsiooni omaniku nõusolekuta.

Rahukogu tähendatud palve tagasilükkava määruse peale andis võlgniku volinik Kohtupalatile erakaebuse, milles seletas, et Riigi Teatajas avaldatud kutses sisalduvat juba võla ülesütlemine ning et selle kutse väljakuulutamise päevast olevat obligatsioonis ülesütlemise jaoks ette nähtud kuuekuine tähtaeg möödunud, ja seepärast palus Rahukogu määruse ära muuta ja obligatsiooni kustutamise kohta avaldatud palve rahuldada.

Kohtupalati määruse peale, millega see erakaebus tagajärjeta jäeti, on Põhja Panga aktsiaseltsi kui võlgniku volinik vann. adv. Nikolai Talts Riigikohtule kassatsioonikaebuse annud.

Tähendatud kassatsioonikaebuse leiab Riigikohus mitte-rahuldamisväärilise olevat.

Nagu eelpool juba öeldud, on võlgnikul kõneall-oleva obligatsiooni järele õigus võlauskujale üles ütelda ja võlauskuja on kohustatud võlasumma vastu võtma peale kuuekuise tähtaja möödumist ülesütlemise päevast arvates. On aga võlgnik oma võla, ilma eelkäiva ülesütlemiseta, kohtudeposiiti maksnud ja võlausku ja kuulutuse teel kutsutud seda võlga vastu võtma, siis on kõigel sel ainult mitte õigel ajal sündinud võla maksmise pakkumise tähendus, missugune pakkumine kui enneaegne võlauskujale kohustav ei ole. Võlauskuja võis võla vastuvõtmiseks ilmuda, võis aga seda ka mitte teha nii kaua, kui ei ole temale võlga üles öeldud ja obligatsioonis ette nähtud tähtaeg ei ole kätte jõudnud. Ei võinud seesugune maksu pakkumise kohta tehtud kuulutus ka asetada ülesütlemist juba sellepärast, et üleskutse-toimetus on lubatud ainult seaduses eriti ette nähtud juhtumeis (Ts. Kp. S. § 2054), mille hulka võla ülesütlemine ei kuulu. Seepärast ei saaks mainitud kuulutuse läbi võlga ülesöelduks lugeda õigel viisil isegi siis, kui selleks kuulutuses ühes võla tasumise pakkumisega oleks sisaldunud ka võla ülesütlemine.

Ei ole võlauskuja kutse peale ilmunud ja võlga vastu võtnud ning ei ole obligatsioonijärgeline võla maksutähtaeg, võla mitte-ülesütlemise pärast, veel kätte jõudnud, siis ei võinud ka Kohtupalat, vastupidi paluja arvamisele, tema palvet rahuldada ei Ts. Kp. S. § 2081 p. 1 ega sama paragrahvi p. 3 põhjal.

Ekslik on paluja väide, nagu oleks Kohtupalat rikkunud B. E. S. § 3522, sest see paragrahv — ehk küll lubab võlgnikule raha kohtudeposiiti maksta, kui võla tasumine võimalik ei ole võlauskuja elukoha teadmatuse tõttu või tema mitteilmumise pärast määratud tähtjaks tähendatud kohas — käib, samuti kui ka Ts. Kp. S. §§ 1460²⁹ ja järgm. ning 2047, üksnes juhtumite kohta, kus võla maksutähtaeg on juba kätte jõudnud, mitte aga juhtumite kohta kus, nagu käesolevas, võla maksmise tähtaja kättejõudmise võimalus veel oleneb eelkäivast ülesütlemisest.

Ei ole ka õige paluja arvamine, nagu ei oleks kohus üldse õigustatud *ex officio* arutama küsimust, kas maksmine õieti sündinud või mitte, sest kohus võib Ts. Kp. S. § 2081

p. 1 ja 3 juhatusel hüpoteekide kustutamise jaoks seatud üleskutse toimetust kohaldada ainult siis, kui võlg on võlauskujale ära maksetud või võlgnikul võimalust ei ole võlauskujale, viimase enese või tema elukohta teadmatuse tõttu, niisugust võlga ära tasuda, mille maksu tähtaeg juba kätte jõudnud. Seepärast on kohus mitte ainult õigustatud, vaid otse kohustatud järele katsuma, kas võlg on ära tasutud või kohtudeposiiti kantud õigel ajal ja õigel viisil või mitte.

Ära näitama omas otsuses, „missugune seaduslik“ tee oleks võlgniku poolt „kasutamata“ jäetud ja „missugused määrused asja teisiti“ korraldaksid, Kohtupalat, vastupidi paluja arvamisele, kohustatud ei olnud.

Küsimus, kas võla ülesütlemine võimalik on vastava nõudmise tõstmise teel, kui praegune võlauskuja ja tema elukoht võlgnikule teadmata on, seisab väljaspool käesoleva asja piire ega nõua seepärast lahendamist.

Kõike seda arvesse võttes ei leia Riigikohus mõjuvat põhjust paluja kassatsioonikaebuse rahuldamiseks ja seepärast **otsustab**: A/S. Põhja Panga voliniku vann. adv. Nikolai Taltsi kassatsioonikaebus tagajärjeta jätta.

Nr. 66.

TSIVIIL-OSAKOND.

2./16. detsembril 1926 a.

A/S. Tartu Panga vol. vann. adv. Victor Johanson i kassatsioonikaebus Kohtupalati otsuse peale 17. det. 1925 a. Riigi Turbatööstuse nõudes Tartu Panga vastu 321.867 m. suuruses ja viimase vastunõudes 320.000 marga suuruses.

Eesistuja osakonna juhataja J. Lõo, ettekandja riigikohtunik V. Dittmar.

Asja läbi arutades leidis Riigikohus, et Tartu Panga aktsiaseltsi voliniku vann. adv. Victor Johanson i kassatsioonikaebus tuleb tagajärjeta jätta järgmistel põhjustel:

20. septembril 1922 a. Riigi Turbatööstuse kui tööandja ja ehitustööde kontori „V. N. Blagoveštšenski ja Taringi“ kui ettevõtja vahel sõlmitud töövõtte lepingu § 12 määrab: „Ehitustööde korraliku täitmise kindlustuseks käesoleva lepingu alusel, annab ettevõtja lepingu allakirjutamisel tööandja korraldusse kautsjoni 10% suuruses tööde üldsummast. Kautsjon võib olla sularahas, riigi väärtpaberites, liikumata varanduses (Riiklikkude hangete ja kaubamurets. Sead. §§ 44 ja 76 alusel. S. K. X. k.) ja Panga garantiikirjas. Garantii peab olema tagasivõtmatu, kestma 6 kuu jooksul peale ehitustööde valmissaamist ja lõplikku vastuvõtmist erikomisjoni poolt ja olema tingimuseta maksev ka ses juhtumisel, kui ettevõtja tagandatakse ja tööd tööandja korraldusel teiste ettevõtjate läbi teostatakse lepingu § 13 põhjal...“

Kirjaga 29. septembrist 1923 a. teatas Tartu Panga Tallinna jaoskond Riigi Turbatööstusele järgmist: „Käesolevaga võtame meie oma peale härrade VI. Blagoveštšenski ja Joh. Taringu lepingus 20. IX. 22 a. nr. 72 all § 12 ettenähtud garantii Emk. 320.000 (kolmsada kaksikümmend tuhat) peale. Tähen datud garantii on kuni 30. novembrini 1923 a. maksev“.

Selle kirja teisel küljel tehtud pealkiri käib järgmiselt: „Teisel küljel oleva garantii täienduseks tõendame käesolevaga, et kõnesolev garantii on antud „Ehituse ja Tehnika Kontori tsiv. ins. V. Blagoveštšenski ja J. Taringi“ eest selle kontori ja Riigi Turbatööstuse juhatus e vahel 20. septembril 1922 a. sõlmitud lepingu nr. 72 — § 12 ettenähtud kindlustuseks ja et Tartu Pank on kohustatud garantii summa 320.000 Mk. Riigi Turba-

tööstuse esimesel nõudmisel ajaviitmata ja ilma vähemagi vastuvaidluseta Riigi Turbatööstuse jooksvale arvele nr. 1390 Eesti Pangas üle kandma“.

Edasi, kirjaga 30. novembrist 1923 a. teatas Tartu Panga Tallinna jaoskond Riigi Turbatööstusele muu seas järgmist: „Härrade Blagoveštšenski ja Taaringi ülesandel pikendame meie garantiikirja tähtaega endistel, garantiikirjas tähendatud tingimustel kuni 3-nda veebruarini 1924 a.“

Eeltoodud andmeist võis Kohtupalat, vastupidi paluja arvamisele, ilma mingi seaduse rikkumiseta järeldada, et Tartu Pank on oma kirjaga garanteerinud mitte nimeetatud ehitustööde kontori ja Riigi Turbatööstuse vahel sõlmitud lepingu ja selles lepingus ettenähtud tööde korralikku täitmist, vaid ehitustööde kontori kautsjoni olemasolu, mille esitamiseks töövõtja kohustatud oli lepingu § 12 põhjal ja mis Pank ennast kohustanud oli üle kandma Turbatööstuse jooksvale arvele Turbatööstuse esimesel nõudmisel ajaviitmata ja ilma vähemagi vastuvaidluseta. Oli aga niiviisi Panga garantiikirjal kautsjoni iseloom, mitte aga B. E. S. § 4505 ette nähtud tagatise („поручительство“) tähendus lepingu ja tööde korraliku täitmise eest, siis ei võinud ka Kohtupalat rikkuda tähendatud paragrahvi eeskirja. Paluja seletus aga, nagu oleks Kohtupalat leidnud, et Turbatööstusel olevat õigus „igal ajal“ nõuda garantiisumma ülekandmist tema jooksvale arvele, ei leia endale toetust kaevatud otsuses. Viimasest on näha, et Kohtupalat on leidnud, et tähendatud õigus kuulus Turbatööstusele Panga garantiikirjas kindlaks määratud tähtaja jooksul, ning on kindlaks teinud, et vastav nõudmine oli Turbatööstuse poolt avaldatud selle tähtaja piirides ja seega, Kohtupalati õige järelduse järele, õigel ajal.

Kõik muud paluja väited põhjenevad ekslikul arvamisel, nagu oleks Panga garantiikirjal ehitustööde korraliku täitmise kindlustuse tähendus. Mainitud kiri ei puutu sugugi ehitustööde täitmisesse, vaid kindlustab lepingu § 12 ettenähtud kautsjoni olemasolu teatavas summas, asetades selle kautsjoni niikaua, kui Turbatööstus ei nõua garantiikirja realiseerimist garanteeritud kautsjonisumma ülekandmise teel Turbatööstuse jooksvale arvele. Samuti ei puutu Tartu Pangasse ehitustööde kontori ja Turbatööstuse vahel sõlmitud lepingu ja viimases ette nähtud tööde täitmine, sest tähendatud lepingust Pank osa ei võtnud, mispärast osutub täitsa õigeks Kohtupalati järeldus, et garantiikiri on Panga poolt antud mitte mainitud lepingu põhjal, vaid selle lepingu puhul.

Kohtupalati tähendus selle peale, et tegelikult olevat ka praegu nõudja ja tööde ettevõtja ehituskontori vahel lahendamata küsimusi, mis nende vahelise lepingu täitmisega on seotud, on kaevatud otsuses ette toodud ainult täiendava põhjendi näol Kohtupalati täitsa õige peajärelduse kinnitamiseks, et Tartu Panga kohustus nõutava summa ülekandmiseks Turbatööstuse jooksvale arvele järgnevat garantiikirjast iseseisvalt ning ärarippumata sellest, kas leping on ehitustööde kontori poolt täidetud ning kas tema poolt tehtud tööd on korralikult täidetud ja Turbatööstuse poolt vastu võetud või mitte. Täiendava põhjendina aga ei võinud ettetoodud Kohtupalati järeldus olulist mõju avaldada tema teistesse, iseseisvate kaalutlustega õigustatud lõppjäreldusesse.

Kohtupalat on oma otsuse rajanud poolte seletuste ja asjas ettepanud tõenduste ning eriti Tartu Panga garantiikirja tähttähelise teksti peale, seejuures arvesse võttes ehitustööde kontori ja Turbatööstuse vahelist lepingut. Seega vastab kaevatud otsus, vastupidi paluja arvamisele, Ts. Kp. S. § 456, 339 ja 711 nõuetele. Kohtupalati järeldused aga asjaoludest kuuluvad asja sisusse, mida Riigikohus K. A. S. § 5 põhjal kassatsiooni korras ei aruta.

Kõide seda arvesse võttes otsustas Riigikohus: Tartu Panga Aktsia-Seltsi voliniku vann. adv. Victor Johansonini kassatsioonikaebus tagajärjeta jätta.

Nr. 67.

TSIVIL-OSAKOND.

9. detsembril 1926 a.

Jakob Larmi ja Jaan Tensingi vol. vann. adv. Gabriel Poska kass. kaebus Kohtupalati otsuse peale 22. veebr. 1926 a. Jakob Larmi ja Jaan Tensingi nõudeasjas Eduard Sarepera vastu 200.000 marga suuruses.

Eesistuja osakonna juhataja J. Lõo, ettekandja riigikohtunik V. Dittmar.

1. septembril 1923 a. Tallinna-Haapsalu Rahukogule antud nõudepalves seletas Jakob Larmi ja Jaan Tensingi volinik vann. adv. Gabriel Poska, et 17. mail 1922 a. tehtud lepingu järele olevat Eduard Sarepera lubanud Larmile ja Tensingile oma maja müügi puhul maksta 2 $\frac{1}{2}$ % müügi hinnast ja olevat Sarepera poolt müüdud 8.000.000 m. eest Larmi ja Tensingi poolt kättejihatatud ostjale, kuid Sarepera võlgnevat raha nendele ei maksvat, millepärast palus välja mõista Sareperalt Larmi ja Tensingi kasuks 200.000 m. ühes 6% nõude tõstmise päevast arvates. Ühtlasi esitas nõudjate volinik Eduard Sarepera allkirja järgmise siuga: „Oma maja müügi puhul, mis asub Toompeal Kooli tän. 7, olen kohustatud maksma hr. Larmi ja Tensingile 2 $\frac{1}{2}$ % — kaks ja pool % — protsenti müügi hinnast. Maja müümine ei ole minule sunduslik. Tallinnas 17. mail 1922.“

Otsusega 7. oktoobrist 1924 a. jättis Rahukogu Larmi ja Tensingi nõudmise rahuldamata.

Selle otsuse peale nõudjate voliniku poolt antud edasikaebuse leidis Kohtupalat mitterahuldamisväärilise olevat ja otsusega 22. veebruarist 1926 a. kinnitas Rahukogu otsuse.

Jakob Larmi ja Jaan Tensingi voliniku poolt Kohtupalati otsuse peale antud kassatsioonikaebuse arutusele asudes, leidis Riigikohus järgmist:

Kohtupalat on leidnud, et eeltoodud, kostja poolt nõudjatele välja antud, allkirjas sisalduv leping tulevat kvalifitseerida kui komisjonärileping, mille järele komisjonär pidavat maja omanikule ostja kätte juhatama ja komisjonäriõiguse tasu saada eeldavat põhjussidet komisjonäri tegevuse ning tehingu vahel, mille kättesaamist silmas peeti.

See Kohtupalati järeldus kvalifikatsiooni suhtes on, paluja õige aevamise järele, silmapaistvalt ekslik. Komisjoni lepingu järele võtab teatav isik (komisjonär) teise isiku (kommitendi) ülesandel oma peale kohustuse kindlaksmääratud tasu eest teatava õigusliku tehingu sõlmimise omal nimel, kommitendi arvel.

Käesolevas juhtumis on Kohtupalat kostja allkirja sisu põhjal ühenduses nõudjate voliniku poolt protsessi kestusel antud seletustega kindlaks teinud, et nõudjatele oli kostja poolt ülesandeks tehtud isik leida, kes sooviks ta maja osta, ja temale see isik, kui maja ostja, kätte juhatada, ning et nõudjate õigus allkirjas ära tähendatud tasu saamiseks oli tingitud sellega, et kostja maja müüdaks nende poolt kätte juhatatud ostjale. Sarnases lepingus ei sisaldu, vastupidi Kohtupalati arvamisele, komisjonilepingu tunnismärke, sest et siin ei olnud nõudjatele üldse ülesandeks tehtud mõne õigusliku tehingu sõlmimist ja seda vähem seesuguse tehingu sõlmimist omal nimel ja kostja arvel.

Ei ole õige ka paluja väide, nagu oleks käesolevas juhtumis tegemist B. E. S. § 4363 ja järgm. ette nähtud volituslepinguga (mandat), sest et ülesandes ostjat leida ja kätte juhatada ei sisaldu mingit volitust, mille tagajärjel langevad ära paluja B. E. S. §§ 4363, 4368, 4375 ja 4403 p. 3 põhjetehtused.

Kaevatud otsuses on kindlaks tehtud, et Larmi ja Tensingi olid oma peale võtnud kostjale tasu eest maja ostja leida ja kätte juhatada, s. o. teiste sõnadega — vahemees-

teks olla kostja maja müümisel. Seesugust vahemeest (посредникъ) nimetatakse ühiskondlikus elus faktoriks, maakleriks ja ka komisjonäriks, olgugi et tema tegevus, nagu eelpool öeldud, ei ole komisjoni laadi selle sõna juriidilises mõttes. Tema tegevus seisab selles, et isiku ülesandel, kes soovib oma vara müüa, ostjat leida ja kätte juhatada. Selle eest saab ta müüja käest tasu kokkulepitud määral, kui tema poolt juhatud isik ostab kõneall oleva vara. Ülesanne võib maaklerile tehtud saada ka isiku poolt, kes soovib vara osta. Ja seesugusel korral seisab maakleri tegevus selles, et müüjat leida ja ostjale kätte juhatada teatava, ostja poolt maksetava tasu eest. Seega on seesuguse lepingu aineks ühelt poolt isiklik teenimine (личная услуга) ja teiselt — tasu maksmine selle teenimise eest. Niisugune — maksvas seaduses eriti mitte ette nähtud leping tuleb tema oluliste tunnismärkide järele lugeda teenistuslepinguks (договоръ личного найма), mille aineks, B. E. S. §§ 4172 ja 4173 juhatusel, võivad olla mitte ainult füüsilised tööd, vaid ka isiklik teenimine (личные услуги), mille täitmine nõuab teatavat asjatundmist, osavust ja teaduslikku haridust (võrdle Vene Senati Tsiv. Kass. Dep. otsus 1910 a. Nr. 67)

Käesolevas juhtumis on Kohtupalat kindlaks teinud, et Sarepera on küll oma maja müünud Eesti Riigile Töö-Hoolekandeministeeriumi isikus, kuid see ei olevat sündinud nõudjate juhatusel, vaid müüja enese ehk minister Kaarna algatusel. See Kohtupalati järeldus asjaoludest kuulub asja sisusse, mida Riigikohus K. A. S. § 5 põhjal kassatsiooni korras ei aruta, ja õigustab Larmi ja Tensingi nõudmise tagasilüket, sest et Sarepera kohustus tasu maksmiseks oleks võinud tekkida, nagu eelpool öeldud ja B. E. S. §§ 4172 ja 4182 järgneb, üksnes sel korral, kui Sarepera oleks oma maja müünud nõudjate poolt temale kättejuhatatud ostjale.

Ei vääri lugupidamist paluja väide, nagu oleks Kohtupalati otsus raskesti õigluse printsiibi vastu, sest et kohus peab oma otsuse tegemise juures tarvitusele võtma maksivad seadused (Ts. Кр. S. § 9) ja õiglust seaduse piirides, ei või aga seaduse eeskirjadest kõrvale kalduda õigluse nõuete rahuldamise otstarbel.

Vastupidi paluja väitele, ei leidu kaevatud otsuses ei vastolu ega asjaolude moonutamist, sest see Kohtupalati poolt arvestatud asjaolu, et pooltevaheline leping oli sõlmitud 17. mail 1922 a. ning et nõudjad 18. mail 1922 a. olid Ehituspeavalitsusele ettepaneku teinud Sarepera maja osta, ei seisa sugugi vastolus Kohtupalati järeldusega, et enne nõudjate ettepanekut olevat vastavalt riigiesindajal, kelle osavõtmisel maja ostmise sündis, juba teada olnud Sarepera soovist maja müümise kohta, ning et nõudjad olevat alles pärastpoole selles asjas mõned sammud teinud. Teeb aga paluja asjaoludest teisi järeldusi kui need, mis Kohtupalat on teinud, siis see ei tähenda veel, et Kohtupalat oleks asjaolusid moonutanud.

Arusaamatuks osutub paluja väide, nagu oleks nõudjatel lepingu järele õigus tasu nõuda üldse maja müügi puhul, olenemata sellest, kas maja on müüdnud just nende poolt kättejuhatatud ostjale või mitte, sest et nõudjate volinik ise oma nõudepalves tõstas, et „nõudjad lubasid maja peale ostja leida“, ning et nõudmine põhjenes just sellel, et maja olevat müüdnud nõudjate poolt kostjale kättejuhatatud ostjale. Selle tagajärjel langeb ära paluja väide, nagu oleks Kohtupalat nõudjate peale rohkem kohustusi pannud, kui see lepingus ette nähtud, ning tema tähendus B. E. S. §§ 3103 ja 3209 peale, sest Kohtupalat on lepingu sisu tõlgitsenud samas mõttes, milles nõudjate volinik seda ise on teinud.

Ei vasta tööoludele paluja väide, nagu oleks Kohtupalat mainitud lepingu omas otsuses kaalumata jätnud ja seega rikkunud Ts. Кр. S. § 456. Kohtupalat on nõude aluseks pandud lepinguga arvestanud ja isegi lepingu sõnasõnalise teksti omas otsuses ette toonud.

Kohtupalati vastavate kaalutlustega põhistatud järeldus, et need asjaolud, mille väljaselgitamiseks nõudjate volinik palus tunnistajat üle kuulata, olevat asja kohta tähtsusetu, kuulub kassatsiooni korras mitte-arutatavasse asja sisusse (K. A. S § 5) ja õigustab tähendatud palve tagasilüket (Ts. Kp. S. § 366¹).

Edasi silmas pidades: 1) et Kohtupalati otsus vastab oma lõppjärelduses B. E. S. §§ 4172, 4173 ja 4182 eeskirjadele ja osutub seega õigeaks; ning 2) et lepingu ekslik kvalifitseerimine kaevatud otsuses ei või selle otsuse tühistamise põhjuseks, kui tähendatud otsus, nagu käesolevas juhtumis, oma lõppjärelduses õige on ja vastab maksvale seadusele. Riigikohus ei leia mõjuvat põhjust paluja kaebuse rahuldamiseks ja seepärast **otsustab**: Jakob Larmi ja Jaan Tensingi voliniku vann. adv. Gabriel Poska kassatsioonikaebus tagajärjeta jätta.

Nr. 68.

KRIMINAAL-OSAKOND.

17/27. veebruaril 1926 a.

Abram Spanovi kaitsja vann. adv. Jaan Kriisa, Jakob Roosoni, August Kuubeni, Johan Sakkeuse ja Gustav Pihlakase kaitsjate vann. adv. abi Herman Sumbergi ja vann. adv. Karl Grau ja Hans Orava kaitsja vann. adv. Lui Oleski kass. kaebused Tartu-Võru Rahukogu otsuse peale 30. okt. 1925 a. Abram Spanovi süüd. R. N. S. §§ 95 p. I ja 98 järele, Jakob Roosoni, August Kuubeni, Johan Sakkeuse, Gustav Pihlakase ja Hans Orava süüd. R. N. S. § 94 järele.

Eesistuja osakonna juhataja P. Kann, ettekandja riigikohtunik H. Jucum, Riigikohtu prokuröri abi A. Luiga.

Asja esituse, Abram Spanovi kaitsja vann. adv. Kriisa, Jakob Roosoni, August Kuubeni, Johan Sakkeuse ja Gustav Pihlakase kaitsjate vann. adv. abi Sumbergi ja vann. adv. Grau ning Hans Orava kaitsja vann. adv. Oleski ja Tartu linnavalitsuse voliniku vann. adv. Ostrati seletused ning abiprokuröri arvamise kuulanud olles, leidis Riigikohus, et Abram Spanovi kaitsja vann. adv. Kriisa kass. kaebus ei teeni tähelepanu, kuna Roosoni, Kuubeni, Sakkeuse ja Pihlakase kaitsjate vann. adv. abi Sumbergi ja vann. adv. Grau kassatsiooni-kaebus ning Orava kaitsja vann. adv. Oleski kassats. kaebus tuleb rahuldada.

I. Kassator vann. adv. Kriisa palub tühistada Tartu-Võru Rahukogu otsuse Kr. Kp. S. § 119, 130 ja 170, R. T. S. § 95 p. I ja 98 ning 19 novembri 1918 a. seaduse rikkumise pärast, tuues oma kaebuses järgmist ette:

1) Rahukogu otsus põhjeneb peaaesjalikult tunn. Serka, Austa, Lampsoni, Leppiku ja Tiidõ väljaitelustele, kusjuures aga Rahukogu on selgitamata jätnud vastolud tunn. Serka, Austa ja Leppiku seletuste vahel tuule suhtes, tunn. Serka juurdlusel ja kohtus antud seletuste vahel aurik Tiivoli läbisõidu kohta silla alt, ning tunn. Serka ühelt poolt ja tunn. Maasingite, Kudo, Viira, Jakovlevi ja Partsi seletuste vahel teiselt poolt küsimuse kohta, kas oli aurik Tiivolil kaitsevõrk korstna otsas läbisõidu ajal silla alt?

Riigikohus ei leia Rahukogu otsuse motiivest tähendatud vastolusid. Serka seletuse järgi puhus tuul puusilla poolt „Kivisilla poole“, Austa seletas, et „tuul oli poolpõigiti, puhudes rohkem Kalda uulitsa poole“ ja Leppik tõendas, „et tuul oli Jänese poolt pikuti jõge“, tähendab: tuule siht oli puusillast Kivisilla poole, kuid mitte vastupidi. Serka seletusele, mis ta annud kohtus Tiivoli silla alt läbisõidu momendi kohta, on Rahukogu usaldust annud, ja sellega oma õigust tarvitanud tunnistajate seletuste hindamise suhtes. Rahukogu on ka oma seisukoha võtnud tunn. Maasingite, Kudo, Viira, Jakovlevi ning Partsi üteltuste kohta, missugune seisukoht sisuliselt kass. kohtu kohtrolli alla ei kuulu.

2) Rahukogu on selgitamata jätnud aurik Sulevi silla all seismisest kuni silla põlema hakkamiseni möödunud aja ega ole katsunud kindlaks määrata, kas selle aja möödumisel võisid veel aurikust tulnud sädemed tulekahju põhjuseks olla.

Riigikohus peab konstateerima, et Rahukogu otsuse motiivide IV jagu käsitab seda küsimust ja et Rahukogu toob selles jaos andmeid ette, mille najal ta otsusele jõudnud on, et sillal tekkis tulekahju aurik Sulevi korstnast väljalennanud sädemete läbi, ning põhistab oma järelduse.

3) Süüalune Spanov on kõik ettevaatuse abinõud tuleõnnetuse ärahoidmiseks puusilla alt läbisõidu korral aurik Suleviga tarvitusele võtnud.

Rahukogu on selle väite tagasi lükanud põhistatult, ja see küsimus käib täiesti asja sisu kohta ega tule arutusele kass. korras. (K. A. S. § 5).

4) Erimäärusi Tartu linna omavalitsuse ja ka valitsus-asutuste poolt välja antud ei ole, mis oleks puusilla alt läbisõitu aurikutele korraldanud, kuna Rahukogu otsuses ette toodud Vene sead. ja määr. Kogus 1912 a. nr. 237 art. 2120 all välja kuulutatud määrus ei ole käesoleval korral maksev ja on pealegi oma maksvuse 19. novembri 1918 a. seaduse § 2 põhjal kaotanud (R. T. 1918 a. nr. I)

See kassaatori väide on õige, kuid see kohtu eksitus pole tähtis Spanovi kohta, sest Spanov ise on õigeks võtnud, et aurik Sulevil kaitsevõrk (sädemetepüüdja) juba enne tulekahju oli kaotsi läinud ja uut asemele muretsetud ei olnud, ja Rahukogu omis otsuse motiivies konstateerib, et Tartu ja Peipsi sadamate kapten Vatseli poolt oli korraldus tehtud, et kõigil aurikuil sädemetepüüdjad kortstnais oleksid, ning et laevakapten kohustatud on järele valvama ja hoolitsema selle eest, et laev sõidul kahjusid ei sünnitaks, — milline korraldus ka aurik Sulevile oli teatavaks tehtud. R. T. S. § 95 p. I karistab süüdlasi hooletu ümberkäämise eest tulega sildade ligidal.

5) Rahukogu otsus, et puusild on põlema läinud aurik Sulevi korstnast tulnud sädemete läbi, põhjeneb ainult oletustel.

See väide on ümberlükatud Rahukogu otsuse motiividega: neist nähtub, et Rahukogu on kõik tulekahju tekkimise võimalused, mis poolte poolt asjaarutamisel ette toodud olid, läbi arutanud ning otsusele jõudnud Spanovi süü kohta ning seda põhistanud. Sisuliselt see järeldus ei kuulu kassatsiooni kohtu kontrolli alla.

Neil põhjustel tuleb vann. adv. Kriisa kassatsioonikaebus tagajärjeta jätta.

II. Kassaatorid vann. adv. abi Sumberg ja vann. adv. Grau paluvad Tartu-Võru Rahukogu otsuse tühistada Kr. Kp. S. § I, 15, 119, 130 ja 168 rikkumise tõttu, tuues oma kaebuses järgmist ette:

1) Tartu linnavalituse volinikkude poolt Rahukogule antud edasikaebus ei käi Jakob Roosoni kohta, sest kaebuses tema nimetatud ei ole, kuid Rahukogu siiski on arutanud asja ka Roosoni suhtes, selle läbi rikkudes Kr. Kp. S. § 148 ja 168.

Riigikohus leiab, et Kr. Kp. S. § 148 ei määra kindlaks edasikaebuse kava ei vormaalsest küljest ega sisu poolest, kuid sama seaduse § 118 näitab teed, mil tuleb käia Rahukohtu asutustel, kui ses seaduse osas, mis käib Rahukohtu asjade kohta, ei leidu juhtnõore. Kr. Kp. S. § 118-as näidatud teed käies, tuleb pöörduda sama seaduse § 863 poole, milles räägitakse edasikaebusest üldkohtutes, nimelt edasikaebuses olgu ära tähendatud, kelle poolt ta antakse, edasikaebaja elukoht, kas kaebus on sihitud terve otsuse vastu või käib ainult otsuse teatava osa kohta, millega tahetakse kaevatud otsus ümber lükata, ja milles nimelt seisab kaebaja palve. Riigikohus leiab, et see seaduse § räägib nii selget keelt, et ei tarvitse veel seletusi otsida kohtupraktisest, näit. end. vene senati kriminaal-departemangu otsustest (1867 a. nr. 82 Jefimovi asjas, 1869 a. nr. 60 Kudrevitschi asjas, 1870 a. Magniti asjas ja 1872 a. nr. 849 Lapshini asjas). Kui umbes 60 a. tagasi senati kriminaal-departemang oli arvamisel, et soovitav on edasikaebustes nõude-

kirjutamise kavast tsiviil-asjus kinni pidada, siis selle vastu ei või midagi olla, kuid sellest neid järeldusi teha, mis käesolevas asjas teevad kassaatorid, on täiesti alusetu. Kui sea-duseandja oleks niisugusel arvamisel olnud¹ kui Vene Senati kriminaal-departemang, siis ta oleks Kr. Kp. S. eraldi paragrahvi sisse võtnud, et edasikaebused kirjutatakse Tsiv. Kp. S. § 251 juure lisatud kava järele, või vähemalt oleks end Vene Senati üldkogu välja kuulutanud niisugused juhtnöörid, kuna tegelikult see pole aset leidnud. Pealeselle kassaatorid annavad edasikaebuse pealkirjale otsustava tähtsuse, kuna Tsiv. kohtupid. Sead. § 54 ja 256 põhjal kõigepealt mõõduandev on palvepunkt. Pöördes käesoleva asja juure, tuleb toonitada, et edasikaebuse palvepunktis öeldakse „rahukohtuniku otsus ära muuta ja kõik kaebalused nende vastu tõstetud süüdistuses süüdi tunnistada ja karistada“ ja edasi-kaebuse sissejuhatuses kriipsutakse alla, et „Tartu 3 jaosk. rahukohtuniku otsusega 3. okt-oo-rist s. a. mille järgi kõik kaebalused nende vastu tõstetud süüdistuses õigeks mõis-teti, ei või meie volitaja järgmistel põhjustel mitte rahule jääda.“ Seepärast leiab Riigi-kohus, et Rahukogu oli kohustatud ka kohtualuse Roosoni suhtes asja arutama.

2) Rahukogu ei ole arvesse võtnud ja arutanud küsimust, kas A/S. küttevoo juhatase liikmed, kes valiti alles 7 päeva enne silla² põlemist, olid juba ametisse astunud, kui tule-kahtju sündis, kuna ei saa süüks panna neile, jättes eelpool tähendatud küsimuse lahenda-mata, et nad ei muretsenud aurik Sulevile uut kaitsevõrku kaotsi läinu asemele.

Ehk küll kassaatorid ei Rahukohtus ega Rahukogus seda küsimust ei tõstnud, siiski peab Riigikohus konstateerima, et see vastuvaidlus kassatsioonikaebuses teenib tähelepanu, sest puudutatud küsimust oleks Rahukogu ex officio pidanud arutama ja lahendama, ja vähemalt omis otsuse motiives ära näitama, mispärast tema arvates sel küsimusel pole mingit tähtsust. Jättes seda tegemata, on Rahukogu oluliselt rikkunud Kr. Kp. S. § 119.

3) Rahukogu, jättes tunn. Eini uuesti ette kutsumata ja üle kuulamata, olla oluliselt rikkunud Kr. Kp. S. § 159, sest see tunnistaja pidi tõendama, et tema, olles kapteni ametis aurik Tiivolil, sõitis ilma kaitsevõrguta selle aurikuga puusilla alt läbi, ja Rahukogu, sellest hoolimata, toob oma otsuse motiive ette, et aurik Tiivolil, puusilla alt läbi sõites, oli kaitsevõrk korstnal.

Riigikohus leiab, et see vastuvaidlus on alusetu, sest tunn. Eini ettekutsumist on pa-lunud³ Tartu linnavalitsuse volinikud oma edasikaebuses, mispärast Kr. Kp. S. § 909 põh-jal kohtualuste kaitsjail pole õigust selle peale kaevata oma kassatsioonikaebuses.

4) Rahukogu väide, nagu oleks puusild kahtlemata aurik Sulevi sädemetest põlema läinud, pole kooskõlas asjaoludega, sest Rahukogu ei olevat kõiki asjaolusid läbi kaalunud ja arvesse võtnud otsuse⁴ tegemisel.

Riigikohus peab konstateerima, et selle küsimuse kohta tõendavad Rahukogu otsuse motiivid, milles ette on toodud kõigi tunnistajate ja asjatundja seletused, et Rahukogu on läbi arutanud kõik poolte poolt avaldatud väited tulekahju tekkimise põhjuste üle, ja oma lõppjärelduse põhistanud, mispärast kassaatori vastuvaidlus, mis asja sisu kohta käib, kassatsiooni korras arutusele ei tule.

5) Suuliselt kassaatorid juhivad tähelepanu sellele, et linnavalitsuse otsus kahjude fikseerimise üle puudub, et ta pole tunnistatud tsiiviilnõudjaks, kuna süüdistaja ses asjas on politsei, mispärast Rahukogu oleks pidanud Tartu linnavalitsuse volinikkude edasikaebuse läbi vaatamata jätma; peale selle oli Rahukohtus tõstetud süüdistus A/S. Küttevoo vastu, kuna edasikaebus käib üksikute isikute kohta, millest järgneb, et Rahukohtu otsus A/S. Küttevoo kohta on seadusejõusse astunud.

Riigikohus leiab, et Kr. Kp. S. § 919 põhjal ettetoodud seletused ei või kassatsiooni korras arutusele tulla, sest kassatsioonikaebuses neid pole olemas ja Riigikohus võib asja arutada kassatsiooni korras ainult kass. kaebuse piirides.

Ettetoodud põhjustel Kr. Kp. S. 119 olulise rikkumise tõttu (p. 2) ei või kohtualuste Roosoni, Kuubeni, Sakkeuse ja Pihlakase suhtes Tartu-Võru Rahukogu otsus jõusse jääda.

III. Kassaator vann. adv. Olesk palub kaevatud otsuse tühistada R. T. S. § 94 ja Kr. Kp. S. § 15, 119, 130 ja 170 oluliste rikkumiste puhul, tuues oma kaebuses järgmist ette:

1) Rahukogu, leides, et A/S. Küttevoo juhatuse liikmed peavad vastutama R. T. S. § 94 põhjal, ei teinud kindlaks, kas vastutust kannavad need juhatuse liikmed, kes alles 15. juunil 1923 a. valiti, või need, kes faktiliselt ametis olid, sest Rahukogu pole arutanud küsimust, kas 15. juunil 1923 a. valitud juhatuseliikmed olid juba ametisse astunud.

Kassaatori väide teenib lugupidamist põhjustel, mis on ette toodud eelpool p. II, 2 all.

2) Rahukogu toetab oma süüdimõistvat otsust oletuste peale, et puusild Sulevi sädemetest põlema läks, jätab aga asjaolud, et tuld ka teistest allikatest võis tulla, vääriliselt hindamata ja rikub sellega fundamentaal-põhimõtet, et iga kahtlus kaebaluse kasuks tuleb arvata.

Kassaatori vastuvaidlus on aluseta põhjustel, mis eelpool p. II, 4 all on ära tähendatud.

3) Riigi Teatajas 1918 a. nr. 1 avaldatud seaduse nr. 1 § 2 põhjal maksavad meil ainult Veneajast järelejäänud seadused ja seaduse nr. 3 põhjal seaduslikud määrused, mis kubermangu valitsuse võimude poolt välja olid kuulutatud. Rahukogu on Hans Orava vastutusele võtnud määruste põhjal, mis vene ministri poolt maksuma pandud ja mille põhjal tunn. Vatsel oli allkirja võtnud, kuna R. T. S. § 94 niisugust allkirja võtmist ette ei näe.

Kassaatori väide teenib lugupidamist. Rahukogu on oma otsuse aluseks võtnud Vene teedeministri määruse laevade järelekatsumise üle, mis sisevetes liiguvad (Vene sead. ja korr. kogu 1912 a. nr. 237 art. 2120), § 3 p. e ja tehn. määrused sisevetes liikuvate laevade aurukatalde ja muude hädaohtlike sisseseadete järelevalve üle (Vene seadl. ja korr. kogu 1912 a. nr. 237 art. 2121) § 12, kuid tähendatud määrustes ei § 3 p. e ega § 12-as ei räägita kaitsevõrkudest ehk sädemetepüüdjatest, ja nimetatud määrused on oma maksuvuse kaotanud Riigi Teatajas 1918 a. nr. 1 avaldatud seaduse I § 2 põhjal, sest praegu on Eestis maksev Asutava Kogu poolt 3. veebr. 1920 a. vastuvõetud suur-, kesk- ja väiketööstuse seadus (R. T. nr. 28 — 1920 a.). Selle seaduse § 29 järgi jäetakse Kaubandus- ja Tööstusministeeriumi hooleks aurukatalde ja teiste tegevuses hädaohtlike aparaatide ja mehhanismuste järelevalve seltsi asutamine, mille liigeteks peavad tingimata olema niisuguste aparaatide ja mehhanismide omanikud, rentnikud või nende volinikud, kaasa arvatud ka era- või ühiskondlikud organisatsioonid ja riigiasutused, v a l j a a r v a t u d ainult teedeministeeriumi- ja eraraudteed, juureveoteed, sõjaministeeriumi sõjalaevastik ja laevaomanikud, kui viimaste laevadel ei ole aurukatlad. Tähendatud seltsile antakse õigus lubada niisuguste aparaatide ja mehhanismide ülesseadmist, kusjuures valitsuse tehnikud võidakse vabastada kõigist seesugustest kohustustest. Riigi Teatajas 1920 a. nr. 127/128 on välja kuulutatud Eesti aurukatalde ja muude hädaohtlike sisseseadete järelevalve seltsi põhikirja, mis Tallinna-Haapsalu Rahukogu poolt 2. juunil 1920 a. registreeritud ning missugune selts oma tegevust on alustanud.

Seltsi tegevuse piirkonnaks on kogu Vabariigi maa-ala (§ 7) ja ta allub Kaubandus-Tööstusministeeriumile (§ 9). Selts on kohustatud oma liikmete^m päralt olevate masinate nimekirja pidama, niisama ka tema järelevalve^m all olevate aparaatide ja masinate nimekirja, mis tema liikmete poolt tema järelevalve alla antud (§ II). § 19 järgi peavad^d täisliigeteks olema § 29^m — 3 veebr. 1920 a. seaduse^m põhjal kõik omanikud, rentnikud või nende volinikud, kassaarvatud ka era-^m ehk ühiskondlikud organisatsioonid ja riigiasutused, kui neil on^m tarvitamisel (a) aurukatlad enam kui 20 ruutmtr. soendamise pinnaga ja tegeliku rõhuga üle ühe atmosfääri, nende hulgas ka kaubalaevastiku kät-

1 a d. Kuigi aga neil on tarvitada aurukatlad (ka kaubalaevastiku) alla 20 ruutm. soendamise pinnaga, tegeliku rõhuga üle ühe atmosfääri, siis nad peavad olema piiratud õigustega liikmeteks (§ 21). Seltsi liikmeks olemine ei ole kohustav nende katalde omanikkudele, kus rõhumine üle $\frac{1}{2}$ atmosfääri ei tõuse ja mis järelevalve suhtes alluvad Vene seaduste kogus ja valitsuse korraldustes 24. aug. 1911 a. nr. 162 § 1527 väljakuulutatud aurukatalde ülesseadmise, korrashoidmise ja järelevalve seaduse § 3-le. Kuid siiski nende katalde kohta peab selts nimekirjad Siseministeeriumi Ehituspeavalitsuselt saadud andmete põhjal ja vaatab pärast katalde ülesseadmist järele nende vastupidavuse ja kaitseabinõud (§ 21 märkus). Rüigi Teatajas 1921 a. nr. 27 on välja kuulutatud Vabariigi Valitsuse poolt 6. aprillil 1921 a. vastu võetud määrus Eesti aurukatalde ja muude hädaohtlike sisseadete järelevalve seltsi liikmeks astumise kohta. Määrus lausub, et kõik omanikud, rentnikud või nende volinikud, kaasa arvatud ka era- või ühiskondlikud organisatsioonid ja riigiasutused (välja arvatud ainult teedeministeeriumi- ja eraraudteed, juureveoteed, sõjaministeeriumi sõjalaevastik ja laevaomanikud, kui viimaste laevadel aurukatlad ei ole), kui neil on v. tarvilusel aurukatlad (ka kaubalaevastiku), mis Eesti aurukatalde ja muude hädaohtlike sisseadete järelevalve seltsi põhikirja (v. R. T. nr. 127/128 — 1920 a.) § 19 ja 21 tähendatud, on kohustatud nimetatud seltsi liikmeks astuma. Seltsi liikmeks astumisest peavad nemad mitte hiljem kui ühe kuu jooksul, selle määruse ilmunisest arvates, seltsi juhatuseteatama, ära tähendades ees- ja perekonnanime ehk asutuse või firma nimetust, asukohta, kui ka aurukatalde kohta, — katla numbrid endise kubermangu nimestiku järgi, tüüpi, soendamise pinda ja tegelikku rõhku, ja ka esitama katlaraamatu, kui niisugune olemas.

Neil põhjustel ei või Tartu-Võru Rahukogu otsus Hans Orava suhtes jõusse jääda.

Seepärast ning käsitades Kr. Kp. S. § 174 — otsustas Riigikohus: Abram Spanovi kaitsja vann. adv. Jaan Kriisa kassatsioonikaebus tagajärjeta jätta. Jakob Roosoni, August Kuubeni, Johan Sakkeuse, Gustav Pihlakase ja Hans Orava suhtes Tartu-Võru Rahukogu otsus 30. oktoobrist 1925 a. tühistada ja asi anda uueks otsustamiseks samale kohtule teises koosseisus.

Nr. 69.

KRIMINAAL-OSAKOND.

20. märtsil 1926 a.

Viktor Sarapi kaitsja vann. adv. A. Maureri kass. kaebus Kohtupalati otsuse peale 1. det. 1925 a. Viktor Sarapi süüdi. N. S. § 1466 ja R. N. S. § 123 järele.

Eesistuja osakonna juhataja P. Kann, ettekandja riigikohtunik H. Jucum, Riigikohtu prokuröri abi aj. k. t. T. V. R. prokurör K. Meister.

Asja esituse ja abiprokuröri arvamise kuulanud olles, leidis Riigikohus, et Viktor Sarapi kaitsja vann. adv. Maureri kass. kaebus ei teeni tähelepanu.

Kohtupalat on Viktor Sarapi, 19 aastat vana, süüdi tunnistanud selles, et tema 30. septembril 1923 a. õhtul, olles sõiduauto juhiks, Tartus, lubamata kiirusega sõitis, seejuures autot mitte vastavalt valgustades ja kõige sellega Tartus maksvaid seaduslikke määrusi autosõitude kohta rikkus, missuguste määruste rikkumise tagajärjel Petrogradi ja Jaama uulitsa nurgal üle uulitsa minev Robert Kaasik nimetatud auto alla sattus ja surma sai. Selle süüteo eest on Kohtupalat R. T. S. § 123 ja N. S. § 1466, 148, 18, 38 astme 4, 140 ja 39 astme 2 põhjal mõistnud Viktor Sarapi üheks nädalaks aresti.

Kohtupalat ei tarvitanud Sarapi suhtes N. S. § 144, mille järele alaealised isikud 14 a. kuni 20 aastani (R. T. nr. 74/75 — 1920 a.) langevad kõigi ettevaatamatuse läbi korda saadetud süütegude eest koduse paranduskaristuse alla oma vanemate või eestkostjate korraldusel, leides, et N. S. § 144 ainult nende ettevaatamatusega korda saadetud süütegude juures tarvitada tuleb, kus kuriteo koosseis eneses ühtki karistuse ähvaradusega ärakeelatud tahtlikku tegu ei sisalda.

Kassaator teie õigusega tähendab, et Kohtupalati poolt ettetoodud N. S. § 144 mõiste tõlgitsemine käib sama § tekstile risti vastu, sest ta ei tee mingit vahet, kas sünnitas süüksantava tagajärje mittekeelatud tegu või seaduse poolt keelatud tegu. Seepärast on päris õige, et Kohtupalat, määrates alaealisele karistuseks üks nädal aresti N. S. § 1466, 148, 38 astme 4, 140 ja 39 astme 2 põhjal, on eksinud ja N. S. § 1466 oluliselt rikkunud karistuse mõttes.

Teine kassaatori väide, et Kohtupalat on määranud alaealisele veel karistuse R. T. S. § 123 põhjal ja selle läbi ühe süüteo eest kaks karistust määranud, mis seaduse poolt lubamata, ei teeni lugupidamist.

Kohtupalat omis otsuse motiives on õigele seisukohale asunud, et N. S. § 1466 sisaldab eneses peale ettevaatuse puuduse veel otsese karistuse ähvardusega keelatud tegu, nimelt lubamata kiirusega sõit autoga ilma sundusliku määruse põhjal nõutava valgustusega, mis on ette nähtud R. T. S. § 123. Eelpool ettetoodud süüdistusest leiab see väide enesele kinnitust ja kassaator selle fakti vastu ei vaidle, ja selle § 123 põhjal oleks Viktor Sarap pidanud karistust kandma ka ses juhtumis, kui õnnetus Kaasikuga oleks ära jäänud. See väide on täiesti kooskõlas seaduse ja loogikaga, kuna vastuvaidlus, nagu oleks pidanud õnnetuse juhtumise puhul Sarapit karistusest vabastama, ei teeni lugupidamist. Kuritegu, mis ette nähtud on N. S. § 1466, seisib käesolevas juhtumis selles, et Sarap R. T. S. § 123 ettenähtud süüteo vältusel ettevaatamatuse tagajärjel autoga Robert Kaasiku peale sõitis, kes sellest surma sai. Alaealiste suhtes N. S. § 144 põhjal on ette nähtud N. S. § 1466, mis käib ettevaatamatuse läbi juhtunud tapmise kohta, karistus mitte vangiheitmise 2 kuni 4 kuuni, vaid kodune paranduskaristus — vanemate või eestkostjate korraldusel, mispärast N. S. § 148 ja 140 tarvitamisest ei või juttu olla, sest kõigi ettevaatamatuse läbi tekitatud süütegude eest on alaealiste suhtes ette nähtud iseäraline karistus, millest räägib N. S. § 144. Et N. S. § 1466 kõneleb kahest kuriteost, milledest üks meelga korda on saadetud, kuna teine osutub ettevaatamatuse tagajärjeks, kinnitab sama § teine lõige, nõudes karistuste koostamist N. S. § 152 põhjal. Kohtupalat on Sarapi R. T. S. § 123 põhjal üheks nädalaks aresti mõistnud ja tegelikult koostamise juures sama karistuse määranud N. S. § 152 põhjal, mispärast Kohtupalati eksitus karistuse määramises N. S. § 1466 põhjal ei osutu oluliseks (Kr. Kp. S. § 913 ja 914). Neil põhjustel ning käsitades Kr. Kp. S. § 912 — **otsustas Riigikohus:** Viktor Sarapi kaitsja vann. adv. Maureri kass. kaebus tagajärjeta jätta.

Nr. 70.

KRIMINAAL-OSAKOND.

20. märtsil 1926 a.

Vidrik Vähi kaitsja v. adv. Karl Grau kass. kaebus Kohtupalati otsuse peale 15. jaan. 1926 a.

Vidrik Vähi süüd. N. S. § 14 ja 165^d — 1 jao järele.

Eesistuja ja ettekandja osakonna-juhataja P. Kann, Riigikohtu prokuröri abi aj. k. t. Tartu-Võru Rahukogu prokurör K. Meister.

Asja esituse ja abiprokuröri arvamise kuulanud, leidis Riigikohus, et kohtualuse Vidrik Vähi kaitsja vann. adv. Karl Grau kass. kaebus tuleb tagajärjeta jätta.

Kassaator palub Kohtupalati otsuse 15/29. jaan. 1926 a. tühistada järgmistel põhjustel:

1) kohtualune olevat palunud kohtusse kutsuda tunn. Ernst Härma, kes oleks võind tõendada kui pealtnägija, et süüalused Pilv ja Olland olevat varastatud hobusega sõitnud Sapi külast Käo küla poole kohtualuse Vähi elumajast mööda ja temale, tunnistajale Hermale, umbes kolm versta eemal vastu tulnud. Need asjaolud olevat kohtualusele avalikuks tulnud ainult peale Rahukogu otsust käesolevas asjas. Kohtupalat ei olevat aga tunn. Ernst Härma kohtusse kutsunud ja sellega oluliselt rikkunud Kr. Kp. S. §. 577 ja 879¹.

2) Kohtualune olevat palunud kohtusse kutsuda asjatundjaid, kes oleksid pidanud kindlaks tegema, et vaeluse all olevate ohjarihmade külge olevat nii raudkonksud kui ka pael- või nõõrohjad ühel ja samal ajal ühe ja sama rihmaga nõelutud ja et enne nende samade ohjarihmade külge olevat olnud nõelutud pigitraadiga raudkonksud ja koetud paelohjad, missuguste asjaolude kindlakstegemise läbi oleks ümber lükatud kahjusaa- jate, tunnistajate Paavel ja Aleksei Tuusade ning G. Talve tõendused, nagu oleks G. Talv ise raudkonksud nende rihmade külge õmmelnud ja nagu tunneks ta oma töö ära. Kohtupalat ei olevat aga asjatundjaid määranud ja sellega Kr. Kp. S. §§ 578, 879¹ ja 797 rikkunud.

3) Kohtupalat ei olevat otsuse tegemisel arvesse võtnud kõiki asjaolusid, nagu näiteks seda, et kohtualused Pilv ja Olland olevat mitmet moodi ja üksteisele vastukäivaid seletusi annud, ja ka tunn. Kalmani tõendusi, kes olevat seletanud, et kohtualusel Vähil olevat samasugused ohjad nagu tema juurest läbiotsimisel ära võeti, juba ammu enne olnud. Sellega olevat Kohtupalat rikkunud Kr. Kp. S. § 766 ja 797.

Kõik need väited ei vääri tähelepanu.

Tunnistajate kutsumise kohta Kohtupalatisse on maksev järgmine kord. I. Nii endine Vene Senat (Krim. dep. otsused 1888 a. nr. 20, 1896 a. nr. 45) kui ka Riigikohus on korduvalt seletanud, et Kr. Kp. S. § 879¹ ettenähtud tunnistajate ja asjatundjate kohtusse-kutsumise kord on maksev ainult nende tunnistajate ja asjatundjate kohta, kes on juba esimeses kohtuastmes (Rahukogus) üle kuulatud, kuna kõik teised tunnistajad ja asjatundjad peab kohtusse kutsutama selle korra järele, mis on ette nähtud Kr. Kp. S. § 573—578.

II. Kr. Kp. S. § 879¹ järele nõutakse kohtualused ja teised asjaosalised, tunnistajad ja asjatundjad Kohtupalatisse ainult siis, kui Kohtupalat seda tarviliseks peab, või kui pooled seda paluvad ja kui selle palve rahuldamiseks ei ole takistusi.

Esiteks a n n a b Kr. Kp. S. § 879¹ Kohtupalatile õ i g u s e omal algatusel kohtusse kutsuda tunnistajaid ja asjatundjaid (kes juba esimeses astmes üle kuulatud), kui ta seda tarviliseks peab. Seda oma õigust võib Kohtupalat tarvitada nii korraldavail istungeil, enne asja kohtulikku arutamist, kui ka asja arutamisel avalikul kohtuistungil kuni kohtu resolutsiooni väljakuulutamiseni.

Teiseks kohustab Kr. Kp. S. § 879¹ Kohtupalatit kohtusse kutsuma tunnistajaid ja asjatundjaid (ka pooli ja teisi asjaosalisi) ses juhtumis, kui pooled (või teised asjaosalised) seda apellatsiooni kaebuses paluvad ja kui selle palve rahuldamiseks ei ole takistusi.

Varemalt, nagu näiteks 1867 a. nr. 66 ja 1870 a. nr. 672, on end. Vene Senat Kr. Kp. S. § 879¹ (enne § 879) teise osa suhtes seletanud, et Kohtupalatil on õigus oma äränägemise järele tunnistajaid kohtusse kutsuda või mitte kutsuda ka siis, kui pooled on seda palunud. Kuid see seisukoht oli rajatud arusaamatusele, sest siin oli kahe silma vahele jäetud ja täiesti vaikides mööda mindud Kr. Kp. S. § 879 (nüüd § 879¹) nõudest, et poolte poolt ülesantud tunnistajate kohtusse-kutsumine oleneb sellest, kas poolte poolt avaldatud palve rahuldamiseks on takistusi või ei ole.

Sellest ekslikust seisukohast on Vene Senat hiljem loobunud. Juba 1895 a. otsuses nr. 29 ja ka pärastistes seletustes on ta uuele seisukohale asunud ja seletanud, et Kohtupalat on kohustatud poolte poolt apellatsiooni kaebuses ülesantud tunnistajad kohtusse kutsuma, kui poolte poolt avaldatud palve rahuldamiseks ei ole takistusi. Leiab aga Kohtupalat, et poolte poolt ülesantud tunnistajate kohtusse-kutsumine on takistusega seotud, siis võib ta neid tunnistajaid kohtusse mitte kutsuda, kuid ta peab sellekohases motiivitud määruses ette tooma need takistused, mille põhjal poolte palve on rahuldamata jäänud. Seda, mis tuleb „takistuste“ all mõista, määrab ära igal üksikul juhul Kohtupalat. „Takistuste“ mõiste kindlaksmääramine on fakti küsimus, mis K. A. S. § 5 põhjal kassatsiooni korras arutusele ei tule, välja arvatud juhused, kui kohus on „takistuse“ mõiste kindlaksmääramisel tarvitanud ebaõigeid fakte ja sattunud loogilisse vastollu. Selle end. Vene Senati uuema seisukoha, kui seaduseandja tahte ja seaduse mõttele vastava, on ka Riigikohus omaks võtnud.

Tunnistajad ja asjatundjad, keda pooled paluvad Kr. Kp. S. § 879¹ põhjal veel Kohtupalatis üle kuulata, peavad apellatsiooni-kaebuses või protestis ülesantud olema.

III. Kr. Kp. S. §§ 573—578 ettenähtud korra järele kutsutakse Kohtupalatisse niisuguseid tunnistajaid, 1) kes on Rahukogusse seadusevastaselt välja kutsumata jäänud, 2) keda küll on Rahukogusse kutsutud, kuid kes ei ole sinna ilmunud, ja 3) kes on üles antud apellatsiooni kaebuses või hiljem uuesti ilmsiks tulnud asjaolude tõenduseks.

Alates sest päevast, millal süüdistusakti või erasüüdistaja kaebuse ärakiri ja kohtu poolt kohtusse kutsutavate isikute nimekiri on kohtualusele Kr. Kp. S. § 558 ja 561—564 ettenähtud korras kätte antud ja Kr. Kp. S. § 557 sisu ära seletatud, või kui kohtualusele on kohtu poolt kaitsja määratud, siis alates sest päevast, millal kaitsjale on teada antud, et ta kohtualuse kaitsjaks määratud (1876 a. nr. 21), on kohtualusel või tema kaitsjal õigus seitsme päeva jooksul veel omalt poolt üles anda tunnistajaid ja asjatundjaid ja paluda nende ülesantud isikute kohtusse kutsumist.

Neid tunnistajaid ja asjatundjaid on Rahukogu kohustatud kohtusse kutsuma, kui ta leiab, et asjaolud, mida need tunnistajad peavad tõendama, asja kohta tähtsad on (Kr. Kp. S. § 575 redaktsioon 18 märtsi 1896 a. seaduse järele).

Jätab aga Rahukogu Kr. Kp. S. § 557 ettenähtud tähtajal ülesantud tunnistajad seadusevastaselt välja kutsumata, või ei ole Rahukogu kohtualusele üldse võimalust annud Kr. Kp. S. § 557-as ettenähtud õigust tarvitada, siis on Kohtupalat kohustatud kohtualuse õigused jalule seadma ja Rahukogusse seadusevastaselt mittekutsutud tunnistajad Kohtupalatisse välja kutsuma.

Leiab Rahukogu, et asjaolud, mida peavad kohtualuse poolt Kr. Kp. S. § 557 ettenähtud tähtajal ülesantud tunnistajad ja asjatundjad tõendama, asja kohta tähtsad ei ole, siis jätab ta need tunnistajad ja asjatundjad kohtusse kutsumata ja teatab sellest kohtualustele, kes selle palvega esinesid.

Seitsme päeva jooksul sest teadaande kättesaamisest on neil kohtualustel õigus Kr. Kp. S. § 576, põhjal kohtule teada anda, et nad võtavad nende tunnistajate ja asjatundjate kohtusse ilmumise kulud oma kanda. Ses juhtumis peab Rahukogu otsekohe kas ise kõne all olevad tunnistajad või asjatundjad kohtualuste kulul, kes sellekohase palve avaldanud ja ülesantud tunnistajate kohtusse ilmumise kulud kohtule esitanud, kohtusse kutsuma, või lubama kohtualustele vabal kokkuleppel tunnistajatega või asjatundjatega need kohtusse tuua.

End. Vene Senati seisukoht Kr. Kp. S. § 576 suhtes on väljendatud 1878 a. nr. 35 Vera Sassulitshi asjas ja 1899 a. nr. 16 Kolesnikovi asjas, ja seisab selles, et Kr. Kp. S. § 576 ettenähtud korras võib kohtusse kutsuda ainult neid tunnistajaid, kelle seletused „asja kohta käivad“.

Selle end. Vene Senati seisukohaga ei saa Riigikohus nõus olla järgmistel põhjustel: Esiteks, nõuab Kr. Kp. S. § 575, et kohus peab tunnistajate väljakutsumise palve lahendamisel otsustama küsimuse, kas neil asjaoludel, mida ülesantud tunnistajad võivad tõendada, on „asja kohta tähtsust“, mitte aga küsimust, kas ülesantud asjaolud „asja kohta käivad“.

Teiseks, kui asuda end. Vene Senati seisukohale, siis kaotaks Kr. Kp. S. § 576 oma tegeliku väärtuse, sest Kr. Kp. S. § 576 põhjal võivad ju kohtualused paluda kohtusse kutsuda ainult neid tunnistajaid, kelle suhtes kohus on juba seisukohale asunud, et neil asjaoludel, mida need tunnistajad võivad tõendada, asja kohta mitte tähtsust ei ole.

Sellepärast jõuab Riigikohus otsusele, et Kr. Kp. S. § 576 ettenähtud tähtajal ja korras ülesantud tunnistajate suhtes ei tohi kohus hindama hakata, kas need asjaolud, mida tunnistajad võivad tõendada, „käivad asja kohta“ või kas on neil asjaoludel „asja kohta tähtsust“, vaid Rahukogu on kohustatud otsekohe kas ise neid tunnistajaid või asjatundjaid palujate kulul, kui ülesantud tunnistajate või asjatundjate kohtusse-ilmumise kulud on kohtule juba esitatud, kohtusse kutsuma, või palujaile lubama vabal kokkuleppel tunnistajatega või asjatundjatega neid kohtusse tuua.

See Riigikohtu seisukoht järgneb 1) Kr. Kp. S. § 576 teksti sisust, mis ei ärata mingisuguseid kahtlusi ja 2) poolte üheõiguluse põhimõttest, sest Kr. Kp. S. § 573 annab prokuröriale samasugused õigused tunnistajate kohtusse-kutsumise suhtes, nagu Kr. Kp. S. § 576 kohtualustele. Kr. Kp. S. § 573 põhjal on prokuröri õigus kohtusse nõutada mitte ainult neid tunnistajaid ja asjatundjaid, kes süüdistusaktile lisatud nimekirjas ära tähendatud, vaid ka kõiki teisi, keda ta asja selgitamiseks tarviliseks loeb. Nagu kohtualusedki (576), peab ka prokurör (573) ära tähendama need asjaolud, mida tema poolt ülesantud tunnistajad võivad kohtus tõendada, ja nagu kohtualustelt ülesantud tunnistajadki antakse ka prokurörialt ülesantud tunnistajad ühes asjaoludega, mida need tunnistajad võivad tõendada, vastaspoolele teada. Ja lõpuks nagu Kr. Kp. S. § 576 põhjal kohtualustelt ülesantud tunnistajadki peab kohus (mitte kohtu eesistuja — võrdle V. S. s. 1879 a. nr. 1) ka kõik prokurörialt Kr. Kp. S. § 573 põhjal ülesantud tunnistajad kohtusse kutsuma ilma selleta, et ta hakkaks hindama, kas need asjaolud, mida tunnistajad võivad tõendada, asja kohta tähtsad on või ei ole, sest Kr. Kp. S. § 573 ja 576 põhjal antakse üles asjaolud, mida tunnistajad peavad tõendamaks, mitte kohtule hindamiseks, vaid vastaspoolele teadmiseks.

Kr. Kp. S. § 573 ja 576 on rajatud presumptsioonile, et prokurör ega ka kohtualune (viimane omal kulul) ei hakka kohtusse kutsuma tunnistajaid, kelle seletustel asja kohta mingisugust tähtsust ei ole või kes asjast midagi ei tea. Peaks see aga siiski sündima, on kohtule seaduse poolt abinõud antud kohtuliku uurimise asjata venitamist takistada (vaata ka 1916 a. 15 veebr. nr. 6999 all antud ringkiri Kohtupalati prokuröridele ja ringkonna-kohtutele Kr. Kp. S. § 573 tarvitamise kohta).

Rikub Rahukogu prokuröri või kohtualuste õigusi, mis neile annavad Kr. Kp. S. § 573 ja 576, ja kaebavad prokurör või kohtualused selle peale apellatsiooniprotestis või kaebuses, siis on Kohtupalat kohustatud need rikutud õigused jalule seadma ja Kr. Kp. S. § 573 ja 576 ettenähtud korras ülesantud ja kohtusse kutsumata või toomata jäänud tunnistajad kohtusse (Palatisse) kutsuma, või lubama kohtusse tuua.

Kr. Kp. S. § 577 annab prokuröriale, kohtualusele ja teistele asjaosalistele õiguse ka väljaspool Kr. Kp. S. § 557 ettenähtud tähtaega kohtusse kutsuda tunnistajaid ja asjatundjaid, kuid ainult uuesti ilmsiks tulnud asjaolude tõenduseks. Niisugused tunnistajad võivad kohtus ülekuulatud saada ainult siis, kui need uued asjaolud, mille tõenduseks tunnistajad on üles antud, on vastaspoolele teada antud vähemalt üks päev enne nende tunnistajate ülekuulamist.

Kr. Kp. S. § 577 põhjal, uute asjaolude ilmiskstulekul, võivad pooled ja teised asjaosalised paluda tunnistajaid ja asjatundjaid välja kutsuda nii Rahukogusse kui ka Kohtupalatisse.

Leiab Kohtupalat (või Rahukogu), et need asjaolud, mida peavad Kr. Kp. S. § 577 ettenähtud korras ülesantud tunnistajad või asjatundjad tõendama, tõesti uued on ja et need uued asjaolud asja kohta tähtsad on, siis on kohus (kohtupalat või rahukogu) kohustatud need tunnistajad kohtusse kutsuma. Samuti on kohtupalat kohustatud kohtusse kutsuma Kr. Kp. S. § 577 ettenähtud korras ülesantud ja rahukogu poolt kohtusse kutsumata jäetud tunnistajaid ja asjatundjaid, kui pooled või teised asjaosalised edasikaebuses selle peale kaebavad ja kui Kohtupalat leiab, et Rahukogu on seadusvastaselt need tunnistajad või asjatundjad kohtusse kutsumata jätnud.

Peale uuesti ilmsikstulnud asjaolude (577) on pooltel ja teistel asjaosalistel veel õigus Kr. Kp. S. § 733 lõpu põhjal kohtule esitada „uuesti ilmsiks tulnud tõendus“, mille hulka kuuluvad ka uued tunnistajad. Kuid Kr. Kp. S. § 733 lõpus ettenähtud uuesti ilmsikstulnud tõendusteks tuleb lugeda niisuguseid tõendusi, mis pooltele või teistele asjaosalistele on ilmsiks tulnud peale kohtulikku asja uurimise lõppu (näiteks poolte vaidluste ajal) ja mida pooled on õigustatud kohtule esitama ainult enne kohtu resolutsiooni väljakuulutamist, sest peale kohtu resolutsiooni väljakuulutamist ei saa kohus täita Kr. Kp. S. § 734 ettenähtud nõudeid.

Rikub Rahukogu poolte või teiste asjaosaliste õigusi, mis neile kindlustab Kr. Kp. S. § 733, ja kaebavad pooled selle peale edasikaebustes, siis on Kohtupalat kohustatud Kr. Kp. S. § 733 ettenähtud korras ülesantud tõendused (tunnistajad) vastu võtma.

Küsimused, kas poolte või teiste asjaosaliste poolt ülesantud asjaolud (577) või tõendused (733) kuuluvad uuesti ilmsikstulnud asjaolude või tõenduste hulka, käivad asja sisu kohta, mis lõplikult otsustab Kohtupalat ja mis kass. korras Riigikohtus arutusele ei tule K. A. S. § 5 põhjal.

IV. Nii Rahukogus ülekuulatud (Kr. Kp. S. § 879¹) kui ka Kr. Kp. S. §§ 557, 576 ja 577 põhjal ülesantud asjatundjate väljakutsumine Kohtupalatisse sünnib sama korra järele, mis maksab tunnistajate kohtupalatisse kutsumise kohta.

Juhtumis aga, kui asjatundjad on juba Rahukogus üle kuulatud ja pooled paluvad samade asjaolude selgitamiseks uusi asjatundjaid Kohtupalatisse kutsuda, on Kohtupalatil õigus lõplikult otsustada, kas toimetada uut ekspertiisi või rahulduda ekspertiisiga, mis juba Rahukogs on toimetatud. Ses suhtes ei allu Kohtupalati tegevus kass. kohtu kontrollile (vaata ka end. V. S. sel. 1894 a. nr. 17 ja 1896 a. nr. 4).

Silmas pidades ülalnimetatud seadusi ja seletusi, jõuab Riigikohtus otsusele, et käesolevas juhtumis on Kohtupalat üsna õigesti nii tunn. Ernst Härma kui ka edasikaebuses ülesantud asjatundja kohtusse kutsumata jätnud. Asjatoimetusest selgub, et tunn. Ernst Härm oli üles antud uuesti ilmsiks tulnud asjaolude tõenduseks ja et edasikaebuses on palutud esimest ekspertiisi toimetada. Seepärast tuleb käesolevas juhtumis tunnistajate väljakutsumise ja ekspertiisi määramise küsimuse lahendamisel käia korra järele, mis on ette nähtud Kr. Kp. S. § 575 ja 577, mitte aga Kr. Kp. S. § 879¹ ettenähtud korra järele, nagu seda ekslikult kassaator arvab.

Kohtupalati korraldava istungi määrusest 20. aug. 1925 a. on näha, et Kohtupalat on otsusele jõudnud, et tunn. Ernst Härm ja ka asjatundja on üles antud peale Kr. Kp. S. § 557 ettenähtud tähtaega, ja et nü need asjaolud, mida pidi tõendama tunn. E. Härm, kui ka asjaolud, mille kohta pidi arvamist avaldama asjatundja, ei kuulu uuesti ilmsiks tulnud asjaolude hulka.

Sellest määrusest selgub, et Kohtupalat on Kr. Kp. S. § 577 järele õigesti talitanud.

Mis puutub kassaatori väitesse, nagu ei oleks Kohtupalat arvesse võtnud asjaolu, et Pilv ja Olland olevat mitmet moodi ja üksteisele vastukäivaid seletusi annud, siis ei ole see väide põhjendatud, sest kohtuotsuse motiividest on näha, et kohus on Pilve ja Ollandi seletused läbi arutanud. Mis osas aga Pilve ja Ollandi seletused üksteisele vastu käivad, seda kassaator ära ei tähenda.

Samuti on kohus ka läbi arutanud tunn. Kalmanni seletused ja leidnud, et selle tunnista-
taja seltused usaldust ei ärata (Rahukogu motiivid).

Seda silmas pidades ja Kr. Kp. S. § 912 juhatusel — **otsustas Riigikohus:** Vidrik
Vähi kaitsja vann. adv. Karl Grau kass. kaebus tagajärjeta jätta.

Nr. 71.

KRIMINAAL-OSAKOND.

5. mail 1926 a.

*Eduard ja Jüri Kulbuschide kass. kaebus Kohtupalati otsuse peale 2. märtsist 1926 a. nende
süüd. N. S. § 13 ja 1647 j. I järele.*

Eesistuja osakonna juhataja P. Kann, ettekandja riigikohtunik R. Koe-
mets, Riigikohtu prokuröri abi aj. k. t. T.-V. R. prokurör K. Meister.

Asja esituse ja abiprokuröri arvamise kuulanud, leidis Riigikohus, et Jüri Kulbuschi
suhtes tuleb Kohtupalati otsus tühistada ning Eduard Kulbuschi kohta jõusse jätta.

Kohtupalat määras Jüri Kulbuschile karistuse kohtualuste Seepi ja Eduard Kulbuschi
murdvargusele ahvatlemise eest N. S. § 13 ja 1647 põhjal. Kuid Kohtupalati otsusest pole
näha, et Jüri Kulbusch teisi isikuid kuriteole üles kutsudes oleks neile ette pannud võõra
varanduse salajast omandamist toime panna sarnastel asjaoludel, mis seotud sisse-
murd-
misega elumajasse. Ettepanek teisele isikule vargust toime panna ei ole iseenesest veel ah-
vatlemine murdvargusele.

Sissemurdmine elumajasse varguse juures ei ole mitte süüdraskendav asjaolu, vaid
niisugune asjaolu, mis muudab liht varguse raskemat liiki kuriteoks. Kohtupalati otsusest
pole näha, mispärast süüdimõistetud Seepi ahvatlus vargusele Jüri Kulbuschi poolt on
nimelt ahvatlus murdvargusele, kuna Seep ise Rahukogus seletas, et Jüri Kulbusch varguse
toimepanemise viisi kohta midagi ei rääkinud (Rahukogu toimetus lk. 103^t). Seepärast
ei või Kohtupalati otsus Jüri Kulbuschi kohta N. S. § 13 ja 1647 rikkumise pärast jõusse jääda.

Mis puutub Eduard Kulbuschi kaebusesse, siis ei leia see rahuldamist. Kohtupalatil
oli õigus usaldada ja arvesse võtta süüdimõistetud kaassüüdlase Seepi seletusi. Seda asja-
olu, millest kohtus rääkisid tunnistajad Kulbuschid, Nurkid ja Pabu, nimelt et varguse toime-
panemise õöl olid kohtualused Kulbuschid umbes keskööl kodus, on Kohtupalat arutanud
ja selle kohta seisukoha võtnud. Kr. Kp. S. § 797 siin rikutud pole. Seepärast ja Kr.
Kp. S. § 912 juhatusel **otsustas Riigikohus:** Kohtupalati otsus Jüri Kulbuschi suhtes
tühistada ja asi anda uueks otsustamiseks Kohtupalatile teises koosseisus. Eduard Kul-
buschi suhtes kassatsioonikaebus tagajärjeta jätta.

Nr. 72.

KRIMINAAL-OSAKOND.

12. mail 1926 a.

*Madis Masingi kaitsja vann. adv. Th. Rõuki kass. kaebus Tallinna-Haapsalu Rahukogu
otsuse peale 18. märtsist 1926 a. Madis Masingi süüd. R. N. S. § 169 järele.*

Eesistuja osak. juhataja P. Kann, ettekandja riigikohtunik H. Jucum,
Riigikohtu abiprokuröri aj. k. t. T.-V. R. prokurör K. Meister.

Asja esituse ja abiprokuröri arvamise kuulanud olles, leidis Riigikohus, et Madis Ma-
singi kaitsja vann. adv. Rõuki kass. kaebus tuleb rahuldada.

Asjaolud on järgmised: 15. septembril 1920 a. sai Madis Masing Tallinna-Haapsalu Rahukogu otsusega R. T. S. § 169 põhjal tingimisi 3 kuuks vangi mõistetud. Tema andis kohtule oma allkirja selles, et ta 3 aasta jooksul uusi kuritöid toime ei pane.

20. oktoobril 1923 a. tõstis Aleksander Shermanni pärandusetombu hooldaja Aleksander Sass oma voliniku eraadv. Marteni kaudu süüdistuse Madis Masingi vastu R. T. S. § 176¹ põhjal selles, et tema andis 29. aprillil 1921 a. kohtupristavile valeteadeteid temale hoiule antud ja surnud Shermanni päralt oleva varanduse üle. 16. märtsil 1925 a. on Tallinna 3 jsk. rahukohtunik Masingi selles kuriteos süüdi tunnistanud ja R. T. S. § 176¹ põhjal teda 6 kuuks vangi mõistnud, ning 9. mail 1925 a. otsustas Tallinna-Haapsalu Rahukogu, apellatsioonikorras, rahukohtuniku otsuse sisuliselt kinnitada, kuid Madis Masingit R. T. S. § 21 põhjal temale määratud karistusest vabastada.

18. märtsil 1926 a. otsustas Tallinna-Haapsalu Rahukogu: Tallinna-Haapsalu Rahukogu otsus 15. septembrist 1920 a., millega Madis Masing R. T. S. § 169 põhjal 3 kuuks tingimisi vangi on mõistetud, tingimisi-mõistmise osas tagasi võtta ja see otsus Masingi isikliku karistuse suhtes täitmisele pöörata, — leides, et Masingi vabastamine karistusest kuriteo eest, mis tema korda saatnud on 29. aprillil 1921 a., ei või takistuseks olla 15. septembril 1920 a. tingimisi mõistetud karistuse täitmisele pööramisel.

Kassaator palub seda otsust tühistada Kr. Kp. S. § 16 p. 2, R. T. S. § 21 ja tingimisi süüdimõistmise seaduse rikkumise pärast.

Riigikohus leiab, et käesolevas juhtumis nõuavad lahendamist 2 küsimust, nimelt 1) kas peab kohus, süüteo aegumise korral, süüdlasele karistuse määrama ja siis teda määratud karistusest vabastama, või peab kohus karistuse määramata jätma? ja 2) kas on kohus õigustatud tingimisi süüdimõistvat otsust tagasi võtma, kui süüdlane määratud tähtaja jooksul on korda saatnud uue süüteo, kuid on vabastatud kohtu poolt karistusest selle tõttu, et süüdistus on tõstetud peale aegumise tähtaja möödumist?

Esimese küsimuse lahendamiseks tuleb kõige pealt peatuda materiaalseaduse juures. N. S. § 155 järele muudetakse ära karistus süüdlase surma puhul (p. 1), poolte leppimisel neis asjus, milles seaduse põhjal pooled võivad ära leppida (p. 2) ning aegumise korral (p. 3). R. T. S. § 22 nõuab ka karistuse äramuutmist süüdlase surma puhul ja poolte leppimise korral, kuna R. T. S. § 21, käsitades aegumise küsimust, toonitab, et aegumise korral süüdlane vabastatakse karistusest. Kui silmas pidada, et surm ja lepitus võivad aset leida nii enne kui ka pärast kohtuotsuse tegemist, kuna süüteo aegumise moment (N. S. ja R. T. S. järele) iialgi ei või järgneda kohtuotsusele, siis on arusaadav ja tõepoolest õigem, et R. T. S. § 21 tarvitab süüteo aegumise korral sõna „vabastada“ karistusest, sest aegumise fakt ei luba karistada süüdlast, ta on karistusest vaba. Säärane väide leiab enesele ka kinnitust protsessuaal-seadusest. Nimelt, Kr. Kp. S. § 771 tunneb 3 liiki kohtuotsusi: õigeksmõistvad otsused (p. 1), otsused, millega süüdistatav vabastatakse kohtu alt (p. 2) ja süüdimõistvad otsused (p. 3). — Kr. Kp. S. § 771 p. 2 all on eraldi ära tähendatud, et süüteo aegumise korral kohus ei tee otsust süüaluse suhtes, vaid oma otsuse läbi vabastab teda isiklikust kaelakohtulikust vastutusest kordasaadetud süüteo eest (освобождает его от суда). Kr. Kp. S. § 772 aga õigustab süüdlast paluda kohut, et viimane teeks kindlaks tema süü ja tähendaks ära selle karistuse, mille osaliseks ta oleks saanud, kui süütegu ei oleks iganenud. Sellest kahtlemata järgneb, et süüteo aegumise korral ei materiaalseadus ega protsessuaalseadus ei luba süüdlasele karistust määrata. Säärasele seisukohale on asunud juba endine Vene senat omas seletuses Nikolaevi asjas (Kr. dep. 1900 a. nr. 2) ja Borissovi asjas (Kr. dep. 1884. a. nr. 15) ja sellega ei seisa vastolus Kr. Kp. S. § 16. Viimane § kriipsutab alla, et aegumise korral ei või juttu olla süüdlase kohtulikust kriminaal jälgimisest ja kaelakohtulikust isiklikust vastutusest, kuna süüdlase (tsiviil) varanduseline vastutus süüteo lebi tekitatud kahju eest

kestab edasi (Kr. Kp. S. § 17 ja 18), niisamuti tema kohustused, mis ette nähtud on näit. R. T. S. § 26, 68 ja N. S. § 58, ja teised süüteo tagajärjed (näit. asjade konfiskeerimine seaduses ettenähtud juhtumeis).

Ettetoodud kaalutlustel tuleb tunnistada, et kohus, määrates Madis Masingile 6 kuud türmi R. T. S. § 176¹ põhjal, aegumisest hoolimata, on R. T. S. § 21 vastu eksinud.

Teise küsimuse lahendamisele üle minnes, leiab Riigikohus, et tingimisi süüdlaseks mõistmise seaduse § 4 (R. T. nr. 119/120 — 1920 a.) nõuab tingimisi süüdlaseks mõistmise tagasivõtmist, kui tingimisi süüdlaseks mõistetud isik määratud tähtaja jooksul korda saadetud uue süüteo eest seadusejõusse astunud kohtuotsuse läbi karistusele mõisteteti, mis arestist raskem on. Käesolevas juhtumis on vastuvaidlemata, et Masingi poolt on määratud tähtaja jooksul uus süütegu korda saadetud, kuid alles peale määratud tähtaja ja aegumise tähtaja möödumist on ka süüdistus tõstetud Masingi vastu ja Rahukogu on tunnustanud, et aegumise tõttu ei pea Masing karistuse osaliseks saama ja, parandades Rahukohtu eksitust, vabastas teda määratud türmi karistusest. Järelikult oleks pidanud Rahukogu otsusele jõudma, et Masingi kohta pole olemas seadusejõusse astunud kohtuotsust, mille läbi teda karistusele mõisteteti, mis arestist raskem on, ja seepärast pole ka seaduslikku alust tingimisi süüdlaseks mõistmise tagasivõtmiseks. Kuid Rahukogu on endaga vastollu sattunud, tunnustades oma seadusejõusse astunud kohtuotsuse, millega Masing on karistusest vabastatud, tähtsusetuks ja on võtnud arvesse Rahukohtu otsuse, mis Masingi isikliku karistuse suhtes seadusejõusse ei astunud, ja rikkudes oluliselt tähendatud seaduse § 48 mõistet, otsustas tingimisi süüdlaseks mõistmise otsuse Masingi kohta täitmisele pöörata. Neil põhjustel ei või kaevatud otsus jõusse jääda. Seepärast ning käsitades Kr. Kp. S. § 174 — **otsustas Riigikohus:** Tallinna-Haapsalu Rahukogu otsus 18. märtsist 1926 a. tühistada.

Nr. 73.

KRIMINAAL-OSAKOND.

17. mail 1927 a.

Sotsialistliku Nõukogude Vabariikide Liidu kaubandusliku esindaja Eestis Ossip Ossipovi kaebus valvekorras Kohtupalati korraldava koosoleku määruse peale 12. jaanuarist 1926 a. Klaus Scheeli ja teiste süüdistusasjas.

Eesistuja osakonna juhataja P. Kann, ettekandja riigikohtunik J. Jucum,
Riigikohtu prokurör R. Rägo.

Asja esituse ja prokuröri arvamise kuulanud olles, leidis Riigikohus, et S. S. S. R. kaubandusliku esindaja Eestis Ossip Ossipovi kaebus tuleb valvekorras rahuldada.

12. jaanuaril 1926 a. määras Kohtupalat kriminaal-departemangu korraldaval istungil: S. S. S. R. kaubandusliku esinduse Tallinna esindaja Ossipovi kaebus Tallinna-Haapsalu Rahukogu korraldava kohtuistungil määruse peale 19. novembrist 1925 a. Klaus Scheeli ja teiste süüdistusasjas läbivaatamata jätta. Põhistustena on Kohtupalati poolt ette toodud kaks asjaolu, nimelt et kaebus on kirjutatud vene, aga mitte riigi keeles, milleks Põhiseaduse § 5 järele on tunnustatud eesti keel, ning peale seda, et Rahukogu määrus käib Nikolai Haritonovi kohta, ja ainult viimane võis selle määruse vastu kaebusega esineda, aga mitte Ossipov, kel ei ole vastavat volitust Haritonovi huvide kaitsmiseks.

Omas kaebuses selle Kohtupalati määruse peale toob Ossip Ossipov järgmist ette: Tallinna-Haapsalu Rahukogu oli Nikolai Haritonovi kaebust kohtu-uuriija määruse peale 11. novembrist 1925 a. sisuliselt arutanud, sellest hoolimata et kaebus oli kirjutatud vene keeles, ning veel rohkem, ta on Ossipovilt vastu võtnud venekeelse kaebuse oma määruse

peale ja sellele kaebusele käigu annud, mispärast Kohtupalatil ei olnud seaduslikku põhjust kaebust vene keele tarvitamise pärast läbivaatamiselt kõrvaldada, vaid oleks pidanud kaebajalt välja nõudma selle kaebuse tõlke, mis muidugi oleks täitmist leidnud. Maksva kohtupraksise järele pole siamaani venekeelseid kaebusi ei Kohtupalati ega Riigikohtu poolt läbivaatamiselt kõrvaldatud ainult sellepärast, et nad ei ole kirjutatud eesti keeles.

Volinikkude instituut on sisse seatud kohtukäijate huvides, aga mitte volinikkude huvides. Volinikule mittelubamine esineda selles osas, voliniku tagandamine ilma seadusliku põhjusega jne., nagu end. vene praksis ja ka Eesti vabariigi Riigikohtu otsus 1925 a. Tompi, Luiga, Rathke süüdistusajal laimduses näitavad, loetakse raskeks kohtukäija õiguse rikkumiseks ja sellest on vastavad järeldused tehtud. Seepärast ei vääri lugupidamist ka see Kohtupalati põhjendus.

Neil põhjustel palub kaebaja valvekorras kaevatud Kohtupalati määruse tühistada.

Riigikohtu üldkogu määruse põhjal 19. apr. 1926 a. on selle kaebuse lahendamine kriminaal-osakonnale üle antud. Asudes kaebuse lahendamisele, peab Riigikohus konstateerima, et Eestis maksvate seaduste järele (Põhisead. § 5, Ajut. kohtute sisseseadmise Sead. 18. nov. 1918 a. § 1 p. a) Haritonov ja Ossipov väljamaa kodanikkudena oleks pidanud pöörduma Eesti kohtute poole riigi, s. o. eesti keeles, nagu Kohtupalati määrusest seda nähtub. Kuid silmas pidades, et Rahukogu on neile nii kaugele vastu tulnud, et ta Haritonovi venekeelse kaebuse oli vastu võtnud ja sisuliselt läbi arutanud ning oma määruse peale Ossipovi venekeelse kaebuse on vastu võtnud ja temale käigu annud, viies selle läbi kaebaja eksi-armamisele, et Vene kodanikkudelt võetakse vastu ka venekeelseid kaebusi, leiab Riigikohus, et Kohtupalat oleks võinud Rahukogu tähelepanu selle peale pöörata, et väljamaalaste kohta on Eestis maksev, ilma erandita, Põhiseaduse § 5-as äratähendatud nõue, et neil tuleb kohtute poole pöörduda eesti keeles, kuid eelpool ettetoodud tingimustel puudus alus — keele pärast kaebust läbivaatamiselt kõrvaldada.

Mis puutub teisesse kaebuse kõrvaldamise põhjusesse, siis tuleb Kohtupalati tähelepanu selle peale juhtida, et kohtu-uuriija määrusest 11. novembrist 1925 a. nähtub, et S. S. S. R. kaubanduslik esindaja Eestis on Ossip Ossipov ning et viimane on 6. novembril 1925 a. teatanud, et ta on volitanud kaubandusliku esinduse ametniku Nikolai Haritonovi tegutsema pangamaja Klaus Scheeli asjus Kr. Kp. S. § 304 ettenähtud korras. Peale selle tunnistab kohtu-uuriija oma määruses, et Nikolai Haritonov, ilmudes tema juure, on ette pannud notariaalse volituse, mis Ossipov on temale välja annud. Nii siis ei ole mingit kahtlust selles, et Ossipov on Haritonovi volitajana tegutsenud. Järelikult võis Haritonov ainult Ossipovi nimel kaevata, ja kui ta esines Rahukogus kaebusega kohtu-uuriija tegevuse peale, siis ta tegutses mitte oma, vaid Ossipovi huvides, kes on S. S. S. R. kaubanduslik esindaja, ja kui Rahukogu jättis Haritonovi kaebuse tagajärjeta, siis oli Ossipov kahtlemata õigustatud, S. S. S. R. kaubandusliku esindajana Eestis, temale usaldatud huve kaitsma, esinedes kaebusega S. S. S. R. kaubandusliku esindajana Eestis. Kohtupalat, jättes Ossipovi kaebuse läbi vaatamata, on Kr. Kp. S. § 509 vastu eksinud (end. Vene Sen. üldkogu seltus 1884 a. nr. 20).

Ehk küll B. E. S. § 4363 juures olev märkus võõraste asjade ajajate kohta kohtutes juhib tsiviil-kohtupidamise seaduse normide peale, süiski tuleb volituse mõiste arutada B. E. S. normide järele, millest nähtub, et kõik need õigused, mis Ts. Kp. S. ja Kr. Kp. S. järele volinikul volituse põhjal olemas on, kuuluvad ka volitajale. Järelikult, kui Kr. Kp. S. Seadus annab volinikule õiguse Rahukogu määruse peale kaebusega esineda, siis ainult sellepärast, et volituse lepingu põhjal volitaja on voliniku selleks volitanud, ja siit vaidlemata järgneb, et ka volitaja on õigustatud Rahukogu määruse vastu kaebusega esinema. Eelpool tähendatud põhjustel tuleb kaevatud Kohtupalati määrus valvekorras tühistada ja

ette kirjutada Kohtupalatile Ossip Ossipovi kaebus sisuliseks arutuseks võtta ning seadusliku seisukorra võtmiseks kaebuses tõstetud küsimuse kohta.

Käsitades K. A. S. § 249 p. 1 ja 250 — **otsustas Riigikohus:** Kohtupalati määrus 12. jaanuarist 1926 a. valvekorras tühistada ja Kohtupalatile ette kirjutada Ossip Ossipovi kaebus sisuliselt arutada.

Nr. 74.

KRIMINAAL-OSAKOND.

19./26. mail 1926 a.

Mihkel Martna voliniku vann. adv. R. Paabo kass. kaebus Tallinna-Haapsalu Rahukogu otsuse pesle 5. novembrist 1925 a. Mihkel Martna süüdistuses U. N. S. § 531 ja 540 järele.

Eesistuja ja ettekandja osakonna juhataja P. Kann, Riigikohtu prokurör R. Rägo.

Kindral-major Jaan Sootsi volinik vann. adv. B. Limberg saatis Tallinna-Haapsalu Rahukogu 1. jsk. rahukohtunikule erakaebuse, milles palub Mihkel Martnat kindral Sootsi au haavamise ja laimamise eest kohtulikule vastutusele võtta ja karistada, sest Mihkel Martna olevat oma kõnes, mis peetud Riigikontrolli eelarve puhul 14. veebr. 1923 a. Riigikogus, tarvitanud lauseid: „Kuulujutud räägivad, et härra Sõjaminister on riigikontrolliga kõrvuti lasknud ühe uurimise või juurdlemise toime panna selle sihtmärgiga, et asja sumbutada“; „Soots, kindral-major, lasknud suvel omale sõjaväe-töökodades vedrudega maa-vankri teha oma mõisa saatmiseks“ ja „mis härra kindral Sootsi tõearmastusse puutub, siis tahaksin ka siin selle peale tähendada, et härra Sootsile see mitte peavalu ei tee, kas ta küünar või kaks tõest kõrvale äigab“, mis sisaldavat auhaavamist ja pahatahtlikku laimu.

Erakaebusele on juurde lisatud väljavõtted Riigikogu koosoleku protokollidest nr. nr. 205 ja 200.

Tallinna-Haapsalu Rahukogu 1. jsk. rahukohtunik vaatas (5. juulil 1923 a.) ülaltoodud erakaebuse läbi ja leidis, et Põhiseaduse § 48 põhjal ei kanna „Riigikogu liige mingisugust vastutust peale kodukorras ettenähtud poliitiliste avalduste eest, mis ta on teinud Riigikogus ja tema komisjonides“ ja et rkl. M. Martna on oma avalduse teinud Riigikogu koosolekul oma ametikohuste täitmisel, ja sellepärast määras kindral J. Sootsi voliniku v. adv. B. Limbergilt antud erakaebus läbi vaatamata jätta.

Selle rahukohtuniku määruse tühistas Tallinna-Haapsalu Rahukogu ja saatis asja tagasi samale rahukohtunikule sisuliseks otsustamiseks, sest rahukohtunik oli, Rahukogu arvates, Põhiseaduse § 48 võõriti tõlgitsenud ja oma määruse ilma poolte väljakutsumiseta teinud.

Asja sisuliselt arutanud leidis Tallinna-Haapsalu 1. jsk. rahukohtunik, et rkl. M. Martna vastu tõstetud erasüüdistus on kindlaks tehtud ja karistas kohtualust M. Martnat U. N. S. §§ 531 ja 540 põhjal eriti ja koostatult ühekuisse arestiga.

Tallinna-Haapsalu Rahukogu ühines selle rahukohtuniku otsusega ja jättis kohtualuse M. Martna edasikaebuse tagajärjeta (5. nov. 1925 a.).

Tallinna-Haapsalu Rahukogu otsusega 5. nov. 1925 a. ei jäänud rahule kohtualuse Mihkel Martna kaitsja v. adv. Paabo. Viimaselt Riigikohtule antud kass. kaebuses juhitakse tähelepanu sellele, et Eesti Vabariigi Põhiseaduse § 48 põhjal kannavad Riigikogu liikmed vastutust Riigikogus tehtud poliitiliste avalduste eest ainult Riigikogu kodukorra põhjal, mitte aga kohtute ees. Kohtualuse M. Martna kõnes ettetoodud asjaolud olevat kuulunud Riigikogu kompetentsi, ja seepärast olnud poliitilised avaldused. Neil põhjustel olevat Rahukogu kohtualuse Mihkel Martna tegevuse ebaõigesti karistatavaks tunnistanud ja sellega Põhiseaduse § 48 rikkunud.

Asja esituse ja prokuröri arvamise ära kuulanud, leidis Riigikohus, et kohtualuse M. Martna kaitsja vann. adv. R. Paabo kass. kaebus tuleb rahuldada.

Põhiseaduse § 48 lausub: „Riigikogu liige ei kanna mingisugust vastutust peale kodukorras ettenähtud poliitiliste avalduste eest, mis ta on teinud Riigikogus ja tema komisjonides“. Sellest artiklist tuleb järeldada, esiteks, et Riigikogus ja selle komisjonides tehtud poliitiliste avalduste eest vastutab Riigikogu liige ainult kodukorra põhjal, see on Riigikogu enese ees, ja teiseks, et poliitiliste avalduste eest, mis tehtud Riigikogus ja selle komisjonides, ei kanna Riigikogu liige „mingisugust vastutust“, see on, et Riigikogu ja selle komisjonide seaduslikkudel koosolekutel tehtud poliitiliste avalduste (ettenähtud korras peetud kõnede, hääletamise jne.) eest ei saa Riigikogu liiget vastutusele võtta ei kriminaal- ega tsiviilkohtukorras, ei administratiiv- ega ka väljaspool Riigikogu distsiplinaar-korras.

Erasüüdistaja kindral-major J. Sootsi volinikult vann. adv. B. Limbergilt antud era-kaebusest ja sellele lisatud Riigikogu koosolekute 14. veebr. 1923 a. ja 17. veebr. 1923 a. protokollide väljavõtteist selgub, et erasüüdistaja palus M. Martnat vastutusele võtta ja karistada kõnede eest, mis Mihkel Martna kui Riigikogu liige oli pidanud Riigikogu koosolekul ja Riigikontrolli eelarve arutamisel. Riigikogu liikme poolt tema ametikohuste täitmisel ja Riigikogu koosolekul ettenähtud korras peetud kõned ükspuhas, kas need olid sihitud ametnikkude, teiste rahvasaadikute või eraisikute vastu, kuuluvad poliitiliste avalduste hulka, millest kõneleb Põhiseaduse § 48 ja mille eest Riigikogu liige ei kanna mingisugust vastutust. Et Riigikogu liikme Mihkel Martna kõned, mille eest teda palutakse vastutusele võtta ja karistada, poliitiliste avalduste hulka kuuluvad, ja et ta need kõned on pidanud oma ametikohuste täitmisel Riigikogu koosolekutel 14. veebr. ja 17. veebr. 1923 a., siis ei saa Põhiseaduse § 48 põhjal nende kõnede eest tema vastu süüdistust tõsta. Neil põhjustel leiab Riigikohus, et Tallinna-Haapsalu rahukohtuniku otsus 23. detsembrist 1924 a. ja Tallinna-Haapsalu Rahukogu otsus 5. novembrist 1925 a. tuleb tühistada ja asjatoimetus Põhiseaduse § 48 põhjal ära lõpetada.

Neil põhjustel ja Kr. Kp. S. § 174 ja Põhiseaduse § 48 juhatusel — otsustas **Riigikohus:**Tallinna-Haapsalu Rahukogu otsus 5. novembrist 1925 a. ja rahukohtuniku otsus 23. detsembrist 1924 a. tühistada ja asjatoimetus ära lõpetada.

Nr. 75.

KRIMINAAL-OSAKOND.

9. juunil 1926 aastal.

Tsiviilnõudja Tamara Ungern-Sternbergi voliniku v. adv. abi Tõnis Päi kassatsioonikaebus Kohtupalati otsuse peale 16. märtsist 1926 a. Viktor Ungern-Sternbergi süüd. R. N. S. § 177 järele.

Eesistuja ja ettekandja osakonna juhataja P. Kann, Riigikohtu prokurör R. Rägo.

Asja esituse ja prokuröri arvamise kuulanud, leidis Riigikohus, et tsiviilnõudja Tamara Ungern-Sternbergi voliniku vann. adv. abi Tõnis Päi kass. kaebus tuleb rahuldada.

13. nov. 1924 a. mõistis Tallinna-Haapsalu Rahukogu Viktor Ungern-Sternbergi süüdi selles, et tema 1919 a. suvel, Tallinnas, oma esimese naise Tamara Ungern-Sternbergi varandusest, mis tema, kui mehe, hoole all oli, peale abielu lahutamist, ühe osa omandas, mille väärtus mitte üle 50.000 mk., seda varandust Tamara Ungern-Sternbergi hooldaja nõudmisel välja ei annud, tõendades, et tema juures Tamara Ungern-Sternbergi asju ei ole, ja karistas teda selle süüteo eest kuuekuise vangistusega R. N. S. § 177 põhjal.

16. märtsil 1926 a. mõistis Kohtupalat, kuhu käesolev süüdistusasi oli tulnud, prokuratuuri esindaja protesti ja tsiviilnõudja voliniku ning kohtualuse kaitsja apellatsioonikaebuste põhjal, kohtualuse Viktor Ungern-Sternbergi temale Tallinna-Haapsalu Rahukogu poolt süükspandud süüteo kohtulikult õigeks ja jättis T. Ungern-Sternbergi tsiviilnõudmise läbi vaatamata.

Seda Kohtupalati otsust 16/30. märtsist palub tsiviilnõudja Tamara Ungern-Sternbergi volinik vann. adv. abi T. Päi tühistada järgmistel põhjustel:

1) Kohtupalat olevat toimepandud raiskamise küsimuse lahendamisel tähele panemata jätnud B. E. S. § 27 ja 28, mille järele naise lahusvaranduseks loetakse vähemalt seesugused asjad, nagu naise ihupesu, tema riided, tema ehteasjad jne., mille olemasolu ja kuuluvust tsiviilnõudjale terve rida tunnistajaid, nagu Tschupilin, Vee, Evertova, Paranova, Pavalinova, Nottbeck jne. olevat tõendanud, ja missuguste tunnistajate seletustele olevat Rahukogu oma süüdimõistva otsuse rajanud, mida aga Kohtupalat olevat täiesti arvesse võtmata jätnud.

2) Kohtupalat ei olevat rahuldanud tsiviilnõudja palvet — lubada toetuda eeluurimise toimetuses olevale asjade nimekirjale, milles T. Ungern-Sternbergilt kadumaläinud asjad olevat ära tähendatud ja mis Rahukogus olevat avaldatud.

Kr. Kp. S. § 892 põhjal on Kohtupalat kohustatud oma motiivides täpselt ära tähendada need põhjused, mispärast ta kinnitab või tühistab Rahukogu otsuse. Iseäranis täpselt peab aga Kohtupalat selle artikli nõudeid täitma siis, kui ta Rahukogu otsuse tühistab. Viimases juhtumis on Kohtupalat kohustatud mitte ainult täielikult põhistama oma otsust, vaid ta peab ka arvustusele võtma Rahukogu otsuse motiivid ja ette tooma need kaalutlused, mispärast tema arvamise järele Rahukogu otsuse alused õiged ei ole.

Käesolevas juhtumis oli Rahukogu otsuse aluseks võetud tunn. Tshupilini, Vee, Evertovi, Paranovi, Pavlinovi, Notbecki ja teiste seletused. Tühistades selle otsuse, oleks pidanud Kohtupalat Kr. Kp. S. § 892 põhjal arvustusele võtma Rahukogu poolt mainitud tunnistajate seletuste suhtes võetud seisukoha. Seda ei ole Kohtupalat teinud ja sellega on Kr. Kp. S. § 892 rikutud.

Kr. Kp. S. § 687 tekstis näiteks ülesloetud kirjalikkude aktide (ja dokumentide) iseloomust tuleb järeldada, et see seaduseartikkel kohustab kohut kohtulikul asjaarutusel avaldama need kirjalikud aktid, mis Kr. Kp. S. § 371 ettenähtud korras on asjatoimetusele juure lisatud (priobštšenoï), kui seda pooled paluvad või kui kohus ise seda tarviliseks peab. Kohtu praktika (end. Vene Senat) on aga Kr. Kp. S. § 687 mõistet laiendanud ja seisukohale asunud, et selle artikli põhjal peab kohus avaldama ka seesugused kirjalikud aktid, mis on väljaspool Kr. Kp. S. § 371 ettenähtud korda asjatoimetusele juurde lisatud (priloženõi), ja et nii Kr. Kp. S. § 371 ettenähtud korras kui ka väljaspool seda korda asjatoimetuse juurde lisatud kirjalikud dokumendid võivad avaldatud saada ainult siis, kui need kirjalikud dokumendid sisaldavad asja kohta käivaid faktilisi andmeid (mitte nende faktiliste andmete hindamine) ja kui nad ei sisalda tunnistajate seletusi (sest tunnistajate seletuste avaldamine on ettenähtud Kr. Kp. S. § 626 ja 627, mitte aga 687, ja asja kohta mitte käivaid fakte peab kohus Kr. Kp. S. § 611 põhjal kõrvaldama). Sellepärast, kui on asjaosaliste poolt sellekohane palve avaldatud, peab kohus seisukoha võtma küsimuste suhtes, kas toimetuse juurde lisatud ja avaldada palutud kirjalik dokument sisaldab asja kohta käivaid faktilisi andmeid või ei ja kas see dokument sisaldab tunnistajate seletusi või ei. Käesolevas asjas palus tsiviilnõudja volinik Kohtupalatilt luba toetuda nimekirjale, mis leidub eeluurimise toimetuses lhk. 72—76. Kohtupalat ei rahuldanud seda palvet, sest sellest nimekirjast ei olevat näha, „kes ja mis otstarbeks on see kokku seatud“.

See Kohtupalati määrus ei vasta ülalnimetatud Kr. Kp. S. § 687 ja kohtupraktika nõuetele.

Pealeselle ei ole Kohtupalat selle määruse tegemisel arvesse võtnud asjaolu, et see nimekiri on Rahukogus avaldatud ja et sellele nimekirjale on osalt rajatud ka Rahukogu otsus (nimekiri figureerib Rahukogu otsuse motiivides), millest ka selgub „kes ja mis otstarbeks on see nimekiri kokku seatud.“ Ka Kohtupalat ise ei ole oma motiivides sellest nimekirjast vaikes mööda läinud (sest Kohtupalat kirjutab: „Kuivõrd ekslikud on U.-St. seltused oma rikkuse suhtes, on näha Mühleni seletustist, kes kinnitas, et kuld-portsigaar, mille kahjukannataja äraraisatud varanduse nimekirja kandis, kuulub tunnistajale.“)

Neil põhjustel on Kohtupalat Kr. Kp. S. § 687 rikkunud.

Seepärast ja Kr. Kp. S. § 912 juhatusel — **otsustas Riigikohus:** Kohtupalati otsus 16. märtsist 1926 a. tühistada ja asi anda uueks otsustamiseks samale kohtule teises koosseisus.

Nr. 76.

KRIMINAAL-OSAKOND.

26. juunil 1926 a.

Joosep-Leib Pirovitschi ja Rocha-Lea Düsikini kass, kaebused Kohtupalati otsuse peale 23 aprillist 1926 a. nende süüd. N. S. § 13 ja 1612 järele.

Eesistuja osakonna juhataja P. Kann, ettekandja riigikohtunik H. Jucum
Riigikohtu prokurör R. Rägo.

Asja esituse, Joosep Pirovitschi ja Rocha Düsikini kaitsja vann. adv. Rõuki seletused ja prokuröri arvamise kuulanud, leidis Riigikohus, et Joosep Pirovitschi ja Rocha Düsikini kassatsioonikaebused ei teeni rahuldamist.

Tallinna-Haapsalu Rahukogu otsusega 10. oktoobrist 1925 a. on süüdi tunnistatud: Joosep Pirovitsch ja Sinaida Gustavson selles, et nad omavahel kokku leppides ja ühiselt talitades, esimene kui aktsiaseltsi „Edg. Behr ja Ko.“ aktsionär, ja teine kui aktsiaseltsi tööline, aktsionär Rocha Düsikini ahvatlemisel, eesmärgiga kinnitusseltsilt kinnituspreemia näol rahalist kasu saada, 6. märtsil 1925 a. meelega süütasid põlema Tallinnas Kadaka tee lähedal asuva „A/S. Edg. Behr ja Ko.“ küüni, mis Põhja kinnitusseltsis kolme miljoni marga peale oli kinnitatud, kusjuures sellest süütamisest tekkinud tulekahjust küün ühes sees olnud varandusega hävines, ning Rocha Düsikin selles, et tema Põhja kinnitusseltsis 3 miljoni marga peale kinnitatud A/S. „Edg. Behr ja Ko.“ küüni süütamisest otsekohe osa mitte võttes, eesmärgiga kui nimetatud A/S. aktsionär kinnituspreemia näol rahalist kasu saada, tasu lubadusega ahvatles Sinaida Gustavsoni küüni süütamiseks ning andis temale selleks näpunäiteid, mille tagajärjel Gustavson ühiselt Joosep Pirovitschiga 6. märtsil 1925 a. küüni põlema süütas, kusjuures sellest süütamisest tekkinud tulekahjust küün hävines ühes sees olnud varandusega. Selle süüteo eest mõistis Rahukogu: Pirovitschi N. S. § 13, 1612 j. I, 31¹ astme 2 ja 118 põhjal viieks aastaks vangiroodu ühes kõigi iseäraliste õiguste kaotamisega ja N. S. § 58¹ ettenähtud tagajärgedega, Gustavsoni: N. S. § 13, 1612 (I j.), 31¹ astme 2, 134, 135, 31 astme 2, 121, 31 astme 3, 148 ja 77 põhjal 2¹/₂ aastaks vangi ühes kõigi iseäraliste õiguste kaotamisega ja N. S. § 58¹⁻² ettenähtud tagajärgedega; ning Düsikini N. S. § 13, 1612 (j. I), 31¹, astme 2 ja 120 ning 77 põhjal viieks aastaks vangi ühes kõigi iseäraliste õiguste kaotamisega ja N. S. § 58¹⁻² ettenähtud tagajärgedega.

Kohtupalat oma otsusega 23. aprillist 1926 a. on Rahukogu otsuse Pirovitschi ja Düsikini suhtes kinnitanud.

Oma kaebustes kassaatorid toovad järgmist ette:

1) N. S. § 1612 on ebaõigesti kohaldatud, sest aktsionär ei ole aktsiaseltsi varanduse omanik, missuguse asjaolu on tunnistanud tsiviilkohus, mõistes kinnituseltsilt kinnituspreemia välja aktsiaseltsi kasuks;

2) tegelikult oleks käesolevas juhtumis tegemist N. S. § 1614 ettenähtud süüteoga;

3) karistuse määramise juures Pirovitschi suhtes pole Kohtupalat N. S. § 134 p. 3 mõttest kinni pidanud;

4) Düskini suhtes on Kohtupalat tähele panemata jätnud, et Gustavsoni rööm on vastulus teiste asjaoludega ja välja kutsutud sellest, et ennast näidata pimedas sõjariistana kahe kurjategija käes, ning peale selle on Kohtupalat ühinenud Rahukogu otsuses ettetoodud väitega, et Gustavson ei ole tegelik põlemasüütaja, vaid ainult isik, kes ligi oli võetud selleks, et Pirovitschil pärast tunnistaja oleks.

Kassaatorid paluvad kaevatud otsuse tühistada.

Mõlemate kassatsioonikaebuste arutamisele asudes, leiab Riigikohus, et kassaator Pirovitschi väide, nagu oleks võimatu enesele ette kujutada kõiki neid laiaulatuselisi tagajärgi, mis säärane põhimõtteline otsus, kus aktsionär on tunnistanud aktsiaseltsi varanduse kaasomanikuks, võiks tuua, on alusetu. Tsiviilkohtule pole tähtis, missuguse Nuhtlusseaduse paragrahvi järele süüalusele on karistus määratud, vaid tähtis on, milles ta on süüdi tunnistanud. Pirovitsch on süüdi tunnistanud selles, et tema, A/S. aktsionärina, on põlema süüdanud Tallinnas Kadaka tee lähedal asuva A/S. „Edg. Behr ja Ko“ küüni, eesmärgiga kinnituseltsilt kinnituspreemia näol rahalist kasu saada, kusjuures sellest süütamisest tekkinud tulekahjust küün hävines ühes seesolnud varandusega. Seeläbi on selge, et käesolevas juhtumis on tegemist v õ ò r a varanduse süütamisega, sest aktsionär on ainult oma aktsia omanik, kuid mitte aktsiaseltsile kuuluva varanduse omanik, nagu seda juba Vene Senat oma tsiviil-departemangu otsusega 1904 aastal aktsiaseltsi „Vulkani“ asjus ära seletanud (Vene Sen. tsiv. kass. depart. 1904 a. nr. 2) ja missuguse seisukoha on Riigikohus omaks võtnud. Kuigi kriminaalkohus eksikombel on karistuse määranud N. S. § 1612 põhjal, siiski niisuguse eksituse puhul pole tsiviilkohus seotud selles mõttes, et ta peaks omast õigest seisukohast loobuma, ja käesolevas juhtumis ta polegi sellest loobunud ja on kinnituseltsilt kinnituspreemia aktsiaseltsi kasuks välja mõistnud, nagu seda kassaator ise õigeks on võtnud. Säärane kriminaalkohtu eksitus ei või Kr. Kp. S. § 913 juhatusel otsuse tühjamis põhjuseks olla, sest kirjeldatud süüstegu on ette nähtud N. S. § 1609 j. 2-es, ja temas on kindlaks määratud suurem karistus, nimelt sunnitöö 4 kuni 6 aastani ühes kõigi kodanikuõiguste kaotamisega või, jao esimese järele, vangirood kuni 6 aastani ühes kõigi iseäraliste õiguste kaotamisega.

Ka on ekslik kassaator Pirovitschi arvamine, et Kohtupalat oleks pidanud süüdimõistmise korral kohaldama N. S. § 1614, sest tema apellatsioonikaebuses ta ei avaldanud niisugust palvet, vaid palus karistuse kergendust, kuna asja arutamisel tema kaitsja ei vaieldnud Kohtupalati poolt ülesseatud küsimuse vastu, mis käis küüni põletamise kohta, ega palunud N. S. § 1614 vastavalt täiendava küsimuse ülesseadmist.

N. S. § 134 ja 135 tarvitamine ripub kohtust ära, kes asja sisuliselt arutab, ja käesolevas juhtumis toonitab Kohtupalat oma otsuse motiives, et ta ühineb Rahukogu väitega Pirovitschi ülestunnistamise hindamise üle ega leia põhjust temale karistust vähendada.

Düskini kohta ühineb Kohtupalat Rahukogu põhistanud väitega, et süüaluse Gustavsoni rööm on kooskõlas asjaoludega, ja kass. korras ei tule see küsimus arutusele K. A. S. § 5 põhjal, sest ta käib asja sisu kohta.

Rahukogu otsuse motiives, milledega Kohtupalat on ühinenud, on tõesti muu seas ette toodud lause „Gustavson kui isik, kelle kohta keegi kahtlustada ei võinud, et tema — tööline — küüni on põlema süüdanud, pidi Pirovitschile tunnistajaks olema“, kuid selle läbi pole eitatud asjaolu, et ta küüni põlemasüütamisest on osa võtnud Düskini ässitusel. Seda tõendavad teised kohtuotsuses ettetoodud asjaolud.

Neil põhjustel ei teeni mõlemad kaebused tähelepanu ia Riigikohus, käsitades Kr. Kp. S. § 912, **otsustas:** Joosep-Leib Pirovitschi ja Rocha-Lea Düskini kass. kaebused tagajärgeta jätta.

Nr. 77.

KRIMINAAL-OSAKOND.

2. oktoobril 1926 aastal.

Jaan Peeri kass. kaebus Rakvere-Paide Rahukogu otsuse peale 8. detsembrist 1925 a. Jaan Peeri süüd. R. N. S. § 177 järele.

Eesistuja osak. juhataja P. Kann, ettekandja riigikohtunik R. Koemets, Riigikohtu prokurör R. Rägo.

Asja esituse ja prokuröri arvamise kuulunud, leidis Riigikohus, et Jaan Peeri kass. kaebus tuleb rahuldada.

Rahukohtunik leidis, et selles asjas on tegemist arvete õiendamisega kaebealuse ja kaebaja Franki vahel, mis peab tsiviilkohtu läbi lahendatama, ja mõistis kaebealuse õigeks.

Rahukogu aga mõistis kaebealuse süüdi R. N. S. § 177 põhjal, tuues ette, et kaebealune on kahjusaajalt teatavaks otstarbeks (komisjonipeale) 930 toopi jõhvik- ehk kuremarju 21390 marga väärtuses saanud ega ole nende väärtust tasunud ega marju tagasi annud.

Rahukogu, konstateerides kaebaja ja kaebealuse vahel komisjonilepingu vahekorda, ei ole tähele pannud 1910 a. väljaantud komisjonilepingu seadust (Соб.р уз. и расп. правит. № 69, ст. 688), mis kommitendi ja komisjonäri vahel kindla tsiviilvahekorra loob. Seepärast käesolevas asjas, silmas pidades, et Rahukogu võttis tõeks, et kaebaja ja kaebealuse vahel oli olemas komisjonilepingu vahekord, ei leidu R. N. S. § 177 ettenähtud kuriteo tunnemärke, ja asjatoimetus tuleb seepärast Kr. Kp. S. § 1 ja N. S. § 1 põhjal ära lõpetada.

Seda silmas pidades ja Kr. Kp. S. § 174 juhatusel **otsustas Riigikohus:** Rakvere-Paide Rahukogu otsus 8. dets. 1925 a. tühistada ja asjatoimetus ära lõpetada.

Nr. 78.

KRIMINAAL-OSAKOND.

3. novembril 1926 aastal.

Artur Koppeli, Eduard Piksarve ja Voldemar Manni vol. vann. adv. A. Rei kaebus valvekorras Raasiku jsk. rahukohtuniku otsuse peale 15. septembrist 1926 a. Koppeli, Piksarve ja Manni süüd. R. N. S. § 38 järele.

Eesistuja ja ettekandja osakonna juhataja P. Kann, Riigikohtu prokurör R. Rägo.

13. juunil 1926 a. korraldasid A/S. A. M. Lutheri vabriku töölised jalutuskäigu Liiva metsa. Pärast kella 18 tekkis Liiva metsas tüli, kus Hans Bartels peast kiviga haavata sai. Korrapidajad politseinikud tahtsid Hugo Bergmanni, kes olevat Hans Bartelsi kiviga haavanud, kinni võtta, kuid 200—300 töelist segasid ennast politseinikkude tegevusse, ässitasid rahvast politseinikkude vastu üles, ähvardasid ja peksid neid ja vabastasid politseinikkude poolt kinni võetud H. Bergmanni.

Selle sündmuse puhul algasid politseivõimud otsekohe juurdlust. Ühteki kahtlusalust ei ole politseivõimude poolt sündmuse kohal vahi alla võetud. Juurdlus lõppes 14. sept. 1926 a. Selle juurdluse põhjal palus Tallinna ümbruse jsk. politseikomissar Raasiku jsk.

rahukohtunikku võtta vastutusele R. N. S. § 38 pp. 2 ja 3 järele Hugo Pertmanni, Artur Koppeli, Ralf Päärot, Johannes Kägu, Vladimir Landsmanni, Eduard Piksarve, Eduard Varneri, Valter Lüübeki, Valentin Polleri, Voldemar Mann-Minneri ja Roman Lehtmanni.

K ä s k o t s u s e g a 15. s e p t e m b r i s t 1926 a. mõistis Raasiku jsk. rahukohtunik kõik ülalnimetatud isikud süüdi ja karistas neid R. N. S. § 38 pp. 2 ja 3 järele Hugo Pertmanni kolmekuise ja kõiki teisi kahekuise arestiga. Käsitades oma käskotsuse tegemisel R. T. nr. 147/148 — 1920 a. väljakuulutatud ajutist seadust nr. 309, kuulutas nimetatud rahukohtunik oma käskotsuse lõplikuks ja pööras käskotsuse täitmisele.

Kohtualuste Artur Koppeli, Eduard Piksarve ja Voldemar Manni kaitsja vann. adv. A. Rei palus Tallinna-Haapsalu Rahukogu seda rahukohtuniku otsust valvekorras tühistada, sest rahukohtunik olevat ebaõigelt käesolevas juhtumis tarvitusele võtnud R. T. nr. 147/148 — 1920 a. avaldatud ajutise seaduse nr. 309. Kaebaja arvab, et ajutist seadust nr. 309 võib tarvitada ainult siis, kui kahtlusealused on politsei poolt otsekohe vahi alla võetud ja kui politsei poolt on 24 tunni jooksul protokoll kokku seatud ja rahukohtunikule edasi saadetud, ja et selle ajutise seaduse mõiste järele peab karistus kuriteole otsekohe järgnema. Käesolevas juhtumis ei olevat neid tingimusi olemas ja seepärast oleks pidanud rahukohtunik asja harilikus korras arutama. 6. oktoobril 1926 a. vann. adv. A. Rei kaebust valvekorras arutanud leidis Tallinna-Haapsalu Rahukogu, et seaduse mõiste järele olenevat käskotsuste tegemise kord ainult süüdistusmaterjali täielikkusest, mille üle otsustavat rahukohtunik, vaatamata selle peale, kas poli sei on seadusega tema peale pandud kohustused — süüdlane otsekohe vahi alla võtta ja 24 tunni jooksul protokoll kokku seada ja rahukohtunikule edasi saata — täitnud või mitte, ja otsustas vann. adv. A. Rei kaebuse tagajärjeta jätta.

Riigikohtu kr. osakonnale antud kaebuses palub kohtualuste A. Koppeli, Ed. Piksarve ja Vold. Manni kaitsja vann. adv. A. Rei Raasiku jsk. rahukohtuniku otsuse 15. sept. 1926 a. valvekorras tühistada samadel põhjustel, mis temalt juba ette toodud Tallinna-Haapsalu Rahukogule antud kaebuses.

Asja valvekorras arutanud ja prokuröri arvamise kuulanud, leiab Riigkohus:

Eestis on kohtu käskotsused maksma pandud Ajutise Valitsuse poolt 20. jaan. 1919 a. vastuvõetud seadusega nr. 11, mis avaldatud R. T. nr. 5 — 1919 a. ja Ajutise Valitsemise korra §12-a põhjal Vabariigi Valitsuse poolt 6. sept. 1920 a. vastuvõetud ajutise seadusega nr. 309, mis ilmunud R. T. nr. 147/148 — 1920 a.

Nende seadustega maksmapandud kohtu käskotsused lähevad üksteisest oluliselt lahku nii oma korra kui ka iseloomu poolest.

20. jaan. 1919 a. seaduse nr. 11 põhjal on käskotsuste tegemise kord piiratud a) süütegudega, mille eest on seaduses kõrgeima karistusena ette nähtud rahatrahv või arest, kas üks neist või mõlemad koos, ja b) ettepanud süüdistusmaterjali täielikkusega, kuna aga 6. sept. 1920 a. Ajutise Seaduse nr. 309 põhjal võib käskotsusi teha ainult siis, kui süüdlased on selles seaduses ülesloetud (§ 4) süütegudelt tabatud ja vahi alla võetud, ja kui politsei-võimudel on korda läinud 24 tunni jooksul asja kohta üksikasjaline protokoll kokku seada ja seda rahukohtunikule saata. Ainult neil tingimustel ja kui ettepanud süüdistusmaterjal täiendamist ei nõua, omab rahukohtunik viimase seaduse põhjal õiguse asja otsustada kohtu-käskotsuse korras ja hiljemalt järgmisel äripäeval peale protokolli kättesaamist.

Puuduvad asjas nii ühes kui teises mainitud seaduses ülesloetud tingimused, peab rahukohtunik asja arutama harilikus korras.

20. jaan. 1919 a. seaduse nr. 11 põhjal tehtud käskotsused astuvad seadusejõusse ainult siis, kui ametkohad, kes asja algatanud, ja ka süüdimõistetud isikud ei ole palunud seitsme päeva jooksul pärast käskotsuse ära kirja kättesaamist asja harilikus kohtukorras arutusele võtta, kuna aga 6. sept. 1920 a. ajutise seaduse nr. 309 põhjal tehtud käskotsused on lõplikud, mille peale edasikaebamist ei ole ja mis otsekohe täitmisele pööratakse.

Mõlemad seadused on eriseadused, mida laiemalt tõlgitseda ei ole lubatud.

Nagu ülaltoodud asjaoludest näha, on käesolevas juhtumis Raasiku jsk. rahukohtunik oma käskotsusega 15. sept. 1926 a. 6. sept. 1920 a. ajutise seaduse nr. 309 põhjal otsustanud Hugo Pertmanni, Artur Koppeli ja teiste süüdistusasja R. N. S. § 38 pp. 2 ja 3 järele selle peale vaatamata, et selles asjas ei olnud kaebalused neile süükspandud süüteolt tabatud ja vahi alla võetud ja et politseivõimude poolt ei olnud 24 tunni jooksul üksikasjalikku protokollu kokku seatud ja rahukohtunikule edasi saadetud. Sellega on nimetatud rahukohtunik ekslikult tarvitusele võtnud 6. sept. 1920 a. Ajutise Seaduse nr. 309 ja käesoleva süüdistusasja mitte õiges korras otsustanud. Nagu asjaoludest selgub, oleks võinud rahukohtunik käesolevat asja arutada kas 20. jaan. 1919 a. seaduse nr. 11 põhjal või harilikus kohtukorras.

Tallinna-Haapsalu Rahukogu üldkogu väited, nagu võiks käskotsusega lahendada teatud liiki süütegusid ja nagu oleks käskotsustega asjade lahendamine tingitud süüdistusmaterjali täielikkusest, tabavad õigesti 20. jaan. 1919 a. seaduse nr. 11 mõtet, mitte aga 6. sept. 1920 a. ajutise seaduse nr. 309 mõtet, mille põhjal on rahukohtunik käesoleva asja otsustanud.

Seepärast leiab Riigikohus, et Raasiku jsk. rahukohtuniku otsus 15. sept. 1926 a. ühes kõigi tagajärgedega ja Tallinna-Haapsalu Rahukogu üldkogu otsus 6. okt. 1926 a. tuleb tühistada ja asi saata rahukohtunikule uueks otsustamiseks kas käskotsuse korras, mis ettenähtud 20. jaan. 1919 a. seaduses nr. 11, või harilikus kohtukorras.

Neil põhjustel **otsustas Riigikohus:** Raasiku jsk. rahukohtuniku otsus 15. sept. 1926 a. ühes kõigi tagajärgedega ja Tallinna-Haapsalu Rahukogu üldkogu otsus 6. okt. 1926 a. tühistada ja asi saata nimetatud rahukohtunikule uueks otsustamiseks.

Nr. 79.

KRIMINAAL-OSAKOND.

11. detsembril 1926 a.

Jüri Jänese kass. kaebus Viljandi-Pärnu Rahukogu otsuse peale 5. nov. 1926 a. Jüri Jänese süüd. R. N. S. § 29 järele.

Eesistuja osakonna juhataja P. Kann, ettekandja riigikohtunik H. Jucum, Riigikohtu prokurör R. Rägo.

Asja esituse ja prokuröri arvamise kuulanud, leidis Riigikohus, et kohtualuse Jüri Jänese kassatsioonikaebus ei teeni tähelepanu.

Viljandi linnas ilmuva ajalehe „Sakala“ nr. 27-as 1926 a. oli avaldatud kuulutus, et Lossi tän. nr. 16 vahetalituskontori „Vilonia“ juure on avatud juriidiline kabinett, kus nõu antakse, palvekirju valmistatakse, juhatust kohtu- ja administrariiv-aladel antakse jne. Kabineti juhatajaks osutus endine era-advokaat Jüri Jänäs, kellele on eraadvokaadi-eksami kohta tunnistused välja antud Jamburgi Rahukogu poolt 5. IV. 1905 a. nr. 457, Tšerepoversi Ringkonnakohtu poolt 4. VI. 1917 a. nr. 2744 ja Tartu-Võru Rahukogu poolt 15. II. 1919 a. nr. 1190 all, kuid puudub praegu luba võõraste asjade ajamiseks kohtuasutustes. Heakorra ja julgeoleku seaduse § 172¹ põhjal sulges Viljandi linna politseikomissar tähendatud juriidilise kabineti ja võttis 5. III 1926 a. Jänäselt selle üle vastava allkirja, kuid Jänäs jatkas oma tegevust, mispärast ta kabinett uuesti suleti 9. VIII. 26 a. politsei poolt ja talt uuesti võeti allkiri, et ta end kohustab oma juriidilise kabineti sulgema. Hoolimata sellest ilmusid ajalehe „Sakala“ numbrites kuulutused Jänäse allkirjaga, et „hakatakse väiksel viisil ostma (koduselt diskonteerima) võlatähti ja võlanõudmisi“, „valmistatakse kõiksuguseid palve- ja kaebusekirju. Ostetakse koduselt võlatähti ja nõudmisi“. Neil põhjustel tõsteti politsei poolt

Jänese vastu süüdistus R. T. S. § 29 põhjal, ning Viljandi 1. jsk. rahukohtunik, leides, et Jüri Jänese pole täitnud politsei seaduslikku nõudmist, karistas teda R. T. S. § 29 järel 2000 margalise rahatrahviga ehk maksujõuetusel 4 päevase arestiga. Viljandi-Pärnu Rahukogu kinnitas 5. novembril 1926 a. selle otsuse.

Kassaator Jüri Jänese palub selle otsuse tühistada, seletades oma kaebuses järgmist: 1) heakorra ja julgeoleku seaduse § 172¹ käib isikute kohta, kellel „oskamise üle“ tõendust ei ole, kuid ei muuda ära maksvaid K. A. S. §§ 382, 386, 406⁶ ja 406⁸; kui kord kohtuasutuste või õppeasutuste otsuste põhjal „kutsesokust“ tunnistatakse, siis on sel asjaolul niisamasugune tähendus kui haridusdiplomil; Rahukogu aga kirjatööde tegemiseks „ametitunnistust“ nõudes, kuid „oskusetunnistusi“ tagasi lükates, tõlgitseb seadust liig laialt ja annab sellele koguni teise mõtte, mis seadustega kooskõlas ei ole; 2) Rahukogu väide, et prefekti käsku oleks pidanud sõnalausumata täitma seni, kui see edasikaebamise korras tühistust leiab, ei seisvat kooskõlas R. T. S. § 29 nõuetega; 3) Rahukogu olevat läbi arutamata jätnud asjaolu, et ei politsei peavalitsus ega siseminister ei leidnud midagi seadusevastalist tema tegutsemisest; 4) niisamuti on arvesse võtmata jäänud asjaolu, et ta 5. III 1926 a. otsekohe katkestas oma tegevuse ja alles peale siseministri resolutsiooni temale kuulutamist on jatkanud oma katkestatud tegevust.

K. A. S. § 406² järel era-advokaadile kohtuasutuse poolt väljaantud tunnistus õigustab era-advokaati võõraid tsiviilasju ajama ainult neis kohtuasutustes, millistest tunnistus välja antud on. K. A. S. 406¹⁰ põhjal antakse need tunnistused välja üheks aastaks. Jüri Jänesel, kellele tunnistused on välja antud Jamburgi Rahukogu poolt 5. IV. 1905 a., Tšerepovetsi Ringkonnakohtu poolt 4. VI. 1917 a. ning Tartu-Võru Rahukogu poolt 15. II. 1919 a., ei ole õigust nende tunnistuste põhjal võõraid asju ajada Viljandi linnas, sest Viljandi-Pärnu Rahukogu poolt vastavat tunnistust temale pole välja antud. Silmas pidades, et 1919 a. saadik Jänesel üldse ei olnud tunnistust võõraste asjade ajamiseks, leiab Riigikohus, et Vene ja praegusel ajal maksvate seaduste järel Jänesel ei olnud õigust 1926 a. kohtutes võõraid tsiviilasju ajada, sest advokaadikutse temal puudub. Riigikogu poolt 20. XI. 1924 a. vastuvõetud seaduse järel (R. T. nr. 141/142 — 1924 a.) ei anta enam välja K. A. S. § 406¹ ja järgm. nimetatud tunnistusi võõraste asjade ajamiseks isikutele, kel seesuguseid tunnistusi pole selle seaduse maksmahakkamisel; era-advokaadid, kel nimetatud tunnistused olemas on, võivad edaspidi ainult rahukogudelt harilikus korras luba saada võõraste asjade ajamiseks. Jänesel ei olnud säärast tunnistust äratähendatud ajal, mispärast ka temal praegu pole õigust ja võimalust tunnistuse saamiseks, et kohtutes võõraid tsiviilasju ajada. Heakorra ja julgeoleku seaduse § 172¹ põhjal, nagu see selgub mainitud paragrahvi tekstist (R. T. nr. 109/110 — 1925 a.), isikutel, kel puudub amet või kutse võõraid asju ajada, on keelatud töenduslikult igasugune amet- või kohtuasutustele määratud kirjatööde valmistamine, samuti juriidiline nõuandmine võõrais asjus. Jänesel, nagu eelpool seletatud, puudub amet ja kutse, mis temale annaks õiguse võõraid asju ajada, ja seepärast oli politsei kohustatud tema juriidilise kabineti sulgema. Ei õigusteadlane, ega ka isik, kes omal ajal K. A. S. § 406⁶ ettenähtud korras on eksami sooritanud, pole veel sellepärast õigustatud kohtutes võõraid asju ajama, vaid peab selleks omandama (vann.) advokaadi kutse vastuvõtmise otsuse läbi vann. advokaatide nõukogu poolt või vastava kohtuasutuse määruse läbi (K. A. S. § 380 ja 406⁸), või peab pidama ametit mingisuguses asutuses, mis seaduse põhjal tema peale paneb kohuse või annab õiguse võõraid asju ajada. Asi ei seisa mitte ainult oskuses, vaid ka moraalses omadustes, mille põhjal tunnistatakse usaldusväärsus võõraste asjade ajamiseks (K. A. S. § 381 ja 406⁷), mispärast Jänese poolt ette toodud § 172¹ tõlgitsemine täiesti ekslik on, ehk küll K. A. S. § 382 ja 386 on muutmata jäänud. Rahukogu on õigele seisukohale asunud, et politsei nõue käesolevas asjas põhjeneb seadusele ning et administratiivkohtu korras seda nõuet pole tühistatud. Ei vasta tõele Jänese seletus, nagu ei oleks Rahukogu arvestanud politsei peavalitsuse

ja siseministri avaldustega tema palvete suhtes, nii Rahukohus kui Rahukogu, nagu toonitatakse otsuse motiives, ei annud tähtsust neile avaldustele. Viimaks konstateerib Rahukogu oma otsuse motiives, et Jänes on jatkanud oma tegevust hoolimata tema poolt politseile antud allkirjadest. Neil põhjustel Jänese kaebus ei teeni tähelepanu ning käsitades Kr. Kp. S. § 174 — otsustas **Riigikohus**: Jüri Jänese kass. kaebus tagajärjeta jätta.

Nr. 80.

KRIMINAAL-OSAKOND.

11. detsembril 1926 a.

Sõjainistri Kindralstaabi kindralmajor Juan Sootsi kass. kaebus Tartu-Võru Rahukogu otsuse peale 20 okt. 1926 a. Anton Jürgensteini süüd. Trükisead. § 10 järele.

Eesistuja ja ettekandja osakonna juhataja P. Kann, Riigikohtu prokurör R. Rägo.

Asja esituse ja prokuröri arvamise kuulanud, leidis Riigikohus, et sõjainistri kindralstaabi kindralmajor J. Sootsi kass. kaebus tuleb tagajärjeta jätta.

26. jaan. 1926 a. nr. 329 all saatis sõjainister kindral J. Soots „Postimehe“ toimetusele järgmise nõudmise: „Teie lehes nr. 23 s. a. on ära toodud rkl. J. Tõnissoni kõne, mis ta pidas eelarve arutamise puhul ja kus ta Sõjainisteeriumi tegevust käsitas. Faktide ühekihtluse ja vildaka valgustamise tagajärgede eemaldamiseks palun Trükiseaduse § 10 põhjal ruumi järgmisele ligipandud seletusele“. Seletusena sellele nõudmisele oli juurde lisatud sõjainistri poolt Riigikogus peetud kõne vastuseks rkl. J. Tõnissoni kõnele.

„Postimees“ vastas sõjainister kindral Sootsile:

„Trükiseaduse par. 10 põhjal oleme sunnitud ära tooma valitsuseliigete seletusi, kui see käib ajalehes ilmunud teate kohta. Riigikogus peetud kõned ei ole aga ajalehele määratud seletus, liiati veel kui see on sihitud mõne teise riigikogus peetud kõne vastuvaidlemiseks. Neil põhjustel ei arva me end kohustatud olevat Teie seletusi kindral Laidoneri ja rkl. J. Tõnissoni kõnede puhul riigikogus Trükiseaduse par. 10 põhjal avaldama“. („Postimees“ nr. 28, 29. jaan. 1926 a.).

6. veebr. 1926 a. palub sõjainister kindral Soots „Postimehe“ vastutava toimetaja Anton Jürgensteini Trükiseaduse par. 10 rikkumise pärast vastutusele võtta ja teda Trükiseaduse rikkumise karistumääruste par. 3 põhjal karistada.

Rahukohtunik mõistis „Postimehe“ vastutava toimetaja Anton Jürgensteini õigeks, sest ta leidis, et sõjainister kindral Sootsilt saadetud seletus ei ole midagi muud kui sõjainistri poolt Riigikogus peetud kõne ja et ministrite poolt Riigikogus peetud kõnesid ei ole ajalehed kohustatud Trükiseaduse § 10 põhjal ära trükkima, sest Trükis. § 10 räägib ainult ametlikest ümberlukkamistest ja õiendustest ajalehes ajalehe enese poolt kirjutatud asjaolude kohta, aga mitte Riigikogus peetud kõnede kohta, olgugi et kõne ajalehes ära on trükitud.

Omas apellatsioonikaebuses toob sõjainistri esindaja kapten Niggul ette, et Trükis. § 10 annab Vabariigi Valitsuse liikmetele õiguse ajakirjanduses avaldatud artiklite, sõnumite jne. peale oma vastuväiteid avaldamiseks saata. Seda õigust tarvitanud ka sõjainister ja saatnud „Postimehele“ artikli, selleks kasutades tema poolt Riigikogus asja kohta peetud kõne stenogrammi, sest Postimehes esialgne artikkel olnud ka rkl. J. Tõnissoni poolt peetud kõne näol ilmunud. Ei olevat tähtis, et „Postimehele“ oli saadetud just Riigikogus peetud kõne stenogramm, sest Trükis. par. 10 polevat üles seadnud mingisuguseid eeskirju ümberlukkava artikli vormi, suuruse või üldise kuju kohta ega andvat ajalehe toimetajale võimalust oma äranägemise järele neid artikleid sellest küljest hinnata ja otsustada, kas see artikkel on avaldamiseks kõlbulik või mitte.

Rahukogu ühines rahukohtuniku motiividega ja kinnitas rahukohtuniku otsuse.

Riigikohtule antud kass. kaebuses toob sõjaminister kindralstaabi kindralmajor J. Soots ette: „Trükis. par. 10 näeb ette „ümberlukkamisi ja õiendusi perioodilises trükitootes avaldatud asjaolude kohta“; nagu sellest näha, ei räägi seadus sõnagi selle kohta, mis kujul need asjaolud peavad avaldatud olema: kas toimetuse poolt kirjutatud artiklis, kirjas, salmis, kuski peetud kõnes või muul kujul. Küllalt on kui ajalehes ilmuvad teated Vabariigi Valitsuse liikme tegevuse kohta, mis tema tegevust ühekülgselt või vildakalt valgustavad või ebaõigeid andmeid sisaldavad ning selle kaudu tema autoriteeti riivavad. Mingisugust erandit Riigikogus peetud kõnede kohta pole seadus teinud. Kui neis kõnedes sisaldasid teated, mis Vabariigi Valitsuse liikme arvates ümberlukkamist nõudsid, siis oli ta õigustatud ümberlukkava õienduse saatma, ja ajaleht, kus kõne avaldatud, oleks pidanud selle ümberlukkava õienduse Trükis. par. 10 põhjal üldises korras ära trükkima.“ Neil põhjustel palub sõjaminister Tartu-Võru Rahukogu otsuse 20/23. oktoobrist 1926 a. tühistada.

Sõjaministril kindral Sootsil on õigus, et Trükiseaduses ei ole ette nähtud, mis kujul peavad avaldatud olema need asjaolud, mille ümberlukkamist ja õiendamist võivad nõuda Trükiseaduse § 10-das ülesloetud isikud. Mingisugust erandit selles suhtes ei tee ka seadus Riigikogus peetud kõnede kohta. Kõne, mis teatud küsimuse üle Riigikogus peetud ja mis ajalehes üksikult ja Riigikogus selle küsimuse kohta peetud teistest kõnedest lahutatult on ära trükitud, võib Vabariigi Valitsuse liikme seisukohast vaadeldes, ühekülgne ja vildak olla ja Vabariigi Valitsuse liikme tegevuse kohta ebaõigeid andmeid sisaldada. Seesuguste ajalehes avaldatud kõnede puhul on Vabariigi Valitsuse liikmel kahtlemata õigus Trükiseaduse § 10 põhjal saata oma ametlikke ümberlukkamisi ja õiendusi ja nõuda nende avaldamist. Seepärast ei ole õige rahukohtuniku arvamine, millega Rahukogu ühinenud, nagu ei oleks sõjaministril õigust olnud „Postimehes“ avaldatud ja rkl. J. Tõnissonilt Riigikogus peetud kõne puhul oma ametliku õienduse avaldamist nõuda.

Kuid seda kohtu eksitust ei saa käesolevas juhtumis kass. põhjuseks lugeda, sest et käesolev õigeksmõistev kohtuotsus on peasjalikult rajatud mitte üldnimetatud ekslikule arvamisele, vaid asjaolule, et sõjaminister on nõudnud tema poolt Riigikogus peetud kõne, mitte aga Trükiseaduses § 10 ettenähtud ametliku õienduse avaldamist.

Vabariigi Põhiseaduse § 13 järele maksab „Eestis vabadus oma mõtteid avaldada sõnas, trükis, kirjas, pildis või kujutuses“, mida „kitsendada võib ainult kõlbluse ja riigi kaitseks“. Et Põhiseaduses deklareeritud trükivabadust teostada ja kindlustada, on maksma pandud Trükiseadus. Seepärast ei saa Trükiseaduse tarvitamisel selles seaduses ettenähtud trükivabaduse kitsendusi laiemalt tõlgitseda, kui need selles seaduses otsekohe ette on nähtud.

Trükiseaduse § 10 põhjal on Riigikogu juhatus, Vabariigi Valitsus või tema liikmed ja Riigikohtu esimees õigustatud nõudma, et nende poolt „saadetud ametlikud ümberlukkamised ja õiendused perioodilises trükitootes avaldatud asjaolude kohta“ avaldataks samas artiklis ettenähtud tingimustel. Nii siis Trükiseaduse § 10 ettenähtud „ümberlukkamised ja õiendused“ peavad olema vormiliselt ametlikud, oma sisu poolest aga piirduma ainult perioodilises trükitootes avaldatud asjaolude ümberlukkamisega ja õiendamisega.

Pöörates sõjaministri kindral Sootsi saatekirjale 26. jaan. 1926 a. nr. 329 lisatud õienduse vaatlemisele, selgub, et see õiendus ei vasta ei vormiliselt ega oma sisu poolest Trükiseaduses ettenähtud ametlikule ümberlukkamisele või õiendusele. Kindral Sootsi poolt „Postimehele“ avaldamiseks saadetud õiendusel puudub esiteks ametlik ilme: see õiendus, sõjaministri poolt Riigikogus peetud ja 20-ne leheküljele trükitud kõne, ei ole kellegi poolt alla kirjutatud ega ka kellegi poolt tõestatud ega kanna muid ametliku paberi tunnuseid, ja teiseks selgub selle õienduse sisust, et see ei käsita mitte ainult asjaolusid, mis sisaldab

„Postimehes“ avaldatud rkl. J. Tõnissoni kõne, vaid ka vastuseid ja pikemaid vastuvaielusi rkl. Martna ja rkl. Virma vahelhüüetele.

Neil põhjustel leiab Riigikohus, et rahukohtunik ja Rahukogu on õigesti seletanud, et sõjaministri kindral J. Sootsi poolt „Postimehele“ avaldamiseks saadetud õiendus ei vasta Trükiseaduse § 10 ettenähtud ametlikule ümberlõkkamisele ja õiendusele.

Neil põhjustel ja Kr. Kp. S. § 174 juhatusel **otsustas Riigikohus:** Sõjaministri kindralstaabi kindralmajor Jaan Sootsi kass. kaebus tagajärjeta jätta.

Nr. 81.

KRIMINAAL-OSAKOND.

30. detsembril 1926 a.

Kohtuministri poolt K. A. S. § 259¹ põhjal 17. aprillil 1926 a. nr. 1898 all esitatud seletusepärimine küsimuses, kas on paregusel maakonna- ja linnaarstid kohustatud end. kreisi- ja linnaarstide eeskujul oma ametikohustena tasuta toimetama ekspertiisi ülesandeid kuritegude jälgimisel, või on neil õigus selle eest eraekspertidega ühesugustel alustel tasu saada.

Eesistuja ja ettekandja osak. juhataja P. Kann, Riigikohtu prokurör R. Rägo.

K. A. S. § 259¹ põhjal palub Kohtuminister Riigikohut seletada, kas on praegused maakonna- ja linnaarstid kohustatud end. kreisi- ja linnaarstide eeskujul oma ametikohustena tasuta toimetama ekspertiisi ülesandeid kuritegude järgimisel, või on neil õigus selle eest eraekspertidega ühesugustel alustel tasu saada. 26. aprillil 1926 a. otsustas Riigikohtu Üldkogu mainitud seletuspärimine kriminaal-osakonnale vastuse andmiseks üle anda.

Kohtuministrilt esitatud küsimuse läbi arutanud ja prokuröri arvamise ära kuulanud, leidis Riigikohus:

Tasumaksmine arstidele ekspertiisi toimetamise eest on ette nähtud Kr. Kp. S. § 978 ja 978¹. Nende artiklite ja endiste Vene kohtute praktika (end. V. Sen. sel. 1879 a. nr. 73) järele jaotati arstid kahte liiki: 1) ametlikud arstid, kes olid kutsutud kohtuarstlikke ekspertiise toimetama, ja 2) eraarstid.

Ametlikkude arstide hulka kuulusid ka kreisi- ja linnaarstid, sest Kr. Kp. S. 337 põhjal oli kreisi- ja linnaarstide peale pandud ka kohtuarstide kohustused.

Ametlikkudele arstidele ei maksetud erilist tasu nende poolt toimetatud kohtuarstlikkude ekspertiiside eest, sest et ekspertiiside toimetamine kuulus nende ametikohuste hulka. Tuli aga neil arstidel ekspertiise toimetada väljaspool nende alalist asukohta, siis makseti neile Kr. Kp. S. § 978 ettenähtud korras söidu- ja päevaraha. Eraarstidele, kes olid kohtuasutuste või asjaosaliste poolt kutsutud kohtuarstlikke ekspertiise toimetama, makseti erilist tasu Kr. Kp. S. § 978¹ põhjal Ts. Kp. S. § 529, 530, 531, 860 ja 862 järele.

Vene seadused, mis endise ühendatud Eesti ja Põhja-Liivimaa kubermangu piirides kuni 24. oktoobrini 1917 a. maksvad olid, jäid väikeste muutustega maksuma ka Eestis. Ka linna- ja kreisiarstide (ümberrimetatud maakonnaarstide) instituut jäi Eestis maksuma; ja linna- ja maakonnaarstid on kohustatud oma ametit endiselt, see on Kr. Kp. S. § 337 põhjal ka kohtuarstide kohuseid tasuta edasi täitma. Selle peale juhtis linna- ja maakonnaarstide tähelepanu ka Tervishoiu Peavalitsuse juhataja omas juhatuskirjas, mis avaldatud R. T. nr. 6 — 1918 a. — Riigikogu poolt 14. juunil 1924 a. vastuvõetud kohtumaksude ja -kulude seadusega (R. T. nr. 81/82 — 1924 a.) on muudetud ainult Kr. Kp. S. § 978, mille uue redaktsiooni järele nii ametlikud kui ka eraarstid, keda kutsutakse toimetama kohtuarstlikke

uurimisi väljaspool nende asukohta, saavad sõidu- ja päevaraha samal määral, nagu kohtu-uurijad ametisõitude eest.

Muutused ekspertiisi eest tasumaksmise kohta (Ts. Kp. S. § 860), mis Riigikogu poolt 14. juunil 1924 a. vastu võetud, käivad ainult eraarstide, mitte aga ametlike arstide kohta.

Kõigest sellest järgneb, et praegused linna- ja maakonnaarstid on endistel alustel ja nagu endised linna- ja kreisiarstid kohustatud oma ametikohustena kohtuarstlike ekspertiise ilma tasuta toimetama.

Neil põhjustel **otsustas Riigikohus:** seletada, et praegused linna- ja maakonnaarstid on kohustatud oma ametikohustena kuritegude jälgimisel ekspertiise tasuta toimetama.
